

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Magie u Johna Deeho

Bc. Kristýna Žáčková

Diplomová práce
2021

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Kristýna Žáčková**
Osobní číslo: **H18434**
Studijní program: **N6101 Filozofie**
Studijní obor: **Religionistika**
Téma práce: **Magie u Johna Deeho**
Zadávající katedra: **Katedra filosofie a religionistiky**

Zásady pro vypracování

Studentka v práci popíše fenomén magie u Johna Deeho. Za tímto cílem v práci nejprve shrne výzkum o tomto fenoménu včetně sledování fenoménu v době jeho vzniku. K naplnění cíle práce bude studentka podrobně analyzovat Deeho život, především přihlédne k biografickým údajům ve vztahu k jeho magii. Dále charakterizuje klíčová díla Johna Deeho, včetně děl jeho interpretů a kritiků. V diplomové práci se rovněž pokusí popsat proměny Deeho díla a života v pozdějších obdobích. Tuto proměnu se studentka pokusí ukázat zejména na příkladu Deeho Knih mystérií (Libri mysteriorum).

Rozsah pracovní zprávy:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

CASAUBON, Meric. *A true & faithful relation of what passed for many yeers between Dr. John Dee and some spirits*, Apocryphile, 2007.

FENTON, Edward. *Deníky Johna Deeho*, Praha: Academia, 2013.

FRENCH, J. Peter. *John Dee: The World of an Elizabethan Magus*, London: Routledge & Kegan Paul, 1972.

SHERMAN, H. William. *John Dee: The politics of Reading and Writing in the English Renaissance*, Amherst: University of Massachusetts Press, 1995.

SMITH, F. Charlotte. *John Dee: 1527-1608*, London: Constable, 1909.

SZÓNYI, E. György. *Okultismus Johna Dee: magická exaltace prostřednictvím mocných znamení*, Praha: Volvox Globator, 2020.

WOOLLEY, Benjamin. *The Queen's Conjuror: The Science and Magic of Dr. Dee*, London: HarperCollins, 2001.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Filip Horáček, Ph.D.

Katedra religionistiky

Datum zadání diplomové práce: **31. března 2019**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2020**

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.

děkan

Mgr. Filip Grygar, Ph.D.

vedoucí katedry

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou, nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 1. 6. 2021

.....
Bc. Kristýna Žáčková

Chtěla bych na tomto místě poděkovat vedoucímu diplomové práce Mgr. Filipu Horáčkovi, Ph.D., za odborné vedení a rady při zpracování této práce. Ráda bych touto cestou také vyjádřila poděkování Petru Kalačovi za vstřícnost a doporučení některé literatury a materiálů k tomuto tématu se vztahujících. Mé poděkování patří také Martinu Jůnovi za ochotu a snahu mi poskytnout další prameny k tématu této práce.

Motto:

*„Lo you are the Children of promys, and in you is the Mysterie,
of a great, and mighty Seale.“ – Uriel*

*„Velký muž je ten, který svou ctnost/sílu uvádí do souladu
s nebem a zemí, svou jasnost uvádí do souladu se sluncem
a měsícem ... svůj los uvádí do souladu s duchy a démony, nebe mu
nečiní překážek ... A když mu ani Nebe nečiní překážek, což teprve
člověk, což teprve démoni a duchové?“ – komentář k I-t'ingu*

*„Co znamená být mrtvý? Být minulý? Co jednou myslilo a působilo, je
i dnes ještě myšlenkou a účinkem: Vše mohutné žije! Ovšem nikdo z nás nenašel,
co jsme hledali: pravý klíč k pokladu života, ten tajuplný klíč, jež hledat již
znamená smysl a cenu veškerého života.“ – z díla Anděl západního okna*

*„Dimenzí propasti je hermetické, stojí za vším zdůvodněným a zdůvodnitelným,
za vším pochopitelným a pojmovým ... Takže existuje přece jen způsob
sdělitelnosti pro nevyslovitelné, způsob pojmenování nepojmenovatelného? Ano,
existuje – a je to hermetika ... Filosofickou hermetikou rozumíme právě tuto
tichou chápající řeč o zdánlivě nepochopitelném.“ – Heinrich Rombach*

*„Začal jsem pochybovat, jestli vůbec jasně rozumím i těm
nejzákladnějším podstatám. Tato Enochova soustava mě posedla a současně
mátla ... V onom období své magické dráhy mi zbyla jen jedna jediná možnost –
zanechat všeho studia a pár měsíců se zotavovat, dokud nebude jasné, že opět
můžu vstoupit na tuto stezku. Určitým způsobem je to jediná možnost, jak se lze
dostat k neznámým a nepřístupným informacím ... Jako kdybychom něco museli
nejdříve zapomenout, abychom se na to někdy v budoucnu mohli zcela jasně
rozpomenout.“ – David Allen Hulse*

*„... once he has made it a part of his mode of thinking, so that it has been
assimilated into the very structure of his brain, the real significance and meaning
of the system will begin to dawn on him.“ – Israel Regardie*

ANOTACE

Cílem mé práce je zjistit, v čem konkrétně spočívá magie alžbětinského učenice Johna Deeho. V první kapitole se věnuji fenoménu magie, jejím historickým počátkům a akademickým diskusím, které se k ní vztahují. Ve druhé kapitole se zabývám linií deeovského bádání. Ve třetí kapitole popisuji důležité události v Deeho životě a kariéře a na jeho třech dílech postupně ukazuji, jakým směrem se jeho myšlení vyvíjelo. V kapitole čtvrté se zaobírám andělskými rozpravami, na jejichž základě jsem se pokusila určit, co je Deeho magií.

KLÍČOVÁ SLOVA

andělé, jazyk, zření, magie, přirozená filozofie, 16. století

TITLE

Magic of John Dee

ANNOTATION

The aim of my work is to ascertain to what exactly the magic of the Elizabethan scholar John Dee is. The first chapter deals with the phenomenon of magic, its historical origins and academic discussions that relate to it. The second chapter explores the research on John Dee. The third chapter describes important events in Dee's life and career and in his three works I demonstrate the gradual development of his thinking. The four chapter discusses the angelic conversations, from which I attempt to determine what Dee's magic is.

KEY WORDS

angels, language, scrying, magic, natural philosophy, 16th century

OBSAH

ÚVOD	10
Spisy Johna Deeho.....	10
Kapitoly práce.....	13
1 FENOMÉN MAGIE	16
1.1 Magie a její proměna	16
1.2 Akademické diskuse	25
1.3 Terminologický problém	30
2 DEEOVSKÉ BĀDÁNĪ A INTERPRETACE	32
3 ŽIVOT A DĪLO JOHNA DEEHO	53
3.1 Koncepty Deeho <i>Propædeumata Aphoristica</i> (1558 a 1568)	61
3.2 Koncepty Deeho <i>Monas Hieroglyphica</i> (1564).....	67
3.3 Koncepty Deeho <i>Mathematicall Præface</i> (1570)	76
4 ANDĚLSKÉ ROZPRAVY	83
4.1 Uchopení částí „Deeho andělského systému“.....	88
4.1.1 Heptarchická moudrost.....	90
4.1.2 <i>Liber Loagaeth</i> a 48 Claves Angelicæ.....	99
4.1.3 Mystérium Strážných věží	112
ZĀVĚR.....	124
BIBLIOGRAFIE.....	128
SEZNAM PŘÍLOH.....	137

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

<i>T&FR</i>	Meric Casaubon (ed.) <i>A True & Faithful Relation of what passed for many years between Dr. John Dee and some spirits.</i>
<i>CMR</i>	Kevin Klein (ed.) <i>The Complete Mystical Records of Dr. John Dee: 3 volume: Transcribed from the 16th-Century Manuscripts Documenting Dee's Conversations with Angels.</i>
<i>FBM</i>	Joseph Peterson (ed.) <i>John Dee's Five Books of Mystery: Original Sourcebook of Enochian Magic: from the Collected Works Known as Mysteriorum Libri Quinque.</i>
<i>JDS</i>	Stephen Skinner (ed.) <i>Dr. John Dee's Spiritual Diary (1583–1608) being a completely new & reset edition of A True & Faithful Relation of what passed for many Yeers between Dr. John Dee and some Spirits.</i>
<i>CR</i>	<i>Compendious Rehearsall of John Dee</i>
<i>Monas</i>	<i>Monas Hieroglyphica</i> (1564)
<i>Propæ</i>	<i>Propædeumata Aphoristica</i> (1558 a 1568)
<i>Præface</i>	<i>Mathematicall Præface</i> (1570)
<i>KJV</i>	<i>King James Version (Bible krále Jakuba I.)</i>
<i>DCD</i>	Augustinus Aurelius. <i>De civitate Dei (O Boží obci)</i>
<i>CH</i>	<i>Corpus Hermeticum</i>
<i>SV</i>	Strážné věže
<i>VP</i>	Vlastní překlad

ÚVOD

V této diplomové práci se pokusím odpovědět na následující klíčovou výzkumnou otázku: *Co je tou hledanou magií u Johna Deeho?* Též se pokusím zodpovědět, co Dee konkrétně chápal pod termínem magie, pokud lze u něj vůbec toto „chápání“ nalézt. Zejména konec první kapitoly formuluje složitou výzkumnou otázku, jež v sobě zahrnuje i několik dalších a důležitých podotázek: Jak sám Dee magii interpretoval a jak naopak badatelé interpretovali Deeho činnost? Můžeme Deeho činnost vůbec nazvat magií? Věřím, že v průběhu celé této práce naleznou odpovědi na výše položené dotazy.

Spisy Johna Deeho

Příběh Johna Deeho se začal znovu psát, když se našlo několik jeho rukopisů a knih. Tyto záznamy spatřily světlo světa díky zásluze Deeho přítele Roberta Cottona (1571–1631). Cotton, úporný bibliofil, koupil pole, na němž Dee část svých spisů údajně zakopal. Informace se potvrdila, Cotton okamžitě rozpoznal jejich cennost a začal s rozkrýváním dalších sešitů. Tato část rukopisných materiálů se následně dostala do vlastnictví Merica Casaubona (1599–1671), který je redigoval a vydal pod titulem *A True and Faithful Relation of What passed for many Years Between Dr. John Dee ... and Some Spirits* (v překladu *Pravdivá a věrná zpráva o tom, co se odehrávalo po dobu mnoha let mezi Dr. Johnem Deem ... a jistými duchy*).¹ O tři roky později došlo k dalšímu objevu zbylých Deeho záznamů.²

Přesto byla část Deeho materiálů zničena, a to jeho vlastní rukou, jak dokazují samotné spisy, a později byly další zničeny služebnou v jedné domácnosti, která polovinu jeho rukopisů používala jako palivo do ohně a papír pod koláče. Druhou část svých textů Dee schoval do

¹ Celým názvem *A True & Faithful Relation of What passed for many Years Between Dr. John Dee ... and Some Spirits: Tending (had it Succeeded) To a General Alteration of most States and Kingdomes in the World. His Private Conferences with Rodolphe Emperor of Germany, Stephen K. of Poland, and divers other Princes about it. The Particulars of his Cause, as it was agitated in the Emperors Court; By the Pope's Intervention: his Banishment, and Restoration in par. As Also The Letters of Sundry Great Men and Princes (some whereof were present at some of these Conferences and Apparitions of Spirits) to the said D. Dee. Out Of The Original Copy, written with Dr. Dees own Hand: Kept in the Library of Sir Tho. Cotton...With a Preface Confirming the Reality (as to the Point of Spirits) of This Relation, and shewing the severall good Uses that a Sober Christian may make of All.* London: D. Maxwell for T. Garthwait, 1659.

V další části textu budu odkazovat na toto vydání: CASAUBON, Meric, ed. *A True & Faithful Relation of what passed for many years between Dr. John Dee and some spirits.* Berkeley: Golem Media, 2008.

Zde musím poznamenat, že Casaubonova předmluva vyšla bez číslování stran. Zavádím tak svoje číslování, které začíná hned po titulním listu v tomto vydání na první straně, kde je uvedeno „preface“. Celkem má tato předmluva 55 stran a po ní následuje Deeho *A Letter Containing a most briefe Discourse Apologeticall* z let 1594–1595. Za tímto dopisem následují přehledové tabulky, jež se týkají obsahu *T&FR*. Před první Deeho knihou ještě následují tři vyobrazení, ke kterým se v poslední kapitole práce ještě vrátím. Casaubon k nálezu dodává, že neví, jak dlouho byly knihy v zemi zakopány, ale když je Cotton objevil, byly již na několika místech poničené a pomalu se rozpadaly. Viz CASAUBON, Meric, ed. Preface. In: *A True & Faithful Relation*, s. 44.

² FENTON, Edward, ed. *Deníky Johna Deeho.* Praha: Academia, 2013, Paměť (Academia), s. 10.

tajného šuplíku cedrové truhly, kde zůstaly nepovšimnuty téměř padesát let. Truhla byla později prodána na aukci panu Johnovi Woodallov, od kterého ji zakoupil pan Jones. Až po dvaceti dlouhých letech došlo k objevení tajného šuplíku v truhle. O čtyři roky později došlo k velkému požáru v Londýně, ve kterém truhla vzala za své. Avšak zbytek manuskriptů a další Deeho věci, které se ještě v truhle našly, vzal pan Jones s sebou. Jeho manželka se později znovu provdala za pana Walea, který dokázal rozpoznat jejich hodnotu a předal je antikvářovi Eliasu Ashmoleovi (1617–1692).³

Ashmole tak vlastnil všech pět Deeho *Knih mystérií z Mortlakeu*⁴ (včetně dodatku ke knize páté),⁵ *48 Claves Angelicæ*, dále knihu s latinským titulem *Liber Scientiæ Auxilii et Victoriae Terrestris*, celé dílo *De Heptarchia Mystica* a spis s názvem *Supplications and Invocations*.⁶ Casaubon, vzdělaný křesťanský myslitel, měl k dispozici Deeho rukopisy, které následovaly po událostech v Mortlakeu.⁷ V příloze 1 uvádím seznam Deeho knih, které Casaubon vydal formou moderního anglického jazyka 17. století. Tato edice je pro dnešního laika ještě čitelná.

V nedávné době vyšla Kleinova edice (již ne ve formě Casaubonovy tištěné angličtiny) všech těchto Deeho dokumentů (včetně knihy *Loagaeth*),⁸ ze které budu případně vycházet.⁹ V příloze 2 uvádím soupis všech Deeho *Knih mystérií*,¹⁰ jež Klein publikoval. V příloze 3 jmenuji ostatní Deeho spisy, jež však s těmito *Knihami mystérií* úzce souvisí. Tyto spisy Klein

³ JAMES, Geoffrey, ed., tr. *The Enochian Evocation of Dr. John Dee*. USA: Weiser Books, 2009, s. 192–193.

⁴ Také *Libri mysteriorum Mortlaci*.

⁵ Britská knihovna má těchto pět knih označených jako sbírku *Sloane MS 3188*. Viz JAMES, Geoffrey, ed., tr. *The Enochian Evocation*, s. 198.

⁶ Tato Deeho díla spadají pod sbírku *Sloane MS 3191*. Viz tamtéž.

⁷ Dnes zařazeny pod sbírku v Bodleianské knihovně *Cotton Appendix XLVI, parts I. a II.* Viz JAMES, Geoffrey, ed., tr. *The Enochian Evocation*, s. 199. Tato sbírka, na rozdíl od *Sloane MS 3188, 3191* nebo *3189*, nebyla veřejně zpřístupněna v online verzi. Badatel se tak často musí spoléhat alespoň na některou z dostupných edic. V mém případě půjde o Kleinovu.

⁸ Také známa pod titulem *Liber Mysteriorum, Sextus et Sanctus*. V Britské knihovně je označena jako *Sloane MS 3189*. Tato kniha, psaná Kellyho rukou, obsahuje 48 rozměrných tabulek v jazyce, který andělé Deemu a Kellymu předali 26. 3. 1583 na jedné z andělských rozprav a nazvali ho jazykem adamovským. K této knize viz podkapitola 4.1.2.

⁹ KLEIN, Kevin, ed. *The Complete Mystical Records of Dr. John Dee: 3 volume: Transcribed from the 16th-Century Manuscripts Documenting Dee's Conversations with Angels*. Minnesota: Llewellyn Publications, 2020.

¹⁰ Na úvod předeseílám upřesňující informaci: Jestliže budu v textu používat označení *mysteriorum* nebo *Knihy mystérií*, budu mít na mysli všechny tyto Deeho existující knihy, které editoval Klein v prvním a druhém svazku. Pro Kleinovu edici budu užívat zkratku *CMR*. Knihy v této edici začínají od události v Mortlakeu dne 22. 12. 1581 a končí Deeho epilogem 7. 9. 1607. V případě, že budu používat termín *Knihy mystérií z Mortlakeu* nebo *Libri mysteriorum Mortlaci*, pak tím myslím pouze prvních pět Deeho knih (vč. dodatku ke knize páté). Originální verze vždy označím buď jako *SL. 3188, COTT.* apod. Pokud se budu odkazovat pouze na Casaubonovu edici (začínající od 28. 5. 1583 do 7. 9. 1607), použiji zkratku *T&FR*. Na Petersonovo zpracování, které začíná Deeho knihami od 22. 12. 1581–23. 5. 1583, se budu v textu odkazovat jako na *FBM*. Pro Skinnerovo nejnovější zpracování, které je vlastně opravenou edicí *T&FR*, budu používat zkratky *JDS*. Podrobnější informace k těmto Deeho knihám také viz přílohy 1–5.

Autoři, zmínění v kapitole druhé, používají výraz *Libri mysteriorum* svévolněji, nejčastěji k obecnému označení všech *Knih mystérií* dohromady, jestliže se tedy neodkazují na jejich konkrétní titul, vycházejí především z *T&FR* a *SL. 3188*, pokud neuvádějí jinak.

Andělskými konverzacemi, praktikami, rozpravami, akcemi apod. mám na mysli Deeho a Kellyho praktiky popsané v těchto *Knihách mystérií*.

vydal ve třetím svazku. V mnoha případech jsem nahlédla také do Petersonova vydání,¹¹ ve kterém je však uveřejněno pouze pět (včetně dodatku k páté knize) výše jmenovaných Deeho *Knih mystérií z Mortlakeu*. V příloze 4 jmenuji výčet Deeho spisů, jež editoval Peterson.

John Dee sepsal své *Libri mysteriorum* převážně v anglickém jazyce, ale kromě latinských titulů jednotlivých knih Dee nejčastěji používá tento jazyk např. u modliteb, biblických citací a různých odkazů, vlastních poznámek aj.¹² Klein přeložil pouze jednotlivé latinské názvy těchto Deeho knih, společně s jeho biblickými referencemi apod. *CMR* obsahuje i všechna Deeho značení a marginálie. Též jsem přihlédla ke Kleinovým překladům, ale také i k původním latinským verzím, jež jsou uvedeny v *CMR*. Deeho biblické odkazy Klein překládá pomocí Bible krále Jakuba I. (dále jen *KJV*), jež uvádí společně s dalšími cennými komentáři na počátku každého ze tří svazků. Peterson v porovnání s Kleinem přeložil vícero latinských pasáží. Jednotlivé latinské části biblických veršů a modliteb v Deeho *Knihách mystérií z Mortlakeu* vždy uvádí v poznámce pod čarou, čímž tak nezasahují do Deeho textu.¹³ Kromě latiny Dee používal i řecký a hebrejský jazyk.

V současné době může badatel nahlédnout do originální podoby celých sbírek *SL*. 3188,¹⁴ 3191¹⁵ a 3189.¹⁶ Pro výklad některých témat, která budou později důležitá pro objasnění Deeho činnosti, jsem pročetla i tyto tři originální verze. Casaubonovo zpracování obsahuje mnoho chyb, nepřesností a prepisů,¹⁷ z tohoto důvodu budu na toto vydání odkazovat málo. Dále existuje studie Whitbyho a jeho edice z roku 1981¹⁸ a novější, druhé Skinnerovo ediční vydání z roku 2019,¹⁹ které se zabývá událostmi od roku 1583. Tato Skinnerova edice je kompletní a opravenou verzí *T&FR*, včetně překladu *všech* textových latinských a jiných částí. Tyto anglické překlady jsou rovněž užitečné a též jsem z nich vycházela. Skinner tak čtenářům

¹¹ PETERSON, Joseph, ed. *John Dee's Five Books of Mystery: Original Sourcebook of Enochian Magic: from the Collected Works Known as Mysteriorum Libri Quinque*. Boston, MA: Weiser Books, 2003.

¹² V těchto manuskriptech se taktéž vyskytují pasáže, v nichž Dee latinu použil v hojně míře, např. v knize *Præfatio Latina* (celý název této knihy viz příloha 2, kniha XVII.), která je v ní sepsána celá. Dále pak ve své korespondenci, v delších částech andělských rozprav, kupř. s polským králem Štěpánem Báthorym (1533–1586), s nímž tuto rozpravu Dee také vedl aj. Z *Knih mystérií* je tak v latině kompletně sepsán pouze výše zmíněný Deeho spis *Præfatio Latina*. Ostatní *Knihy mystérií* jsou Deem psány v jazyce anglickém, avšak jsou často ve fragmentované míře proloženy Deeho latinskými poznámkami, dopisy aj. Spis *Præfatio Latina* se nachází v *CMR* a její latinský originál jako první přeložil badatel Kurt (či Conrad) Josten.

¹³ Deeho modlitby, fráze apod. Peterson přeložil sám. Při překladu biblických veršů ale nejmenuje, ze které verze Bible konkrétně vychází. Petersonův překlad budu brát rovněž na vědomí společně s latinskými originály uvedenými v *FBM*.

¹⁴ Dostupné z: <https://dokumen.tips/documents/quinti-libri-mysteriorum-ms-sloane-3188-by-john-dee.html> [cit. 2021-01-27].

¹⁵ Dostupné z: <https://www.scribd.com/document/148685367/Sloane-Manuscript-3191> [cit. 2021-01-27].

¹⁶ Dostupné z: <https://phergoph.wordpress.com/john-dee-enchian-archival-material/sloane-3189/> [cit. 2021-01-27].

¹⁷ JOSTEN, Kurt H. An Unknown Chapter in the Life of John Dee. *Journal of the Warburg Institute*, vol. 28, 1965, s. 223 [cit. 2021-01-27]. DOI: doi.org/10.2307/750672

¹⁸ WHITBY, Christopher, ed. *John Dee's Actions with Spirits: 22 December 1581 to 23 May 1583*. Ph.D. thesis, University of Birmingham, 1981.

¹⁹ SKINNER, Stephen, ed. *Dr. John Dee's Spiritual Diary (1583–1608) being a completely new & reset edition of A True & Faithful Relation of what passed for many Yeers between Dr. John Dee and some Spirits*. 2nd ed., revised. Singapore: Golden Hoard Press, 2019.

zpřístupnil anglický překlad mnohých částí Deeho korespondence, které ještě nikým (ani Kleinem) nebyly z latiny kompletně přeloženy.²⁰ Skinnerovu *JDS* jsem tak využila zejména kvůli těmto překladům, které jinde nejsou uvedeny. Skinner však prezentuje i cenné postřehy, kterým je třeba věnovat pozornost. Ke Skinnerově edici viz příloha 5.

Kleinovo zpracování všech Deeho výše uvedených rukopisů je podle mého názoru nejkompaktnější edicí, kterou dnes mohou mít akademici k dispozici. Kleinova *CMR* společně se Skinnerovou *JDS* už utvářejí solidní základ, z něhož odborníci mohou čerpat. Zdůrazňuji však, že významní badatelé, kteří se Deem zabývali a jež budu později jmenovat, vycházeli hlavně z Whitbyho zpracování nebo z Casaubonovy *T&FR*, neboť Kleinovo či Skinnerovo zpracování ještě neměli k dispozici. V roce 2011 sice vyšla první Skinnerova zrevidovaná edice *T&FR* a o šest let později následně Kleinovo starší, dvousvazkové vydání, ale přesto byly zásadní interpretace o Deem vytvořeny i dlouho před těmito daty.

Kapitoly práce

V první kapitole stručně nastíním počátky a kořeny fenoménu magie. Co toto slovo znamenalo? Změnilo se chápání magie v pozdější době? Co tento termín znamenal v Deeho době? V této části podotýkám, že výzkum fenoménu magie je značně rozsáhlý a komplikovaný. Taktéž se k definování tohoto pojmu váže několik konceptuálních problémů, které jsou úzce spojené s jeho akademickým používáním. V podkapitole 1.3 poukazuji na takovéto problémy a přístupy učenců s nimi spojené. Současně zde popisuji, jakým způsobem budu pojímat fenomén magie v souvislosti s Deeho osobností. Tato kapitola shrnuje přístupy k výše zmíněné výzkumné otázce, včetně zmínky, že další nové podotázky se často objeví v dost velkém počtu hned po nalezení odpovědí na otázky předchozí.

Linie deeovského bádání se v akademické sféře začíná rozvíjet přibližně na počátku 20. století. Toto bádání se však nejvíce rozmohlo až o pár desítek let později, především díky snahám francouzské historičky Frances Yatesové (1899–1981), o které více pojednávám dále. Zvláště kvůli počínům této badatelky se Dee začal postupně dostávat do okruhu zájmů odborníků v akademické sféře. Tento vývoj akademických přístupů k Deemu mapuji ve druhé kapitole. V této fázi jsem se taktéž pokouším přednést několik významných myšlenek předních akademiků, kteří přinesli důležité poznatky k deeovskému výzkumu. Z nepřeborného množství

²⁰ Jde o významné dokumenty, jako je např. Deeho první dopis Rudolfovi II. ze dne 17. 8. 1584, Deeho korespondence s Vilémem z Rožmberka (1535–1592) ze dne 4. 5. 1586 nebo Deeho dopis Jakubu Kurzovi (1554–1594) ze dne 6. 1. 1585 aj.

těchto odborných publikací o Deem jsem se snažila vybrat ty klíčové. Přínosná byla též mezioborová kolokvia,²¹ na kterých odborníci vystoupili se svými příspěvky k námětům jako Deeho zájem o astrologii, námořnictví, optiku, kabalou aj. Souhrn těchto příspěvků je přístupný v tištěné podobě. John Dee byl typem renesančního učenice s širokou škálou zájmů, a proto je potřeba akademiků napříč mnoha obory, abychom dokázali Deeho všestrannou osobnost pochopit.

V kapitole třetí jsem si jako cíl stanovila seznámit čtenáře s Deeho životem a dílem. V této části jsou vyzdviženy vlivy, které mohly způsobit Deeho příklon k magickému a jeho postupný vývoj směrem k andělským rozpravám, v nichž se Dee pokoušel pomocí svých asistentů komunikovat s anděly. Důležitým motivem či otázkou této kapitoly je: *Jak je možné, že takový učenec jako Dee trávil dlouhé hodiny komunikací s duchy?* Pomocí této otázky chci ukázat, že Deeho sklon k této činnosti nebyl náhlý, ale postupně se rozvíjel. V další etapě této kapitoly je tento argument prezentován na příkladu Deeho děl: *Propædeumata Aphoristica* (1558 a 1568), *Monas Hieroglyphica* (1564) a *Mathematicall Præface* (1570). V této části jdu též ve stopách badatelů Deborah Harknessové, Györgyho Szönyiho, Nicholase Cluleeho, Håkana Håkanssona aj., kteří se touto vývojovou linií též zabývali. Po analýze výše uvedených Deeho spisů přecházím k jeho konečnému životnímu dílu, v němž můžeme spatřovat dovršení Deeho myšlenkového vývoje. Tímto dílem jsou jeho *Libri mysteriorum* a další s nimi související texty, které jsou předmětem poslední kapitoly.

Předmětem debaty na prvním výše uvedeném kolokviu v Londýně byly i proslulé Deeho andělské rozpravy, které jsou ztvárněny v jeho *Knihách mystérií*. Právě těmi se detailně zabírám v kapitole čtvrté. Tato kapitola tvoří jádro celé diplomové práce. Pojednání v ní obsažené je stěžejní, protože na základě jejího obsahu se pokouším zodpovědět svou výše položenou výzkumnou otázku. V tomto úseku nahlížím do Deeho rukopisných záznamů a knih a blíže seznamuji s jejich obsahem. Vyzdvihuji zásadní náměty a motivy, které se v nich objevují. Taktéž je v této kapitole detailně analyzován koncept Deeho andělského systému, o kterém se dnes píše i jako o enochiánském systému či andělské magii Johna Deeho. Snažím se zde odpovědět na následující klíčové otázky: Jaká témata jsou předmětem andělských rozprav?

²¹ Např. v dubnu 1995 v Birkbeck College na Univerzitě v Londýně, dále se mezioborové sympozium konalo v roce 1998 v Segedíně, v roce 2001 v Dánsku či Michiganu o tři roky později. Z prvního jmenovaného kolokvia vyšla tato publikace: CLUCAS, Stephen, ed., aj. *John Dee: Interdisciplinary Studies in English Renaissance Thought*. Dordrecht: Springer, 2006, Archives internationales d'histoire des idées. Pokud je mi známo, je též jediným dostupným almanachem v takto ucelené a propracované formě.

Co tvoří tento systém Johna Deeho? Jakým způsobem ho lze uchopit? Lze vůbec hovořit u Deeho o magii?

1 FENOMÉN MAGIE

V následujícím textu stručně zachycuji původ konceptu magie. Nicméně podotýkám, že tento krok, tedy krátké nastínění původu magie, s sebou ještě nepřináší klíč k jejímu plnému porozumění. Taktéž se pozastavuji nad významem toho konceptu na samém počátku jeho vzniku a jeho dalším používáním. V první podkapitole poukazuji na to, že se chápání magie s příchodem dalších myslitelů postupem času proměňovalo. V této části jsou uvedeny i některé osobnosti, které se určitým způsobem magií zaobírali a zásadně její význam a obsah posunuli jiným směrem. V posledních částech této kapitoly jsou zmíněny moderní akademické interpretace a problémy, které jsou spojené s konceptem magie. Fenomén magie zahrnuje pestrou škálu různých faktorů a mým cílem rozhodně není o ní podat vyčerpávající studii, neboť by to překračovalo tematický rámec i rozsah této práce.

1.1 Magie a její proměna

Koncept magie se utvářel v průběhu 5. st. př. n. l. v antickém Řecku a je tak produktem konkrétní kultury a specifických podmínek. V mnoha případech magie dostala pejorativní nádech a označovala v historických kulturách „něco cizího“, nebezpečného či podvodného.²² Termín magie se tak formoval v podmínkách sociálního konfliktu a v případě antického Řecka se tato kategorie utvářela v konfrontaci s politickou situací, související převážně s Persií, jež byla v období klasického Řecka považována za nepřátelský stát. Řecký termín pro magii *μαγεία* a latinský *magia* jsou tvary vystihující perské slovo *magus*, které bylo výrazem častokrát používaným k označení perského kněze. V antice tento pojem značil konatele rituálu, který prováděl soukromé obřady, jejichž legitimita byla v řeckém světě často považována za spornou. V řeckém myšlení byl tento termín dáván do souvislosti s mysterijními kultury, zaklínadly a formami divinace. Magie byla považována za něco zcela opačného či nebezpečného v protikladu k řeckým náboženským tradicím. Zejména v pozdější době získala značně negativní konotace. Existovaly i další pojmy, které označovaly praktikanta magie: řecké slovo *goés* (negativní označení pro „čarodějníka“, který provádí kouzla), dále termín *goéteia* označující kouzelnictví nebo *pharmakeutria*, který označoval nejčastěji ženu, jež se vyzná v používání bylin a léků. Spojení kouzelnictví a perského slova *makuç* se vyjadřovalo i pojmem *chaldaioi*, který se objevil s nástupem helénismu. Předpoklady, které formovaly chápání

²² CHALUPA, Aleš. Vznik a vývoj konceptu magie v římském světě (Origin and Evolution of the Category Magic in the Roman World). *Religio: revue pro religionistiku*. Brno: Česká společnost pro religionistiku, 2012, roč. 20, č. 2, s. 254. [cit. 2021-01-27]. Dostupné z: <https://digilib.phil.muni.cz/handle/11222.digilib/125426>.

řeckého *magiké*, souvisely se starými Peršany. Řekové nahlíželi na magii jako na něco jiného, na odlišnou tradici, zcela odchylnou od ostatních kulturních národů. Obecně se domnívali, že magie pochází z perské moudrosti a její kořeny konkrétně spojovali se Zoroastrovým jménem.²³ Aleš Chalupa, badatel se zájmem o magii v řeckém a římském období, výstižně shrnuje tyto řecké vztahy a nahlížení Řeků na Persii, když píše: „... Persie byla v období klasického Řecka vnímána jako symbolický a nepřátelský protipól řeckého světa. Hypotetičtí perští mágové se tak stali typickými představiteli „jiného“.“²⁴

Řekové o *magoi* sice věděli, ale měli o nich představy často velmi vzdálené a leccos si do těchto svých představ promítali. Tyto různé termíny tak označovaly nespočetné a různorodé činnosti, v nichž jsou *magoi* a *goétes* nejednou spojovány s léčitelstvími, divinací, nekromancí, proměňováním počasí a osob aj. Tyto aktivity byly mnohdy mezi sebou zaměňovány a spojovány s tzv. proklínacími tabulkami.²⁵

V řeckém pojetí výraz *magos* tak poukazoval ke společenské třídě, která se spíše specializovala na náboženské praktiky než na samotnou magii. Avšak řecké příbuzné sloveso *mageuô* znamenalo jednoduše „dělat magii.“ Brian Copenhaver, autor zabývající se historií magie, dodává, že otázky typu, co Řekové vůbec považovali za magii (či náboženství) a naopak co už ne, dodnes dokážou mnoho specialistů zmást.²⁶ Autor tak postupně naráží na problémy spojené s používáním slova magie, kterým se věnuje závěr kapitoly.

Slovo *magos* se poprvé v řecké literatuře vyskytuje u Herakleita z Efesu (cca 540–480). Fragment, v němž se Herakleitos o *magoi* zmiňuje, je obsažen v díle Klémenta Alexandrijského (150–215). Tento pojem zde značí potulné praktikanty zasvěcovacích rituů, úzce spojené s orfickými mystérii. Toto chápání *magos* je ale Klémentově době vzdálené a odlišné.²⁷ Další myslitel, který *magoi* zmiňuje, byl Hérodotos (5. př. n. l.). Tento myslitel označil jako *magoi* jeden ze šesti perských kmenů. Důležité je podotknout, že Hérodotovo pojednání je silně politického rázu.²⁸ Hérodotos tento pojem užívá bez patřičných komentářů, z čehož plyne, že předpokládá jeho širší znalost. Slovo *magos* se tak v Hérodotově době plně etablovalo.²⁹ Podle

²³ GRAF, Fritz. Magic II: Antiquity. In: *Dictionary of Gnosis & Western Esotericism*. Boston: Brill, 2006, s. 719.

²⁴ CHALUPA, Aleš. Vznik a vývoj konceptu magie, s. 258.

²⁵ Tamtéž, s. 257. Tyto zaklínací tabulky či destičky byly často vyrobeny z olova, popsány svazovacím zaříkadlem či formulí vždy za nějakým účelem (výhra v soudních sporech a sportovních kláních, zamilované přání aj.) a následně složeny nebo propíchnuty hřebíkem. Šlo o populární praktiku nejen v Řecku, ale i v Itálii, na Sicílii aj. Viz ŠMIEJOVÁ, Michaela. *Proklínací destičky v kontextu magie praktikované v antickém Řecku*. Praha, 2013. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, s. 15–16.

²⁶ COPENHAVER, Brian P. *Magic in Western Culture: from Antiquity to the Enlightenment*. NY: Cambridge University Press, 2015, s. 6.

²⁷ CHALUPA, Aleš. Vznik a vývoj konceptu magie, s. 257.

²⁸ COPENHAVER, Brian P. *Magic in Western Culture*, s. 26.

²⁹ CHALUPA, Aleš. Vznik a vývoj konceptu magie, s. 257.

Hérodota, který ale vychází z perských dějepisců, kmen *Magů* pochází až od jednoho ze starých médských kmenů. Národ Peršanů a starých Médů sjednotil až Fraortes (cca 7. st. př. n. l.).³⁰ Kmen *Magů* byl v antickém Řecku (kupř. právě Hérododem) ztotožněn přímo s národem Peršanů. Hérodotos se nadále detailněji zmiňuje o zvyklostech perských *magů*, kteří mají odlišné chápání bohů oproti Řekům, když jim nestavějí chrámy a sochy, ale namísto toho obětují slunci, měsíci, ohni aj. Tyto praktiky měli převzít od Asyřanů a Arabů.³¹

Podle Hérodotova vyprávění mohlo *magus* znamenat vznešeného člena tohoto kmene, ale přesto on sám nikdy nemohl spatřit jejich rituály. Perské náboženství, představované již zmíněným zoroastrismem, vznikalo ve východním Íránu mezi kočovným lidem, nejdříve však kolem roku 1700 př. n. l.³² Perské náboženství bylo spíše programem univerzální obnovy, ve kterém figurovaly dva protikladné principy dobra a zla – *Ahura Mazda* a *Ahriman*. Řekové však přesto posunuli význam perského *magos*, když mu připsali negativní smysl. Podle jiného autora, Dióna Chrysostoma (1. st. n. l.) perští kněží prováděli rituály, při kterých obětovali zvěř ohni, který nenechali nikdy vyhasnout. Tito kněží jsou podle něj nejvíce schopní sloužit bohům. *Magi* jsou tak nejbliže k božstvům.³³ V této pozdější představě a době rozmachu mithraistického kultu byli *magi* chápáni už jako zbožní kněží, kteří praktikovali divinaci a vedli jednoduchý život. V mithraismu bylo slovo „Peršan“ považováno za iniciační stupeň.³⁴

Ačkoli byla magie zpočátku považována za téměř nezákonnou činnost, v době novoplatonismu získala zcela jiný nádech, a to i přes negativní pohled Platóna (427–347), který o magii tvrdil, že pramení z úpadku společnosti. Platón o magii pojednával v sociálním kontextu, podle něhož sloužila pouze pro soukromé cíle tohoto upadajícího společenství.³⁵ Magie používá zaklínadla – *defixiones* a magické panenky a jako taková je podle něj ztělesněním *pharmakeiá* – travičství.³⁶ Náboženství mágů je podle Platóna opovrženímhodné a zlé a jeho cílem je škodit lidu.³⁷ Perští mágové totiž dokážou manipulovat se silami, které mohou způsobit zranění, ale naopak mohou i uzdravovat. Tajemství takového náboženství je sobecké a zlomyslné.³⁸ Podle Platóna existují tzv. provozovatelé pokoutních mystérií, z nichž

³⁰ *Hdt.* 1.101–102. Viz HÉRODOTOS. *Dějiny*. Přeložil Jaroslav ŠONKA. Praha: Odeon, 1972. Živá díla minulosti.

³¹ *Hdt.* 1.131.

³² COPENHAVER, Brian P. *Magic in Western Culture*, s. 27.

³³ Tamtéž, s. 28.

³⁴ Tamtéž, s. 29.

³⁵ K Platónově náhledu na magii a její společenské roli viz PLATÓN. *Platónovy spisy*. Praha: OIKOYMENH, 2003, *Zákony*, kniha X. a XI.

³⁶ GRAF, Fritz. *Magic II: Antiquity*. In: *Dictionary of Gnosis & Western Esotericism*, s. 720.

³⁷ *Zákony* XI, 932e-933a.

³⁸ COPENHAVER, Brian P. *Magic in Western Culture*, s. 32.

často pocházejí různí věštcí, kteří jsou plni lsti a podvodnictví.³⁹ Tito věštcí lidmi pohrdají, umí pomocí kouzel ovládat duše mrtvých, čarují pomocí kouzel a zaříkadel, často z důvodu získání peněz, čímž tak tito hadači ničí společnost a celé obce.⁴⁰ Platónovi se rovněž nelíbilo, že tito hadači staví soukromé svatyně a potají se snaží získat přízeň božstev pomocí modliteb a obětí.⁴¹

Původem magie se v pozdějším období zabýval např. římský myslitel Plinius Starší (1. st. n. l.) či Lucius Apuleius (2. st. n. l.). Magické umění se podle Plinia zrodilo z lékařství, ale zároveň v sobě obsahuje sílu „jakéhosi náboženství“ a prvky matematické astrologie. Tato tři umění se spojila do jedné magické disciplíny, která měla a stále má v Orientu velkou moc. Vznik magie Plinius spatřuje v Persii u Zoroastra.⁴² Stopy magického myšlení Plinius spatřuje např. i v Homérově *Odysseie*. Osthánés, který provázal Xerxa při vpádu do Řecka, byl první, kdo o magii podle Plinia psal. Xerxes byl také tím, kdo magii do Řecka přinesl.⁴³ Plinius magii charakterizuje jako „zvrhlé umění“ či „obludnost“, jejímž nejzbožnějším cílem bylo obětování člověka. Mágové podle tohoto myslitele dokonale ovládali travičství, věštění z přírodních úkazů a nekromancii.⁴⁴ Magie je dle Plinia svým původem cizí, neřímská náboženská činnost, která představuje určitý typ spiknutí proti Římu.⁴⁵

Apuleius byl dalším myslitelem, jenž se k magii vyjádřil, ve své vlastní *Apologii*⁴⁶ sám sebe obhajuje proti nařčení Marca Aemiliana z čarodějnických praktik. Magie v perském jazyce znamená podle Apuleia totéž co kněz. Znalost obřadních úkonů a kultovních pravidel není zločinem, ba naopak bohubilou činností. Magie je podle Apuleia umění, jež je milé bohům a obnáší znalost jejich vzývání pomocí různých zaříkadel. Magie má podle Apuleia perský původ v učení Zoroastra.⁴⁷ Apuleius tak magii hodnotí pozitivně a též dokazuje, že obvinění z čarodějnictví s ní doopravdy nemají nic společného. Apuleius se o magii, mystéria a celkově vše tajemné velmi zajímal. V soudním sporu nakonec zvítězil, ale podezření, že je mágem ho doprovázelo po zbytek jeho života. Zejména v době Augustina (354–430) byl Apuleius nazýván mágem.⁴⁸

³⁹ *Zákony* X, 908d.

⁴⁰ *Zákony* X, 909a-909b.

⁴¹ *Zákony* X, 910b.

⁴² PLINIUS, Gaius. *Kapitoly o přírodě: z díla Naturalis historiae libri*, sv. 37. Praha: Svoboda, 1974, kniha XXX, s. 250.

⁴³ Tamtéž, s. 251–252.

⁴⁴ Tamtéž, s. 253.

⁴⁵ CHALUPA, Aleš. *Vznik a vývoj konceptu magie*, s. 273.

⁴⁶ Viz český překlad APULEIUS, Lucius. *Apologie, neboli, Vlastní obhajoba proti nařčení z čarodějnictví*. Přeložil Václav BAHNÍK, ilustroval Miloslav DISMAN. Praha: Svoboda, 1989.

⁴⁷ *Apol.* 26.

⁴⁸ ROZSYPALOVÁ, Monika. *Obrana Apuleia proti obvinění z čarodějnictví*. Brno, 2015. Bakalářská diplomová práce. Masarykova Univerzita, s. 14.

V době novoplatonismu (tj. od 3. st. n. l.) se začaly rozvíjet intelektuální debaty o magii. Tyto učenecké spekulace měly za následek, že se hranice mezi filozofií a magií začaly pomalu rozbíjet. Důsledkem takového rozbití byl nejen návrat k Platónovi, ale i vznik mnoha propracovaných genezí bytostí. Takováto syntéza filozofického a magického vedla ke vzniku *θεουργία* neboli theúrgie. Šlo o techniku, která měla konatele přiblížit směrem k božskému *nous*, jakožto nejvyššímu možnému zdroji veškerého poznání.⁴⁹ Theúrgie tak byla chápána za jakési „dílo bohů“ či *theion ergon* a byla schopna člověka plně transformovat.⁵⁰ Marek Dluhoš, badatel v oblasti kabalistické theúrgie, dále přehledně charakterizuje diskusi současných odborníků k tomuto systému, když píše:

„Většina učenců (S. Eitrem, T. Höpfner, E. R. Dodds) souhlasí s názorem J. Bidez, že teurgem se nazývá ten, kdo působí na bohy, S. Eitrem ovšem vyslovil domněnku, že teurg může znamenat toho, kdo tvoří bohy. E. R. Dodds k tomu přiřadil jako paralelu hermetický citát „deorum factor est homo“ a odkázal na byzantského učence Michala Psella, tvrdícího v traktátu *De omnifaria doctrina*, že otcem bohů (tedy teurgem) se nazývá člověk, který „dělá lidi bohy“. Petrov ovšem až takový výklad slova teurg zpochybňuje a na rozboru Porfyria a *Chaldejských věštek* dochází k závěru, že specifikem teurgické ideje byly autoru *Chaldejských věštek* božskost duše a teurgická praxe osvobození se z pout osudu.“⁵¹

Právě tyto Chaldejské věštby či orákula, jež byly sepsány v během 2. st. n. l. v Sýrii Juliánem Theurgem, jsou jakýmsi manifestem theúrgie, v nichž je uvedena propracovaná geneze bytostí společně s představou oduševnělého kosmu. Tato orákula jsou pokusem o zpracování chaldejské (či babylónské) moudrosti. V nich popsaný theúrgický rituál měl osvobodit lidskou duši z pout osudu a chránit ji před démony, kteří existují mezi lidmi a bohy. Tyto věštby dále popisují konkrétní praktiky, v nichž konatel přivolává bohy do soch nebo do člověka. Tento bůh má poté pomoci duši theúrgera prchnout z jejího fyzického omezení a povznést se vzhůru směrem k božským sférám. Především pozdní novoplatonici, jako byl Porfyrios (233–305), Jamblichos (245–325) a Proklos (cca 412–485), si těchto orákul velmi cenili.⁵²

Theúrgie je pro dnešní odborníky jedním z nejhůře srozumitelných článků pozdního novoplatonismu. V minulém století byla mnohokrát badateli pojímána jako vyjádření úpadku pozdní antické racionality. Proklos a další novoplatonici stvořili vlastní theúrgický rituální systém a o náboženství se tak zajímali stylem, který v antické filozofii neměl obdobu.⁵³ Teprve

⁴⁹ GRAF, Fritz. Magic II: Antiquity. In: *Dictionary of Gnosis & Western Esotericism*, s. 721.

⁵⁰ DLUHOŠ, Marek. *Kabalistická teurgie*. Praha: Vodnář, 2009, s. 85.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² GOODRICK-CLARKE, Nicholas. *Západní esoterické tradice*. Praha: Grada, 2011. Mysterion, s. 38–39.

⁵³ CHLUP, Radek. *Proklos*. Praha: Herrmann, 2009, s. 168.

v posledních dvaceti letech se badatelé pokouší theúrgii zhodnotit v jiném světle. Klíčové prvky theúrgie, které se později staly jejím základem, postuloval už Plótinos (205–270). Podstatné je ale uvést, že tomuto mysliteli byla theúrgie ještě neznámá. Český religionista Radek Chlup spatřuje dva hlavní kořeny theúrgie v tradičních rituálech řecké obce a v magických praktikách, které byly v antickém světě zcela běžnou záležitostí. V Plótínově době taktéž neztrácely svoji oblibu, i když sám Plótinos o jejich účinnosti neváhal pochybovat a pokusil se tyto magické praktiky a jejich fungování vyložit. Základem těchto praktik a magie samotné je podle Plótína teorie o kosmické sympathii, jež postuluje živý kosmos prodchnutý jednou Duší, která se dotýká všech jeho částí. Tato myšlenka implikuje vnitřní provázanost a spojitost celého veškerenstva a tohoto postulátu nadále využívají mágové při svých praktikách.⁵⁴ Přesto se ale budoucí novoplatonici s Plótínem v mnohém rozcházel, protože v jeho pojetí má každý jednotlivec svoji nejvyšší složku zakotvenou v Intelktu a je pouze na jeho rozhodnutí, do jaké míry se k této sféře dokáže přiblížit. Rituály a chrámové obřady jsou tak pro Plótína zbytečné, neboť kontakt s vyššími sférami člověk dokáže navázat sám v sobě bez pomoci takovýchto rituálů.⁵⁵

S bohy se Plótinos chtěl sjednotit přímou cestou, pouhou intelektuální prací na sobě samém. Hlavní cíl budoucích novoplatoniků, jako byl Jamblichos, Proklos aj., byl však shodný jako Plótínův – sjednotit se s bohy. Neshodují se však v metodě, jak této shody dosáhnout. Pomocí theúrgických rituálů se nepokoušejí vystoupit do jejich sfér, ale naopak se snaží o to, aby bohové sestoupili k nim, uvedli se s nimi v soulad a stali se jejich nástrojem. Tento nástroj a celá tato koncepce je připodobněna k Plótínově obrazu kosmické struny, která při manipulaci s jednou částí strun rozvibruje i části ostatní, jež jsou naladěné na stejnou tóninu.⁵⁶

Porfyrios byl žákem Plótínovým a byl právě tím, kdo začal zdůrazňovat očistnou roli theúrgie v rámci odpoutání se duše od fyzického světa. Na téma theúrgie existuje Porfyriův *Dopis Egyptanu Anebovi*, který publikoval Porfyriův žák Jamblichos ve svém díle *O mystériích Egyptských*,⁵⁷ v němž se Jamblichos snaží zdůraznit roli theúrgie ještě více než Porfyrios.⁵⁸ Porfyrios klade ve svém *Dopisu* otázky vztahující se k této nauce a Jamblichos na ně později

⁵⁴ Tamtéž, s. 210–211.

⁵⁵ Tamtéž, s. 214.

⁵⁶ Tamtéž, s. 217. Fungování tohoto kosmického nástroje později rozpracoval Dee ve svém spise *Propaedeumata Aphoristica*, konkrétně v Af. XI. a XII., v nichž tento nástroj připodobnil k lyře. Viz EGAN, Jim, ed., tr. *Propaedeumata Aphoristica*. In: *The Works of John Dee: Modernizations of his Main Mathematical Masterpieces*. Rhode Island: Cosmopolite Press, 2010.

⁵⁷ JAMBlichOS. *O mystériích egyptských, s dopisem Porfyriovým Anebonu Egyptanu*. Přetisk z 1. vydání nakladatelství Sfinx z roku 1922. Přeložil Jaroslav MATOUŠEK. Olomouc: Per Argum, 1992.

⁵⁸ GOODRICK-CLARKE, Nicholas. *Západní esoterické tradice*, s. 37.

odpovídá. Theúrgie je podle Porfyria jednou z cest k dosažení blaženosti,⁵⁹ ale přesto má vůči ní jisté otázky a pochybnosti, které později vyvrací právě Jamblichos.⁶⁰ Nejvyšším cílem theúrgera je podle Jamblicha invokace bohů – jediné při ní zažívá nepopsatelnou blaženost, pocit a přítomnost božské lásky, intelektuální poznání, přijímají určitou sílu. Theúrgovi jde o stav, kdy zažívá sjednocení s bohem.⁶¹ Další cestou k dosažení blaženosti vedle theúrgie je cesta mantická. Jde o předvídaní budoucnosti. Mantika je seslána bohy, je věčná a pravdivá.⁶² Jamblichos nadále vyvrací, že by theúrgie mohla přinést falešné představy, když jde o vědu čistě pravdivou, neboť pochází od bohů. Pokud je ale theúrgická operace na samém počátku provedena nesprávně (nedodržení pravidel a prostředků, nepřipravenost), je možné, že dojde ke zjevení lživých obrazů.⁶³ Jamblichos tak v theúrgii „spatřoval ideální techniku spásy duše a učinil z ní nedílnou součást pozdního novoplatonismu“.⁶⁴ Proklos byl dalším typem učence, který k ní též inklinoval. Proklos postuloval jednotný princip všech věcí, který se projevuje v tzv. henádách či primárních jednotkách v rámci první sféry bytí.⁶⁵ Chlup tento Proklův přístup k theúrgii výstižně shrnuje následujícími slovy:

„... jelikož Proklos shledává Jedno veskrze nepoznatelným, má pro něho o to větší význam precizní mapování entit, které s Jednem bezprostředně sousedí, stejně jako všech středních rovin stojících mezi námi a ním. Existence theúrgických technik pro přiblížení k Jednu rozhodně neznamená, že by filozofické zkoumání bylo zbytečné. Theúrgie dokáže završit pouze to, co bylo zahájeno intelektuální cestou.“⁶⁶

Další proměna v pojmání magie nastala taktéž za doby církevních otců. Tertullianova, Órigenésova a Augustinova díla často obsahují protimagické argumenty a jsou autory používány jako útoky proti pohanství. Augustinovy útoky se zaměřovaly především na novoplatónský koncept theúrgie a magii odsuzoval.⁶⁷ Augustin reaguje ve svém díle *O Boží obci* či *De civitate Dei* (dále jen *DCD*) na Porfyria, který se zabýval magickými zaříkadly. Magie je podle Augustina zločinným uměním, složená z různých kouzel a průpovědek. Jiní tuto

⁵⁹ JAMBlichOS. *O mysteriích egyptských*, s. 36.

⁶⁰ Jde např. o Porfyriovy otázky typu: Není theúrgická praxe výplodem obrazotvornosti duše? (s. 36) Jakým způsobem probíhají theúrgické evokace bohů? (s. 29).

⁶¹ JAMBlichOS. *O mysteriích egyptských*, s. 160–161.

⁶² Tamtéž, s. 159.

⁶³ Tamtéž, s. 158.

⁶⁴ CHLUP, Radek. *Proklos*, s. 39.

⁶⁵ GOODRICK-CLARKE, Nicholas. *Západní esoterické tradice*, s. 38.

⁶⁶ CHLUP, Radek. *Proklos*, s. 62.

⁶⁷ Augustinovo odsuzování magie a theúrgie čtenář nalezne v první části svazku, konkrétně v knize X. Viz dílo AUGUSTINUS, Aurelius. *O boží obci knih XXII*. Přeložila Julie NOVÁKOVÁ. Praha: Karolinum, 2007.

magii nazývají různými jmény: goetii či theúrgii, která je pro někoho chvályhodným uměním. Konatelé theúrgie jsou však stejně podle Augustina stejně zapleteni ve službě démonů.⁶⁸

Novoplatónské myšlenky týkající se theúrgie byly Augustinem tvrdě odsuzovány jakožto forma pohanské moudrosti, podle něj je tato nauka s křesťanstvím dále neslučitelná. V Augustinově *DCD* je theúrgie jakožto forma magie také připodobněna k nekromancii,⁶⁹ neboť podle něj theúrgické obřady pocházejí od nepravých bohů a odvádějí pozornost od kultu pravého Boha.⁷⁰ Theúrgie je tak Augustinem usvědčena jako „bezbožné umění“.⁷¹ Pojímání magie je v tomto období chápáno v ostrém kontrastu s křesťanstvím. Magie je tak často církevními otci chápána v konceptech falešného/pohanského a pravého/křesťanského. V mnoha případech tento koncept sloužil i k upevnění a obhajobě vlastní pozice křesťana. Ilustrujícím příkladem tohoto přístupu je kupř. Tertullianovo dílo *Apologeticum*,⁷² v němž mj. poukazuje na zavrženíhodné chování pohanských římských bohů. Římané se ke křesťanům chovají urážlivě a křesťanství je jimi chápáno negativně.⁷³ Naopak jsou to právě římsští bohové, kteří by měli být takto chápáni, protože se zle chovají, a tudíž přece nemůžou být doopravdy bohy.⁷⁴ Tertullianus (160–220) se vlastně pokoušel definovat křesťanskou identitu, která by byla přijatelná jak pro pohany, tak pro křesťany.⁷⁵ Z obecného hlediska bylo Tertullianovým cílem poukázat na jistou zaslepenost a předsudky Římanů vůči nově se formujícímu křesťanství⁷⁶, následně je rozebrat a ukázat jejich neopodstatněnost. Tímto krokem se Tertullianus snažil obhájit vlastní pozici křesťanského myslitele. Církevní otcové se taktéž snažili porozumět takovéto pohanské magii toho z důvodu, aby sami dokázali nalézt způsob, jak přimět ke konverzi takovéto pohany.

V 6. st. n. l. začala vzrůstat moc arabské civilizace, protože si Arabové podmanili část Byzantské říše, Střední východ a Egypt a brzy nato asimilovali myšlenky těchto kultur, které se dotýkaly převážně astrologie, magie nebo alchymie. Asimilace těchto tradic, prostoupených zmínkami o Hermu Trismegistovi, pak vedla ke vzniku takových arabských děl, jako je *Smaragdová deska* (6.–8. stol. n. l.). Díla tohoto typu se zakládala na korespondenci mezi

⁶⁸ *DCD* X, 9.

⁶⁹ FANGER, Claire a KLAASSEN, Frank. Magic III: Middle Ages. In: *Dictionary of Gnosis & Western Esotericism*, s. 725.

⁷⁰ *DCD* X, 10.

⁷¹ *DCD* X, 11.

⁷² Zde vycházím z českého překladu viz NOVÁK, Josef. *Čtvrtá patristická čítanka: Tertullianus – Apologeticum*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1987. Teologické studie (Ústřední církevní nakladatelství).

⁷³ ROČEK, Daniel. *Rozbor Tertuliánova Apologetica s ohledem na dnešní dobu*. Praha, 2018. Diplomová práce, Univerzita Karlova, s. 17.

⁷⁴ *Apologeticum*, XI.

⁷⁵ ROČEK, Daniel. *Rozbor Tertuliánova Apologetica*, s. 14.

⁷⁶ *Apologeticum*, IX.

pozemskou a božskou sférou.⁷⁷ V této době tak došlo k další změně v chápání magie. Ve 12. a 13. století se objevují latinské překlady arabských zdrojů s magickou tematikou. Tyto zdroje uvádějí magii mezi standardní oddíly vědění. Autoři jako Al-Kindi (801–873), Albertus Magnus (cca 1200–1280) či Roger Bacon (1214–1294), Michael Scott (1175–1235) aj. položili základy tzv. *philosophia naturalis* neboli přirozené filozofie. Arabská díla způsobila zcela revoluční intelektuální obrat učenců, kteří rozpracovávali téma této přirozené filozofie.⁷⁸ V tomto období se objevují i tzv. grimoárové spisy. Šlo o pseudošalamounské příručky ceremoniální magie, ve kterých byly popsány rituály, s jejichž pomocí mohl konatel navázat spirituální kontakt s bytostmi z jiných sfér. Tyto manuály tak praktikantovi měly dopomoci k získání duchovního vedení či znalostí především skrze andělské pomocníky. Na jiném místě práce se ještě zmíním, že Dee jich využíval při svých pověstných aktivitách. S nástupem renesance a jejich myslitelů, jako byli Marsilio Ficino (1433–1499), Pico della Mirandola (1494–1463), Heinrich Cornelius Agrippa (1486–1535), Johannes Trithemius (1462–1516), Paracelsus (1493–1541) aj., dochází k dalšímu rozpracování a posunu v chápání konceptu magie. Přirozená filozofie je v tomto období často pokládána za rovnocennou přirozené magii – *magia naturalis*.⁷⁹ Na jiném místě dále vyplýne, že Dee tyto autory a jejich myšlenky jistě znal.

Podotýkám, že cílem této kapitoly nebylo detailní popsání dějin magie. Záměrem bylo pouze poukázat na skutečnost, že chápání magie se v průběhu času proměňovalo. Na tento problém poukazuje i Chalupa, když shledává, že fenomén magie se vyznačoval často proměnlivým obsahem, mnohokrát i v prostředí kultur, jež ji vytvořily či přejaly do svého myšlenkového světa.⁸⁰ Formování magie v tomto prostředí nebylo vědomé a často bylo ovlivněno mnoha konfliktními mocenskými zvraty, v nichž se „vlivem působení specifických historických okolností dostaly rozličné náboženské aktivity, do této doby působící v řeckém světě bok po boku ve víceméně pokojné koexistenci, do vzájemných rozporů“.⁸¹ V tomto smyslu není možné použít nějakou univerzální a jednotnou teorii magie, jak to udělal např. James Frazer (1854–1941), která by vysvětlovala tento jev jako celek. Kategorie magie, která je postavená na rozlišení „my“ a „oni“ a zároveň je užívaná v běžném jazyce, se vyznačuje nestálým a nekonkrétním obsahem. Chalupa dále dodává, že pokud je tento koncept navíc

⁷⁷ GOODRICK-CLARKE, Nicholas. *Západní esoterické tradice*, s. 43.

⁷⁸ FANGER, Claire a KLAASSEN, Frank. Magic III: Middle Ages. In: *Dictionary of Gnosis & Western Esotericism*, s. 726.

⁷⁹ WALKER, Daniel P. *Spiritual & Demonic Magic from Ficino to Campanella*. USA: Pennsylvania University Press, 2000, s. 76.

⁸⁰ CHALUPA, Aleš. Vznik a vývoj konceptu magie, s. 256.

⁸¹ Tamtéž, s. 259.

užíván s vědeckým rozlišením kategorie magie bez detailnějšího objasnění, je i nebezpečně matoucím.⁸²

1.2 Akademické diskuse

Dnes jsou akademici na pochybách, zdali lze magii skutečně považovat za univerzální jev. Badatel, který se pustí do detailnějšího zkoumání magie, se ve svém výzkumu střetává s jistou nekonzistentností, s níž je tento termín v odborných dílech používán. V některých kulturách byl koncept magie používán konkrétními skupinami lidí z účelových důvodů a s nějakým cílem,⁸³ což je rozlišení bez univerzálního kontextu. Akademici tak o aplikovatelnosti kategorie magie v jiném než západním prostředí silně pochybují.⁸⁴ Chalupa dále podotýká:

„Celý problém je však mnohem komplikovanější, neboť otázka kulturní podmíněnosti magie je úzce spojena s otázkou adekvátnosti badatelských snah etizovat tuto původně emickou kategorii a učinit z ní univerzální analytický nástroj sloužící k popisu určitého typu praxe ve všech historicky známých lidských kulturách.“⁸⁵

Ačkoli si někteří odborníci uvědomují problémy, jež se týkají univerzálních teorií magie, stále jsou některými badateli tyto teorie využívány. V případě takovýchto teorií je pak magie definována v protikladu ke kategoriím jiným, nejčastěji k náboženství. Magie tedy nemá svoji vlastní existenci a fakticky se opírá o jiný koncept, který je zatížen stejnými problémy jako magie samotná. Nadále se tento myšlenkový koncept váže na tři nejvíce odborníky používané definice magie ve vztahu k náboženství. Chalupa je nazývá jako privativní, abundantní a synonymní. První typ definice připodobňuje magii k náboženství, ovšem bez některých jeho vystihujících rysů. Za magii jsou tak v tomto případě často chápány primitivní formy rituálů a idejí, z nichž se pomocí evoluce později stává náboženství. Magie tak ve svém zárodku obsahuje veškerý potenciál náboženství, ale ještě jím není. Abundantní typ magie je definován jako pokleslá a zdegenerovaná forma náboženství. Tato definice poukazuje na to, že magie se již nemůže stát náboženstvím, kdysi jím však byla. Na samém počátku tato magie představovala náboženství, ale vlivem evoluce toto náboženství postupně degradovalo na nejnižší vývojový stupeň. Synonymní vztah postuluje, že magie je součástí náboženství.⁸⁶ Tato magie je pak buď náboženstvím sama o sobě, nebo se mu intenzivně přizpůsobuje.

⁸² Tamtéž, s. 254.

⁸³ Tamtéž, s. 253.

⁸⁴ Tamtéž, s. 254.

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ Tamtéž, s. 255.

První dvě kategorie vycházejí podle Chalupy z chápání náboženství typu křesťanství jako jeho ideální formy. Všechny tři koncepce magie označuje za problematické, protože magie buď za prvé závisí na náboženství a nenaplnuje to, co podle badatelů naplnovat má, nebo za druhé magie náboženství překračuje. Třetí typ Chalupa považuje za neautonomní a za podkategorii termínu náboženství. Tato rozlišení jsou často nepodložená a nejasná. Vědecký výzkum magie nemůže být postaven na takovýchto obecných a často povrchních podobnostech.⁸⁷ V další textové části vyjmenuji několik odborníků, kteří nahlíželi na magii především ve vztahu ke konceptu náboženství.

Wouter Hanegraaff, profesor dějin hermetické filozofie, je jedním z mnoha badatelů, kteří si podobně jako Chalupa uvědomují omezenost takovýchto teorií magie v souvislosti s náboženstvím. Tyto teorie rozděluje podle přístupů k fenoménu magie na přístup intelektuální, funkcionalistický a participační. Do prvního přístupu začleňuje učence Edwarda Tylora (1832–1917) a Frazera. Taylor spatřoval podstatu náboženství ve víře v spirituální bytosti – v animismu. Věda by podle něj měla pomoci v porozumění magii a Taylor tuto vědu nazývá okultní vědou. Magie se však nevztahuje k náboženství. Na mnoha místech tvrdil, že magie a náboženství jsou striktně oddělené koncepty. Sám si však nebyl zcela jistý, neboť svůj názor několikrát pozměnil. Magie samotná je podle něj založena na chybné záměně nějakého ideálu za realitu. Za dalšího představitele tohoto přístupu Hanegraaff označuje Frazera, který na Tylora navázal. Magii chápal jako nejnižší vývojový stupeň lidstva, po kterém následuje náboženství jako vyšší stupeň a nakonec pak věda, jež je jím charakterizována jako nejvyšší možné a poslední stadium. Konkrétně magii nazýval sympatetickou a dále ji rozdělil na homeopatickou (imitativní) a kontaktní. Frazerovým předpokladem tak bylo, že věci na dlouhou vzdálenost mají mezi sebou jistou sounáležitost. Hanegraaff nadále uvádí zajímavou informaci, podle níž se Frazer ve svém pojmání magie často odkazuje na Heinricha Cornelia Agrippu (1486–1535).⁸⁸ Konstatuje tak, že toto zjištění je názorným příkladem, jak mohou být akademické teorie o magii zakotveny v magických směrech západního esoterismu.⁸⁹ Badatel,

⁸⁷ Tamtéž, s. 255–256.

⁸⁸ Autor *De Occulta philosophia*, významného díla zabývajícího se tématem magie, které později ovlivnilo další myslitele, mj. i Johna Deeho.

⁸⁹ HANEGRAAFF, Wouter J. Magic I: Introduction. In: *Dictionary of Gnosis & Western Esotericism*, s. 716. V akademické oblasti jsou (podobně jako s magií, náboženstvím aj.) s termínem „západní esoterismus“ či „západní esoterická tradice“ spojené složité diskuse. K těmto diskusím kupř. viz HANEGRAAFF, Wouter J. *Esotericism and the Academy: Rejected Knowledge in Western Culture*. Cambridge: Cambridge University Press, 2012, s. 355–367. V této diplomové práci srov. také s. 48 a pozn. 207 a 208.

Badatelé typu Christophera McIntoshe a Goodrick-Clarka pod tento termín zařazují např. gnosticismus, novoplatonismus, hermetické nauky znovuobjevené v renesanci, jako je kabala, alchymie, rosekruciánství aj. Viz GOODRICK-CLARKE, Nicholas. *Západní esoterické tradice*, s. 17; MCINTOSH, Christopher. *Rosenkruciáni: historie, mytologie a rituály okultního řádu*. Praha: Trigon, 1997, s. 31–38.

jenž studuje tyto akademické koncepty a zároveň si i uvědomuje takováto „zakotvení“, pak může ve svém výzkumu magie dospět k jejímu mnohem komplexnějšímu uchopení.

Tylor chtěl nalézt prvotní formu náboženství. Tento myslitel byl zastáncem tzv. lineární evoluce, která předpokládá zaostalost primitivních kultur, jež se nacházejí ve vývojovém stadiu, ve kterém byly i dnešní vyspělé kultury. Tylorova evoluční teorie tedy předpokládá, že civilizace se vyvíjela od primitivních forem směrem k formám pokročilejším, z čehož plyne, že se u nich rozvíjelo i náboženské myšlení. Tyto primitivní kultury mají společný náboženský základ, jímž je animismus, který Tylor považoval za základ veškerého prvotního náboženství. Animismus definoval především jako víru ve spirituální bytosti, jejíž hlavní koncepcí je pojmání duše. Tato koncepce modelovala náboženské cítění těchto „nižších ras“, jak primitivní civilizace Tylor nazývá.⁹⁰ Tylorova idea o počáteční formě náboženství a její evoluci by se dala shrnout v těchto bodech: 1) animismus je koncepce náboženství, jež je nejranější vývojovou fází lidské civilizace, přítomnou v primitivních kulturách; 2) animismus se v těchto kulturách formoval na základě primitivního chápání spirituálních bytostí a duše; 3) toto nazírání sloužilo k vysvětlení fenoménů v každodenním životě jako život, smrt, sny, vize, nemoci aj.; 4) dále si tyto náhledy primitivní kultury ještě více rozšířily na svět kolem sebe – přírodu, živočichy aj.; 5) z těchto náhledů vznikají další evoluční náboženské formy, jmenovitě fetišismus a polyteismus, který je završen nejvyšší náboženskou formou, jímž je monoteismus. Tuto hierarchii lidského vývoje náboženství Tylor nazývá přirozenou teologií nižších ras.⁹¹

Frazer o sympatetické magii, kterou rozdělil do dvou odvětví na homeopatickou a kontaktní, prohlásil, že ve své čisté podobě vychází z předpokladu, že v přírodě jedna událost vyplývá nezávisle z události druhé, a to bez jakéhokoliv zásahu nějakého činitele. Za základ této sympatické magie považoval nevyřčenou a pevnou víru v řád a ucelenost přírody.⁹² Právě tento řád přírody, který je společný jak magii, tak i vědě, je v kontrastu s náboženstvím, které předpokládá víru v nadlidské bytosti. Prostřednictvím těchto bytostí se pak věřící snaží získat jejich přízeň. Náboženství tak předpokládá pružnost a proměnlivost přírody, která se vylučuje s principy magie.⁹³ Magie sice v mnoha případech s náboženstvím splývá, avšak na počátku civilizace tomu tak nebylo. Magie je podle Frazera starší než náboženství.⁹⁴ Frazer se domníval,

⁹⁰ TYLOR, Edward B. The Philosophy of Religion among the Lower Races of Mankind. *The Journal of the Ethnological Society of London (1869–1870)*, vol. 2, No. 4, 1870, s. 371. [cit. 2021-01-27]. DOI: doi:10.2307/3014366

⁹¹ Tamtéž, s. 379.

⁹² FRAZER, James George. *Zlatá ratolest: magie, mýty, náboženství*. 2. vyd. Přeložili Věra HEROLDOVÁ-ŠTOVÍČKOVÁ a Erich HEROLD. Praha: Mladá fronta, 1994, s. 49.

⁹³ Tamtéž, s. 50–51.

⁹⁴ Tamtéž, s. 53.

že magie se objevila „... ve vývoji lidského rodu před náboženstvím a že se člověk pokusil podřídit přírodu svým přáním pomocí pouhé síly zaříkání a zaříkadel dříve, než se snažil pohnout a obměkčit vzdálené, náladové či popudlivé božstvo mírnou lichotnou modlitbou a obětí“.⁹⁵

Copenhaver byl dalším učencem, který si povšiml nedostatků ve Frazerově argumentaci o univerzalistické teorii magie. Pokud bychom věřili Frazerovi, že magie je ve skutečnosti záležitostí primitivních lidí, museli bychom zároveň i připustit, že magie v Řecku byla také stejného charakteru. Rovněž v renesanci by musela být stejná, což Copenhaver vyvrací, neboť magie v renesanci se rozvinula do zcela jiné formy.⁹⁶ U Frazera, podobně jako u Tylora, dominuje předpoklad evolučního vývoje, ve kterém jsou magie, náboženství a věda tři zcela odlišné principy. Tento systém je podle Frazera univerzálním zákonem.⁹⁷

Hanegraaff nadále poukazuje na skutečnost, že výše jmenované rozdělení na tři principy dodnes používají všichni účastníci diskuse ohledně magie. Sám navrhuje odlišný přístup k magii. Do funkcionalistického přístupu Hanegraaff zařazuje Marcela Mause (1872–1950) či Émila Durkheima (1858–1917), kteří na magii a náboženství pohlíželi jako na sociální fenomén. Náboženství společnost tvoří, kdežto magie je, podle Durkheima, záležitostí spíše individuální, tudíž je nesociální. Mauss navrhl odlišné zkoumání magie, které se soustředilo především na rituály, a to z pohledu konatelů rituálů. Magii tak chápal za jakýsi obřad, který není součástí organizované společnosti. Tento rituál je podle něj soukromou, tajnou a mysteriózní záležitostí a směřuje k tomu, co je společností zakázané.⁹⁸

Magie dle Durkheima, podobně jako náboženství, sestává z víry, rituálů, mýtů a dogmat. Tyto rituály apod. jsou pouze zaostalejší. Durkheim si klade otázku, zdali lze magii opravdu odlišit od náboženství a záhy na ni kladně odpovídá. Magie a náboženství jsou dvě zneprátelené kategorie, neboť jedním z cílů magie je profanace náboženského. Magické rituály jsou přímo opakem rituálů náboženských.⁹⁹ Cílem magie není sjednocovat společnost jako v případě církve, ale právě naopak – mág se spíše společnosti straní.¹⁰⁰ Náboženství naopak lid sjednocuje a jde o jednotný systém praktik, vztažených k posvátným věcem, které jsou často i odtažité

⁹⁵ Tamtéž, s. 54.

⁹⁶ COPENHAVER, Brian P. *Magic in Western Culture*, s. 18–19.

⁹⁷ Tamtéž, s. 13.

⁹⁸ HANEGRAAFF, Wouter J. *Magic I: Introduction*. In: *Dictionary of Gnosis & Western Esotericism*, s. 716–717.

⁹⁹ DURKHEIM, Émile. *Elementární formy náboženského života: systém totemismu v Austrálii*. Praha: Oikoymenth, 2002. Oikúmené, s. 50–51.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 53.

a zakázané.¹⁰¹ V magii však jakákoliv instituce chybí. Hlavní rozdíl mezi magií a náboženstvím je tak vyjádřen v protikladu individuálního a sociálního, ale často jsou i tyto hranice málo zřetelné.¹⁰²

Mauss navrhuje, abychom za magii pokládali ty věci, které tak celá společnost klasifikuje. Základem pro magii jsou její konatelé, reprezentace a akce. Jinými slovy jde o mága, systém magických idejí a představ, které mág má. Akce představuje aktivní činnost, nejčastěji vyjádřenou magickými rituály, jež Mauss shledává efektivními a kreativními.¹⁰³ Magii a náboženství představují dva odlišné póly – jeden pól prezentují zlá zařikávání a druhý ilustruje pojetí obětních úkonů, typu modliteb, hymnů aj. Magie tak má Maussově interpretaci negativní charakteristiky.¹⁰⁴ Mezi náboženským a magickým rituálem existují rozdíly. První typ rituálu je konán veřejně, ten druhý se odehrává tajně a v izolaci. Náboženský rituál je též předvídatelný a formuje nějaké společenství.¹⁰⁵ Magický obřad je soukromý, mysteriózní a tajný a nehraje jakoukoli roli v organizované instituci. Hraničí s tím, co je ve společnosti zakázané.¹⁰⁶ Náboženství tíhne více k abstrakci, kdežto magie je „uměním dělat věci“.¹⁰⁷

Do třetího přístupu Hanegraaff zahrnuje např. Bronisława Malinowského (1884–1942), jenž zkoumal mentalitu primitivních kultur. Každá takováto kultura musí podle Malinowského mít nějaké náboženství a magii. Malinowski nadále vycházel z předpokladu, že takováto kultura má jasně dané rozlišení toho, co je profánní a co posvátné, tedy co je věda a co je naopak magie a náboženství.¹⁰⁸ Magie je podle něj obklopena striktními pravidly, jako je zapamatování si zařikadel, přesné rituální úkony atd., a je založena na lidském přání. Z toho vyplývá, že každé takové přání, ať je jakékoliv, má tak svoji magii.¹⁰⁹ Lidé potřebují uspokojovat své cíle a skrze magii jich mohou docílit. Magie a věda mají mnoho společného. Především je to záměr dosáhnout praktických cílů a obě vyvinuly specifické techniky, jak těchto cílů dosáhnout. Magie je však založena na touze, přání, tedy emočních stavech, kdežto věda na racionálních a logických pochodech.¹¹⁰ Náboženství však nemá samo o sobě žádný cíl či techniku pro jeho dosažení, což je hlavní znak, který odlišuje náboženství od magie, neboť v něm hraje roli hlavně

¹⁰¹ Tamtéž, s. 55–56.

¹⁰² Tamtéž, s. 54 a pozn. 62.

¹⁰³ MAUSS, Marcel. *A General Theory of Magic*. New York: Routledge, 2001, s. 22–23.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 27.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 29.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 30.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 175.

¹⁰⁸ MALINOWSKI, Bronislaw. *Magic, Science and Religion and Other Essays*. Illinois: The Free Press, 1948, s. 1.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 65.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 66–67.

víra, která má člověku dodat odvahu a sebejistotu.¹¹¹ Tato víra je ale i základním předpokladem magie, při níž se podle Malinowského člověk snaží pomocí fixovaných představ a rituálů překonat kritické situace. Funkcí magie je tak „ritualizovat lidské přání“.¹¹²

1.3 Terminologický problém

Hanegraaff v poslední části svého příspěvku zmiňuje nemálo problémů, které se vztahují k výše uvedeným autorům. Taktéž přichází s návrhem, jak bychom mohli k magii přistupovat. První problém podle Hanegraaffa tak spočívá v tom, že tyto debaty učenců se často vyznačovaly snahou odlišit náboženství od striktně moderní vědy a racionality. Následující fáze této diskuse předpokládá, že v lidské kultuře existuje nějaký fenomén, který se nehodí ani do jedné ze dvou kategorií. Tato třetí kategorie může mít mnoho názvů, ať už ji pojmenujeme jakkoli – magie, mysticismus, fetišismus atd. Tímto argumentem tak chce ukázat na jistou prázdnotu a zbytečnost takovýchto kategorií. Důležité je spíše nahlédnout hlouběji za tyto kategorie. Dnešní badatel by měl pochopit původ takového rozlišování, které nepochází z nějaké kritické debaty mezi učenici, ale vyplývá z historického používání v křesťanské západní kultuře. Argumenty předchozích učenců se kombinovaly a obzvláště byly utvářeny v rámci tohoto kontextu, který byl často důležitější než samotná teorie magie. S příchodem křesťanství a jeho stoupců se tak západní chápání magie, náboženství (a vlastně i vědy) proměňuje. Především s působením církevních otců dostalo křesťanství charakter toho pravého náboženství v protikladu k magii jakožto vyjádření něčeho pohanského a démonského. Akademici stále používají toto rozlišení, i když patří do teologických křesťanských polemik, a lze vyvodit, že takovéto diferenciaci nemají jiné než křesťansko-teologické ukotvení. Hanegraaff nadále používá termín magie, ale nabízí jiný přístup k jejímu zkoumání: za prvé se nejdříve podívat zpět do křesťanství, které utvářelo západní kulturu, a za druhé následně zanalyzovat a vymezit termín magie v protikladu k tomuto náboženství. Zejména navrhuje, abychom k magii přistupovali jako k polemickému konceptu, který často používaly náboženské autority k popisu sebe samých, ale i k vymezení se od ostatních¹¹³ (viz již výše zmíněný Tertullianus či Augustin).

Hanegraaff se zcela nedistančuje od používání výrazu magie, ale spíše poukazuje na problematiku s ní spojenou v souvislosti s minulými akademickými diskusemi. Taktéž ukazuje,

¹¹¹ Tamtéž, s. 68–69.

¹¹² Tamtéž, s. 70.

¹¹³ HANEGRAAFF, Wouter J. Magic I: Introduction. In: *Dictionary of Gnosis & Western Esotericism*, s. 717–718.

jak k nim má badatel přistupovat. Na počátku této kapitoly jsem se ale snažila zmapovat původ magie. Tento koncept v dávné historii existoval, jenom se postupem času proměňovala jeho forma. Použití slova magie nám často řekne velmi málo o podstatě, která je ukryta za jejím popisem – je potřeba prozkoumat to, co se skrývá za tímto výrazem.¹¹⁴

Copenhaver dále ukazuje, že západní konstrukce magických teorií nemusí platit pro nezápadní kultury, neboť všechny tři kategorie jsou produktem západní civilizace. Takovéto bariéry jsou často nepřekonatelné pro nějakou jednotnou a univerzální teorii magie.¹¹⁵ Historie magie v západní kultuře je podle něj určitým příběhem vývoje. Tento příběh začal v antickém Řecku a Římě a dál pokračoval přes středověkou Evropu a renesanci. Frazerova snaha vytvořit univerzální teorii magie selhala. Jak ale nyní přistupovat k celému fenoménu magie? Copenhaver navrhuje zdržet se definování magie jako nějakého ideálního vzoru. Přiznává, že nemá k dispozici žádnou všeobecně platnou teorii magie, ale i přes tento nedostatek se pokusí čtenáři převyprávět její příběh, který je založen na menších teoriích, sběru historických dat a jejich třídění.¹¹⁶

K fenoménu magie je tak potřeba přistupovat s určitou volností a ideou, že její obsah nebyl vždy stejný. Po vzoru Copenhavera i já tímto způsobem k magii v dalších kapitolách přistupuji, to také znamená, že nemám k dispozici žádnou ideální teorii magie. Sám Dee konkrétně termín magie pro označení svých praktik nepoužíval, ale přesto dokázal sjednotit několik odlišných myšlenek a motivů, často i magicky zabarvených. Tento přístup byl v jeho dílech zřetelný. Deeho pozdější interpreti popisují jeho praktiky jako typ renesančního okultismu, andělské magie či přirozené magie apod. Je tedy dále v práci potřeba zjistit, zda je vůbec možné Deeho činnost vysvětlit pomocí těchto termínů. Doufám, že při mé interpretaci Johna Deeho zároveň odpovím na otázky položené v úvodu práce a vystihnu tak Deeho v co nejjasnějším světle.

¹¹⁴ COPENHAVER, Brian P. *Magic in Western Culture*, s. 7–8.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 447.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 443–444.

2 DEEOVSKÉ BĀDÁNĪ A INTERPRETACE

V této kapitole bych chtěla nastínit počáteční zájem učenců o Deeho postavu, který nastal v 17. století zejména ze strany Ashmolea a Casaubona. Dále se pokusím toto bádání o Deem sledovat směrem k akademickým interpretacím warburské školy, do které patřila např. Yatesová, I. R. F. Calder, Peter French aj. Tato škola přinesla inovativní přístupy k Deemu a podnítila vznik dalšího badatelského úsilí. V další fázi textu vyjmenuji několik takových akademických snah. Především, že zpracovat všechny akademické výklady nebylo v rámci rozsahu diplomové práce možné, protože jde o rozsáhlou problematiku. Bylo nutné přikročit k výběru autorů a kritérium tohoto výběru bylo následující: soustředila jsem se pouze na takové interpretace, které jsou v současném deeoovském výzkumu větší měrou používány a diskutovány. Nejvíce totiž utvářejí toto výzkumné pole.

V tomto odstavci bych jen podotkla, že se v této kapitole nebudu věnovat interpretacím představitelů moderních magických řádů jako byl Aleister Crowley (1875–1945), Samuel Liddel Mathers (1854–1918), Israel Reagardie (1907–1985), Anton Szandor LaVey (1930–1997) aj. Tito okultisté sice zpracovali části Deeho materiálů, zejména z *Knih mystérií* a dalších příbuzných spisů, ale jejich obsah zásadně proměnili a často poupravili ke svým experimentálním účelům.

Zájem o Deeho dílo vypukl nedlouho po jeho smrti ze strany Casaubona. Za nejstarší tištěné dílo, které pojednává o Johnu Deem, je považována kniha od tohoto učenca, která vyšla v roce 1659. Právě díky Casaubonovi si John Dee vysloužil pochmurnou pověst, která ho označovala za čaroděje. Další učencem 17. století, který se Deem zabýval, byl Elias Ashmole. Ashmole nevydal žádné tištěné dílo, které by se Deem zaobíralo, ale opatřil svými poznámkami kopii originálních Deeho rukopisů, které účelově získal.¹¹⁷ Význam těchto dvou učenců především spočívá v tom, že oba získali originální Deeho manuskripty, které dále uchovali a zachránili je tak před poškozením. Ashmole si také pořídil Casaubonovo dílo, které patřičně okomentoval.¹¹⁸ Tito badatelé vlastně představují dva opačné přístupy týkající se Deeho osoby.

¹¹⁷ Ashmoleovy kopie *SL. 3188* a *SL. 3191* jsou dnes umístěny v Britské knihovně pod spisovou značkou *SL. 3677* a *SL. 3678*. Viz JAMES, Geoffrey, ed., tr. *The Enochian Evocation*, s. 201. Ashmole o Deem plánoval sepsat biografii, kterou nakonec nikdy nenapsal. Ashmole též aktivně sbíral poznatky, pravděpodobně za účelem sepsání této biografie, o Deeho životě a navštívil v Mortlakeu starou Faldo, která tehdy byla posledním žijícím spojením s Deem. WOOLLEY, Benjamin. *The Queen's Conjuror: The Life and Magic of Dr Dee*. London: Flamingo, 2002, s. 91.

¹¹⁸ *MS Ashmole 580*. Viz tamtéž, s. 202.

Casaubon ve své předmluvě k *T&FR* prezentuje jasné stanovisko, ve kterém označuje Deeho a jeho spřízněnce za upřímné podvodníky.¹¹⁹ Ashmole na druhou stranu Deeho charakterizuje jako výborného matematika, úspěšného alchymistu a znalce knih.¹²⁰ Popisuje ho tak v mnohem lepším světle než Casaubon. Podotýkám, že jistou roli hrály motivy a osobní cíle obou učenců. Proč vůbec Meric Casaubon sesbíral část Deeho rukopisů, které pak vydal jako *T&FR* společně se svou negativně zabarvenou předmluvou? Domnívám se, že je vydal proto, aby Deeho veřejně zostudil. Světu chtěl ukázat Deeho jako čaroděje. Casaubon považoval za nutné, aby Deeho knihy vyšly veřejně v tištěné verzi a každý si z nich mohl vzít ponaučení a vyvarovat se takových nekalých praktik. Dee popsany Casaubonem v jeho *T&FR* je přece šílencem, kterého svedla jeho vlastní představitost.¹²¹ Dee tak měl vlastně usvědčit sám sebe z čarodějnictví, když jednal se zlými duchy.¹²² Nabízí se však další otázka: Z jakého důvodu by toto Casaubon dělal?

Důvodů pro jeho počínání může být několik a jeden z nich mohl být velmi prostý. Casaubon cítil nechuť, podrážděnost a nesympatie k Deeho osobě. Nemohl pochopit, že zpočátku učený a zbožně věřící člověk, jako byl Dee, se začal věnovat andělským rozpravám. Dee byl opravdu zpočátku zbožný, nevinný a velmi upřímný.¹²³ Později, s příchodem Edwarda Kellyho (1555–1597?),¹²⁴ jeho asistenta, se vše obrátilo ke zlému. A to doslova. Dee při rozpravách s anděly, které tvoří podstatnou část *Knih mystérií*, nic neviděl a neslyšel. Pouze zapisoval to, co mu pověděl Kelly.¹²⁵ Kelly jakožto podvodník Deemu při těchto praktikách sděloval veškerá poselství od zjevení božských bytostí. Casaubon ve své předmluvě k *T&FR* píše, že Dee se stal natolik pyšným, protože se mu dostalo tohoto božského daru. Kelly však častokrát obrátil, a dokonce tvrdil, že k němu promlouvají bytosti zlé, ne andělské. Dee mu nevěřil a zatvrzele se domýšlel, že je v kontaktu s bytostmi dobrými. Casaubon tvrdí, že Dee trpěl spirituální iluzí, která se odehrávala v jeho mysli. Kelly a Dee se tak vlastně těmito představami nechali oba svést.¹²⁶ Deeho knihy, jak píše Casaubon, musíme přijmout za důkaz, který nám ukazuje, co se stane, když se zbožný člověk odkloní od své víry. Čtenář se tak podle Casaubona Deeho duchům spíše vysměje, než by uvěřil těmto historkám.¹²⁷

¹¹⁹ CASAUBON, Meric, ed. Preface. In: *T&FR*, s. 2–3.

¹²⁰ FEOLA, Vittoria. Elias Ashmole's collections and views about John Dee. *Studies in History and Philosophy of Science*, vol. 43, Issue 3, 2012, s. 534 [cit. 2021-01-27]. DOI: doi.org/10.1016/j.shpsa.2011.12.011

¹²¹ CASAUBON, Meric, ed. Preface. In: *T&FR*, s. 4.

¹²² Tamtéž, s. 26.

¹²³ Tamtéž, s. 31.

¹²⁴ Přesné datum Kellyho smrti není jasné.

¹²⁵ CASAUBON, Meric, ed. Preface. In: *T&FR*, s. 30.

¹²⁶ Tamtéž, s. 34.

¹²⁷ Tamtéž, s. 1–2.

Druhý důvod, proč Casaubon publikoval *T&FR*, může být politického rázu. Jeho otec Isaac Casaubon (1559–1614), který správně datoval stáří *Corpus Hermeticum*,¹²⁸ byl nařčen jistými katolickými věřícími z idolatrie neboli z čarodějnictví. Meric Casaubon vydal v roce 1621 spis *Pietas contra maledicos*,¹²⁹ v němž se snažil ospravedlnit jméno svého otce. V tomto spisu uvádí, že jakýsi podvodník publikoval v roce 1624 pod jménem jeho otce Isaaca spis *Vindicatio Patris adversus Impostores*.¹³⁰ Casaubon tak tímto krokem obhajuje literární reputaci svého otce a zapuzuje obvinění z idolatrie, které vznesli výše zmínění kněží. Tento čin mu přinesl uznání anglického krále Jakuba I. (1566–1625), který mu udělil oficiální místo v Canterburské katedrále.¹³¹

Jakub I. nastoupil na trůn nastoupil v roce 1603 po Alžbětě I. (1533–1603), která Deemu prokazovala velkou přízeň. Jakub I. byl dychtivým až fanatickým pronásledovatelem a odpůrcem čarodějnictví. Jeho fanatismus zapříčinil vzkříšení čarodějnických honů a procesů. Šlo o jednu z nejkrvavějších epizod v historii vlády Jakuba I.¹³² Casaubon si tak možná chtěl zajistit jeho přízeň a náklonnost právě tím, že se veřejně postaví proti idolatrii. Deeho texty mu mohly posloužit za skvělý prostředek, jak takového počínu dosáhnout.

Badatelka Vittoria Feola se domnívá, že Ashmoleův zájem o Deeho bychom měli chápat nad rámec jeho bibliofilských a sběratelských aktivit. Proč Ashmole jevil o Deeho tak velký zájem? Pohnutkou k této jeho náklonnosti byly Deeho alchymické praktiky a andělské rozpravy. Ashmole totiž sbíral spisy od různých autorů, které se týkaly alchymie a angelologie, aby tak zdokumentoval tyto tradice v Anglii. Autorka dále píše, že Ashmole také mohl chtít využít Deeho záznamy pro své vlastní praktické experimenty. Ashmoleův praktický zájem o tyto záležitosti je znám, protože se dochovaly jeho glosy, které nasvědčují, že přemýšlel nad praktickým využitím Deeho materiálů, které obdržel.¹³³

¹²⁸ Za *Corpus Hermeticum* (dále *CH*) je dnes označována sbírka cca 17 spisů, převážně z řad helénistických autorů, jež byly dovezeny mnichem Leonardem de Pistoieim roku 1460 do Itálie, kde byly předloženy Cosimovi de Medici (1389–1464), který tyto texty ponechal Ficinovi k překladu do latinského jazyka. Radek Chlup rozlišuje mezi tzv. hermetiky a *CH*. Hermetika se dají rozlišit na filozofická a technická. První skupina pojednává o nábožensko-filozofických tématech, zejména o platonismu a je psána stylem dialogu mezi Hermem Trismegistem a jeho žáky. Technická hermetika se vyznačují více praktickou činností a pojednávají o alchymii, astrologii a magii. Chlup tak termínem *CH* označuje *pouze* sbírku nejdůležitějších cca 17 traktátů, kdežto pod pojem hermetika zařazuje i jiné texty včetně *CH*. Učenci přičítali všem těmto textům starobylý původ. Později, v 17. století, tuto představu o jejich stáří narušil právě Isaac Casaubon, jenž tvrdil, že tyto spisy jsou ve skutečnosti řeckým dílem, vzniklým koncem 1. stol. n. l. Viz CHLUP, Radek. *Corpus hermeticum*. Praha: Herrmann, 2007, s. 14–17.

¹²⁹ *Pietas contra maledicos patrii nominis, & religionis hostes*. Ex Office bibliopolarum, 1621.

¹³⁰ *Merici Casauboni Is. F. vindicatio patris, adversus impostores, qui librum De origine idolatriae, ... nuper sub I. Casauboni nomini publicarunt*. Nortonus, 1624.

¹³¹ COLLINSON, Patrick, ed. *A History of Canterbury Cathedral*. Oxford: Oxford University Press, 1995, s. 209.

¹³² SUSTER, Gerald ed., tr. *John Dee: essential readings*. Berkeley, Calif.: North Atlantic Books, c2003, s. 15.

¹³³ FEOLA, Vittoria. Elias Ashmole's collections, s. 536–537. Mezi takové sbírky patří např. *MS Ashmole 1790*, ve které je Ashmolem popsána Deeho studovna a další instrukce, spojené s Deeho záznamy aj., dále sbírka *MS Ashmole 1788*, v níž je dnes zařazen Kellyho horoskop aj. a *MS Ashmole 1789*, v níž je zahrnuta Deeho reforma kalendáře apod. Viz KLEIN, Kevin,

T&FR byla příčinou, proč se učenci dlouhou dobu Deemu vyhýbali. Většina z nich se jím tak odmítla seriózněji zabývat. V průběhu 19. století někteří historikové sice zredigovali a publikovali některé části Deeho knih, ale účelem těchto snah byla historická rekonstrukce alžbětinské doby, ne samotný zájem o postavu Johna Deeho.¹³⁴ Casaubon byl sice prvním učencem, který vydal část Deeho knih, ale i před *T&FR* existovaly příběhy smyšleného obsahu, které se zabývaly hlavně Kellym. John Weever ve své obsáhlém díle z roku 1631,¹³⁵ jež popisuje kulturní tradice pohřbívání zesnulých, vylíčil odstrašující příběh Kellyho a Paula Waringa, kteří měli vyvolávat mrtvé na hřbitově za účelem získání informací. Weever nejméně konkrétně Deeho, ale Casaubon následně spojil Kellyho a Deeho jméno do jednoho kontextu, což Deeho pověsti určitě neprospělo.¹³⁶

Z pozdějších ilustrujících příkladů vlivu *T&FR* na jiné učence se nabízí jmenovat jednu z prvních biografí od Thomase Smitha,¹³⁷ která byla do anglického jazyka přeložena Williamem Aytonem (1816–1909)¹³⁸ v roce 1908.¹³⁹ Tento překlad je v současné době těžko získatelný, proto čerpám informace především od Petera Frenche, o kterém se později ještě zmíním. Dee je v tomto spisku označen za šarlatána a zaklínače duchů.¹⁴⁰ Smith oceňuje Deeho intelektuální snažení, avšak co se týká andělských *akcí*,¹⁴¹ ty považuje za bláhovost a šílenost. Smithova biografie společně s Casaubonovou *T&FR* a jeho předmluvou byla po dalších 200 let považována za standardní dílo o Johnu Deem. Výsledkem bylo, že v 18. a 19. století Dee získal pověst nekromanta a zbloudilého nadšence.¹⁴²

ed. *CMR*, vol. I, s. 7; JAMES, Geoffrey, ed., tr. *The Enochian Evocation*, s. 202. Tyto sbírky, společně s dalšími, přehledně shrnují v příloze 6. Ashmole byl též blízkým přítelem Williama Lillyho (1602–1681), autora Křesťanské astrologie, s nímž sdílel své magické a astrologické zájmy. SKINNER, Stephen a RANKINE, David. *Practical Angel Magic of John Dee's Enochian Tables*. London: Golden Hoard Press, 2004, s. 43.

¹³⁴ SZÖNYI, György E. John Dee and Early Modern Occult Philosophy. *Literature Compass* 1 (2004) RE 110, Blackwell Publishing, 2014, s. 3 [cit. 2021-01-27].

Dostupné z: https://www.academia.edu/717662/John_De_and_Early_Modern_Occult_Philosophy_2004_

¹³⁵ WEEVER, John. *Ancient Funerall Monuments Within The Vnited Monarchie of Great Britaine, Ireland, and The Islands Adjacent*. London: Th. Harper, 1631.

¹³⁶ SZÖNYI, György E. a WYMER, Rowland. John Dee as a Cultural Hero. *European Journal of English Studies*, vol. 15, No. 3, London, 2011, s. 189–209, s. 190 [cit. 2021-01-19]. DOI: doi.org/10.1080/13825577.2011.626942

¹³⁷ SMITH, Thomas. Vita Joannis Dee. In: *Vitae quorundam eruditissimorum et illustrium virorum*. London: D. Mortier, 1707.

¹³⁸ Zde poukazuji na zajímavou informaci. Ayton byl jedním z prvních členů Hermetického řádu Zlatý úsvit, do kterého vstoupil v červenci 1888. Stal se členem také členem Society of Eight a Societas Rosicruciana in Anglia, která sdružovala učence se zájmem o zednářství. Viz HOWE, Ellic. *The Magicians of the Golden Dawn: a Documentary History of a Magical Order, 1887–1923*. New York: S. Weiser, 1972, s. 31 a 50. K těmto společnostem zde odkazuji na svoji bakalářskou práci: ŽÁČKOVÁ, Kristýna. *Vliv rosenkrucianství na Hermetický řád Zlatého úsvitu*. Pardubice, 2018. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, s. 30–37. V práci u pozn. 120 uvádím mylnou informaci, že zakladatelem Society of Eight byl Frederick Holland (z. 1885), ale správně byl jejím zakladatelem Kenneth Mackenzie (1833–1866). SKINNER, Stephen a RANKINE, David. *Practical Angel Magic*, s. 48.

¹³⁹ AYTON, William A., tr. *The Life of John Dee*. London: Theosophical Publishing Society, 1908.

¹⁴⁰ TRATTNER, Walter I. God and Expansion in Elizabethan England: John Dee, 1527–1583. *Journal of the History of Ideas*, vol. 25, No. 1, University of Pennsylvania Press, 1964, s. 17 a pozn. 1 [cit. 2021-01-19]. DOI: doi.org/10.2307/2708083

¹⁴¹ Dee svoje andělské konverzace často nazýval jako „actionem, action, actio“ aj. Dále budu používat u českého překladu výraz „akce“, který v textu zvýrazním kurzívou.

¹⁴² FRENCH, Peter J. *John Dee: The World of an Elizabethan Magus*. New York: Routledge, 1972, s. 14–15.

Teprve až v roce 1909 vychází přesná a ucelená biografie s názvem *John Dee (1527 až 1608)*¹⁴³ od Charlotty Fell-Smithové. Tato autorka se pokusila své pojednání o Deem a Kellym prezentovat rozumně. Deeho se snažila vykreslit v pozitivnějším světle, když poukázala na jeho upřímnost, oddanost a zbožnost při hledání vědění.¹⁴⁴ Fell-Smithová se pokusila zmapovat Deeho a Kellyho *akce*, avšak French dodává, že ačkoli neprozkoumala renesanční kontext magie, i tak její pojednání představuje standardní biografii o Deeho životě.¹⁴⁵

Do tohoto období, kdy akademický zájem o Deeho postupně narůstá a které zmiňuje Szönyi, jeden z předních současných znalců Deeho díla, se dá zařadit i monografická studie¹⁴⁶ od Gertrude Hortové z roku 1922. Hortová čerpá životopisné údaje od Fell-Smithové a pozastavuje se nad autory minulými, ale i současnými, kteří se k Deemu staví negativně a kriticky. Tato badatelka nechápe jejich ignoranci a zaujatost, která přetrvala od časů Casaubonových až do jeho doby. Pokládá si celkem na zásadní otázku: Proč Deemu většina učenců nepřikládá žádné sympatie? Ve spisku bohužel na tuto otázku neodpovídá. Nicméně souvislost hledá v již zmíněné zaujatosti některých pisatelů. Podle Hortové byl však Dee hrdina. Obětoval totiž celý svůj život a sílu k získání nadlidského vědění.¹⁴⁷ Dee opravdu pevně věřil, že je ve spojení s andělskými bytostmi.¹⁴⁸ Dee, jakožto zbožný muž určitě znal biblické příběhy patriarchů, kterým bylo dopřáno božího vedení. Věřil tak, že i on může dosáhnout přízně boží skrze jeho andělské bytosti.¹⁴⁹

Hortová dokázala v tomto útlém spisku vystihnout docela důležité etapy Deeho života. Od Deeho mládí přes jeho pozdější studia a manželství až k období andělských konverzací, které Hortová nazývá spiritistickými seancemi aj. Hortová se snaží udržet si neutrální postoj při naraci Deeho života. Zevrubněji se nevyjadřuje k andělským konverzacím či k nařčení Deeho z černokněžnictví, jako to udělal např. Casaubon. Nicméně na základě jedné části spisu se domnívám, že autorka je přesvědčenou spiritistkou své doby.¹⁵⁰ Především je to patrné v poslední části, kdy píše, že někteří myslitelé Deeho označují spíše za spiritistu než

¹⁴³ FELL-SMITH, Charlotte. *John Dee (1527–1608)*. London: Constable & Co., 1909. Před tímto datem patrně existovalo malé množství tištěné literatury (nepočítám publikace Deeho „deníků“ a jeho traktátů), která by byla zaměřena přímo na Deeho. Do této literatury, kterou jsem neměla možnost řádně prostudovat, bych zařadila např. útlý spisek od německého okultisty Karla Kiesewettera (1854–1895). Viz KIESEWETTER, Karl. *John Dee, ein Spiritist des 16. Jahrhunderts. Kulturgeschichtliche Studie*. Leipzig: Verlag von Ernst Fiedler, 1893.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 305.

¹⁴⁵ FRENCH, Peter J. *John Dee: The World of an Elizabethan Magus*, s. 16.

¹⁴⁶ HORT, Gertrude M. *Dr. John Dee: Elizabethan Mystic and Astrologer*. London: William Rider&Son, LTD, 1922.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 9–10.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 71.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 37.

¹⁵⁰ Hortová se např. domnívá, že člověk v sobě má zárodek nadpřirozených schopností, díky kterým může skutečně dosáhnout komunikace se spirituálním světem, z čehož plyne, že sama autorka v tento svět věřila. Viz tamtéž, s. 72.

okultistu.¹⁵¹ Zde poukazují na fakt, že v 19. století začínají vznikat formální spiritistické, teosofické a okultní spolky,¹⁵² které mohly mít částečný vliv na tuto autorku.

U Hortové je zarážející, že nerozeznává význam Deeho spisu *Monas Hieroglyphica*¹⁵³ (dále jen *Monas*), který byl poprvé vytištěn v Antverpách v roce 1564. *Monas* shledává neúčinnou a nepřínosnou. *Monas* též ukazuje na Deeho zasněnost a nezkušenost. Hortová ji považuje za nepochopitelnou.¹⁵⁴ Faktem ale zůstává, že latinský text *Monas* byl přeložen do anglického jazyka až v roce 1947.¹⁵⁵ Hortová tak měla k dispozici pouze latinský originál, kterému nemusela rozumět. Rovněž neměla přístup k patřičným komentářům, díky nimž je dnes vysvětlena celá komplexnost tohoto Deeho spisu.¹⁵⁶

Další bod, na který Hortová poukazuje, se týká propojení osoby Johna Deeho s rosekruciánstvím, jehož počátky spadají do 17. století, kdy byl publikován první rosekruciánský spis s názvem *Fama Fraternitatis*.¹⁵⁷ Hortová se totiž zmiňuje o Arthuru Edwardu Waitovi (1857–1942), který Deeho považuje za zakladatele tohoto bratrstva a jeho *Monas* si úzce spojuje s rosekruciánskou tradicí. Hortová s Waitovým stanoviskem nesouhlasí a nadále píše, že jeho názor je založen na nedostačujících a falešných důkazech.¹⁵⁸ Waite se však k Deemu vyjadřuje v podobném charakteru jako Casaubon, když o něm prohlašuje, že se zabýval záležitostmi, které jsou plné „d'ábelství, neplech a okultna.“¹⁵⁹ Dílo Hortové tak přináší svědectví o tom, že snahy propojit Deeho s tradicí rosekruciánství se objevily desítky let před vydáním knihy Yatesové.

Postupem následujících let vyšla publikace od Evy Taylorové s názvem *Tudor Geography*¹⁶⁰ a Francise Johnsona *Astronomical Thought in Renaissance England*,¹⁶¹ v nichž si tyto autoři postupně začínají všimnout Deeho přístupu ke geografii a astronomii. Doba 19. století

¹⁵¹ Tamtéž, s. 71. Hortová na této straně nevysvětluje, co znamenají tyto termíny. Zde pouze píše, že Dee jako spiritista posunul svoje myšlení daleko výš od svých okultních studií. Nicméně na str. 67 se Hortová zmiňuje o Deeho okultních dílech a poté následuje poznámka o jeho alchymických výzkumech. Z toho usuzuji, že pod termín okultismus tato autorka řadila např. alchymii, astrologii aj., a že na andělské konverzace nahlížela jako na druh spiritistické praxe.

¹⁵² Např. vznik Teosofické společnosti roku 1875 Helenou Petrovnou Blavatskou (1831–1891) nebo založení Hermetického řádu Zlatý Úsvit v roce 1888 atd.

¹⁵³ DEE, John. *Monas Hieroglyphica*. Antuerpiae: G. Silvius typog. regius, excud., 1564. K tomuto dílu viz podkapitola 3.2.

¹⁵⁴ HORT, Gertrude M. *Dr. John Dee: Elizabethan Mystic and Astrologer*, s. 29–30.

¹⁵⁵ HAMILTON-JONES, W., tr. *The Hieroglyphic Monad by Dr. John Dee*. London: John M. Watkins, 1947.

¹⁵⁶ Český překlad Deeho spisu *Monas Hieroglyphica* a obsáhlý komentář k tomuto dílu vyšel v podání českého hermetika Vladislava Zadrobílka (1932–2010) v nakladatelství Trigon: *Logos 1/2. Sborník pro esoterní chápání života a kultury*. Praha: 1999, s. 99–126.

¹⁵⁷ K tématu rosekruciánství zde odkazují na první kapitolu své bakalářské práce: ŽÁČKOVÁ, Kristýna. *Vliv rosekruciánství na Hermetický řád Zlatého úsvitu*, s. 11–32.

¹⁵⁸ HORT, Gertrude M. *Dr. John Dee: Elizabethan Mystic and Astrologer*, s. 29.

¹⁵⁹ WAITE, Edward A. *John Dee*. Article extracted from the book *Alchemists through Ages*. Kessinger Publishing, LLC, 2010, s. 154. Waite byl mj. pozdější vůdčí osobností Zlatého úsvitu.

¹⁶⁰ TAYLOR, Eva G. *Tudor Geography*. London: Methuen, 1930.

¹⁶¹ JOHNSON, Francis R. *Astronomical Thought in Renaissance England*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1937.

byla charakterizována přístupem historiků vědy, kteří se zajímali pouze o úspěchy a díla, která směřovala k tudorovské vědecké revoluci. Do tohoto teleologického přístupu spadají i dva předchozí učenci.¹⁶²

Johnson označil tyto Deeho činnosti za vědecké a vyzdvihl tak jeho matematickou učenost.¹⁶³ Na Deeho okultní zájmy pohlížel s jistým zlehčováním. Taylorová se na druhou stranu snažila vysvětlit tuto Deeho náklonost, kterou však považovala za neupřímnou. Taylorová musela nakonec přiznat, že právě tento Deeho zájem byl motivující silou v jeho kariéře. Tato autorka tak vytvořila obraz Deeho, který byl rozdělen do dvou rozporuplných částí, protože ho charakterizovala jako předního poradce mořeplavců a zároveň jako člověka, jenž nahlížel do křišťálové koule.¹⁶⁴ Tato jeho praktika je pro ni historicky méně důležitá než třeba Deeho kosmografie, v níž se pokoušela spatřovat stopy vlivu heliocentrické hypotézy Mikuláše Koperníka (1473–1543). Ovšem diskuse, jež se týkají přijetí této hypotézy Johnem Deem, jsou daleko složitější.¹⁶⁵ Práce těchto dvou autorů představují určité historické napětí mezi okultními zájmy na jedné straně a vědeckými na straně druhé.

Linie bádání o Johnu Deem se začala naplno rozvíjet až v 50. letech 20. století, kdy s revolučními přístupy přišli učenci z warburské školy,¹⁶⁶ kteří pojímali okultní zájmy myslitelů renesančního období za jakousi předsín osvětenství. Takovéto přístupy pak s sebou přinášely přehodnocení renesanční kultury. Učenci typu Daniela Walkera, jenž byl zároveň kolegou Yatesové, se soustředili na novoplatónské prvky ve Ficinově díle. Vývoj novoplatonismu tito myslitelé poté sledovali v textech Pica della Mirandoly, Agrippy, Giordana Bruna (1548–1600) aj.¹⁶⁷

¹⁶² SZÖNYI, György E. John Dee and Early Modern Occult Philosophy, s. 3.

¹⁶³ JOHNSON, Francis R. *Astronomical Thought*, s. 134–138.

¹⁶⁴ V anglickém jazyce je často používán výraz *crystal gazing*, který bych přeložila jako „zření do křišťálové koule.“

¹⁶⁵ ZETTERBERG, Peter J. Hermetic Geocentricity: John Dee's Celestial Egg. *Isis*, vol. 70, No. 3, University of Chicago Press, 1979, s. 385–387 [cit. 2021-01-27].

Dostupné z: <https://www.journals.uchicago.edu/doi/abs/10.1086/352282?journalCode=isis>

Autor ve svém příspěvku dokazuje, že naopak Dee tuto teorii nepřijal a zastával tradiční geocentrický ptolemaiovský model. Deeho první zmínka o Koperníkovi se nachází v jeho publikované předmluvě k *Ephemeris anni 1557* Johna Feilda, ve které se vyjadřuje ke Koperníkovým kalkulacím drah nebeských těles. Tyto propočty Dee považoval za spolehlivé a znovu se k nim vrací ve svém návrhu reformy kalendáře z roku 1583, kterou sepsal na popud Alžběty I. Dee jakožto zkušený pozorovatel astronomických úkazů oceňoval tyto Koperníkovy výpočty, což ale nedokazuje, že Dee byl zastáncem jeho teorie. Dee se na jiném místě o Koperníkovi už nevyjadřuje. Dee sice také učil matematiku Thomase Diggese (cca 1546–1595), nadšeného obhájce této heliocentrické teorie, ale Dee jeho sympatie nesdílel.

¹⁶⁶ Warburský institut založil v Hamburgu na konci 19. století Aby Warburg (1866–1929). Warburská škola v Londýně byla založena v roce 1933. Tento institut se soustřeďuje na mezioborová studia napříč vědou, náboženstvím, antropologií aj. Viz <https://warburg.sas.ac.uk/about-us> [cit. 2021-01-27].

¹⁶⁷ SZÖNYI, György E. John Dee and Early Modern Occult Philosophy, s. 3.

Jedním z prvních učenců Warburské školy, jenž sepsal o Deem dvousvazkovou disertační práci s titulkem *John Dee studied as an English Neoplatonist*,¹⁶⁸ byl již výše jmenovaný Calder, který ji vypracoval pod vedením Yatesové. Stephen Clucas, další badatel v oblasti deevského bádání, charakterizuje jeho práci za význačný a odvážný pokus Deeho zachytit v celém jeho intelektuálním záběru. Calder ve své disertační tezi odhaluje Deeho dílo v obsáhlé historické komplexnosti, včetně jeho okultních zájmů o alchymii, astrologii, kabalou a Bacona, Al-Kindiho aj. Calder objektivně a s odstupem zhodnotil Deeho andělské rozpravy. Clucas však dodává, že Calderova silná teze zároveň byla i jeho slabinou, protože se pokusil Deeho označit za typického představitele renesančního novoplatonismu. Tento Calderův postoj byl ovlivněn tezí Edwina Burtta,¹⁶⁹ který novoplatonismu přisoudil významnou roli v rozvoji moderní vědy.¹⁷⁰ Podle Clucase byl tento jeho přístup ovlivněn diskusemi s Yatesovou a Walkerem. Obtížné je však rozlišit, kdo byl původcem takovéto interpretace.¹⁷¹

V roce 1964 Yatesová publikovala svoji slavnou práci *Giordano Bruno and the Hermetic Tradition*,¹⁷² ve které zpracovala koncept hermetické tradice, která měla být renesanční syntézou novoplatonismu, pythagoreismu a kabaly. Tato tradice byla nadále rozvíjena díky Ficinově překladu *Corpus Hermeticum* a v Picově křesťanském chápání kabaly. Yatesová ve svých dílech Deeho často charakterizuje jako renesančního mága a klíčovou postavu celé její smyšlené tradice. Dee se stal její oblíbenou figurou i v pozdějších spisech.¹⁷³ Do takovýchto publikací patří *Rozenkruciánské osvícenství*¹⁷⁴ z roku 1972 a *The Occult Philosophy in the Elizabethan Age*¹⁷⁵ z roku 1979. Yatesová v první uvedené knize Deeho interpretovala jako myslitele, který výrazně ovlivnil rosekruciánské hnutí díky svým zálibám v kabale, magii a alchymii.¹⁷⁶

¹⁶⁸ CALDER, F.R.I. *John Dee Studied as an English Neoplatonist*. Unpublished Ph.D. thesis, 2vols., The Warburg Institute, 1952.

¹⁶⁹ Edwin Arthur Burt (1892–1989), americký filozof, se zaměřením na filozofii náboženství. Ve své disertační práci se věnoval metafyzickým základům moderní fyzikální vědy. Viz BURTT, Edwin A. *The Metaphysical Foundations of Modern Physical Science. Metaphysics of Sir Isaac Newton*. Mineola, N.Y.: Dover Publications, c1954, 2003.

¹⁷⁰ CLUCAS, Stephen. Introduction: Intellectual History and the Identity of John Dee. In: *John Dee: Interdisciplinary Studies*, s. 3.

¹⁷¹ Tamtéž, s. 4.

¹⁷² YATES, Francis A. *Giordano Bruno and the Hermetic Tradition*. London: Routledge and Kegan Paul, 1964.

¹⁷³ SZÖNYI, György E. John Dee and Early Modern Occult Philosophy, s. 4.

¹⁷⁴ České vydání: YATES, Frances A. *Rozenkruciánské osvícenství: fascinující pohled do historie, alchymie a události, které vedly k Bílé Hoře*. Přeložil Martin KONVIČKA. Praha: Pragma, c2000.

¹⁷⁵ YATES, Frances A. *The Occult Philosophy in the Elizabethan age*. New York: Routledge, 1979.

¹⁷⁶ YATES, Frances A. *Rozenkruciánské osvícenství*, s. 255–256. Yatesová spatřovala hlavní spojitost rosekruciánství s Deeho osobou kupř. v jeho symbolu monády ze spisu *Monas Hieroglyphica*, jenž se objevil na titulní straně rosekruciánského manifestu *Chymische Hochzeit Christiani Rosencreutz* z roku 1616. Dnešní myslitelé, po vzoru Yatesové, Deeho spojují s touto tradicí např. na základě dochované Deeho kopie Baconovy *Epistola de secretis operibus artis & naturæ, & de nullitate magiæ*, ke které byl připojen dopis adresovým rosekruciánským bratřím. Tato kopie ale obsahuje několik různých rukopisných poznámek a značek. Jedny sice patří Deemu, ovšem ty druhé jsou od pisatele dopisu. Tyto marginálie pocházejí od odlišných

Ve své druhé knize se Yatesová Deemu věnovala v kontextu alžbětinské doby, v níž ho nazvala křesťanským kabalistou a protagonistou alžbětinské renesance.¹⁷⁷ Deeho kariéru rozdělila na tři stadia: 1) 1558–1583; 2) 1583–1589 a 3) 1589–1608.¹⁷⁸ V prvním období ho popisuje jako brilantního učence s vlasteneckými sklony a zálibou v křesťanské kabale.¹⁷⁹ Yatesová se zde soustřeďuje na Deeho kontakty s vlivnými postavami, jako byl Robert Dudley (1532–1588),¹⁸⁰ Filip Sidney (1554–1586)¹⁸¹ aj. Deeho pokládá, podobně jako Johanna Reuchlina (1455–1522)¹⁸² a Agrippu, za křesťanského kabalistu, který invokoval andělské bytosti. Dee jako správný křesťanský kabalista prý věřil, že mu tento druh kabaly zajistí ochranu před démonskými bytostmi. Tyto andělské konverzace byly spojeny s jeho vědeckými úspěchy na poli matematiky.¹⁸³ Yatesová tímto konstatováním chtěla ukázat, že věda (jako např. matematika, astronomie aj.) vznikla odštěpením od magického myšlení a že samotní mágové a vědci v jedné osobě, jako byl Dee, se významnou měrou podíleli na tomto oddělení.¹⁸⁴

Druhé období Deeho života se týká jeho cesty na kontinent, na kterou se vydal z Mortlakeu 21. 9. 1583. Yatesová v této části vyzdvihuje Deeho reformní snahy, jež se měly zakládat na andělském poselství. Deeho mělo takové úsilí dohnat až k audienci u Rudolfa II. (1552–1612),¹⁸⁵ u kterého se svým reformním poselstvím neuspěl, a proto se musel vrátit v roce 1589 zpět do Anglie. Tuto třetí etapu, která započala Deeho návratem, Yatesová interpretuje jako periodu neúspěchu a zklamání.¹⁸⁶ Třetí stadium bylo učenci málo probádáno. Podle

osob, a proto by je badatelé neměli zaměňovat. Viz CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy: Between Science and Religion*. NY: Routledge, 1988, s. 65 a pozn. 105.

¹⁷⁷ YATES, Frances A. *The Occult Philosophy in the Elizabethan Age*. New York: Routledge, 2001, s. 92–93.

¹⁷⁸ Tamtéž, viz celá osmá kapitola, s. 92–110.

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 102.

¹⁸⁰ Dudley byl favoritem Alžběty I. a jeden z bývalých Deeho studentů. Dudley představil Deeho královně a navrhl, aby Dee ze své pozice astrologa stanovil vhodný datum její korunovace, která opravdu proběhla dne 15. 1. 1559 na základě Deeho propočtů.

¹⁸¹ Významný intelektuál alžbětinské éry, kterého Dee vyučoval. V cizině byl považován za nejvýznačnějšího Angličana své doby. Sidney se stal podporovatelem Giordana Bruna a podnikl cestu i do Čech. Viz EVANS, Robert J. *Rudolf II. a jeho svět: Myšlení a kultura ve střední Evropě 1576–1612*. Přeložil Miloš CALDA. Praha: Mladá fronta, 1997, s. 152–153.

Detailnější informace k Sidneymu a intelektuálnímu kroužku, v němž se pohyboval a do kterého patřil i John Dee, uvádí studie: YEWBREY, Graham. *John Dee and the 'Sidney Group': cosmopolitics=and protestant 'activism' in the 1570's*. Ph.D. thesis, University of Hull, 1981.

¹⁸² V této poznámce poukazují na zajímavé spojení Reuchlina a hraběte Eberharda (1445–1496), který založil slavnou Univerzitu v Tübingenu, z níž pocházeli možní autoři rosekruciánských manifestů. Eberhard a Reuchlin společně cestovali roku 1482 do Florencie, kde se seznámili s Lorenzem de Medici (1449–1492). Eberhard si též dopisoval s Ficinem. Viz HEERTUM, Cis van, ed. *Divine wisdom, divine nature: The message of the Rosicrucian manifestoes in the visual language of the seventeenth century*. Amsterdam, Bibliotheca Philosophica Hermetica, 2017, s. 21–23.

¹⁸³ YATES, Frances A. *The Occult Philosophy*, s. 96.

¹⁸⁴ HANEGRAAFF, Wouter J. Beyond the Yates Paradigm: the Study of Western Esotericism Between Counterculture and New Complexity. *Aries*, vol. 1, No. 1, 2001, s. 14 [cit. 2021-01-19]. DOI: doi.org/10.1163/157005901X00020

¹⁸⁵ Tato audience se konala v Praze 3. 9. 1584; blíže viz příloha 13 a také KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XIII, s. 31–32.

¹⁸⁶ YATES, Frances A. *The Occult Philosophy*, s. 104–105.

Yatesové však představuje nejvýznamnější období pro pochopení celého Deeho života, neboť se v něm mísí jeho předchozí sláva s neúspěchy v závěrečné fázi jeho kariéry.¹⁸⁷

V tomto odstavci stručně zmíním dalšího badatele Warburské školy Kurta Jostena (také známý jako C. H. Josten), který do anglického jazyka znovu přeložil a okomentoval Deeho spis *Monas*¹⁸⁸ a věnoval se překladu latinského spisu *Præfatio Latina*,¹⁸⁹ který Dee sepsal v roce 1586.¹⁹⁰ V *T&FR* tento spis chybí¹⁹¹ a tento nedostatek si Casaubon si uvědomoval.¹⁹² Josten tak odhalil strhující epizodu, která souvisela s vyhoštěním Deeho a Kellyho z Českého království 29. 5. 1586. Situace Deeho a Kellyho byla podle Jostena už od začátku jejich příjezdu do Prahy 9. 8. 1584¹⁹³ nejistá. Dee se snažil přesvědčit významné představitele rudolfínské doby¹⁹⁴ a samotného Rudolfa II. o důležitosti zpráv, které mu byly při andělských *akcích* sděleny. Tento Deeho krok zavdal na rudolfínském dvoru podnět ke vzniku různých pomluv a nařčení. V příběhu figurují papežští nunciové,¹⁹⁵ jezuité, a především Francesco Pucci (1543 až 1597),¹⁹⁶ kterého Dee později považoval za nunciova špiona.¹⁹⁷ Deeoovský badatel tak bez

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 106–107.

¹⁸⁸ JOSTEN, Kurt H., tr. A Translation of John Dee's "Monas Hieroglyphica" (Antwerp, 1564), with an Introduction and Annotations. *Ambix. Journal of the Society for the Study of Alchemy and Early Chemistry*, vol. 12, Issue 2–3, 1964 [cit. 2021-01-19]. DOI: doi.org/10.1179/000269864790223101

¹⁸⁹ Anglický originál této *akce* z 10. dubna se nedochoval. Viz KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, s. 582 a kniha XVII, s. 1–32. Tato latinská předmluva se nachází v Bodleianské knihovně, *MS Ashmole 1790*, Art. I. a Klein ji navíc zahrnul do své edice.

¹⁹⁰ JOSTEN, Kurt H. An Unknown Chapter in the Life of John Dee. *Journal of the Warburg Institute*, vol. 28, 1965, s. 223 až 257 [cit. 2021-01-27]. DOI: doi.org/10.2307/750672

¹⁹¹ V *T&FR* by se měla nacházet za *Liber Pucciana*, která začíná 6. 8. 1585. Poté by měla následovat předmluva a po ní až *Liber Resurrectionis*, která začíná 29. 4. 1586. Obě knihy viz CASAUBON, Meric, ed. *T&FR*, s. 409–448. Podrobnější informace k obsahu *Knih mystérií* Johna Deeho uvedu ve čtvrté kapitole. Celé názvy těchto knih viz příloha 2, kniha XVI. a XVIII.

¹⁹² JOSTEN, Kurt H. An Unknown Chapter, s. 224.

¹⁹³ Dee později po svém odjezdu na kontinent používal při svých zápisech dvojího datování, které se řídilo buď podle starého, juliánského, nebo nového, gregoriánského stylu. Starým stylem se řídila většina protestantské Evropy a Dee před odjezdem vedl své zápisy v tomto stylu. Při svém pobytu na kontinentu zprvu často udával dva datумы, později však uváděl dataci pouze podle nového stylu. Při svém návratu do Anglie v roce 1589 se opět vrátil k juliánskému datování. Viz FENTON, Edward, ed. *Deníky Johna Deeho*, s. 187 a pozn. 18.

Dee si tak např. na konci *Liber Quintus Cracoviensis Mysticus, Apertorius* poznamenal příjezd do Prahy 9. 8. 1584 podle nového kalendáře, ale podle starého šlo datum 30. července. Viz KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XII, s. 23; celý titul knihy viz příloha 2, kniha XII.

V *Liber Peregrinationis Primæ*, kterou Dee začal psát po odjezdu z Mortlakeu na kontinent dne 21. 9. 1583, jsou události datovány ještě podle starého kalendáře. V následující knize *Mensis Mysticus Saobaticus* z 10. 4. 1584 Dee už používá styl nový. Viz KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha VIII, titulní list a kniha IX., s. 1. Celý název knih viz příloha 2, kniha VIII. a IX.

¹⁹⁴ Dee popisuje v *Mysteriorum Pragensium Liber Primus* několik důležitých osob kolem Rudolfa II., např. španělského vyslance Dona San Clementa (1539–1608), císařova sekretáře a rádce Arnolda Vandera Boxeho (z. 1610), císařova komorníka Octavia Spinolu (z. 1592), prorektora Jakuba Kurze aj. Viz KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XIII, s. 31–32. Na těchto stranách je taktéž popsána Deeho audience u císaře Rudolfa II. Kurze Dee zmiňuje o pár stránek dál. Celý titul knihy viz příloha 2, kniha XIII.

¹⁹⁵ Dee zmiňuje několik papežských legátů: Giovanniho Francisca Bonoma (1536–1587), Germania Malaspinu (1547–1603) aj. Viz JOSTEN, Kurt H. An Unknown Chapter, s. 230 a pozn. 12; též s. 228 a pozn. 2.

¹⁹⁶ Pucci se s Deem a Kellym setkal v Krakově koncem roku 1583 nebo v roce 1584. V roce 1585 je následoval do Prahy. Účastnil se jako jeden z mála Deeho andělských rozprav v přesvědčení, že jsou opravdu božím zjevením. Z této jeho účasti vznikla již dříve zmiňovaná *Liber Pucciana*. K Puccimu dále viz EVANS, Robert J. *Rudolf II. a jeho svět*, s. 130–133.

¹⁹⁷ JOSTEN, Kurt H. An Unknown Chapter, s. 225.

znalosti této předmluvy nemůže detailně porozumět obsahu *Liber Resurrectionis*, jež následuje po této *Præfatio Latina*.¹⁹⁸

Interpretace Yatesové se chopil i Peter French, jenž byl jejím studentem.¹⁹⁹ Frenchova studie *John Dee: The World of an Elizabethan Magus*²⁰⁰ byla publikována v roce 1972 před vydáním *Rozenkruciánského osvícenství*. French pod vlivem Yatesové ve své publikaci zevrubněji interpretoval Johna Deeho jako alžbětinského mága. Tato idea dominuje v celé jeho knize.²⁰¹ Deeho vědeckou činnost chápe jako součást jeho obsáhlé a magicky orientované filozofie. Dee podle něj používal vždy magii, aby získal praktické výsledky. Deeho magická studia mu dopomohla k vědeckému vývoji.²⁰² Deeho označuje za náboženského hermetika,²⁰³ jenž kombinoval magii, vědu a náboženství do jednotné univerzální vize, jejímž ztělesněním byl hermetický člověk.²⁰⁴ Klíčem k Deeho filozofii je jeho víra ve vrozenou schopnost člověka dosáhnout čehokoliv a sám Dee podle Frenche považoval takového člověka za mága, který se mohl stát podobným Bohu. Tato víra ho podle tohoto autora dovedla často do nebezpečné oblasti myšlení. French Deeho taktéž označil za renesančního člověka,²⁰⁵ který přijal Koperníkovu teorii heliocentrické soustavy.²⁰⁶ Dee tak v tomto podání představuje mága a vědce zároveň.

Výše jsem popsala přístupy některých učenců z Warburské školy. Dnes však tyto přístupy mnozí myslitelé ostře kritizují. Clulee, který názory Yatesové, Frenche a Caldera označuje termínem „warburské interpretace“,²⁰⁷ poukazuje na nedostatky v jejich argumentaci. Tyto interpretace se snažily vyzdvihnout Deeho a celé období renesance na základě určení, jakým způsobem se vůbec renesanční filozofie stala předchůdkyní vědecké revoluce.²⁰⁸ Teze Yatesové týkající se hermetické tradice je dnes nejčastěji napadána.²⁰⁹ Význační badatelé jako Clulee, Clucas, Hanegraaff aj. už si jsou vědomi jejich omezení. Hanegraaff upozorňuje na to, že hermetická tradice, tak jak ji prezentovala Yatesová, neexistuje. Hermetismus, Yatesovou

¹⁹⁸ Tamtéž, s. 224.

¹⁹⁹ CLUCAS, Stephen. Introduction: Intellectual History and the Identity of John Dee. In: *John Dee: Interdisciplinary Studies*, s. 4.

²⁰⁰ FRENCH, Peter J. *John Dee: The World of an Elizabethan Magus*. NY: Routledge, 1972.

²⁰¹ CLUCAS, Stephen. Introduction: Intellectual History and the Identity of John Dee. In: *John Dee: Interdisciplinary Studies*, 4.

²⁰² FRENCH, Peter J. *John Dee: The World of an Elizabethan Magus*, s. 19.

²⁰³ Tamtéž, s. 56.

²⁰⁴ Tamtéž, s. 125.

²⁰⁵ Tamtéž, s. 209.

²⁰⁶ Tamtéž, s. 99.

²⁰⁷ CLULEE, Nicholas. John Dee's Natural Philosophy Revisited. In: *John Dee: Interdisciplinary Studies*, s. 23.

²⁰⁸ Tamtéž, s. 25.

²⁰⁹ Detailněji viz podkapitola v mé bakalářské práci (moje pozn. 138) *Dva pohledy na západní esoterní tradici: Paradigma Yatesové a nové interpretace*, s. 11.

chápaný jako jednotný myšlenkový proud neustále přítomný v západní kultuře, je v podstatě jejím konstruktem.²¹⁰ Yatesová myslitele jako byl Ficino, Pico della Mirandola, Bruno a Dee nesprávně interpretovala, když je považovala za hermetické filozofy a nevyzdvihla jejich křesťanské smýšlení.²¹¹

Učenci s Yatesovou dále nesouhlasili v tom, do jaké míry hermetické texty ovlivnily renesanční myslitele. Taktéž znevážili její domněnky ohledně existence jakési tajné linie mezi anglickými intelektuály a německým rosekruciánstvím. Kritika paradigmatu Yatesové a Warburského institutu tak zapříčinila zrod nových metod a interpretací v deeovském výzkumu.²¹² Do nové generace badatelů zabývající se Deem patří např. Clulee, Harknessová, Szönyi, Clucas, Whitby, Sherman, Håkansson, Julian Roberts a Andrew Watson. V následující části textu stručně vytyčím několik jejich přístupů k deeovskému bádání.

V roce 1988 Clulee publikoval svoji studii *John Dee's Natural Philosophy*,²¹³ v níž zdůraznil středověké kořeny jako základ Deeho pozdějších magických činností. Deeho kariéru rozdělil do několika odlišných intelektuálních period, v nichž je patrný Deeho intelektuální vývoj.²¹⁴ Na bázi Deeho spisů *Propædeumata Aphoristica*,²¹⁵ *Monas Hieroglyphica*,²¹⁶ *Mathematicall Præface*²¹⁷ (dále jen *Propæ*, *Præface*, *Předmluva*) a *Libri mysteriorum* se Clulee snaží vytyčit čtyři stadia Deeho myšlenkového vývoje. Všechna čtyři díla v sobě obsahují něco z přirozené filozofie, a proto se jimi autor zaobírá. Za cíl si vymezil odhalit hlavní prvky této Deeho *philosophia naturalis*, jeho motivy v těchto dílech a jak s nimi Dee zacházel.²¹⁸

Propæ podle Cluleeho svědčí o Deeho prvopočátečním zájmu o aplikované vědy, mechaniku a aktivní přístup k přírodě, jenž byl vymodelován podle Baconovy představy přirozené filozofie, která je založena na optických zákonitostech. Clulee tak dokazuje, že v této

²¹⁰ Někdy nazýván i *Yates paradigm* nebo „paradigma Yatesové“.

²¹¹ HANEGRAAFF, Wouter J. *Beyond the Yates Paradigm*, s. 14.

²¹² SZÖNYI, György E. *John Dee and Early Modern Occult Philosophy*, s. 4.

²¹³ CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy: Between Science and Religion*. NY: Routledge, 1988.

²¹⁴ SZÖNYI, György E. *John Dee and Early Modern Occult Philosophy*, s. 5.

²¹⁵ Dee vydal tuto knihu dvakrát. První latinské vydání nese řecký název *ΠΡΟΠΑΙΔΕΥΜΑΤΑ ΑΦΟΡΙΣΤΙΚΑ ΙΟΑΝΝΙΣ ΔΕΕ ΛΟΝΔΙΝΗΣΙΣ. de Præstantioribus quibusdam NATURÆ Virtutibus, ad GERARDVM MERCATOREM RVPLMVNdandum, Mathematicum & Philofophum insignem*. London: Henry Sutton, 1558.

Druhé vydání vyšlo o deset let později už pod latinským titulem *Propædeumata Aphoristica Ioannis Dee, Londinensis, De Præstantioribus quibusdam Naturæ Virtutibus*. London: Reginald Wolf. Clulee vychází z anglického překladu Shumakera z roku 1978. Tento překlad viz HEILBRON, John a SHUMAKER, Wayne, ed., tr. *John Dee on Astronomy: Propædeumata Aphoristica (1558 And 1568 Latin and English)*. Berkeley: University of California Press, 1978.

²¹⁶ Celým titulkem *MONAS HIEROGLYPHICA IOANNIS DEE, LONDINENSIS, AD MAXIMILINVM, DEI GRATIA ROMANORVM, BOHEMIÆ ET HVNGARIÆ REGEM SAPIENTISSIMVM*, Antuerpiæ: Guliel. Silvius, 1564.

²¹⁷ Celým názvem *John Dee his Mathematicall Præface: TO THE VNFAINED LOVERS of truthe, and conftant Studentes of Noble Sciences, IOHN DEE of London, hartily wif heth grace from heauen, and moft prosperous fucelle in all their honeft attemptes and exercifes*. In: *The Elements of Geometrie of the moft auncient Philofopher Evclide of Megara. Faithfully (now first) translated into the Engliſhe toung, by H. Billingsley...*, London: Iohn Daye, 1570.

²¹⁸ CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 10.

první etapě života byl Dee při svém rozpracování matematických principů inspirován spíše Baconem (a dalšími autory) a nevycházel tak z renesančních zdrojů. Výhradně Deeho spirituální magie, jak ji Clulee nazývá, vychází z renesančních a novoplatónských kořenů.²¹⁹

Přirozená filozofie pro Deeho znamenala náboženské pátrání po božích pravdách. Dee často referoval o přírodě jako o jasném zrcadlu, ve němž se odrazil boží Tvůrce jako ve svém stvoření. Dee se snažil odhalit tohoto Stvořitele a jeho zákony ve zjevené přírodě za pomoci matematických principů.²²⁰ Deeho výše uvedené spisy však na první dojem působí odlišně, jako by představovaly rozbité zrcadlo. Nicméně Deeho touha poodhalit boží principy je sjednocujícím prvkem těchto jeho děl.²²¹ V *Monas*, která byla vydána v roce 1564, se ukazuje Deeho myšlenkový posun od matematicko-astronomických principů směrem k tématům hebrejského, řeckého a latinského jazyka, studiu gramatiky a nově ke studiím alchymických, kabalistických a jiných okultních textů.²²²

Deeho *Præface* je zase propracovanou syntézou jeho matematických studií a magických myšlenek, ale přesto jsou tyto Deeho magické ideje v této *Předmluvě* takřka nepostřehnutelné a zanedbatelné v porovnání s novoplatónskými zdroji, jako byl Proklos.²²³ Cluleeho ostatní četné argumenty podrobněji líčím v následující kapitole, v níž především navazuji na Cluleeův přístup a na podkladě těchto děl popisují Deeho ideové zaměření.

V úvodu jsem zmínila Whitbyho edici Deeho záznamů, před níž je zároveň uvedena také i Whitbyho disertační teze. Jaký byl jeho příspěvek k deeovskému bádání? Whitbyho přínos spočívá v tom, že zpracoval nejen Deeho prvních pět *Knih mystérií z Mortlakeu*,²²⁴ ale soustředil se i na metodu *zření*,²²⁵ pomocí níž byly tyto materiály vytvořeny. Whitby ukazuje rozdíly mezi technikou *zření* prostřednictvím zrcadel a krystalu. Hlavní diference mezi těmito technikami²²⁶ jsou následující: nahlížení do krystalu se *vždy* provádělo za účelem kontaktovat duchovní bytosti, které by konateli zodpověděly jeho dotazy, kdežto při používání zrcadel praktikant *ne vždy* invokoval tato stvoření. Zrcadla měla obvykle ukázat vize budoucnosti či vzdáleného místa.²²⁷

²¹⁹ Tamtéž, s. 18.

²²⁰ Tamtéž, s. 15.

²²¹ Tamtéž, s. 17.

²²² Tamtéž, s. 86.

²²³ Tamtéž, s. 152.

²²⁴ Transkripce těchto knih začíná ve druhém svazku od s. 1 do 407.

²²⁵ Z anglického slova *scrying*.

²²⁶ Tyto techniky, jinak nazvané *katoptromantie* a *krystalomantie*, byly populární metodou divinace zejména v 16. století.

²²⁷ WHITBY, Christopher. *John Dee and Renaissance Scrying*. 1985, s. 28 [cit. 2021-01-24]. Dostupné z: https://www.academia.edu/1910570/John_De_and_Renaissance_Scrying

Whitby se ve své práci soustřeďuje na Deeho kámen či krystal²²⁸ a ukazuje, že tato metoda spadá do populární lidové magické tradice, která se od středověku měnila velmi málo. Deeho andělské rozpravy se nepodobají žádnému typu magie, které znal např. Agrippa.²²⁹ Clucas nicméně upozorňuje na rozporuplnost ve Whitbyho argumentaci, neboť později píše o podobnosti Deeho magického systému s tím agrippovským.²³⁰ Clucas dále namítá, že Whitby přisuzuje jiné prvky andělských praktik právě agrippovskému vlivu na Deeho a zanedbává tak ostatní možné Deeho prameny.²³¹

William Sherman se ve své monografii²³² sice zevrubněji nezaobírá Deeho andělskými konverzacemi, přesto se ho snaží vystihnout jako osobnost s rozmanitými aktivitami a zájmy. Sherman je dalším představitelem generace autorů, kteří posouvají Deeho statickou a zjednodušující interpretaci anglického mága směrem, jenž je orientován na komplexnější dimenzi Deeho intelektuálních činností.²³³ Autor nazývá „warburskou interpretaci“ Deeho mýtem mága²³⁴ a následně ji chce vyvrátit. Hlavní nedostatky teze Yatesové podle něj spočívají v tom, že nedokázala specifikovat povahu a praktičnost toho, co sama nazývá Deeho univerzální reformou. Yatesová taktéž podrobněji neobjasnila prorocký a náboženský rozměr Deeho činnosti.²³⁵

Stanovisko, které se snaží Deeho situovat do určité koherentní a systematické filozofie, je podle Shermana neúspěšné, neboť badatelé posléze nahlížejí na tyto historické postavy jako na ztělesnění různých aktivit, přičemž tyto aktivity pak nadále kategorizují a některé z nich vyzdvihují. Na základě těchto převládajících aktivit se totiž poté snaží tyto postavy začlenit do jednoho systému myšlení. Autoři se tak ostatním aktivitám těchto osob věnují málo nebo je záměrně přehlížejí.²³⁶ Sherman Deeho umísťuje do politického kontextu alžbětinské doby a vyzdvihuje ho jako poradce významných osobností a objevitelů této éry.²³⁷

²²⁸ Dee měl více takových krystalů či kamenů, které s Kellym využívali při andělských rozpravách. Dee je většinou nazývá jednoduše „glass, shew-stone, crystal globe, stone“ aj. Dee si rovněž zakresloval podobu takového kamene. Viz např. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha I, s. 7. Na jiném místě se o těchto krystalech ještě podrobněji zmíním.

²²⁹ WHITBY, Christopher. *John Dee's Actions with Spirit*, vol. I., s. 74–75.

²³⁰ CLUCAS, Stephen. *John Dee's Angelic Conversations and the Ars Notoria*, s. 234 a pozn. 25.

²³¹ Tamtéž, s. 234. Clucas má na mysli např. středověkou tradici *ars notoria*, popsanou níže. Viz ale také jeho pozn. 31.

²³² SHERMAN, William H. *John Dee: The Politics of Reading and Writing in the English Renaissance*. Amherst: University of Massachusetts Press, 1995.

²³³ SZÖNYI, György E. *John Dee and Early Modern Occult Philosophy*, s. 5.

²³⁴ SHERMAN, William H. *John Dee: The Politics of Reading*, s. 12.

²³⁵ Tamtéž, s. 239 a pozn. 64.

²³⁶ Tamtéž, s. 13–14.

²³⁷ Deeho navštěvovali v Mortlakeu významné osobnosti včetně královny samotné, jako byl Humphrey Gilbert (1537–1583) a jeho bratr Adrian Gilbert (1545–1628), Robert Dudley (cca 1532–1588), Edward Dyer (1543–1607), William Cecil (1520 až 1598, 1. baron Burgley), Francis Walsingham (cca 1532–1590), Christopher Hatton (1540–1591), Walter Rawleigh (1552 až 1618) aj. Bližší údaje k těmto a dalším osobnostem viz životopisný heslář FENTON, Edward, ed. *Deniky Johna Deeho*, s. 524–569.

Předmětem Shermanovy studie je též Deeho knihovna a jeho marginálie, kterým přiřkládá četný význam.²³⁸ Deeho rukopisné poznámky jsou klíčové pro pochopení jeho intelektuálních aktivit a společenské role, kterou zastával.²³⁹ Na základě studie Robertse a Watsona,²⁴⁰ kteří prozkoumali Deeho knihovní katalog²⁴¹ a jeho marginálie, Sherman ukazuje, jak Dee zacházel se svými zdroji. Tyto glosy jsou cenným svědectvím Deeho stanoviska k textu, který četl.²⁴² Sherman se tak soustřeďuje na koncept Deeho psaní a čtení. Ve své esejí se pak posouvá od otázek, co Dee četl, k dotazům kdy, kde, jak a pro koho.²⁴³ Sherman považuje za Deeho největší intelektuální přínos jeho nástin britského námořnictví, kterému se zvláště věnuje v posledních částech své knihy.²⁴⁴

Harknessová byla další badatelkou, jež se ve své publikaci *John Dee's Conversation with Angels*²⁴⁵ zaměřila přímo na Deeho andělské rozpravy a chápala je jako univerzální vědu, která byla Deeho posledním pokusem vytvořit všeobecně platnou přirozenou filozofii, jež měla sjednotit rozdílná náboženská přesvědčení a veškeré staré systémy poznání.²⁴⁶ Harknessová se snažila Deeho andělské konverzace zařadit do kontextu renesanční kabaly, alchymie a eschatologie. Mezi Deeho vědeckými a andělskými praktikami nebyla žádná propastná mezera, ale naopak by tyto dvě záležitosti měly být chápány jako dvě odlišné manifestace

²³⁸ CLUCAS, Stephen. Introduction: Intellectual History and the Identity of John Dee. In: *John Dee: Interdisciplinary Studies*, s. 8.

²³⁹ SHERMAN, William H. *John Dee: The Politics of Reading*, s. 79.

²⁴⁰ ROBERTS, Richard J. a WATSON, Andrew G, ed. *John Dee's Library Catalogue*. London: The Bibliographical Society, 1990.

²⁴¹ Existují tři katalogové seznamy knih, které Dee vyhotovil. Dva z nich jsou datovány před rokem 1583. První výpis obsahuje seznam knih, které Dee získal mezi roky 1556 a 1558, a je uložen v Oxfordu pod spisovou značkou *MS 191*. Druhý list se nachází v Britském muzeu jako *MS Add. 35213*. Tento list byl pravděpodobně sepsán krátce po prvním, ale s jistotou to nelze určit. Třetí knihovní katalog Dee sepsal 6. 9. 1583 a pojmenoval ho jako *Catalogus Librorum Bibliothecae Externea Mortlacensis*. Tento poslední výpis se dochoval ve dvou verzích, které se od sebe zřídka liší. Jedna verze je dnes označena jako *MS Harley 1879* a druhá jako *MS Trinity Coll. O. 4. 20*. Poslední verzi okopíroval Ashmole (*MS Ashmole 1142*).

Viz JAMES, Montague R., ed. *Lists of Manuscripts formerly owned by Dr. John Dee*. Oxford: Oxford University Press, 1921, s. 7–9. Také HALLIWELL, James O., ed. *The Private Diary of Dr. John Dee, and The Catalogue of His Library of Manuscripts*. In: *John Dee's Diary, Catalogue of Manuscripts and Selected Letters*. NY: Cambridge University Press, 2013, s. 65. *MS Trinity Coll. O. 4. 20*. je přístupná v online verzi:

<https://mss-cat.trin.cam.ac.uk/manuscripts/uv/view.php?n=O.4.20&n=O.4.20#?c=0&m=0&s=0&cv=7&xywh=-938%2C-29%2C7233%2C4037> [cit. 2021-01-27].

²⁴² SHERMAN, William H. *John Dee: The Politics of Reading*, s. 79.

²⁴³ Tamtéž, Preface in XIII.

²⁴⁴ Dee pro tento svůj projekt razil termín *Brytish Monarchy*. Toto velké kompendium se mělo skládat ze čtyř dílů: 1) *General and Rare Memorials pertaining to the Perfect Arte of Navigation*; 2) *The Brytish Complement, of the Perfect Arte of Navigation* a 4) *Of Famous and Rich Discoveries*. Název třetího dílu Dee neprozradil. V tisku vyšel v roce 1577 pouze první díl, jenž byl ale Deem dokončen v srpnu 1576 a který měl být i jakousi předmlouvou ke všem ostatním dílům. Viz také SHERMAN, William H. *John Dee: The Politics of Reading*, s. 154. První díl Dee pojmenoval též jako *Hexameron Brytanicum* a badatelé se dlouho domnívali, že je totožné s Deeho dalším dílem *Imperium Brytanicum* neboli *Brytanici Imperii Limites*. Avšak jde o dva různé spisy, jež ale Dee kompiloval přibližně ve stejném časovém horizontu. SHERMAN, William H. *John Dee: The Politics of Reading*, s. 182; zápis z 19. 8. 1577 v FENTON, Edward, ed. *Deniky Johna Deeho*, s. 21 a pozn. 5.

²⁴⁵ HARKNESS, Deborah. *John Dee's Conversations with Angels: Cabala, Alchemy, and the End of Nature*. NY: Cambridge Press, 1999.

²⁴⁶ Tamtéž, s. 130.

Deeho jediného cíle, jímž bylo jeho nehynoucí přání po vševědoucnosti pomocí milosti boží.²⁴⁷ Andělské rozpravy podle Harknessové představují Deeho pokus praktikovat přirozenou filozofii v době plné apokalyptických představ.²⁴⁸ Tyto apokalyptické vize konce světa měly za následek, že Dee a Kelly se pokusili pomocí andělských rozprav porozumět tzv. knize přírody. Andělé odhalili klíč, jak jí porozumět – pravou přirozenou kabalou.²⁴⁹

Tato kniha byla Deem chápána jako určitý text, pomocí něhož mohl přirozený filozof porozumět Bohu a jeho stvoření.²⁵⁰ Harknessová pracně rozpracovala apokalyptický a prorocký rozměr andělských rozprav, které pojímá inovativním způsobem jako jakési divadelní představení. Toto představení bylo též založené na alchymické symbolice a andělské konverzace jsou Deeho a Kellyho pokusem předpovědět tuto apokalypsu v divadelní podobě. Dee a Kelly se tak pasovali do role proroků ve světě, který spěje k apokalypse.²⁵¹ Tato badatelka v roce 1994 objevila dvě kopie knihy *Soyga*,²⁵² která byla dlouho považována za ztracenou. Tato kniha měla prokazatelný vliv na Deeho při tvorbě jeho *Liber Loagaeth*²⁵³ a Dee se o ní několikrát zmiňuje ve svých zápisech.²⁵⁴

Szönyi je dalším autorem, který sám sebe řadí do jedné linie Deeho interpretů společně s Harknessovou, Whitbym a Clucasem, kteří podle jeho mínění, a na rozdíl od Cluleeho, neshledávají v Deeho aktivitách nějakou propastnou mezeru.²⁵⁵ V následujících statích vyzdvihnu přední myšlenky těchto znalců Johna Deeho.

Szönyiho význačné dílo *John Dee's Occultism*²⁵⁶ nedávno vyšlo v českém překladu.²⁵⁷ Szönyi je typem myslitele, který zcela nevybočil z tradice Warburské školy, ale sám v mnoha částech knihy upozorňuje, že si uvědomuje kritiku, spojenou zejména s argumenty Yatesové, když píše:

²⁴⁷ SZÖNYI, György E. *John Dee and Early Modern Occult Philosophy*, s. 6.

²⁴⁸ HARKNESS, Deborah. *John Dee's Conversations with Angels*, s. 4.

²⁴⁹ Tamtéž, s. 5.

²⁵⁰ SZÖNYI, György E. *John Dee and Early Modern Occult Philosophy*, s. 6.

²⁵¹ Autorka jmenuje astronomické události, které Deeho mohly utvrdit v tom, že se apokalypsa blíží. V r. 1572 se objevila nová hvězda v souhvězdí Kassiopeia (SN 1572), o pět let později na nebi proletěla zářivá kometa, v r. 1580 Londýn postihlo zemětřesení a v r. 1583 se měla odehrát velká konjunkce. HARKNESS, Deborah. *Shows in the Showstone: A Theater of Alchemy and Apocalypse in the Angel Conversations of John Dee (1527–1608/9)*. *Renaissance Quarterly*, vol. 49, no. 4, 1996, s. 723, 728–729 a 733 [cit. 2021-01-27] DOI: <https://doi.org/10.2307/2862959>.

²⁵² Tyto knihy byly zařazeny do knihovního fondu Britské knihovny pod titulem *Aldaraia* namísto pod názvem *Soyga*.

²⁵³ REEDS, Jim. *John Dee and the Magic Tables in the Book of Soyga*. In: *John Dee: Interdisciplinary Studies*, s. 178.

²⁵⁴ Viz např. FENTON, Edward, ed. *Deniky Johna Deeho*, s. 57, zápis z 10.3. 1582 nebo z 18.4. 1583; také viz KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha I, s. 9. a kniha V, s. 58. Ke knize *Soyga* viz další informace FENTON, Edward, ed. *Deniky Johna Deeho*, s. 53 a pozn. 9.

²⁵⁵ SZÖNYI, György E. *John Dee and Early Modern Occult Philosophy*, s. 6.

²⁵⁶ SZÖNYI, György E. *John Dee's Occultism: Magical Exaltation through Powerful Signs*. NY: SUNY Press, 2004.

²⁵⁷ SZÖNYI, György E. *Okultismus Johna Deea: magická exaltace prostřednictvím mocných znamení*. Praha: Volvox Globator, 2020.

„Často vášnivé debaty posledních desetiletí (o hermetismu nebo o „tezi Yatesové“) se ne vždy soustředily čistě na historické otázky. Celkem pochopitelně rovněž sloužily jako cvičiště pro přechod od moderní k postmoderní historické a kulturní teorii. Jedním z mých cílů je položit vedle sebe výsledky klasické (tedy warburgsko-yatesovské) intelektuální historie a novější přístupy a zjistit, co je dodnes užitečné v klasickém materiálu, jenž býval v rámci rozepří souvisejících s dějinami vědy bezmála úplně odmítán.“²⁵⁸

Na jiném místě detailněji rozebírá tuto kritiku,²⁵⁹ ale přesto: „... bych se rád přimluvil za jakýsi opatrný návrat k yatesovskému „velkému vyprávění“, třebaže s jistými obměnami.“²⁶⁰ Szönyi dále konstatuje, a to i přes to, že jeho kniha byla poprvé vydána v roce 2004, že se jen zřídka objevilo akademické úsilí, které by se snažilo chápat Deeho andělskou magii a jeho vědecké experimenty jako celek.²⁶¹

Spojujícím prvkem celého Szönyiho pojednání je pojem *exaltatio*, který považuje za jisté vyvýšení či zbožštění člověka. Tuto exaltaci Szönyi pokládá za intelektuální základ magie²⁶² a charakterizuje ji jako Deeho hlavní cíl. Deeho magie neleží pouze v hermetickém novoplatonismu Agrippy nebo Paracelsa, ale spočívá hlavně v jeho synkretismu odlišných tradic, počínaje středověkým Baconem, biblickými příběhy, vědeckými zájmy apod.²⁶³

Především v druhé části se tento myslitel soustřeďuje na Deeho možné prameny, jejichž kořeny spatřuje zejména v novoplatonismu a u renesančních myslitelů, jako byl Trithemius, Pico della Mirandola, Agrippa aj. Szönyi sice neopomíjí jiné středověké vlivy, typu Bacona či grimoárových příruček typu *Picatrix*,²⁶⁴ ale přesto se soustřeďuje hlavně na Deeho možné renesanční prameny, které rozebírá v celé druhé části svého příspěvku. V jiném úseku knihy výstižnou formou popisuje význačné motivy Deeho *Libri mysteriorum*, které tvoří biblické náměty spojené s postavou Adama a Enocha a úzce souvisí s tzv. *lingua adamica* neboli motivem adamovského jazyka.²⁶⁵ Deeho kariéra se jako celek vyznačovala touhou po dokonalém poznání a v pozdějším období se tato jeho snaha vyznačovala hledáním prvotního

²⁵⁸ Tamtéž, s. 349.

²⁵⁹ Tamtéž, s. 17–18.

²⁶⁰ Tamtéž, s. 24.

²⁶¹ Tamtéž, s. 19.

²⁶² Tamtéž, s. 348.

²⁶³ SZÖNYI, György E. Paracelsus, Scrying, and the *Lingua Adamica*. In: *Dee: Interdisciplinary Studies*, s. 213.

²⁶⁴ K tomuto dílu viz s. 80 této práce.

²⁶⁵ SZÖNYI, György E. *Okultismus Johna Dee*, s. 157.

jazyka.²⁶⁶ Szönyi dodává, že tento lingvistický aspekt byl prozkoumán teprve nedávno Umberto Ecem v příspěvku *Hledání dokonalého jazyka*.²⁶⁷

Clucas je dalším vědcem, který spadá do této nové generace akademiků. Tento učenec prozkoumal vztahy mezi *Knihami mystérií* a tradicí grimoárových spisů. Deeho poslední intelektuální fáze byla ve velkém rozsahu ovlivněna těmito rituálními předpisy.²⁶⁸ Autor upozorňuje, že každý, kdo studuje Johna Deeho by měl analyzovat zastaralý model magie, který se začal rozvíjet od 13. až do 17. století. Tuto magickou pseudo-šalamounskou tradici ceremoniálních textů Clucas nazývá také *ars notorii*.²⁶⁹ Clucas tak odhalil jeden z mnoha dílků, které utvářejí Deeho andělské rozpravy.

Håkansson znovu prozkoumal množství Deeho okrajových poznámek, čímž zároveň znovu přečetl Deeho prameny, díla klasických a renesančních autorů.²⁷⁰ Tento myslitel posunul svoje bádání z historicko-vědecké perspektivy směrem ke studiu jazyka a teologie.²⁷¹ Håkanssonova studie²⁷² se na Deeho soustřeďuje z pohledu jazyka jako smyslu získat vědění o přírodě a božském a zabývá se symbolickou exegezí, v níž je studium jazyka svázáno se zkoumáním přírody. Deeho symbolické myšlení autor ilustruje obzvláště na *Monas*. Neodlučitelným předmětem této studie je tak téma dokonalého vědění a adamovského jazyka, který měli vlastnit bibličtí patriarchové dávných dob. To vyvolalo zájem učenců (jako byl Pico della Mirandola, Ficino) o staré texty, jejich interpretaci a jazyk.²⁷³

Håkansson se domnívá, že Deeho andělské konverzace a jeho *Monas* mají jednu společnou vlastnost – usilují o hledání dokonalého jazyka, který by obsáhl všechno vědění světa. Tímto jazykem by tak člověk dokázal porozumět všem věcem a zvířatům. V Deeho *Knihách mystérií* byl tento jazyk nazván adamovským nebo také enochiánským. Deeho přístup se tak úzce váže ke křesťanskému konceptu člověka, který souvisí se silou jazyka.²⁷⁴ Håkansson ukazuje, že Dee měl zájem o téma jazyka už v roce 1557, kdy sepsal dílo *Speculum unitatis*,

²⁶⁶ Tamtéž, s. 202.

²⁶⁷ Tamtéž, s. 199. Odkaz na téma Deeho jazyka dále viz ECO, Umberto. *Hledání dokonalého jazyka v evropské kultuře*. Praha: Lidové noviny, 2001, s. 166–171.

²⁶⁸ SZÖNYI, György E. John Dee and Early Modern Occult Philosophy, s. 7.

²⁶⁹ CLUCAS, Stephen. John Dee's Angelic Conversations and the Ars Notoria, s. 231.

²⁷⁰ Mezi takové prameny patří např.: Jamblichova *De mysteriis*, Synesiusova *De insomniis*, Gohoryho *De Usu & Mysteriis Notarum Liber*, Pantheova *Voarchadumia*, Postelova *De originibus*, Trithemiova *De septem secundeis* aj.

²⁷¹ SZÖNYI, György E. John Dee and Early Modern Occult Philosophy, s. 10.

²⁷² HÅKANSSON, Håkan. *Seeing the Word: John Dee and Renaissance Occultism*. Ugglan, Minervaserien, Lund University, 2001.

²⁷³ Tamtéž, s. 67–68.

²⁷⁴ Tamtéž, s. 82.

sive apologia pro Rogero Bachone anglo,²⁷⁵ které bylo zaměřeno jako apologie Rogera Bacona a v němž Dee psal o univerzální gramatice. Håkansson poznamenává, že toto dílo se nedochovalo, ale Dee na něj v *Monas* naráží.²⁷⁶ Autorův přínos k deeoovskému bádání tak shledávám zejména ve zkoumání námětu jazyka v rámci biblického kontextu. Tento rámec a *lingua adamica* hrají klíčovou roli v Deeho *Knihách mystérií* a bez zveličování mohu zatím dodat, že jsou základem Deeho andělského systému (blíže viz kapitola 4).

V odstavcích výše jsem se zmínila o vydání Deeho knihovního katalogu Watsonem a Robertsem. Zde podotýkám, že jsem toto vydání neměla k dispozici, protože je téměř nesehnatelné. V následující stati bych přesto chtěla upozornit na rizika, která jsou spojena s nadměrným spoléháním se na tento katalog.

Clulee, Szönyi a mnoho dalších autorů na jedné straně poukazují na důležitost tohoto vydání, které může dopomoci objasnit Deeho zájmy. Deeho poslední katalog, který zhotovil v roce 1583, je nepostradatelným pomocníkem, ale musí se používat s velkou obezřetností. Clulee při psaní své studie sice neměl k dispozici plnou verzi Watsonova a Robertsova vydání, ale poukazuje na skutečnost, že vlastnit knihy a přečíst je jsou dvě zcela odlišné věci. Deeho katalog z roku 1583 autorům neřekne, zda byly tyto materiály Deem studovány v mnohem dřívější době nebo zda byly vůbec přečteny. Dee si sice často do knih uváděl kdy a kde je získal, avšak badatel se už nedozví, v jakém období a zda je opravdu Dee přečetl. Deeho rukopisné kopie různých pramenů a jeho marginálie v nich, jež se stejně všechny nedochovaly, sice mohou poukazovat na Deeho zájem a prostudování dané knihy, ale už je v mnoha případech složité, pouze na základě těchto knižních výpisů, určit kdy se tak stalo. Deeho katalog uvádí např. velké množství Paracelsových spisů, z nichž některé Dee obdržel už v roce 1562. Nicméně žádná Deeho díla neukazují na tak velký paracelsiánský vliv,²⁷⁷ který bychom jinak mohli odvodit z jeho katalogu, a proto je těžké odhadnout, do jakého rozsahu Dee mohl asimilovat tyto paracelsiánské ideje. Deeho hlavní díla byla publikována dlouho před vznikem knižního soupisu v roce 1583, a proto nám tento konkrétní výpis málo napoví o jeho dřívějším intelektuálním zájmu. Existují sice další Deeho katalogy z let 1556–1558, ale spoléhat se *pouze*

²⁷⁵ Toto své dílo Dee také zmiňuje v *Propæ* v úvodním dopisu, věnovaném Gerhardu Mercatorovi (1512–1594), s nímž se Dee seznámil krátce po svém příjezdu do Lovaně v roce 1548. Dee zde hájí Bacona proti nařčení, že jeho věda, která pracuje se zrcadly, je ďábelským uměním. Viz WOOLLEY, Benjamin. *The Queen's Conjuror*, s. 19–20; CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 64. Pro celý název tohoto Deeho díla viz CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 259 a pozn. 98.

²⁷⁶ HÅKANSSON, Håkan. *Seeing the Word*, s. 82–83.

²⁷⁷ Možné stopy paracelsiánské vlivu na Deeho myšlení zpracoval např. CLULEE, Nicholas. John Dee and the Paracelsians. In: DEBUS, Allen a WALTON, Michael, ed. *Reading the Book of Nature: The Other Side of the Scientific Revolution*. [Kirksville, Mo.]: Sixteenth Century Journal Publishers, 1998, s. 110–131. O Paracelsovi se v práci zmíním pouze okrajově, proto zde odkazuji na detailnější studii.

na ně Clulee považuje za nespolehlivé, když badatel neví, co konkrétně Dee a v jakém období doopravdy četl.²⁷⁸ Cluleeovo varování sdílel např. i Szönyi, který píše:

„Nicholas Clulee nás upozornil na skutečnost, že se Deeovo myšlení během jeho kariéry radikálně proměňovalo, a rovněž opakovaně varoval, abychom obsah Deeovy knihovny nekriticky nepokládali za bezprostřední zdroj jeho děl. Získat knihu skutečně neznamená, že by ji vlastník okamžitě začlenil do svého myšlení.“²⁷⁹

Ačkoli je badatel často na pochybách, co Dee kdy mohl studovat, existují již zmiňované Deeho rukopisné marginálie, které společně s Deeho dalšími spisy a traktáty, jeho záznamy v efemeridách²⁸⁰ a vlastní výpovědi²⁸¹ dokážou odhalit kdy a jaké prameny zhruba měly na Deeho vliv.²⁸² Spoléhat se pouze na katalogové výpisy a na jejich podkladě se snažit určit, jaké zdroje mohly Deeho ovlivnit, je tak podle Cluleeho nevyhovující.²⁸³

Autor, který má prozkoumané výše uvedené Deeho záznamy, marginálie a spisy, se může pokusit odhadnout, z jakých pramenů mohl Dee při psaní svých děl čerpat, kdy to bylo a jak to prováděl. Později ukážu, že Dee při svém psaní *Propæ, Monas, Præface* používal různé prameny, které byly navzájem v mnoha případech často neslučitelné. Avšak Deeho pozdější *Libri mysteriorum* jsou zcela odlišným typem dokumentu, jak dokazuje poslední část této práce. Dee totiž nikdy nezamýšlel *Knihy mystérií* veřejně publikovat, neboť představují velmi osobní

²⁷⁸ CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 12–13.

²⁷⁹ SZÖNYI, György E. *Okultismus Johna Dee*, s. 50.

²⁸⁰ Efemeridy jsou příručky, které obsahují údaje o poloze astronomických objektů na obloze v určité době a čase. Právě na okraje těchto almanachů si Dee psal důležité události svého života. Dochovaly se tyto tři Deeho hvězdárské tabulky:

1) *MS Ashmole 423* – jde o vydání efemerid Johanna Stoefflera pro období 1543–1556, z něhož se díky Ashmoleovi dochoval pouze jeden list dřívějšího Deeho života z let 1547–1554; 2) *MS Ashmole 487* – efemeridy od Johanna Stadia pro období 1554 až 1600, obsahující zápisy z let 1577–1600 a 3) *MS Ashmole 488*, které vydal Joannes Antonius Manginus pro období 1581 až 1620 a obsahují Deeho údaje z let 1586–1601. Viz HÅKANSSON, Håkan. *Seeing the Word*, s. 341; FENTON, Edward, ed. *Deníky Johna Deeho*, s. 469 a pozn. 1; PRINKE, Rafał T. John Dee a Edward Kelley v Polsku a Čechách. Chronologický a bibliografický přehled. In: *Logos 1/2. Sborník pro esoterní chápání života a kultury*. Praha: Trigon, 1999, s. 71. Klein má z neznámého důvodu u sbírek Ashmole 487 a 488 uvedené chybné datování Deeho zápisů. Viz KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, s. 7.

Tyto Deeho zápisy v tabulkách efemerid byly publikovány a nazvány jako *Private diary of John Dee*, „soukromé deníky Johna Deeho.“ Svým obsahem a formou se ale liší od Deeho *Libri mysteriorum*, které publikoval např. Klein či Casaubon, vzájemně se však doplňují.

Tyto tři příručky, jež tvoří většinou část těchto deníků, publikovali např. Fenton, Halliwell a John Bailey. Fenton publikoval části Deeho *Knih mystérií* společně s těmito efemeridovými zápisy. Jeho edice začíná rokem 1577 a končí r. 1607. Svoji pozornost upřel také na Deeho alchymické zápisy *Rawlinson MS D 241* a *MS Ashmole 1486*. Fenton samozřejmě zmiňuje další traktáty a almanachy, jež se Deeho dotýkají.

Halliwellova edice, začínající záznamy od r. 1554 do r. 1601, je dnes badateli považována za nespolehlivou, plnou chyb a prepisů. V této edici nejsou obsaženy žádné části z *Knih mystérií*, ale zato obsahuje Deeho knihovní soupis z r. 1583. Bailey publikoval pouze data z let 1595–1601 a zabýval se tak pouze tzv. deníky z Manchesteru, v nichž se soustředil pouze na Deeho kariéru správce manchesterského kolegia. Bailey vychází z Deeho záznamů ve Stadiových efemeridách a přidává mnoho dalších dokumentů a dopisů, vážících se k tomuto Deeho období. Pro účely této práce se opírám o Fentonovu edici, která vyšla v českém překladu.

²⁸¹ Tzv. *Compendious Rehearsall of John Dee* (dále už jen *CR*). Tato Deeho „složitá zkouška“, kterou sepsal v roce 1592 pro Alžbětu I., byla společně s jeho dalšími traktáty publikována v CROSSLEY, James, ed. *Autobiographical Tracts of Dr. John Dee*. UK: Printed for the Chetham Society, 1851. Ve třetí kapitole se k těmto traktátům ještě vrátím.

²⁸² CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 36.

²⁸³ Tamtéž, s. 13 a pozn. 44, v níž Clulee kritizuje zejména Yatesovou a Frenche, kteří tímto způsobem zacházeli s Deeho katalogem.

a niterný vhled do jeho života. Tyto knihy jsou také ukázkou, jak Dee zacházel se svými poznámkami, prameny, značkami aj.

Tito učenci se do jisté míry zabývali Deeho ideovou linií, kterou následně zpracovali. Myšlenková koncepce Johna Deeho je rozvinuta v následující kapitole. Východiskem je Cluleeho metoda, podle níž charakterizoval Deeho zásadní díla a na nichž následně ukázal ideový posun a vývoj jeho přirozené filozofie. Clulee takto postupoval až k Deeho *Knihám mystérií*, dalšímu dílu. To sice v Cluleeho podání samo o sobě nepředstavuje žádný druh přirozené filozofie, ale přesto *Knihy mystérií* reflektují a obsahují střípky této filozofie, kterou Dee rozpracoval ve svých dřívějších dílech a v *Knihách mystérií* z ní Dee vlastně vychází.²⁸⁴ Výše uvedení myslitelé, včetně Cluleeho, se domnívají, že Deeho příklon k andělským *akcím* nebyl náhlý. Nicméně Clulee poukazuje na delší časový horizont mezi Deeho *akcemi* a jeho předchozími třemi díly.

²⁸⁴ Tamtéž, s. 203.

3 ŽIVOT A DÍLO JOHNA DEEHO

V této kapitole vyličím důležité zvraty v Deeho životě, které ho nakonec mohly nasměrovat k andělským rozpravám. První etapu Deeho kariéry sleduji až do sepsání jeho věhlasného díla *Propæ*. Posléze se pokusím načrtnout základní charakteristiku tohoto díla, zvláště s ohledem na jeho magický kontext, a ukážu, v čem v tomto stadiu spočívala Deeho přirozená filozofie. V další etapě se soustřeďuji na události v Deeho kariéře, které proběhly před a během psaní *Monas*. Taktéž znázorním Deeho myšlenkový směr, který v *Monas* prezentuje. Tento postup opakuji i u Deeho třetího díla *Matematické Praeface*. Postupně se tak dopracuji k andělským rozpravám, Deeho závěrečnému dílu, které je předmětem následující, čtvrté kapitoly. Cílem třetí kapitoly je především poukázat na fakt, že Deeho orientace k andělským rozpravám se vyvíjela postupně a Dee se k těmto rozpravám dopracoval na základě načrtnutých konceptů své přirozené filozofie, kterou prezentuje v těchto svých předchozích dílech, jejichž sjednocujícím prvkem je právě magický námět.

John Dee se narodil v Londýně 13. 7. 1527 ve 4:02 odpoledne. Zdrojem pro tento přesný údaj jeho narození je dnešní sbírka *SL. 1782* a *MS Ashmole 1788*, v nichž si Dee vlastní rukou poznačil svůj horoskop. Tuto praktiku Dee prováděl běžně, především u důležitých osobností v jeho životě, např. i v případě Kellyho.²⁸⁵ Deeho matka Jane pocházela ze zajištěné rodiny Williama Wildeho, která poskytovala své služby v královské komoře. Deeho otec Roland sňatkem s Jane tak ještě více upevnil své politické postavení a později zastával důležitou pozici městského výběřčího poplatků a daní na dvoře Jindřicha VIII. (1491–1547). Tato pozice mu byla udělena kolem roku 1544,²⁸⁶ ale o tři roky později začala pozice Deeho otce kvůli změně politické situace spojené s úmrtím Jindřicha VIII. upadat. Roland tak přišel o své místo výběřčího a jeho finanční situace se začala rapidně zhoršovat.²⁸⁷ Dee byl nejspíše jejich jediným přeživším dítětem.²⁸⁸

Dee byl nejdříve poslán do základní školy v Chelmsfordu, v níž se naučil základy latinské gramatiky a v listopadu 1542 v patnácti letech nastoupil na St. John College

²⁸⁵ Dee však nezanechal žádnou interpretaci svého ani Kellyho horoskopu. Jediný Deeho výklad, který se dochoval, je k horoskopu Filipa Sidneyho. WOOLLEY, Benjamin. *The Queen's Conjuror*, s. 3, 9 a pozn. 1.

²⁸⁶ PARRY, Glyn. *The Arch-Conjuror of England: John Dee*. New Haven: Yale University Press, 2011, s. 5–7.

²⁸⁷ Tamtéž, s. 13–14.

²⁸⁸ Sám Dee se nikde jasně nevyjadřuje o svých sourozencích, ale je možné, že měl bratra Francise. Viz WOOLLEY, Benjamin. *The Queen's Conjuror*, s. 4 a pozn. 5. Glyn Parry, autor nejnovější Deeho biografie, píše, že Jane porodila dceru a následně pak další tři syny. PARRY, Glyn. *The Arch-Conjuror of England*, s. 5. Ve svých „denících“ Dee na několika místech nazývá Richarda Yonga svým bratrem, ale Yong mohl být švagrem nebo bratrem některé z Deeho předchozích manželek. Viz FENTON, Edward, ed. *Deníky Johna Deeho*, s. 569.

v Cambridge,²⁸⁹ v níž se vyučil v Aristotelově filozofii pod vedením Roberta Pembera (z. 1560). Parry se domnívá, že v této době se Dee začal seznamovat se studiem alchymie, zejména v souvislosti s Aristotelovou naukou o čtyřech elementech a jedné společné substanci všech věcí.²⁹⁰ V době Deeho příchodu kolej prošla scholastickou reformou, při níž osobnosti jako John Cheke (1514–1557),²⁹¹ Thomas Smith (1513–1577) a Roger Ascham (cca 1515 až 1568) podpořili nový druh výuky, jejímiž předměty se staly řecká filozofie a arabská aritmetika. Učenci započali překládat díla Platóna a Pythagora (cca 570–510) a kladli důraz především na čtyři ze sedmi svobodných umění: geometrii, aritmetiku, astronomii a hudbu.²⁹² Deeho studia tak v tomto období byla eklektická: vyučil se Aristotelově logice, kosmografii, optice, astronomii aj.²⁹³

Právě díky Chekemu a Smithovi se Dee mohl částečně seznámit s astrologií a alchymii. Cheke sepsal pro Edwarda VI. latinské pojednání chválicí astrologii a Smith vyučoval alchymii např. anglického spisovatele Gabriela Harveyho (cca 1552–1631). Dee sám referoval o svých dřívějších hermetických studiích,²⁹⁴ které probíhaly už v roce 1542 v Cambridge. Clulee ale poukazuje, že termín „hermetické vědy“ v 16. století obecně označoval alchymii a neměl by být chápán v souvislosti s hermetickou tradicí Yatesové. Obtížné je však určit, co přesně bylo předmětem těchto Deeho hermetických studií, avšak nic nenasvědčuje tomu, že by se Dee ve 40. letech v Cambridge vyučoval novoplatónským nebo renesančním autorům typu Pica nebo Ficina. Texty, které Cheke se svými studenty četl, pocházely od takových autorů jako byl Homér, Hérodotos, Platón, Euripides (cca 5. st. př. n. l.) aj.²⁹⁵ Clulee se snaží poukázat na to, že Deeho prvopočáteční zájem, který poté vyústil v sepsání Deeho známého díla *Propæ*, byl založen převážně na astrologii, nikoli kabale či hermetických textech. V r. 1548, kdy Dee pokračoval ve svých zahraničních studiích, se astrologie stala hlavním a převažujícím ohniskem jeho přirozené filozofie.²⁹⁶ V tomto roce Dee též získal titul MA.²⁹⁷

Dee později v r. 1592 sepsal již výše uvedený dokument s názvem *Compendious Rehearsall*, který Dee vyhotovil speciálně pro Alžbětu a předtím jej přednesl před dvěma

²⁸⁹ CROSSLEY, James, ed. CR. In: *Autobiographical Tracts of Dr. John Dee*, s. 4–5.

²⁹⁰ PARRY, Glyn. *The Arch-Conjuror of England*, s. 9.

²⁹¹ Cheke, Deeho mentor, se později v r. 1544 stal učitelem budoucího krále Edwarda VI. (1537–1553).

²⁹² WOOLLEY, Benjamin. *The Queen's Conjuror*, s. 11–12.

²⁹³ CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 25.

²⁹⁴ EGAN, Jim, ed., tr. Monas Hieroglyphica. In: *The Works of John Dee*, s. 80, 7 verso.

²⁹⁵ CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 26.

²⁹⁶ Tamtéž, 22.

²⁹⁷ CROSSLEY, James, ed. CR, s. 6. MA neboli lat. *Magister Artium* je akademický titul magisterského stupně.

inspektory,²⁹⁸ které královna pověřila, aby prozkoumali Deeho zhoršující se životní situaci. Tento spisek je tak Deeho přímým svědectvím a měl poukázat na jeho úspěchy i oběti, které přinesl při hledání učenosti. Dee doufal, že ho tento krok zbaví šířících se pomluv k jeho osobě a přesvědčí Alžbětu I., aby mu udělila alespoň nějakou finanční podporu.²⁹⁹

Dee tak v *CR* líčí v letech 1543–1545 svoji oddanost studiu, kterému se věnoval celých osmnáct hodin denně, přičemž spánku si dopřával pouze čtyři hodiny a stravě a nějakému osvěžení pak věnoval dvě hodiny každý den.³⁰⁰ V této době Dee začal pronikat hlouběji do matematických studií a do aplikované optické teorie, o níž pojednal Roger Bacon. Parry poukazuje na informaci, podle které Baconova díla (či jemu neprávem připsaná) o přirozené filozofii hojně kolovala mezi Deeho spolužáky.³⁰¹ Clulee dodává, že právě Bacon měl zásadní vliv na formování Deeho myšlenek týkajících se optiky a astrologie. Baconovy teorie tak dopomohly k uzrání Deeho astrologie prezentované v *Propæ*.³⁰²

Dee konečně získal v r. 1546 titul bakaláře. V období 1547–1548 podnikl dvě cesty do Nizozemí, ale nejčastěji přebýval v Lovani, aby prohloubil svá matematická studia. Dee toužil hovořit a jednat s učenci v oblasti matematické vědy³⁰³ a vyhledal takové učence jako Gemma Frisia (1508–1555), Gerarda Mercatora, Gaspara à Mirica (cca 1496–1549), Antonia Gogavu (1529–1569) a Pedra Nuñeze (1502–1578). První Deeho cesta proběhla v květnu 1547 a trvala jen několik měsíců. Na druhou cestu se Dee vydal v červnu 1548 a vrátil se někdy kolem r. 1551 a s sebou si přivezl několik astronomických zařízení a dva glóbusy od Mercatora. Datum Deeho návratu je nejisté, ale je zjevné, že Deeho zájmy v zahraničí byly čistě vědecké a matematické. Lovan byla uznávána jako význačné centrum, v němž se vyučovalo matematice, včetně geografie či astronomie.³⁰⁴ V Deeho době byla matematika mnohými často označena za zaklínačství či „černé umění“. Tuto skutečnost Dee sám pocítil, když sestrojil v r. 1547 důmyslné mechanické zařízení k jedné z Aristofanových her s názvem *Pax*.³⁰⁵ Toto zařízení létajícího skarabea zavdalo podnět k různým pomluvám z čarodějnictví, které Dee později

²⁹⁸ Šlo o správce královнинých komnat Thomase Gorgeho (1536–1610) a královnina tajemníka Johna Wolleyho (z. 1596), kteří Deeho navštívili v Mortlakeu 22. 11. 1592. Viz FENTON, Edward, ed. *Deníky Johna Deeho*, s. 540 a 568.

²⁹⁹ HEILBRON, John. Introductory Essay. In: *John Dee on Astronomy: Propaedeumata Aphoristica (1558 And 1568 Latin and English)*. Berkeley: University of California Press, 1978, s. 1. Dee si často stěžoval na různé pomlavy a urážky, které se ho velmi dotýkaly. V *Praeface* dokonce charakterizuje čtyři druhy takových pomlouvačů. Viz EGAN, Jim, ed., tr. Preface to Euclid. In: *The Works of John Dee*, s. 194, A.ij. verso.

³⁰⁰ CROSSLEY, James, ed. *CR*, s. 5.

³⁰¹ Parry zmiňuje např. Deeho přítele Johna Hatchera, který se, později jako Dee, zabýval optickou teorií. PARRY, Glyn. *The Arch-Conjuror of England*, s. 10.

³⁰² CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 28.

³⁰³ PARRY, Glyn. *The Arch-Conjuror of England*, s. 10–11; CROSSLEY, James, ed. *CR*, s. 5.

³⁰⁴ CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 27.

³⁰⁵ WOOLLEY, Benjamin. *The Queen's Conjuror*, s. 13.

nazýval jako „prázdné zprávy“.³⁰⁶ V r. 1547 Dee započal svá astronomická pozorování nebeských těles a zkoumal jejich působení na zemský povrch. Těchto pozorování vykonal během dalších let několik tisíc a sám si je pečlivě zaznamenával do svých efemerid.³⁰⁷ Tento rok je také nejdřívějším dochovaným zápisem v Deeho „soukromých denících“. Deník moderního typu ještě neexistoval, a tak Dee používal k záznamu těchto pozorování tištěných efemerid.³⁰⁸ Do nich také zapsal osobní poznámky, od důležitých setkání s královnou, politickými osobnostmi a učenci až po intimní vztahy s jeho manželkou Jane Fromondsovou (1555–1605).³⁰⁹

O tom, že Dee měl odjakživa zájem o matematiku, svědčí i jeho přednáška o Eukleidových *Základech* v roce 1550 v Paříži na Remešské Univerzitě.³¹⁰ Dee zde veřejně přednášel o prvních dvou Euklidových knihách *Základů*. Výstup z této Deeho přednášky se nedochoval. Clulee dodává, že je velmi obtížné usoudit, jak a o čem přesně Dee hovořil. Tradiční výklad Euklidovy geometrie byl často doprovázen referencemi o Pythagorovi a Dee pravděpodobně postupoval v tomto duchu.³¹¹ Dee své vlastní představení popisuje velkolepě. Učebna byla přeplněna posluchači a panoval takový rozruch, až je posluchárna nemohla udržet.³¹² Deeho výstup byl tak impozantní, že mu bylo francouzským králem nabídnuto roční stipendium a pozice jednoho z královských matematiků, ale tuto nabídku Dee odmítl a brzy se vrátil do své rodné země. Dee nadále udržoval dobré vztahy s univerzitami v Lovani a Paříži a dopisoval si s desítkami dalšími, též významnými univerzitami.³¹³ V r. 1550 sepsal astronomické dílo *De Caelestis Globi amplissimis commoditatibus* a o rok později další s názvem *De Planetarum, Inerrantium stellarum*.³¹⁴ Obě díla byla dedikována Edwardu VI.

³⁰⁶ CROSSLEY, James, ed. CR, s. 5–6.

³⁰⁷ Tamtéž, s. 5 a 28.

³⁰⁸ Viz moje pozn. 280.

³⁰⁹ S Jane se oženil v r. 1578 a bylo to Deeho třetí, nejdelší a nešťastnější manželství, ze kterého vzešlo hned několik dětí, ale nakonec téměř žádné nepřežilo. Jane zemřela pravděpodobně na mor v r. 1605 a o dva roky později byly naživu už jenom Deeho děti Arthur a Katharin. Ke svatbě s Jane viz Deeho zápis ze dne 5. 2. 1578 v FENTON, Edward, ed. *Deníky Johna Deeho*, s. 22, k jejímu úmrtí viz tamtéž, s. 453 a pozn. 2. Autoři se nemohou shodnout, zda Dee měl manželky pouze dvě nebo tři. Nejčastěji se přiklánějí ke druhé variantě, ale nadále panují i nejasnosti, po jakou dobu tato první dvě manželství trvala. Woolley uvádí, že o Deeho první manželce, kterou si vzal v roce 1565, není nic moc známo, kromě toho, že se jmenovala Katherine Constablová a byla vdovou po londýnském obchodníkovi s potravinami. Nečekaně zemřela někdy před r. 1575. Deeho druhé manželství trvalo jen několik měsíců po svatbě, jelikož roku 1575 zemřela i Deeho druhá manželka, jejíž jméno zůstává neznámé. WOOLLEY, Benjamin. *The Queen's Conjuror*, s. 94 a 130. Dee v CR popisuje příjezd Alžběty k jeho domu v den úmrtí jedné z jeho předchozích manželek (pravděpodobně se jednalo o Katherine). Alžběta odmítla vstoupit dovnitř a Deeho požádala, aby jí předvedl vlastnosti jednoho z jeho slavných skel. CROSSLEY, James, ed. CR, s. 17.

³¹⁰ Viz zápis z 22. 9. 1550 v FENTON, Edward, ed. *Deníky Johna Deeho*, s. 470 a pozn. 6.

³¹¹ CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 29.

³¹² CROSSLEY, James, ed. CR, s. 7.

³¹³ Tamtéž, s. 8.

³¹⁴ Celým titulem *De Planetarum, Inerrantium stellarum, Nubiumque a centro tarrae distantis: & stellarum omnium veris inveniendis magnitudinibus*. Dee v CR na s. 24–27 uvádí dlouhý seznam všech svých (ať už tištěných, nebo nepublikovaných) děl, ale na to, o všech referovat, není v této práci prostor. Čtenáře tak odkazují na tento seznam, který Dee s menšími obměnami, později znovu sepsal v *A Letter Containing a most briefe Discourse Apologeticall*, který byl určen pro arcibiskupa z Canterbury

První Deeho dílo bylo nejspíše zaměřeno na Mercatorův glóbus a druhé na rozměry a vzdálenosti nebeských těles. Oba spisy byly výsledkem Deeho pobytu v Lovani a jeho disputací s Mercatorem a Frisiem. Taktéž se vztahují k Deeho astrologickým studiím, o pár let později detailněji rozpracovaných v *Propæ*.³¹⁵

V r. 1551, brzy po svém návratu do Anglie, byl Dee skrze Chekeho představen Williamu Cecilovi, tehdy novému státnímu tajemníkovi.³¹⁶ Cecil, který s Chekem kdysi studoval na St. John College ve 30. letech 16. století, se oženil s jeho sestrou a nadále se připojil do služeb prvního vévody ze Somersetu Edwarda Seymoura (1520–1598). Vévoda ze Somersetu a John Dudley (1504–1553), první hrabě z Warwicku, byli patrony Cambridžského kroužku. Dudley se také v r. 1551 stal prvním vévodou z Northumberlandu a Cecilova politická pozice se ještě více upevnila. Dee byl Edwardu VI. představen právě skrze Cecila a Chekeho a Deemu byla následně přidělena slušná roční penze, kterou později v r. 1553 Dee vyměnil za příjem z rektorství Upton-upon-Severn College. V letech 1551–1553 Dee sloužil jako rádce mladého Edwarda VI. Ascham, Deeho učitel na St. John College, byl další osobností, která získala na královském dvoře značný vliv. Ascham se totiž stal mentorem mladé Alžběty I. a Dee se najednou pohyboval mezi klíčovými osobnostmi královského dvora, což mu zajistilo prominentní pozici. V r. 1552 Dee vstoupil do služeb Williama Herberta (1501–1570), prvního hraběte z Pembrokeu, ale není zřejmé, co tyto služby obnášely. O rok později Dee nastoupil do služeb Johna Dudleyho a jeho úkolem bylo mentorovat Dudleyovy děti v oblasti matematiky, námořnictví a astronomie.³¹⁷ Dee tak vyučoval Johna Dudleyho ml. (cca 1527–1554),³¹⁸ později druhého hraběte z Warwicku, nebo Roberta Dudleyho, pozdějšího vévodu z Leicesteru, jenž se později stal oblíbencem Alžběty I. a který zůstal Deeho blízkým přítelem. Deeho erudovanost, jeho výše jmenované politické a učenecké vztahy (např. s Mercatorem) a dovednosti v oblastech geografie a námořnictví způsobily, že se stal vyhledávaným poradcem námořních objevitelů.³¹⁹

Johna Whitgifta (cca 1530–1604). Viz CROSSLEY, James, ed. A Letter Containing a most briefe Discourse Apologeticall. In: *Autobiographical Tracts of Dr. John Dee*, s. 74–77. Na těchto stranách Dee uvádí *pouze* svá dokončená a rozpracovaná díla, která ale nevyšla v tištěné podobě. Dvě výše jmenovaná díla uvedená v tomto Deeho seznamu se tak pravděpodobně nedochovala a Dee se o nich dále zmiňuje pouze na několika místech v *Propæ*.

³¹⁵ CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 29–30.

³¹⁶ CROSSLEY, James, ed. CR, s. 9. Dee zde popisuje, jak ho Cheke před Cecilem vychvaloval a následně si Cecil v r. 1551 Deeho zavolal.

³¹⁷ CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 30–31; SKINNER, Stephen, ed. John Dee Timeline. In: *JDS*, s. 52.

³¹⁸ Dee Johna Dudleyho ml. ve své *Praeface* zdlouhavě popisuje s velkým respektem a úctou jako chrabrého kapitána a vlastence, který se vyznal ve válečném umění a po Deem vyžadoval, aby mu vytvořil nové metody válečných strategií. Dee píše, že tento hrabě zahynul velmi mlád a bez dětí. EGAN, Jim, ed., tr. Preface to Euclid. s. 158–159, iij. verso–a.j.

³¹⁹ HEILBRON, John. Introductory Essay, s. 9–10. První nejdůležitější cesta se konala pod vedením Richarda Chancellora (1521–1556) a Hugha Willoughbyho (1500–1554) v r. 1553. Cílem této mise bylo nalézt severovýchodní cestu do Číny nebo do tzv. Cathay, jak byla Čína tehdy nazývána. Tato výprava byla finančně podpořena vlivnými postavami, jako byl John Dudley

S úmrtím Edwarda VI. v r. 1553 a následně s nástupem Marie I. Tudorovny (1516 až 1558) se Deeho kariéra začala odvíjet jiným směrem. John Dudley se snažil přesvědčit Edwarda krátce před jeho smrtí, aby Marii I. zbavil následnictví ve prospěch Jane Grayové (1536–1554). Dudleymu se tento krok podařil a Jane se na nějakou chvíli stala královnou. Marie I. však brzy poté získala podporu aristokratů a Dudleyových spojenců, včetně hraběte z Pembrokeu, a necelý měsíc po úmrtí Edwarda byl John Dudley popraven. Marie poté zahájila tvrdé pronásledování Dudleyových sympatizantů, mezi které byl zařazen i Deeho otec Roland. Deeho otec byl označen za protestantského aktivistu nebo Dudleyho přívržence, ale byl o několik dní na to propuštěn, nyní už finančně úplně zruinován.³²⁰ Cheke, jeden z Deeho podporovatelů, uprchl z Anglie a Dee sám byl 28. 5. 1555 Marií uvězněn, údajně kvůli obvinění ze zaklínačství a z kalkulace horoskopů.

Dee v době svého věznění sloužil jako kaplan a asistent pod katolickým biskupem Edmundem Bonnerem (1500–1569), který byl silným odpůrcem čarodějnictví a magie.³²¹ Důvodem Deeho zadržení pravděpodobně bylo, že Dee na přání Alžběty I. sestavil horoskopy její nevlastní sestry Marie a jejího manžela Filipa II. Habsburského (1527–1598). Společně s Deem byli mj. zadrženi také John Field (cca 1525–1587) a Thomas Benger (cca 1520–1572), jenž pak za panování Alžběty I. zastával významnou pozici auditora na královském dvoře. Field a Dee později spolupracovali na nových efemeridách, které se měly zakládat na Koperníkových principech.³²² Woolley se dále domnívá, že výčet jmen, která byla na seznamu s Deem společně, svědčí o tom, že na Deeho bylo nahlíženo jako na zastávce tajné protestantské frakce kolem Alžběty I.³²³ Dee však odsouzen nebyl, protože proti němu bylo potřeba závažnějšího obvinění, které následně přišlo na dvě udání, a to od Prideauxeho, katolického španělského špiona ve službách Filipa II., a George Ferrerse, právníka a dlužníka zároveň. Obě udání měla něco společného se zaklínáním. Ferrers Deeho nařkl z toho, že mu zavraždil jedno dítě

nebo Henry Sidney (1529–1586), který byl zetěm Johna Dudleyho. Dee také později navázal mentorský vztah s Henryho synem, Filipem Sidneyem. Dee úzce spolupracoval s Chancellorem, poskytl mu nové astronomické znalosti a instruoval ho v používání výpočtů efemerid jakožto prostředku sloužícího pro navigaci. Cesta však úspěšná nebyla, namísto do Číny dorazili do Ruska, ale v důsledku toho v r. 1555 v Anglii vznikla tzv. Muscovy Company, jejímž konzultantem se Dee také stal a v budoucnu znovu vystupoval jako poradce dalších zámožských objevitelů. Viz CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 31–32. Dee zmiňuje své dílo *Inventum mechanicum paradoxum* z r. 1556, které by se mohlo vztahovat k tzv. Paradoxall Compas, o němž Dee prohlašoval, že ho vynalezl pro tuto společnost. CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 33 a pozn. 59; CROSSLEY, James, ed. CR, s. 26; CROSSLEY, James, ed. A Necessary Advertisement, s. 59. Dee se k tématu námořnictví vrátil o několik let později, především v souvislosti s vlasteneckými sklony a imperiální politikou za panování Alžběty I., a to např. v r. 1570 v díle *Reipublicae Britannicae Synopsis* nebo v prvním zamýšleném publikovaném svazku *General and Rare Memorials* z roku 1577. Pro detailnější informace k tématu Dee a námořnictví viz kapitola 6 a 7 v SHERMAN, William H. *John Dee: The Politics of Reading*, s. 128–200.

³²⁰ WOOLLEY, Benjamin. *The Queen's Conjuror*, s. 28–30.

³²¹ HEILBRON, John. *Introductory Essay*, s. 10–11.

³²² Viz moje pozn. 165.

³²³ WOOLLEY, Benjamin. *The Queen's Conjuror*, s. 38.

a druhé mělo kvůli Deemu oslepnout.³²⁴ Deemu bylo také odebráno rektorství na Upton College a musel se podrobit vyšetření pod Bonnerovým dohledem,³²⁵ který byl přísným popravčím v Mariině věci.³²⁶

Dee popisuje tuto epizodu v *CR*, v níž se neurčitě zmiňuje o královniných trápeních a své oddané službě, kterou Alžbětě prokázal v jistých záležitostech, ve snaze jí poskytnout útěchu společně s dalšími jejími služebníky, včetně Bendgera. Na základě této „neurčité oddané služby“ byl Dee zadržen a na udání Ferrerse a Prideaxeho byl poté vězněn. Dee se nadále zmiňuje i o Alžbětě, která byla též internována. V Bonnerově zajetí Dee přebýval společně s Barthletem Greenem, který byl poté upálen.³²⁷ Tato etapa Deeho pobytu u Bonnera není dodnes historiky jasně vysvětlena. Dee u Bonnera, který navíc projevoval nesympatie ke všem, kteří byli nějak ve spojení s politikou Somersetů a Northumberlandů, nezažíval náročné chvíle a mnohokrát se Dee v tomto údobí jevil jako zastánce papežské svrchovanosti a eucharistie. Před touto událostí neexistuje žádný záznam o Deeho náboženském přesvědčení. Clulee podotýká, že mohl mít blízko ke katolictví nebo měl vlastní přesvědčení, které mu umožnilo se přizpůsobit daným politickým a náboženským podmínkám.³²⁸ To, že Dee byl během Edwardovy vlády ve vztahu s rodinami Somersetů a Northumberlandů, které byly většinou protestantského přesvědčení, ještě neznamená, že Dee taktéž sdílel toto přesvědčení.³²⁹ Dee byl z vězení propuštěn 29. 8. 1555 a v lednu následujícího roku žádal Marii I. o založení královské knihovny. Tento dokument s názvem *Supplication to Queen Mary, by John Dee, For the Recovery and Preservation of Ancient Writers and Monuments*³³⁰ představoval Deeho přání založit rozsáhlou knihovnu, která by obsahovala cenné a zapomenuté manuskripty a svazky ze starých opatství. Tato královská bibliotéka by poté mohla být zdrojem a pramenem pro mnohé učence. Deeho požadavek však nebyl Marií schválen a Dee pak sám začal shromažďovat cenné rukopisy do své vlastní knihovny.³³¹

³²⁴ Tamtéž, s. 39–40.

³²⁵ Tamtéž, s. 41.

³²⁶ Tamtéž, s. 32.

³²⁷ CROSSLEY, James, ed. *CR*, s. 20.

³²⁸ Otázka Deeho vztahu k náboženství je komplikovanější a neexistuje na ni jasná odpověď. Dee na mnoha místech projevuje sympatie jak ke katolickým, tak i k protestantským myšlenkám. Dee se mnohdy odmítal jasně vyjadřovat o svém náboženském přesvědčení, ale je jasné, podotýká Woolley, že ortodoxním katolíkem nebyl. Alžběta, která byla ztělesněním protestantské suverenity, si Deeho velmi považovala, a i Dee jí byl velmi nakloněn. Dee podle Woolleyho ale odmítl akceptovat obě náboženská přesvědčení a spíše se držel své vlastní „teologie“, která mu umožňovala spatřovat boží pravdu v přírodě pomocí vědeckých principů. Viz WOOLLEY, Benjamin. *The Queen's Conjurer*, s. 51. Podle mého názoru jsou právě andělské konverzace ilustrujícím příkladem této Deeho bohaté, osobní a na žádném náboženství neulpívající „teologie.“

³²⁹ CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 34–35.

³³⁰ Tento dokument je obsažen v CROSSLEY, James, ed. *Supplication to Queen Mary, by John Dee, For the Recovery and Preservation of Ancient Writers and Monuments*. In: *Autobiographical Tracts of Dr. John Dee*, s. 46–49.

³³¹ WOOLLEY, Benjamin. *The Queen's Conjurer*, s. 52–53.

Po smrti Marie I. a se vzestupem slávy Alžběty I. v roce 1558 Dee znovu získal věhlasnější postavení. Dee se stal oblíbeným členem královského dvora. Popisuje, jak ho Alžběta vlídně přijala do svých služeb a jak byl před její korunovací před ni předveden Robertem Dudleym a hrabětem z Pembrokeu, který předtím projevil náklonnost Marii, ale následně ji opět směřoval k Alžbětě. Dee zaznamenal královnina slova,³³² která vyjadřovala její náklonnost směrem k Deemu.³³³ První roky její vlády byly pro Deeho nejplodnějším obdobím v jeho kariéře. Také Robert Dudley získal důvěru Alžběty I., stal se jejím poradcem a zajistil jí z astrologického hlediska vhodné datum korunovace, čímž pověřil právě Deeho.³³⁴ Dee po publikaci své předmluvy k *Ephemeris anni 1557* Johna Feilda vydal v r. 1558 první verzi latinské *Propæ*, o šest let později latinskou *Monas* a o dalších šest let dále svoji *Matematickou Praeface* v angličtině.³³⁵ Alžběta Deemu vrátila jeho rektorství na Upton College a k tomu přidala pozici správce Long-Lednam College.³³⁶ Dee jí prezentoval svá díla, např. *Propæ* či *Monas*, a královna o nich s Deem osobně diskutovala.³³⁷

Následně tedy přejdu k Deeho *Propæ* a budu se věnovat jejím základním myšlenkám, v nichž Dee vyjádřil svoji přirozenou filozofii. Posléze přistoupím k dalším událostem v Deeho kariéře, které ho ovlivnily při psaní *Monas* a konečně představím Deeho myšlenkový systém, v němž je jeho *Monas* zakotvena. Stejný postup použiji i u Deeho třetího díla *Matematické Praeface*. Tímto krokem poukážu na základní charakteristiky těchto děl a naznačím, jakým směrem se Deeho přirozená filozofie vyvíjela. Každé toto Deeho dílo také znamenalo určitý posun v jeho studiích. Na tomto místě je třeba upozornit, že cílem této kapitoly není vystihnout všechny Deeho ideové koncepty, o nichž referuje v uvedených spisech, ale mým úmyslem je zdůraznit především ty, které se dotýkají Deeho pozdějších andělských rozprav a mají s nimi určitou spojitost. Kromě mého dalšího záměru ilustrovat na těchto třech Deeho dílech vývoj jeho myšlení bych v této kapitole také chtěla upozornit na důležité body a souvislosti v Deeho kariéře, které mohly k tomuto vývoji přispět.

³³² „Where my brother hath given him a crowne, I will give him a noble.“

³³³ CROSSLEY, James, ed. CR, s. 11–12.

³³⁴ Tamtéž, s. 21.

³³⁵ HEILBRON, John. Introductory Essay, s. 11.

³³⁶ Dee později o tato dvě rektorství přišel vinou své nedbalosti a kvůli tomu, že byl příliš zaneprázdněn prací na reformaci kalendáře pro Alžbětu. CROSSLEY, James, ed. CR, s. 12–14.

³³⁷ V CR Dee uvádí, že r. 1568 královně zaslal po hraběti z Pembrokeu druhý výtisk *Propæ*, Alžběta ho vlídně přijala a vyjádřila se k této knize velmi pochvalně. O *Monas* Dee s královnou diskutoval krátce po svém návratu z Antverp v r. 1564. Alžběta ho podpořila v matematických a filozofických studiích a pobídla ho, aby jí Dee prozradil tajemství této knihy, když Dee v *Monas* uvádí tato slova: „Qui non intelligit, aut taceat, aut discat“, že poté by „et discere et facere“. Alžběta poté s Deem *Monas* letmo prohlížela. Dee na předchozích stranách uvádí, že si velmi váží Alžbětina zastání se jeho pověsti a jeho díla *Monas* proti těm, kteří toto dílo haní, protože mu nerozumějí. CROSSLEY, James, ed. CR, s. 10 a 19.

3.1 Koncepty Deeho *Propædeumata Aphoristica* (1558 a 1568)³³⁸

Dee pokračoval v letech 1551–1558 s pozorováním nebeských těles a úkazů, na jejichž bázi sepsal i svých 120 aforismů, z nichž se skládá *Propæ*. Deeho knihovní katalogy³³⁹ indikují, že od r. 1547 svoji pozornost upřel směrem k matematice a astrologii. Těsně před sepsáním tohoto díla Dee ještě větší měrou rozšířil svoji náklonnost k optice a alchymii, kterým se předtím věnoval velmi nepatrně. Clulee však připouští možnost, že Dee si už někdy před sepsáním *Propæ* začal pořizovat renesanční díla,³⁴⁰ ale tato díla si pravděpodobně obstaral pouze z toho důvodu, že tyto renesanční a středověké texty často obsahovaly tematiku astrologie, astronomie, optiky aj.³⁴¹ Těchto pár knih bylo nakonec převyšeno aristotelskou filozofií, optikou a astrologií. *Propæ* je spíše výsledkem Deeho zájmu o tyto obory. Dee navíc Bacona objevil už během poloviny 50. let. a před r. 1556 sice vlastnil nepatrné množství Baconových děl, nicméně kolem r. 1558 Dee už obdržel snad všechny Baconovy práce. Dee se ovšem námětu alchymie v *Propæ* nevěnuje, a to i přesto, že někdy kolem r. 1556 začal aktivněji shromažďovat i několik knih z této sféry. Alchymie však nebyla hlavním ohniskem Deeho pozornosti v *Propæ* a o alchymii Dee zde pouze referuje jako o tzv. nižší astronomii filozofů.³⁴²

Deeho raný zájem o astrologii a sledování astronomických jevů jsou společně s matematikou a optikou v souvislosti s Baconovými díly podkladem pro chápání přirozené filozofie *Propæ*.³⁴³ Dee totiž v tomto spisu uvádí, že je možné zachytit paprsky nebeských těles, jež tyto objekty vyzářují. Vzdálenosti hvězd, geometricky změřených, spolu s jejich velikostí, rozsahem a pohybem pak určují sílu těchto paprsků.³⁴⁴ Právě optická věda dokáže pomocí svých principů ještě více zesílit jejich intenzitu. Dee se v *Propæ* zaobírá především aplikováním optických pravidel a matematických propočtů na astronomická tělesa a *Propæ* opatřil dalším

³³⁸ V případě *Propæ*, *Monas* a *Praeface* budu vycházet z překladu a edice od Jima Egana, který tato Deeho díla zpracoval do přehlednější formy pro současného čtenáře. Viz EGAN, Jim, ed., tr. *The Works of John Dee: Modernizations of his Main Mathematical Masterpieces*. Rhode Island: Cosmopolite Press, 2010. Dee tento spis vydal dvakrát a první verze nesla řecký název (viz moje pozn. 215). Eganův překlad *Propæ* je založen na překladu Waynea Shumakera z r. 1978 a na předběžném překladu Scotta Barkera z r. 2009. Egan, stejně tak jako Shumaker, vychází z druhé latinské *Propæ* z roku 1568, jelikož první obsahuje tiskařské chyby a druhou verzi se Dee snažil nahradit tu první. Egan dále nahradil římské číslice aforismů v *Propæ* indo-arabskými. Dee však v *Propæ* záměrně používá obě tyto varianty číslování, a proto budu vždy uvádět toto Deeho originální ztvárnění. Egan též všechna tato Deeho díla reprodukuje v originálních verzích.

³³⁹ Viz pozn. 241.

³⁴⁰ Clulee má na mysli díla typu *De Occulta philosophia* od Agrippy, Picových *Tezí*, Giorgiho *De harmonia mundi*, Reuchlinovu *De verbo mirifico* nebo Ficinovu edici *Hermetických traktátů*.

³⁴¹ Clulee dodává, že Dee mohl opravdu u Ficina (popř. u výše jmenovaných autorů) objevit některé, ale ne ty zásadní charakteristické prvky, jež Dee zpracoval v *Propæ* mnohem více v kontextu novoplatonismu. Ficino, který připouští možnost astrologických vlivů skrze působení paprsků, už ale nepracuje s modelem světla, které lze matematicky studovat, uchopit a manipulovat s ním skrze optiku. CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 56–57.

³⁴² *Af*. LII.

³⁴³ CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 35–38.

³⁴⁴ PARRY, Glyn. *The Arch-Conjuror of England*, s. 17.

podnázvem *De Præstantioribus quibusdam Naturæ Virtutibus*,³⁴⁵ který zběžně poukazuje na charakter tohoto spisu.

Základem pro toto Deeho dílo byl spis od arabského filozofa Al-Kindiho *De radiis*, které se zabývá okultními paprsky hvězdných objektů, jež ovlivňují zemské dění.³⁴⁶ Arabští myslitelé převzali Aristotelovu fyziku a posílili ji právě astrologií. Skrze arabské texty se na latinský západ dostalo velké množství pojednání astrologického rázu. Dee byl kromě díla Al-Kindiho seznámen i s dílem Abū Ma'shara (787–836), který o astrologii pojednával v rámci kontextu Aristotelových fyzikálních prací a považoval ji za platnou přírodní vědu.³⁴⁷ Arabové taktéž absorbovali myšlenky novoplatonismu, protože byli následníky alexandrijské tradice novoplatónské interpretace Aristotela (384–322). Pozdní aristotelismus byl proto silně eklektického rázu a vyznačoval se novoplatónským nádechem. Deeho přirozená filozofie a astrologie, představená v *Propæ*, je založena na bázi aristotelovsky modelované vědy, zvláště pak na Baconově optické teorii a arabských dílech, často novoplatónsky zbarvených. Deeho *Propæ* tak nemá příliš mnoho společného s renesanční filozofií.³⁴⁸ Dee astrologii také minimalizuje, ubírá její tradiční prvky jako konstelace, aspekty, domy aj., a to i přesto, že se mnoho jeho myšlenek podobá standardním renesančním dílům o astrologii, z nichž ale Dee přece jenom nevychází.³⁴⁹ Dee o tomto tématu nepsal jen *Propæ*, ale v období 1557–1559 napsal další texty, v nichž pojednává např. o štěpení paprsků pomocí zrcadel.³⁵⁰ Optické teorie Rogera Bacona ovlivnily rovněž astrologické učení matematiků v Lovani, včetně Frisia, s nímž Dee také horlivě diskutoval.³⁵¹

Na titulní straně *Propæ* je znázorněn Deeho slavný symbol hieroglyfické monády,³⁵² kterému se Dee pak věnoval ve svém dalším díle *Monas* z r. 1564. Tento symbol Dee považoval za klíč k pravému pochopení přírody a jednoty kosmu,³⁵³ ale v *Propæ* se k němu vrací jen

³⁴⁵ V anglickém překladu „*Preparatory Aphorisms Regarding Certain Excellent Virtues of Nature*“ neboli „*Přípravné aforismy o jistých znamenitých ctnostech přírody*.“

³⁴⁶ Al-Kindi hlásal silně deterministickou astrologii a rovněž schvaloval používání magie za účelem práce s paprsky nebeských objektů. Tento postoj podle Heilbrona čerpal od řeckých novoplatoniků. Během 13. a 14. století se tomuto Al-Kindiho názoru dostalo negativního ohlasu, především v Paříži a Oxfordu. HEILBRON, John. *Introductory Essay*, s. 53.

³⁴⁷ Clulee mezi taková Aristotelova díla řadí např. *De caelo*, *De meteorologia*, *De generatione et corruptione* aj. CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 41.

³⁴⁸ Tamtéž, s. 70–71.

³⁴⁹ Tamtéž, s. 52. Dee v *Præface* striktně rozlišoval mezi „vulgárním“ astrologem, který astrologii sobecky využívá pouze pro osobní slávu, a astrologem, kterého vystihl v *Propæ*. EGAN, Jim, ed., tr. Preface to Euclid, s. 173, b.iii.

³⁵⁰ Viz např. moje pozn. 275. Dee v úvodním dopisu pro Mercatora v *Propæ* jmenuje několik svých dalších astronomických děl z období 1557–1558, kupř. *De perspectiva illa qua peritissimi illustrissimique utuntur pictores*, *De Anuli astronomici multiplici usu* nebo *Trochilica Inventa*. EGAN, Jim, ed., tr. *Propædeumata Aphoristica*, s. 6 a 25.

³⁵¹ PARRY, Glyn. *The Arch-Conjuror of England*, s. 44.

³⁵² Výraz „monáda“ nebo „hieroglyfická monáda“ v textu používám pouze pro Deeho hieroglyfický symbol monády, kdežto slovem *Monas* obecně referuji o Deeho spisu *Monas Hieroglyphica*.

³⁵³ WOOLLEY, Benjamin. *The Queen's Conjuror*, s. 55.

zběžně na několika místech.³⁵⁴ Obě práce však řeší odlišná témata, i přes to, že Deeho symbol monády je v obou dílech téměř identický. Dee v dedikačním dopisu pro Maxmiliána II. (1527 až 1576), připojenému k *Monas*, zmiňuje, že jeho mysl byla sedm let zaměstnána tímto symbolem a celých předchozích dvacet let se věnoval hermetickým vědám.³⁵⁵ Z této věty podle Cluleeho plyne, že Dee se některým hermetickým vědám věnoval už od r. 1542, tedy od doby, kdy vstoupil do Cambridge. Tyto hermetické vědy Dee nadále zevrubněji rozvinul v *Monas*, ale jejich koncepty mohl formulovat již někdy během sepsání *Propæ*, což by tato dvě díla spojovalo, avšak na první pohled tomu tak není. Clulee navrhuje zhodnotit, jaké inovační náměty *Monas* přináší a jak na ně Dee přišel.³⁵⁶ Dee pravděpodobně neviděl v těchto dvou dílech velký rozpor, na *Propæ* mohl nahlížet jako na doplnění k *Monas*, když v r. 1568 vydal druhou edici *Propæ* jen s nepatrnými změnami. Clulee i přesto doporučuje, abychom nové myšlenky *Monas* nevztahovali k Deeho první verzi *Propæ*.³⁵⁷

Titulním listem *Propæ* Dee mohl chtít svým čtenářům obecně napovědět, že monáda v sobě obsahuje všechny astrologické symboly planet a astrolog by měl být schopen nalézt harmonii a souvislosti mezi věcmi, které je normálně nemají. Astrolog by poté byl schopen tyto věci spojovat dohromady a naopak je zase oddělovat. Deeho sjednocující princip, jenž nalézá harmonii v přírodě, se vztahuje jak k *Propæ*, tak i k *Monas*. Možnou odpovědí na otázku, co tedy spojuje tato dvě Deeho díla, by mohla být *astronomia inferior*, kterou Dee pouze letmo zmiňuje v aforismu LII. Tato „nižší astronomie“ či alchymie je jedním z námětů *Monas*, ale není Deeho látkou v *Propæ*. Předmětem *Propæ* je zejména astrologická magie, jak Clulee jinými slovy nazývá Deeho opticko-astrologickou vědu, která je založená na matematických principech. *Astronomia inferior* by tak mohla poukazovat na určitou propojenost mezi těmito dvěma Deeho díly.³⁵⁸ Troufám si konstatovat, že na konci této kapitoly bude zřetelnější, v čem je *Monas* oproti *Propæ* inovativní, a to bez ohledu na způsob, jakým Dee mohl na tato obě svá díla pohlížet.

Kosmologie prezentovaná v *Propæ* je tradičního typu. Aristotelovsky situovaná Země ve středu kosmu s nebeskou a sublunární sférou, v níž figurují čtyři základní elementy,

³⁵⁴ Opět jde o *Af. LII.*, v němž je monáda přirovnána k *astronomia inferior*, což bylo staré synonymum pro alchymii. Ohledně Deeho alchymie Clulee podotýká, že nic nenasvědčuje tomu, že by se jí Dee před r. 1564 nějak aktivněji a prakticky věnoval, protože před tímto datem ještě nebyl situován v Mortlakeu. Až poté, co se tento rok vrátil z Antverp a později se usadil v Mortlakeu v domě se svojí matkou, mohl mít dostatek prostoru se alchymii prakticky zabývat. CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 80.

³⁵⁵ EGAN, Jim, ed., tr. *Monas Hieroglyphica*, s. 80, 7 verso a 85, 10.

³⁵⁶ CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 78–79.

³⁵⁷ CLULEE, Nicholas. *John Dee and the Paracelsians*, s. 115.

³⁵⁸ CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 69.

a ptolemaiovská astronomie, která určuje pohyby nebeských těles.³⁵⁹ Exaktní astronomie v Deeho pojetí precizuje velikost a vzdálenost astronomických těles a dokáže propočítat jejich dráhy. Tato věda se tak následně stává předpokladem pro kompetentní astrologii.³⁶⁰ Dee se ale v *Propæ* konkrétně o astronomii (kromě aforismu LII.) vůbec nezmiňuje.³⁶¹ Spíše popisuje astrologa nebo adepta, který by měl podle svých schopností pátrat po působení čtyř aristotelovských principů ve všem kolem sebe,³⁶² dále by měl znát rozměry planet a stálých hvězd,³⁶³ naučit se optické teorie a využívat předměty (např. konkávní zrcadla), jež zesilují působení těchto paprsků.³⁶⁴ Astrolog by se nakonec měl stát sám takovým konkávním zrcadlem, které dokáže stimulovat radiaci paprsků pocházejících z planet a hvězd.³⁶⁵ Řídit by se tak měl svojí zkušeností a experimentem.³⁶⁶ Zejména myšlenku o experimentu Dee převzal od Bacona, který astrologii hájil jako *scientia experimentalis*.³⁶⁷

Podle Deeho totiž existují dva druhy paprsků, které vyzařuje každá hvězda a které vším pronikají: ty zářivé, viditelné, jež mohou být zachyceny okem, a ty, které jsou naopak skryté či okultní. Právě působení prvního typu paprsků lze ovlivnit³⁶⁸ (kupř. zmíněnými zrcadly či talismany), protože síla záření nebeských objektů je Deem přirovnána k neurčité pečeti, ke *gamaeas*³⁶⁹ neboli talismanu, který vtiskuje do elementárního světa své základní charakteristiky.³⁷⁰ Každá činná věc nebo vše, co aktivně existuje, intenzivně vyzařuje zároveň i činné paprsky, a proto ve vesmíru neexistuje prostor, který by jimi nebyl naplněn.³⁷¹

Dee však jasně nestanovil přesný rozdíl mezi okultními a viditelnými paprsky. Z Deeho textu ale vyplývá, že zjevné paprsky mají podobnost s magnetickou silou, kdežto okultní záření může nějak souviset s nehmotnou, duchovní sférou. Definice okultních nebo duchovních paprsků u Deeho není jasně vymezená. Tyto paprsky se Dee snaží pouze objasnit na bázi analogie s těmi zjevnými, které mohou být astrologem využity skrze *klasickou* optickou vědu.

³⁵⁹ HEILBRON, John. Introductory Essay, s. 50.

³⁶⁰ Tamtéž, s. 51.

³⁶¹ Dee se o astronomii tímto způsobem vyjadřuje až ve svém pozdějším díle *Praeface*. EGAN, Jim, ed., tr. Preface to Euclid, s. 169, b.ij. V tomto spisu o astrologii poznamenává, že je samostatnou disciplínou, oddělenou od astronomie, neboť je matematickým uměním, které demonstruje operace založené na práci se světelnými paprsky a na skrytých vlivech vyzařujících z astronomických těles. Astronomie je pak jedním z mnoha umění, které astrologii doplňují. EGAN, Jim, ed., tr. Preface to Euclid, s. 171–172, b.ij–b.ijj. verso.

³⁶² *Af.* 20.

³⁶³ *Af.* XXX. a XXXI.

³⁶⁴ *Af.* XXVI. a XXIX.

³⁶⁵ HEILBRON, John. Introductory Essay, s. 68.

³⁶⁶ *Af.* LXXIII.

³⁶⁷ HEILBRON, John. Introductory Essay, s. 93 a pozn. 89.

³⁶⁸ *Af.* XXV.

³⁶⁹ Tento termín je hojně používán v paracelsiánské literatuře, ale podle Cluleeho má u Deeho jiný původ. CLULEE, Nicholas. John Dee and the Paracelsians, s. 115.

³⁷⁰ *Af.* XXVI.

³⁷¹ *Af.* 4.

Tato idea je závažná, protože v této fázi už se v Deeho mysli mohla formulovat představa techniky *zření*, která by nějak dokázala pracovat s těmito duchovními či okultními paprsky a zároveň by se tato metoda opírala i o *klasičtí* optiku.³⁷² Pomocí této techniky, jak už jsem se zmínila výše, Dee a Kelly později prováděli andělské rozpravy.

Téma katoptrické a perspektivní vědy Dee též poté detailněji rozvedl i ve své *Præface*.³⁷³ Dee tedy pečlivě rozlišoval mezi zjevnými a okultními paprsky, které nezávisely na viditelném světle. Katoptrie, která je součástí optiky, referuje o práci se zrcadly, kdežto optika či perspektiva v Deeho pojetí znamenala geometrickou studii viditelných paprsků.³⁷⁴ Tradiční optická teorie, se kterou Dee pracoval, předpokládala existenci světla či paprsků, které se samy šíří od svého zdroje do všech míst pomocí procesu sebereprodukce, a tyto paprsky mají zároveň určité vlastnosti, které lze do jisté míry zkoumat pomocí optických pravidel.³⁷⁵

Dee tak celý kosmos přirovnává k lyře, která byla umělecky navržena tím nejdokonalejším umělcem. Struny této lyry jsou jako oddělené části kosmu, které jsou však vzájemně propojeny. Ten, kdo umí obratně zacházet s tímto nástrojem, dokáže sobě přinést dokonalou harmonii. Člověk je analogií k této kosmické lyře.³⁷⁶ Všechna tělesa jsou též charakterizována nějakým druhem pohybu.³⁷⁷ Intenzita paprsků, které těleso vyzařuje, vždy záleží na jeho vzdálenosti od Země,³⁷⁸ a proto by měl dobrý pozorovatel pečlivě zaznamenávat fáze těchto astronomických těles a jejich chování podle nedotknutelných zákonů přírody.³⁷⁹ Dee pak v mnoha aforismech řeší různé druhy takových vzdáleností a matematických propočtů jejich drah, včetně různých možností planetárních konjunkcí, ale bližší pojednání o nich již přesahuje rámec této práce. Celkové množství konjunkcí všech sedmi planet Dee vyčíslil na 120³⁸⁰ (podobně jako počet jeho aforismů). V tomto ohledu patrně čerpal od Rabbiho ben Ezry (cca 1140), který došel ke stejnému výsledku.³⁸¹ Dee byl však zastáncem názoru, že

³⁷² TAKEUCHI, Dai. John Dee's Scrying Magic. *Journal of International Philosophy International Research Center for Philosophy*, vol. 5, 2016, s. 343. [cit. 2021-01-27].

Dostupné z: https://www.academia.edu/28275198/John_Deos_Scrying_Magic

³⁷³ EGAN, Jim, ed., tr. Preface to Euclid, s. 167–168, b.j.–b.j. verso.

³⁷⁴ CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 48.

³⁷⁵ Tamtéž, s. 46–47.

³⁷⁶ Af. XI. a XII. Viz také moje pozn. 56.

³⁷⁷ Af. 17.

³⁷⁸ Af. XXXVI.

³⁷⁹ Af. LXI.

³⁸⁰ Af. CXVI.

³⁸¹ HEILBRON, John. Introductory Essay, s. 91.

z astrologického hlediska planety samy osobě nemají zlý charakter,³⁸² ale jednoduše vkládají svoji sílu do věcí, které už jsou samy o sobě narušené.³⁸³

Kromě Bacona, Al-Kindiho, Aristotela a Ptolemaia (cca 2. st. n. l.) měl na Deeho jistě vliv Johanness Franciscus Offusius (cca 1505–1570), který astrologii vnímal jako vědu pouze tehdy, pokud dokáže precizně spočítat působení astronomických těles. Offusius se s Deem setkal někdy kolem r. 1553 a společně určitě diskutovali nad několika Deeho aforismy. Offusiovy aforismy byly více založeny na pythagorejské matematice, ale přesto si Dee stěžoval na plagiátorství z Offusiovy strany.³⁸⁴ Tato informace podle Heilbrona ukazuje na to, že Deeho metoda založit astrologii na matematické bázi nebyla ojedinělá. Dee se mimo Mercatora a Frisia cítil být zavázán i Gasparovi à Miricovi a Antoniu Gogavovi, které v Lovani též potkal.³⁸⁵ Dee též popisuje umění s názvem *katoptrie*, které je součástí optiky nebo perspektivy, jež má pomoci astrologovi při studiu paprsků a světla. Dee čerpal rovněž od Johna Peckhama (1230 až 1292), jenž stejně jako Bacon vycházel z arabského myslitele Alhazena (965–1040). Bacon a Peckham myšlenky čerpali zvláště skrze Roberta Grossetesteho (1175–1253), jenž postavil svoji přirozenou filozofii na metafyzice světla. Tato metafyzika se zakládala na výkladu biblických pasáží.³⁸⁶ Dee už kolem r. 1556 vlastnil díla Alhazena či Peckhama a z těchto všech myslitelů při svém psaní *Propæ* vycházel.³⁸⁷

Bacon, který více než jeho učitel Grosseteste zdůraznil roli matematiky jako aplikovaného experimentu, obhajoval i magii, ale tomuto termínu se vyhýbal. Místo něj používal pojem jako „zázraky“ nebo „pozoruhodné umění přírody“. Toto umění nemá nic společného se zaklínačstvím, kterým Bacon opovrhoval, ale je legitimní aktivitou „podivuhodných úkonů“. Pomocí tohoto umění „umělec“ používá tajemství přírody jako své nástroje.³⁸⁸ Deeho přirozená filozofie, zpodobněná v *Propæ*, se tak v mnohém podobá Baconově pojetí magie neboli „zázračnému umění“. Clulee tak tuto Deeho přirozenou filozofii

³⁸² Z pozice tradiční astrologie byly především Mars a Saturn pokládány za zlé planety. Tento Deeho opačný názor sdílel i jeho přítel Mercator. HEILBRON, John. *Introductory Essay*, s. 92.

³⁸³ *Af.* 112.

³⁸⁴ CROSSLEY, James, ed. *A Necessary Advertisement*, s. 58. Na druhou stranu Deeho současníci ho nařkli z plagiátorství aforismů *Propæ* buď od Mercatora, *Ursa ze Salerna* (z. 1225), nebo *Alchabitia* (z. 967). Tamtéž, s. 56.

³⁸⁵ HEILBRON, John. *Introductory Essay*, s. 54. Dee později v *Preface* poznamenává, že s Gogavou a Mercatorem v Lovani vedl upřímné diskuse, které vyústily v jeho vlastní astronomická pozorování. EGAN, Jim, ed., tr. *Preface to Euclid*, s. 173, b.iiiij.

³⁸⁶ HEILBRON, John. *Introductory Essay*, s. 62 a 67. Pro výklad této Grossetesteho metafyziky viz NEUBAUER, Zdeněk. *Magie a Matematika – Dee a Eukleides neboli o magické moci čísel*. In: *Logos 1/2. Sborník pro esoterní chápání života a kultury*. Praha: 1999, s. 81–82.

³⁸⁷ HEILBRON, John. *Introductory Essay*, s. 58.

³⁸⁸ CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 64–65. Bacon tuto formu magie obhajuje ve svém díle *Epistola de secretis operibus artis & naturæ, & de nullitate magiæ*, k němuž Dee sepsal obsáhlý komentář. Viz moje pozn. 176 a 275.

nazývá astrologickou magií.³⁸⁹ Tento druh Deeho, potažmo Baconovy magie, neoperuje s démonskými či jinak spirituální silami, ale výhradně se spoléhá na přírodní zákony a experimenty založené na optických pravidlech a matematické astrologii.³⁹⁰

Název astrologická magie si však Clulee nevymyslel sám a pro vysvětlení jmenuje dvě díla, která Dee kolem r. 1557 vlastnil a patřičně okomentoval. Dee si vypracoval kopii díla *De anima* od arabského učenice Avicenny (cca 980–1037), v němž do přírodních věd Avicenna zahrnul i magické umění, které dokáže vlastnosti věcí spojovat dohromady a přinášet tak podivuhodné efekty. Dee si v této své kopii podtrhl slovo *artis magicæ* a na okraj textu připsal *magica*. Druhé dílo pocházelo od Arnolda z Villanovy (cca 1240–1311), který sice zavrhoval vše kolem magie, ale akceptoval ideu ohledně vlivu astronomických těles na zemské dění. Dee si k jeho textu poznamenal *magia* a *astrologia magia*.³⁹¹ Dee nepochybně vycházel z mnoha dalších pramenů,³⁹² avšak výše jmenované Deeho zdroje, jež použil a na nichž stojí jeho *Propæ*, jsou snad nejzásadnějšími.

3.2 Koncepty Deeho *Monas Hieroglyphica* (1564)³⁹³

Deeho zájem se od 60. let posunul směrem k hebrejským kabalistickým textům, gramatice a otázce jazyka a plně už k okultním spisům renesančních autorů. Od r. 1561 začal sbírat hebrejská díla a sám o rok později napsal dílo *Cabbalæ Hebraicæ compendiosa tabella*.³⁹⁴ Toto dílo je dnes ztraceno a Dee se o něm pouze neurčitě zmiňuje v *Monas*, v níž tvrdí, že bylo věnováno Pařížanům a mělo souvislost s „adeptstvím“ a tematikou alchymie. Titul tohoto díla Dee v *Monas* neuvádí, ale podle Jostena patrně šlo právě o toto jeho dílo, pojmenované *Cabbalæ Hebraicæ compendiosa tabella*, jež mohlo být propojené i s Deeho *Monas* a detailněji ji tak mohlo vykládat. Dee v této práci koncipoval symbol monády pouze pro Pařížany

³⁸⁹ CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 66.

³⁹⁰ Tento Deeho postoj mohl být posílen i dalším jeho zdrojem, a to Al-Kindim, který v díle *De radiis* popisuje magické efekty, na něž nahlíží jako na přírodní jevy. Tyto magické efekty totiž jsou výsledkem práce s paprsky. CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 67 a pozn. 112.

³⁹¹ Tamtéž, s. 66 a pozn. 111.

³⁹² Clulee dále jmenuje Nicolase d'Oresmeho (cca 1320–1382) či Witela (1230–1275), k nimž měl Dee též přístup. Tamtéž, s. 56–58.

³⁹³ Josten popisuje dva dochované překlady tohoto díla. První francouzský překlad pochází od okultisty Grillota de Givryho z r. 1925, který vynechává Deeho dopis Silviovi, a druhý, anglický od Hamiltona-Jonese z r. 1947. Druhý překlad je částečně založen na prvním, ale vynechává dedikační dopis a dopis tiskaři. Tomuto překladu chybí přesnost. Jeden z nejranějších překladů *Monas* do angličtiny zamýšlel někdy kolem r. 1602 Thomas Tymme. Tento překlad, pokud byl vůbec sepsán, se přesto nedochoval. JOSTEN, Kurt H., tr. A Translation of John Dee's "Monas Hieroglyphica", s. 85, 97 a pozn. 7. Egan za Barkerovi asistence přihlédl k latinskému originálu a k překladům od Jostena, Hamiltona-Jonese a anonymního překladu z r. 1691. EGAN, Jim, ed., tr. *Monas Hieroglyphica*, s. 68.

³⁹⁴ CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 86; SKINNER, Stephen, ed. *John Dee Timeline*. In: *JDS*, s. 53.

a prohlašoval o ní, že je analogická k té jeho.³⁹⁵ Na úvod také předesílám, že text *Monas* je mnohdy náročný na pochopení, jelikož Dee používá spoustu termínů, které často nevysvětluje.

Deeho studia kabaly a hebrejštiny v tomto období souvisela s jeho zájmem o gramatiku a jazyk, který by dokázal vyjádřit v jediném symbolu širokou škálu vědění. Dee rozpracoval koncept jazyka jako ohromného, složitého a exegetického systému, jehož smysl lze uchopit pomocí symbolů. Tuto ideu nově vyjádřil v *Monas* a svém symbolu monády,³⁹⁶ kterou současně propojil s alchymickými symboly neboli s *astronomia inferior*, letmo popsanou v *Propæ*.³⁹⁷ Dee se symbolem monády snažil ilustrovat a vysvětlit novou disciplínu „posvátného umění psaní“³⁹⁸ a koncipuje ji tak ve vztahu k této metodě. Monáda, jež byla stvořena pomocí této metody, v Deeho pojetí v sobě obsahuje znalost všech jazyků a je jakýmsi univerzálním všezahrnujícím abecedním systémem přírody. Z takového symbolu by se pak prostřednictvím kabalistických metod, jmenovitě *gematrie*, *notarikonu* a *tsirufu*,³⁹⁹ dala odvodit všechna známá písmena. Monáda je tak nejvýstižnějším ztělesněním Deeho nové „metody posvátného psaní“, ale sama touto metodou není.

Hieroglyfická monáda se skládá ze tří hlavních geometrických znaků: bodu, úsečky a kruhu. Tyto jednoduché znaky jsou podstatou všech existujících věcí v přírodě⁴⁰⁰ a bez bodu (nebo „monády“), který je základem úsečky, jež zase vytváří kruh, nelze vyjádřit žádnou takovou věc.⁴⁰¹ Výše jmenované kabalistické techniky Dee aplikuje i na svoji monádu. Ta vykazuje nejen geometrickou a proporční dokonalost, ale zahrnuje v sobě i na první pohled skrytou, numerickou hodnotu, kterou se Dee snažil vysvětlit na latinském písmenu X, jehož ztvárněním je též kříž elementů. Dee rovněž svoji monádu koncipoval jako složení astrologických symbolů pro planety: Slunce, Měsíc, Jupiter, Merkur, Saturn, Mars a Venuše,

³⁹⁵ JOSTEN, Kurt H., tr. A Translation of John Dee's "Monas Hieroglyphica", s. 85–86; EGAN, Jim, ed., tr. *Monas Hieroglyphica*, s. 80, 7 verso.

³⁹⁶ Pro rozlišení *Monas* a monády viz moje pozn. 352.

³⁹⁷ CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 95.

³⁹⁸ EGAN, Jim, ed., tr. *Monas Hieroglyphica*, s. 73, 4.

³⁹⁹ Tamtéž, s. 78, 6 verso. *Gematrie* je založena na numerologické interpretaci frází, slov a písmen. *Tsiruf* je metodou, která pomocí přeskupení písmen vytváří nové slovo a *notarikon* používá k odvození nových slov kombinaci počátečních a finálních písmen.

⁴⁰⁰ Tamtéž, s. 75, 5 a *Teor.* I. a II. Tyto tři prvky tvoří jednotu, jejíž vyjádřením je také hebrejské písmeno *Jod*. V Deeho interpretaci je toto písmeno též bodem, jenž znázorňuje jednotný základ všech věcí. Tuto jednotu prezentuje i Deeho monáda. Clulee poukazuje, že Dee tyto tři prvky aplikuje pouze na supralunární či nebeskou sféru a Deeho zdrojem pro tuto ideu byl právě Proklos, jehož komentář k Eukleidovým *Základům* Dee četl před r. 1563. Na sublunární sféru, která se týká čtyř elementů a jehož vyjádřením je latinský kříž a písmeno X (v *Teor.* XX.), Dee aplikuje Pythagorův *tetraktys* ($1 + 2 + 3 + 4 = 10$). *Tetraktys* pro Deeho nebyl pouhým symbolem, ale vyjádřením universa v matematické podobě, jelikož v Deeho pojetí byl vesmír stvořen pomocí čísel. Clulee dále dodává, že Dee vlastnil několik textů s pythagorejskou tematikou, které četl a opoznámkoval před r. 1563. Šlo o dílo *Mathemalogium* od Andrease Alexandra, které si Dee pořídil už v r. 1551 a opoznámkoval o čtyři roky nato. Druhé dílo pocházelo od Riffusia či Rivia *In Caii Plinii secundi naturalis historiae* a Dee ho četl někdy v r. 1562. Deeho monáda je tak promyšleným kosmickým symbolem. CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 89–91 a pozn. 37.

⁴⁰¹ *Teor.* II.

k nimž připojil zodiakální symbol Berana, který v jeho pojetí korespondoval se znamením ohně. Celá monáda tak nabírá i alchymické konotace, protože obecně slunce a měsíc v alchymii symbolizují zlato a stříbro. Celý alchymický proces je také poháněn ohněm.⁴⁰²

Deeho spis *Monas* se skládá z 24 teorémů, které postupně rozebírají a vysvětlují jednotlivé části tohoto Deeho symbolu, který je vlastně ztělesněním pravé neboli reálné kabaly. Dee rozlišoval mezi tímto druhem kabaly a mezi tzv. vulgární či gramatickou kabalou, která formálně řeší pouze písmena. Naproti tomu kabala reálná vyjadřuje pravé bytí, opírá se o božské zákony stvoření a jejím ztělesněním je právě Deeho monáda, kterou vykládá ve 24 teorémech.⁴⁰³ Monáda, kterou Dee vytvořil prostřednictvím posvátného umění psaní, zároveň adeptovi odhaluje božské zákony, dále v sobě zahrnuje znalost všech věcí a je přitom přínosná i pro celou škálu oborů včetně matematiky, aritmetiky, geometrie, gramatiky aj.⁴⁰⁴

Dee používá pojem *adeptství* či adept.⁴⁰⁵ Adept v Deeho koncepci je ten, kdo pochopil význam monády a sám ji v sobě pomocí mystické svatby slunce a měsíc, aktivuje. Pak prochází jistou přeměnou nebo metamorfózou, jak ji Dee nazývá. Adept v sobě tuto monádu „vyživuje“ a díky tomu, jak Dee píše, zřídka uvidí věci pozemským zrakem.⁴⁰⁶ Tato přeměna je Deem přirovnána k tzv. metamorfóze vejce, která zachycuje kruhový pohyb sedmi planet. V tomto pohybu jsou planety Deem uspořádány v daných vzdálenostech od Země. V samotném znázornění vejce jsou planety Deem kategorizovány podle svých lunárních (bílek) a solárních kvalit (žloutek). V tomto teorému Dee také píše o nebeské astronomii, která je nadřazena té nižší, jež je vlastně alchymii.⁴⁰⁷ Tato nebeská astronomie totiž řídí alchymický proces, a proto je nižší astronomie závislá na té vyšší.

Dee se vlastně pokusil znovu osvětlit význam pěti planetárních hieroglyfických symbolů, jež kdysi vynalezli moudří mágové, kteří je složili ze signatur pro Slunce, Měsíc a Berana. Dee také píše o alchymických stadiích transmutace, ale čistě v duchovní či spirituální rovině.⁴⁰⁸ V této fázi se zmiňuje o Velkém dílu neboli *Magisteriu* Slunce a Měsíce, o němž adepta poučuje Hermes Trismegistos.⁴⁰⁹ Dee na člověka nahlížel nejen v rámci duchovní

⁴⁰² CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 92–95; JOSTEN, Kurt H., tr. A Translation of John Dee's "Monas Hieroglyphica", s. 110.

⁴⁰³ EGAN, Jim, ed., tr. *Monas Hieroglyphica*, s. 79, 7.

⁴⁰⁴ Tamtéž, s. 76, 5 verso.

⁴⁰⁵ Tamtéž, s. 80, 7 verso. Dee si k textu *In Cui Plinii* nadepsal slovo *adeptiva* k pasáži popisující vzestup duše směrem k božské iluminaci. CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 112 a pozn. 121.

⁴⁰⁶ EGAN, Jim, ed., tr. *Monas Hieroglyphica*, s. 79, 7.

⁴⁰⁷ *Teor. XVIII.*

⁴⁰⁸ *Teor. XII.*

⁴⁰⁹ *Teor. XIV.*

transmutace, ale podle Jostena Dee v *Monas* pojednává i o praktické alchymii, pomocí níž bude adept schopen materiální produkce *Kamene filozofů*.⁴¹⁰ Dee totiž popisuje alchymické nádoby,⁴¹¹ které jsou potřebné při alchymické práci v hmotné rovině. V jiném teorému Dee zase uvádí, že alchymickou operaci (Dee má pravděpodobně na mysli její hmotnou formu) nelze v současné době vykonat bez toho, aniž by byla alchymistova práce řízena duší, která předtím vystoupila z těla za pomoci umění kontrolování ohně. Toto nejasné umění, Deem popsané jako *ars pyronomica*, je uměním nebezpečným a náročným.⁴¹² Tuto pasáž Josten pokládá za nesrozumitelnou, ale dodává, že podle Deeho jsou šance úspěšně vykonat fyzickou transmutaci nepatrné. *Ars pyronomica* může v Deeho případě posloužit spíše umění spirituální alchymie či *astronomii inferior*, kterou ztělesňuje Deeho symbol monády.⁴¹³

Dee celý text *Monas* přirovnal k magické parabole⁴¹⁴ a na mnoha místech staví do středu adepta či mága, jehož duše může v určitém duchovním procesu projít transmutací. Dee se tak mohl snažit nastínit tajemství *ars pyronomica*, ale současně jej i ochránit před nehodnými.⁴¹⁵ Ztvárněním monády mohl Dee zároveň poukazovat i směrem k astrologické tematice *Propæ*,⁴¹⁶ konkrétně k astrologovi, který dokonale ovládá svůj hudební nástroj, jehož vibrace pronikají celým prostorem podobně jako astrální paprsky. Adeptova přeměna, popsaná v *Monas*, by se pak v tomto rámci odehrávala ve vztahu k astrálním a nebeským vlivům. Dee však v *Monas* tento alchymický proces spirituální transmutace nepojmenoval.⁴¹⁷ Adept nebo kdokoliv zúčastněný, ať jej nazveme jakkoliv, by v Deeho zpodobnění mohl sám ztělesňovat monádu a tím pádem by vlastně byl i nejdokonalejším příjemcem astrálních vlivů.⁴¹⁸ *Monas*, která svým názvem a symbolem představuje celistvost, by pak v tomto kontextu mohla být vyjádřením univerzálního principu transmutace adepta za účasti astrálního působení.⁴¹⁹

Přesto je Deeho *Monas* v mnoha ohledech těžko srozumitelným dílem a Dee se v něm kolikrát vyjadřuje nejasně. Casaubon nebyl jediný, kdo o *Monas* prohlásil, že mu nedává smysl nebo že ve spisu nenašel nic rozumného. *Monas* se mu zdála být temná a mystická.⁴²⁰ Dee ještě

⁴¹⁰ Také tzv. *lapis philosophorum*, který je bájnou alchymickou substancí, jež dokáže proměnit jakýkoliv kov ve zlato nebo stříbro. Cílem alchymické operace je tak stvořit tento *kámen*. Alchymická operace je také často nazývána jako *Opus magnum* neboli Velkým dílem.

⁴¹¹ *Teor.* XXII.

⁴¹² *Teor.* XIII.

⁴¹³ JOSTEN, Kurt H., tr. A Translation of John Dee's "Monas Hieroglyphica", s. 101.

⁴¹⁴ EGAN, Jim, ed., tr. *Monas Hieroglyphica*, s. 79, 7.

⁴¹⁵ Dee v *Teor.* XX. píše, že mluví k těm, kteří mají oči umístěné ve svých srdcích.

⁴¹⁶ JOSTEN, Kurt H., tr. A Translation of John Dee's "Monas Hieroglyphica", s. 102.

⁴¹⁷ Tamtéž.

⁴¹⁸ Tamtéž, s. 103.

⁴¹⁹ Tamtéž, s. 106.

⁴²⁰ CASAUBON, Meric, ed. Preface. In: *T&FR*, s. 38.

za svého života sklídl kritiku k tomuto dílu, kterou nejasně popisuje v dokumentu *A Necessary Aduertisement, By An Vnknown Freend*,⁴²¹ v němž se zmiňuje o jisté ignoranci a zlých úmyslech ostatních, nejen ohledně *Monas*, ale také směrem k *Propæ*.⁴²² V dopisu pro Johna Whitgifta Dee uvádí, že mezi takové kritiky jeho *Monas* patřil Andreas Libavius (cca 1540 až 1616),⁴²³ který si pro svou nešikovnost špatně vyložil některé její fráze. Libavius Deeho argumenty nepochopil a vykládal si je nesprávně. Dee na svoji obhajobu zamýšlel sepsat dílo *De Horizonte Æternitatis*,⁴²⁴ které však nakonec sepsáno nebylo.⁴²⁵ Podle Jostena však Deeho *Monas* nemůžeme považovat za nějakou podvodnou mystifikaci či smyšlenku, protože Deeho styl vyjadřování je velmi upřímný.⁴²⁶

Dee svoji *Monas* věnoval císaři Maxmiliánovi II.⁴²⁷ K dílu připojil úvodní dedikační dopis, v němž se ve zkratce císaři pokouší vyzdvihnout vlastnosti *Monas*. Dee zde líčí, jak se účastnil jeho korunovace v září r. 1563.⁴²⁸ Deemu trvalo sepsání dedikačního dopisu celé čtyři dny. *Monas* započal psát 13. 1. 1564 a dokončil ji o dvanáct dní později, ale symbol monády ho zaměstnával již předešlých sedm let.⁴²⁹ Právě před sepsáním *Monas* se Dee kolem r. 1562 znovu vydal na zahraniční cesty do Nizozemí, především do Antverp a Lovaně. V Antverpách pak Dee sepsal toto své dílo a nechal ho Williamem Silviem vytisknout. Dee během dubna

⁴²¹ Celým titulem *A Necessary Aduertisement, By An Vnknown Freend, Giuen To The Modest, And Godly Readers: Who Also Carefully Desire The Prosperous State of the Commonwealth of This Brytish Kingdom, And The Politicall Secrittie Thereof*. Toto krátké pojednání, Deem anonymně sepsané, je jakousi formou předmluvy k jeho *General and Rare Memorials*. CROSSLEY, James, ed. Preface. In: *Autobiographical Tracts of Dr. John Dee*, s. IV. Tento spis viz CROSSLEY, James, ed. *A Necessary Aduertisement*. In: *Autobiographical Tracts of Dr. John Dee*, s. 50–67.

⁴²² Tamtéž, s. 55–56. Také viz moje pozn. 337.

⁴²³ Libavius tuto svoji kritiku k Deemu uvádí ve svém díle *Tractatus duo physici* z r. 1594, v němž je Dee, spolu s dalšími, označen za blázna. Co konkrétně Libavius kritizoval viz dále JOSTEN, Kurt H., tr. A Translation of John Dee's "Monas Hieroglyphica", s. 96. Libavius byl také tím, kdo odsuzoval rosekruciánty za formu hereze.

⁴²⁴ CROSSLEY, James, ed. A Letter Containing a most briefe Discouse Apologeticall, s. 77–78.

⁴²⁵ JOSTEN, Kurt H., tr. A Translation of John Dee's "Monas Hieroglyphica", s. 97.

⁴²⁶ Tamtéž, s. 104.

⁴²⁷ Maxmilián II. byl otcem Rudolfa II. a Dee se později při svém pobytu v Praze r. 1584 rozhodl svoji *Monas*, spolu se svým prvním dopisem, poslat Rudolfovi II. skrze San Clementa. JOSTEN, Kurt H., tr. Tamtéž, s. 93. První Deeho dopis pro Rudolfa II. je datován 17. 8. 1584. Viz SKINNER, Stephen, ed. *JDS*, kniha VII, s. 421–422. Tento dopis jsem se pokusila kompletně přeložit do českého jazyka právě na základě Skinnerova anglického překladu. Tento český překlad viz příloha 12. Parry poukazuje na to, že Dee si prostřednictvím *Monas* chtěl zajistit Maxmiliánův patronát. Dee byl prý pevně přesvědčen, že ve světě nastanou nové reformy, jejichž konatelem bude právě tento vladař. Toto Deeho apokalyptické myšlení se mohlo zakládat na všeobecně známé předpovědi ohnivého trigonu, který měl nastat v r. 1584. PARRY, Glyn. *The Arch-Conjuror of England*, s. 58–59. Clulee ale upozorňuje, že sama *Monas* neobsahuje nějaké otevřené nebo implicitní politické či náboženské reformní prvky. Srov. CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 124. Yatesová též Deeho dává do souvislosti s reformačním charakterem protestantismu a na Deeho odjezd v r. 1583 pohlížela jako na náboženskou misi, díky níž Dee následně ovlivnil vznik rosekruciánského bratrstva. YATES, Frances A. *The Occult Philosophy*, s. 88 a 102–105.

⁴²⁸ EGAN, Jim, ed., tr. *Monas Hieroglyphica*, s. 69, 2. Maxmiliánova korunovace na císaře uherského a českého proběhla v tehdejší Pressburgu, dnešní Bratislavě. SKINNER, Stephen, ed. *John Dee Timeline*. In: *JDS*, s. 53.

⁴²⁹ EGAN, Jim, ed., tr. *Monas Hieroglyphica*, s. 85, 10 a 121, 28. Dee se právě v této souvislosti zmiňuje o *Propæ a Af*. LII.

r. 1563 v Curychu také navštívil známého paracelsiánského lékaře Konrada Gesnera (1516 až 1565)⁴³⁰ a během léta pravděpodobně pobýval v Itálii.⁴³¹

Před sepsáním *Monas* Dee projevil aktivní zájem o dílo *Steganographia* od Trithemia. Dále si pořídil například dílo od Jacquese Gohoryho *De Usu & Mysteriis Notarum Liber* a Pliniovo dílo *Historia naturalis*. Všechna tři díla mají souvislost s tématem magie. Dee tak měl v době, kdy pracoval na *Monas*, k dispozici řadu textů pojednávajících o magii.⁴³² Kromě těchto textů Dee čerpal z díla *Voarchadumia* od Joanna Panthea (1500–1535), které si Dee pořídil a bohatě opoznámkoval v r. 1559. Trithemius a Pantheus jsou podle Cluleeho nejzřetelnějšími Deeho prameny pro *Monas*. Dee sám v *Monas* uvádí, že její doktrína potěší *voarchadumiky* či rafinéry zlata.⁴³³ Clulee tuto Deeho narážku shledává za důkaz, jenž ukazuje, jak Dee v *Monas* přišel ke svému pojetí alchymie. *Voarchadumie* je textem, který alchymii popisuje unikátními způsoby. V Pantheově pojetí totiž alchymie znamená zcela nový typ umění a je odlišná od klasické, „vulgární“ alchymie. Této myšlenky se Dee chopil.⁴³⁴

O Deeho zájmu o Trithemiovo dílo se dochovala nepochybná evidence, která může poukazovat, že Dee se též inspiroval Trithemiovou koncepcí alchymie, již Trithemius interpretoval jako určitou formu magie. Dee, jak jsem již dříve uvedla, sám přirovnal svoji *Monas* k magické parabole. Zmíněnou evidencí je Deeho dopis Williamu Cecilovi z Antverp z 16. 2. 1563,⁴³⁵ v němž mj. Cecilia žádá o finanční výpomoc na své studium a o prodloužení

⁴³⁰ Dee dle Cluleeho jevil zvýšený zájem o Paracelsovo dílo od 60. let a Deeho následná cesta na kontinent mohla souviset s tímto jeho zájmem. Gesner po setkání s Deem zaznamenal jeho zájem o Paracelsa. CLULEE, Nicholas. *John Dee and the Paracelsians*, s. 113; CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 86 a pozn. 25.

⁴³¹ JOSTEN, Kurt H., tr. A Translation of John Dee's "Monas Hieroglyphica", s. 87.

⁴³² Clulee opět poukazuje na informaci, že Dee si už dříve v období let 1551–1559 pořídil některá renesanční a novoplatónská díla. Kromě Ficina, Agrippy, Pica, Reuchlina ale nyní uvádí, že Dee měl k dispozici kupř. díla *Ars notoria* a *Ars sintrillia*, výňatky od Petra z Abana (1250–1316), Jamblicha, Prokla, Porfýria, Michaela Psella (1018–1078), Synesia (cca 373–414), Trithemiovo dílo *De septem secundadeis* a *De harmonia mundi totius* od Francesca Giorgiho (1466–1540). Clulee znovu zdůrazňuje, že nemáme žádné podklady proto se domnívat, že tato díla dříve ovlivnila Deeho *Propæ*. V případě *Monas*, i přestože se v ní ozývá vliv Picových *Tezí*, je ale z těchto zdrojů jasně doložitelný vliv Panthea, Trithemia, Gohoryho a Plinia, kterého Dee studoval za pomoci Riffiusova díla *In Caii Plinii*. Agrippu Dee cituje později v *Præface* (c.iii.), dříve však ne. CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 135–136 a pozn. 74.

⁴³³ EGAN, Jim, ed., tr. *Monas Hieroglyphica*, s. 80, 7 verso.

⁴³⁴ Dee dále rozpracoval ve svých poznámkách k *Voarchadumii* části své monády přímo u Pantheově stati o filozofickém kameni, který Pantheus nazval *aqua duris*. Z toho pro Cluleeho plyne, že Dee monádu vztahoval k tomuto kameni. Pantheus navíc boží stvoření univerza prezentoval jako alchymistický proces. CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 101–102 a pozn. 81.

⁴³⁵ Zde uvádím pasáž z tohoto dopisu, která se dotýká pouze nálezu Trithemiova díla Deem: „And for a proof more evident of my endeavour and purpose, it may please you to understand that already I have purchased one book, for which a thousand crowns have been by others offered, and yet it could not be obtained. A book for which many a learned man has long sought and daily yet does seek: whose use is greater than the fame spread about it; the name is not unknown to you. The title is *Steganographia* by John Trithemius, concerning which mention is made in both the editions of his *Polygraphia*, and in his epistles, and in sundry other men's books. A book for your Honor or a Prince, so fit, so needed and commodious in human knowledge that none can be fitter or more worthy. Of this book, the one half have I copied out, with continual labour over the most part of ten days: and now I am subject to the patronage of a nobleman of Hungary for the writing of the rest: he has promised me leave for this after he perceives that I shall be remaining with him longer (with the leave of my prince) to pleasure him also with such points of Science as he may require at my hands.“ SUSTER, Gerald ed., tr. To Sir William Cecil. In: *John Dee: Essential Readings*, s. 28.

pobytu v zahraničí. V tomto dopise Dee Cecilovi nadšeně podává hlášení o nálezu Trithemiova manuskriptu *Steganographia*.⁴³⁶ Clulee uvádí, že Trithemius je právě tím, kdo rozvíjí spojení numerologie s magií a alchymií. Je to doloženo na základě Trithemiovy korespondence,⁴³⁷ v níž Trithemius hájí sám sebe proti nařčením z démonské magie a svoji magii považuje čistě za přirozenou záležitost. Předmětem této magie je duše, která musí porozumět numerologickému uspořádání kosmu, aby poté mohla prozkoumat mystickým vhledem ta nejtajnější mystéria. Klíčem k pochopení Trithemiovy magie je princip číselné rozmanitosti, která je ztělesněna dvojností, jež je poté obnovena v jednotu (neboli monádu) skrze trojnost. Všechny věci podle Trithemia pramení z monády, která je zdrojem všech čísel, ale sama číslem není. Čísla a vesmírný řád se řídí podle pythagorejského *tetraktysu*, skrze který je mnohost znázorněna číslem deset, generována z monády, jednoty (proto schéma $1 + 2 + 3 + 4 = 10$) a zase se do ní navrácí. Alchymie je jedním z aspektů magie, protože je schopna dospět procesem obnovy nebo transmutace zpět k této monádě skrze čtvernost a trojnost. V tomto procesu se má uspořádání čtyř prvků zpracovat za asistence ohně do čisté a jednoduché monády. Dee si v jedné z Trithemiových pasáží asocioval symboly pro alchymickou rtuť, sůl a síru s trojností, složenou ze soli rtuť a soli síry jako dvou binárních jednotek. Deeho monáda tak symbolizuje jednotu, která pramení ze sjednocení všeho předchozího.⁴³⁸

Výše jsem letmo nastínila, že Dee se v *Monas* zmínil o nové metodě posvátného psaní. Tato metoda se pojí k Deeho rozdělení kabaly, otázce jazyka a gramatiky vůbec. Později téma jazyka hrálo kardinální roli i v andělských rozpravách, proto bych se nyní k němu, prozatím

⁴³⁶ CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 103. Toto dílo je rozděleno na tři knihy, z nichž první dvě jsou propracovaným systémem, který vykládá posílání zpráv na dálku pomocí inkantací. Trithemius dává několik příkladů, jak toto provést. Odesílatel myšlenky či zprávy se ale musel naučit charakter, jména a insignie určitého ducha, který sídlí na určité světové straně a vládne určitému dni. Kniha I. a II. uvádí několik stovek takových duchů, včetně jejich kvalit a zaklínání, které je přivolá. Kniha III. je odlišného charakteru a obsahuje komplikované tabulky numerických hodnot pro 21 duchů, z nichž každý duch je přiřazen k jedné ze sedmi planet. Trithemius toto dílo sepsal už kolem r. 1499, ale vydáno bylo až ve Frankfurtu v r. 1606 společně s *Clavis* čili *Klíčem*, ale pouze ke knihám I. a II., který nakonec ukázal, že tyto knihy nebyly vůbec o magii, ale jsou komplikovaným systémem šifer. Učenci III. knize dlouho přikládali okultní charakter a byl to až Jim Reeds, který rozluštil šifrovací kód této III. knihy. Z dopisu plyne, že Dee vlastnil i *Polygraphii*, která je explicitně o šifrách, ale podle Woolleyho není zřejmé, jestli si Dee u *Steganographie* uvědomil, že je o šifrování, protože *Clavis* Dee dříve pravděpodobně neviděl. Woolley naznačuje, že pokud se Dee domníval, že toto dílo je o metodách kódování, pak právě z toho důvodu o něm tak nadšeně Cecilovi referoval. Cecil totiž společně s Francisem Walsinghamem jsou mnohými pokládány za „mistry špionáže“. Pro spojení Deeho s touto politickou činností však neexistují přímé důkazy. WOOLLEY, Benjamin. *The Queen's Conjuror*, s. 75–81 a pozn. 22. Původcem dodnes populární, avšak nepodložené teorie Deeho jako Alžbětina „agenta 007“ je Richard Deacon. Srov. DEACON, Richard. *John Dee: Scientist, Geographer, Astrologer and Secret Agent to Elizabeth I*. London: Frederick Muller Ltd, 1968, s. 5.

⁴³⁷ Dva takové Trithemiovy dopisy na toto téma jsou obsaženy v díle Jacquese Gohoryho *De Usu & Mysteriis Notarum Liber* z r. 1550. První dopis byl adresován Joachimovi I. (1484–1535) a dopis druhý byl adresován „ad amicum quendam“. V tomto dopise Trithemius dává do souvislosti monádu a *tetraktys* se čtyřmi prvky. Monáda je zde popsána jako silné *imago* v mágově mysli. JOSTEN, Kurt H., tr. A Translation of John Dee's "Monas Hieroglyphica", s. 108–109. Cílem mága či filozofa v Trithemiově myšlení je pomocí výše jmenovaného procesu dosáhnout *reformatio magica*. HÅKANSSON, Håkan. *Seeing the Word*, s. 236.

⁴³⁸ CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 104–105.

pouze v souvislosti s *Monas*, chtěla vrátit. Dee tím, že píše o pravé kabale, naráží na nedostatky „vulgární“ kabaly a běžné gramatiky. Dee poukazuje na neschopnost těchto dvou disciplín proniknout do božského jazyka, který je vepsán v přírodě, neboť tyto obory řeší pouze to, co je formálně napsáno a řečeno. Tyto disciplíny mají být v Deeho myšlení transformovány právě reálnou kabalou neboli monádou, kterou vytvořil prostřednictvím nové techniky psaní. Monáda jakožto pravá kabala je sama schopna vytvářet jiná, nová umění a zároveň vysvětlit ta stará. Deemu však nešlo jenom o jednoduchou reformu věd nebo umění. *Monas* nemá pouze odhalovat principy alchymie či astrologie. V celém spisu *Monas* Dee na monádě ukazuje, jak jeho nová metoda psaní osvětluje všechna tato umění. Gramatikou se Dee zabýval v souvislosti s Baconem už ve své předchozí práci *Speculum unitatis* z r. 1557. V *Monas* píše, že v té době, kdy toto dílo v souvislosti s Baconem sepsal, chtěl demonstrovat po Baconově vzoru novou formu gramatiky všech jazyků, jež by byla jednotnou univerzální vědou, kterou by byl schopen pojmut jeden člověk.⁴³⁹ Deeho symbol monády můžeme datovat k roku 1558, a proto je možné, že byl Deeho symbol už tehdy nějak spojen s Baconovou koncepcí jednotné vědy. Ovšem tehdy Dee zjevně ještě monádu nespojoval s disciplínou nové gramatiky, tak jak to později udělal v *Monas*, v níž líčí nový jazyk abecedy přírody.⁴⁴⁰

Otázku jazyka řešili autoři jako Pico della Mirandola, Ficino, Reuchlin nebo Agrippa, který byl žákem Trithemia, či Postel,⁴⁴¹ o jehož dílo *De originibus* Dee projevil již dříve zájem, a inspiraci tak mohl najít i v tomto Postelově díle. Dee se mohl domnívat, že prostřednictvím nové metody posvátného psaní a monády, která je založena na geometrické konstrukci písmen pomocí bodu, úsečky, kruhu a Pythagorova *tetraktysu*, dokáže zrekonstruovat původní božský jazyk stvoření. Klíčem k pravé kabale jsou zmíněné kabalistické permutační techniky, které Dee aplikuje na monádu a ukazuje tak, že monáda je v principu totožná s jakýmkoliv jiným abecedním systémem,⁴⁴² neboť ji lze podobně jako písmena abecedy uchopit nejen geometricky, ale také za pomoci těchto technik, které produkují skrytý význam.⁴⁴³ Tuto

⁴³⁹ EGAN, Jim, ed., tr. *Monas Hieroglyphica*, s. 73–74, 4–4 verso.

⁴⁴⁰ CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 84–86. Deeho *Monas*, která byla pravděpodobně ovlivněna Baconovou ideou jednotné a univerzální vědy, je ale zastíněna jinými tématy. HÅKANSSON, Håkan. *Seeing the Word*, s. 114.

⁴⁴¹ Dee se s Postelem setkal v Paříži během r. 1550. Viz CROSSLEY, James, ed. CR, s. 8. Dee si bohatě okomentoval a podtrhl pasáže v jeho díle *De originibus*, které pojednává o historii a vlastnostech jazyka. HÅKANSSON, Håkan. *Seeing the Word*, s. 258. Clulee se domnívá, že Dee si toto dílo neopoznámkoval dříve než v r. 1557/8. CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 88 a pozn. 32.

⁴⁴² Dee se zmiňuje o třech jazycích (hebrejštině, latině a řečtině), jejichž zákonitosti mají gramatici zkoumat prostřednictvím jeho monády. Viz EGAN, Jim, ed., tr. *Monas Hieroglyphica*, s. 73, 4 a 75, 5.

⁴⁴³ CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 87–88 a pozn. 32.

jazykovou dimenzi monády, a možné ovlivnění Deeho Postelem příkladně vylíčil Umberto Eco následujícími slovy:

„Monáda ovšem umožňuje také generovat písmena abecedy; o tomto bodě se Dee podrobně rozepisuje v úvodním věnování, kde apeluje na „gramatiky“, aby uznali, že jeho dílo „vysvětluje tvar písmen, jejich postavení a abecední pořadí, jejich vzájemná propojení, číselnou hodnotu a mnoho dalších věcí (které je třeba posuzovat v primární abecedě tří jazyků).“ Zmínka o „třech jazycích“ nás přirozeně znovu odkazuje na Postela (který byl s Deem v kontaktu) a na Collège des Trois Langues, kam byl povolán. V *De originibus* z roku 1553 Postel na důraz prvotnosti hebrejštiny připomíná, že každá „demonstrace“ světa vychází z bodu, čáry a trojúhelníku a že nejen písmena, ale i hlásky lze převést do geometrických obrazců.“⁴⁴⁴

Deeho hieroglyfická monáda se tedy originální technikou snaží obsahovat nevyčerpatelné vědění světa, které se Dee pokusil zakomponovat do jednoho grafického symbolu, který by zároveň postihoval i přírodní zákony.⁴⁴⁵ V *Monas* se Dee snaží nalézt původní, tzv. adamovský nebo edenský jazyk, který by dokázal unést veškeré vědění. Deeho samotná metoda posvátného psaní, kterou aplikuje na monádu, však nebyla zamýšlena jako tento jazyk sám, ale prostřednictvím principů této metody, spolu se samotnou monádou, se ho snažila konstituovat. Tento adamovský jazyk souvisel s dalšími tématy a odkazoval k starobylé moudrosti, křesťanským konceptům historie a následku lidského, potažmo Adamova pádu.⁴⁴⁶ Pomocí monády mohlo být dosaženo původní starobylé moudrosti⁴⁴⁷ a Dee se tak mohl domnívat, že jeho nový jazyk by mohl vykoupit lidstvo z následku biblického pádu. Učenci, jako byl Dee, totiž předpokládali silný vztah mezi božským, přírodou a jazykem a tento vztah pak mohli považovat za nástroj, který by se dopátral božích zákonů.⁴⁴⁸ Deeho reálná kabala neboli monáda je tak pokusem demonstrovat společný základ biblické exegeze a přirozené filozofie. Monáda je vlastně jakýmsi *metajazykem*, z něhož se dají geometricky a kabalisticky zkonstruovat všechna známá písmena, a který v sobě zároveň sjednocuje mnohé tradice.⁴⁴⁹

⁴⁴⁴ ECO, Umberto. *Hledání dokonalého jazyka*, s. 168–169.

⁴⁴⁵ HÅKANSSON, Håkan. *Seeing the Word*, s. 75 a 81.

⁴⁴⁶ Dee se o zmiňuje o „Adamově nahotě“. EGAN, Jim, ed., tr. *Monas Hieroglyphica*, s. 81, 8. Téma adamovského jazyka je později vyzdvíženo v andělských rozpravách. Dee sám také věřil, že byl při psaní *Monas* inspirován a veden boží vůlí a byl tak Bohem k odhalení této moudrosti vyvolen. EGAN, Jim, ed., tr. *Monas Hieroglyphica*, s. 121, 28.

⁴⁴⁷ HÅKANSSON, Håkan. *Seeing the Word*, s. 335.

⁴⁴⁸ Tamtéž, s. 82–84.

⁴⁴⁹ Tamtéž, s. 183

3.3 Koncepty Deeho *Mathematicall Præface* (1570)⁴⁵⁰

Dee se do své rodné vlasti navrátil na jaře v r. 1564. V Mortlakeu⁴⁵¹ se usadil o dva roky později a bydlel v něm až do svého odjezdu v r. 1583. V tomto období byl Dee nejvíce produktivním autorem, jak vyplývá z jeho seznamu knih uveřejněného v *CR* nebo v *Dopisu pro Whitgifta*.⁴⁵² Deeho aktivity v Mortlakeu se před a po napsání této *Předmluvy* nesly ve vlasteneckém duchu. Dee se podle Cluleeho tím snažil definovat svoji roli v alžbětinské společnosti. Znovu se vrátil k tématu námořnictví a navigace, připravoval práce speciálně na přání Alžběty, které s ní, Walsinghamem a Cecilem diskutoval.⁴⁵³ Nadále se setkával s Dudleym, Sidneyem a Dyerem,⁴⁵⁴ ale Deeho roli v různých politických a námořních projektech není snadné odhadnout.⁴⁵⁵ Dee si ve stejném roce, v němž dokončil *Předmluvu*, vytvořil vlastní rodový erb, který souvisel s jeho potřebou vystopovat své předky směrem k předchůdcům britské královské artušovské krve. Tímto krokem chtěl dokázat svoji pokrevní příbuznost s Alžbětou a mohlo to pomoci prosadit Deeho společenskou roli.⁴⁵⁶ Díky pevnému zázemí v Mortlakeu se Dee začal naplno věnovat alchymickým operacím a za tímto účelem si zřídil několik laboratoří, pro jejichž vybavení v r. 1571 podnikl zahraniční cestu.⁴⁵⁷ Clulee upozorňuje, že existuje málo náznaků, které by

⁴⁵⁰ Egan se pokusil modernizovat alžbětinskou angličtinu, v níž je *Předmluva* Deem původně sepsána. Tím přiznává, že mohlo dojít ke změně smyslu některých Deeho původních slov, a čtenáři tak doporučuje nahlédnout do originální podoby, kterou rovněž uvádí, stejně tak jako v případě dvou předchozích Deeho děl.

⁴⁵¹ Mortlake, situovaný na břehu řeky Temže jihozápadně od Londýna, byl v Deeho době oblíbeným místem, o čemž svědčí Deeho početné návštěvy popsané v efemeridách.

⁴⁵² Z tohoto období se dochovala největší část Deeho pozdějších záznamů anďelských konverzací, které ale Dee do těchto seznamů nezahrnul. Otázkou tak zůstává, jak se stavět k Deeho budoucím anďelským konverzacím v porovnání s jeho dalšími spisy z tohoto mezidobí v těchto seznamech, z nichž se stejně všechny nedochovaly. CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 145 a pozn. 1.

⁴⁵³ Jde kupř. o tyto tituly: *Her Majesties title Royall to many forraine countrys, kingdomes, and provinces, written for her Majestie use, and by her Majesties commandment* z r. 1578 a *De imperatoris nomine, autoritate, et potentia, dedicated to her Majestie* z r. 1579. Tyto spisy se nedochovaly. Dee s královnou hovořil 25. a 28. 11. 1577 a s Walsinghamem 30. 11. téhož roku. Tyto zápisy viz FENTON, Edward, ed. *Deníky Johna Deeho*, s. 22. Dee neuvádí obsah těchto hovorů, ale zřejmě měly souvislost s těmito Deeho texty, připravovanými pro královnu.

⁴⁵⁴ Viz zápis z 16. 1. 1577. Fenton poznamenává, že toto setkání se mohlo týkat plánované Sidneyho cesty do Evropy nebo Drakeovy cesty kolem světa. Deeho totiž před touto cestou navštívilo velké množství Drakeových sponzorů. FENTON, Edward, ed. *Deníky Johna Deeho*, s. 20 a pozn. 2. Parry silně vyzdvihuje náboženský rozměr této Sidneyho návštěvy a dává ho do souvislosti s Deeho reformační politikou, kterou předvedl např. v *General and Rare Memorials*, v níž Alžběta figuruje jako suverénní vládkyně celého náboženského světa. Tato Deeho vize byla podle Parryho ještě více podpořena Deeho anďelskými konverzacemi. PARRY, Glyn. *The Arch-Conjuror of England*, s. 122 a 126. Avšak podle Shermána je Deem toto dílo zamýšleno pouze jako pragmatická rada, jak rozvinout britské námořní síly a vyřešit tehdejší finanční problémy, kterým v 70. letech čelila vládní politika. SHERMAN, William H. *John Dee: The Politics of Reading*, s. 153.

⁴⁵⁵ CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 180–186 a pozn. 44. Dyer také Deemu uložil úkol vypracovat dílo o námořních objevech, které Dee pojmenoval *Atlanticall Discourses*. Toto dílo již dnes neexistuje, ale mohlo být identické s Deeho dílem *Reipublicæ Britannicæ Synopsis*, o němž se dochoval pouze Deeho nástin z r. 1570. Clulee dále poukazuje na možný Deeho vliv na kolonizační projekt Humphreyho Gilberta, který Deeho několikrát navštívil v r. 1577, v době, v níž Dee pracoval na svém velkolepém kompendiu s názvem *Brytish monarchy* (viz moje pozn. 244). Jedno z Deeho dřívějších setkání s Humphreyem uvádí Fenton. Viz zápis z 6. 11. 1577 v FENTON, Edward, ed. *Deníky Johna Deeho*, s. 21. Dee se o námořních Gilbertových snahách zmiňuje i ve své *Præface*. Viz EGAN, Jim, ed., tr. Preface to Euclid, s. 191, A.j.

⁴⁵⁶ CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 183 a 192. Dee se o témata spojená s králem Artušem aktivně zajímal. Viz kupř. zápis ze dne 30. 6. 1578 v FENTON, Edward, ed. *Deníky Johna Deeho*, s. 22.

⁴⁵⁷ CROSSLEY, James, ed. *CR*, s. 30.

vystihovaly obsah těchto operací.⁴⁵⁸ V dalších odstavcích se už důkladněji zabývám Deeho nejslavnějším dílem z tohoto období – *Mathematicall Præface*.

Dee *Præface* sepsal ve spěchu, pod nátlakem času a dokončil ji 9. 2. 1570 v Mortlakeu.⁴⁵⁹ V textu naznačuje, že byl požádán, pravděpodobně tiskařem Johnem Dayem⁴⁶⁰ nebo Billingsleyem, aby sepsal *Præface* jako doporučení ke studiu matematických umění a rovněž jako zdůvodnění publikace Euklidových *Základů*, které mají být určeny především pro prostý lid bez znalosti univerzitní latiny.⁴⁶¹ Deeho záměrem ale nebylo zneuctit nebo znevážit absolventy univerzit, kteří budou mít z jeho *Præface* též užitek.⁴⁶² Dee se matematická umění snaží doporučit ke studiu dvěma způsoby, které vyjadřují nejen určitou připravenost na vyšší intelektuální studia, ale zároveň jsou i základem pro jiná společenská umění. Dee se v *Præface* zmiňuje o *Propæ*,⁴⁶³ ale už ne o *Monas*, a tak podle Cluleeho není nápadné, že Deeho *Præface* se spíše vztahuje k Deeho ideám, které měl před r. 1560, když mj. Dee cituje také práce, které obdržel před tímto datem.⁴⁶⁴

Všechna matematická umění Dee graficky znázornil na tzv. matematickém stromu a *Præface* je právě pokusem tento strom vysvětlit.⁴⁶⁵ Dee věřil, že po vzoru Platóna a s imitací Aristotela dokáže jasně a do šířky popsat ve své *Præface* tyto obory a přinést jim tak důstojnost, která jim po právu náleží.⁴⁶⁶ *Předmluva* tak není úvodním textem k Euklidově geometrii, nýbrž má vyzdvihnout matematický rozměr bytí. Též má osvětlit, co je podstatou těchto matematických umění, jak jich využívat a v čem spočívá jejich síla.⁴⁶⁷

Dee v tomto stromu zprvu rozčlenil všechna matematická umění do dvou hlavní větví. První větev jsou tzv. hlavní umění, do nichž řadí aritmetiku a geometrii. Do druhé větve patří tzv. odvozená umění, jež ale vycházejí z těch hlavních. Dee v tomto schématu dále aritmetiku

⁴⁵⁸ CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 178. O povaze Deeho alchymických experimentů, při nichž Deemu v období 1567–1581 asistoval Roger Cook (cca 1552), asi nejvíce svědčí jeho alchymické „deníky“. Viz FENTON, Edward, ed. *Deníky Johna Deeho*, s. 531 a jeho příloha č. 2. K tématu Deeho a Kellyho alchymie doporučuji článek RAMPLING, Jennifer. John Dee and the alchemists: Practising and promoting English alchemy in the Holy Roman Empire. *Studies in History and Philosophy of Science*, part A, vol. 43, Issue 3, 2012. [cit. 2021-01-27]. DOI: doi.org/10.1016/j.shpsa.2011.12.009

⁴⁵⁹ EGAN, Jim, ed., tr. Preface to Euclid, s. 198, A.iiij. verso.

⁴⁶⁰ Tamtéž, s. 180, ciij verso.

⁴⁶¹ Tamtéž, s. 196, A.iiij verso.

⁴⁶² Tamtéž, s. 197, A.iiij.

⁴⁶³ Tamtéž, s. 173, b. iiij

⁴⁶⁴ V případě Deeho *Præface* je nejobtížnější určit, z jakých zdrojů Dee čerpal, protože si po přestěhování do Mortlakeu méně častěji zaznamenával, jaká díla si kdy pořídil. Avšak Dee v *Præface* cituje značné množství pramenů, což dělá tento úkol jednodušším. CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 146–148 a pozn. 4. Dee tak např. popisuje, jak si v r. 1550 od svého přítele Petra Montaurouse, slavného matematika, vypůjčil 13 knih řeckého matematika Diofanta (cca 3. st. n. l.). EGAN, Jim, ed., tr. Preface to Euclid, s. 154, ij. verso.

⁴⁶⁵ Tamtéž, s. 150, 2.

⁴⁶⁶ Tamtéž, s. 149, 1.

⁴⁶⁷ NEUBAUER, Zdeněk. *Magie a Matematika – Dee a Eukleides*, s. 83.

a geometrii rozděluje na jednoduchou a složenou a dále oba obory aplikuje na tzv. věci matematické, přirozené a nadpřirozené neboli božské. Odvozená umění Dee taktéž rozdělil na dvě části: na umění, která mají svá vlastní jména (např. perspektiva, astronomie, muzikologie, kosmografie, archemastrie aj.), a na umění, z nichž některá jsou pojmenována podle těch hlavních (tzn. buď podle aritmetiky, nebo geometrie). Tato poslední pak Dee dále rozčleňuje na běžnou aritmetiku (do níž řadí např. cirkulární aritmetiku, algebru aj.) a běžnou geometrii, kterou Dee znovu dělí do dalších dvou odvětví na základě měření věcí, které se dají vyměřit buď na blízko, nebo na dálku, ať už na zemi, nebo na moři. K těmto větvím Dee opět řadí několik umění.⁴⁶⁸

Dee celý strom v *Præface* dále rozebírá a poukazuje, že kosmos je konstituován ze tří druhů „věcí“, z nichž ty nadpřirozené či božské jsou neviditelné, jednoduché a neměnné. Věci přirozené lze vnímat smysly a věci matematické jsou sice nehmotné, ale mohou být označeny materiální složkou. Matematické věci jsou jakýmsi prostředníkem mezi věcmi božskými a přirozenými.⁴⁶⁹ Číslo a velikost, jež jsou ve své podstatě nemateriální, představují dva hlavní druhy těchto matematických věcí, jejichž vyjádřením je aritmetika a geometrie.⁴⁷⁰ Dee se však zdráhá používat výraz geometrie, kterým v dávných dobách pojmenovali filozofové pravidla pozemského měření, a namísto toho používá termín *megethologia*, který dle něj lépe vyjadřuje podstatu a vznešenost této disciplíny. Euklides se v *Základech* také nezabývá pozemským měřením, a přesto demonstruje užitečnější využití tohoto umění, a proto je podle Deeho potřeba nového názvosloví.⁴⁷¹

Dee popisuje, že všechny věci byly zformovány na základě míry, váhy a čísel, jež byly hlavním vzorcem v mysli Stvořitele.⁴⁷² Tyto tři prvky jsou hlavními cestami stvoření.⁴⁷³ Aritmetiku kromě teologie Dee považuje ze všech umění za nejvíce božskou a čistou, protože pomocí znalosti čísel může být dosaženo moudrosti, v čemž Dee dává za pravdu Platónovi.⁴⁷⁴ Dee tak dále naráží, podobně jako v *Monas*, na matematicky vykonstruovaný vesmír a zmiňuje se, že část této božské vědy byla poodhalena Jáchymem z Fiore (cca 1135–1202) a Picem della Mirandolou. Číslo je trojího seskupení: 1) v mysli Stvořitele; 2) v jeho stvoření a andělských bytostech a 3) v lidské duši. První a poslední stadium tohoto seskupení Dee nazývá jako *number*

⁴⁶⁸ EGAN, Jim, ed., tr. Preface to Euclid, s. 147. Pro Deeho originální znázornění matematického stromu viz tamtéž, s. 124.

⁴⁶⁹ Tamtéž, s. 150, 2.

⁴⁷⁰ Tamtéž, s. 151, j.

⁴⁷¹ Tamtéž, s. 161–162, a.ij.–a.ij. verso.

⁴⁷² Tamtéž, s. 151, j.

⁴⁷³ Tamtéž, s. 174, b.iiij. verso.

⁴⁷⁴ Tamtéž, s. 160, a.j. verso. Dee se hned na počátku *Předmluvy* zmiňuje o „božském Platónovi“. Viz tamtéž, s. 149, 1.

numbering a druhé jako *number numbered*. Číslo samo o sobě je imateriální, věčné a božské, ale jednotlivými stupni se postupně může stát materiálním, tedy tou nejhrubší formou tělesné existence, kterou lze vidět a cítit.⁴⁷⁵ V materiální rovině se číslo skládá z matematického souboru jednotek (*units*),⁴⁷⁶ ale jednotka sama o sobě (*unit* nebo *monáda*) je nedělitelným matematickým tvořivým principem čísla.⁴⁷⁷ Číslo je předmětem aritmetiky a jejím velkým uměním je algebra, podle Deeho pravým názvem *algiebar*, jenž Dee našel v díle *De Divisionibus scientiarum* od Avicenny.⁴⁷⁸ Velikost naopak řeší geometrie. Dee se v *Præface* neopomněl zmínit o svém přátelství s výbornými matematiky Frisiem a Simonem Jacobem (1510–1564) a dále vychvaluje Bacona, který ještě před Raymondem Lullem (cca 1232–1315) či Arnoldem z Villanovy vymyslel tzv. umění dílku.⁴⁷⁹

Dee na závěr v *Præface* charakterizuje poslední umění nazvané jako *archemastrie*. Tato část Deeho *Předmluvy* je podle Cluleeho nejvýznamnější pasáží, která se dotýká Deeho magických zájmů, jež již dříve projevil v *Monas*. Témata Deeho *Præface*, hlavně ta, která byla prezentována v rámci proklovské matematické filozofie, se sice vztahují k Deeho předešlým vědeckým zájmům, jež byly založeny na nemagických zdrojích, ale ohledně svých dřívějších aktivit s magickými aspekty, které vyvinul v 60. letech, byl Dee nesdílný. V *Præface* však Dee na tyto své předešlé magické zájmy přece jen naráží v pojednání o *archemastrii*, jež je důkazem, že Dee byl schopný tyto své magické zájmy integrovat do své matematické filozofie.⁴⁸⁰ To by i vysvětlovalo, proč Dee *archemastrii* považuje spíše za vědu než umění,⁴⁸¹ které je díky své významnosti nadřazené všem ostatním.⁴⁸²

Dee poznamenává, že *archemastrie* je unikátním a vzácným uměním. Její jméno ale není neznámé, neboť tímto názvem bylo kdysi pojmenováno jiné umění.⁴⁸³ *Archemastrie* učí,

⁴⁷⁵ EGAN, Jim, ed., tr. Preface to Euclid, s. 152, j. verso

⁴⁷⁶ Tamtéž, s. 151, j.

⁴⁷⁷ Tamtéž, s. 161, a.ij.; NEUBAUER, Zdeněk. Magie a Matematika – Dee a Eukleides, s. 87.

⁴⁷⁸ EGAN, Jim, ed., tr. Preface to Euclid, s. 154, ij. verso.

⁴⁷⁹ Tamtéž, s. 155, iij. Dee se o tomto umění stručně zmínil již v *Propæ* (srov. Af. 19). Toto tzv. art of graduation stojí na kombinaci a míchání dvou, tří, čtyř nebo i více druhů prvků v jakémkoliv kvantitě, které jsou dále rozděleny podle svých kvalit a vlastností (kupř. teplo–chlad, vlhkost–suchost). Dee zdlouhavě popisuje celý tento proces pomocí tzv. cross of graduation. Cílem tohoto umění je pochopit pravou povahu těchto prvků a souvztažnosti, které mezi nimi panují.

Dee se seznámil s Lullovy texty již v r. 1556, v době svého narůstajícího zájmu o alchymii. K těmto dílům patřil např. alchymický korpus *Quinta essentia Raymondi Lulli*, který je dnes Lullovi přičítán. Tento spis, zabývající se transmutací a medicínou, ostatně Dee jmenuje u pasáže týkající se umění dílku. Srov. RAMPLING, Jennifer. John Dee and the alchemists, s. 499–500.

⁴⁸⁰ CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 166.

⁴⁸¹ Dee umění definuje jako kompletní metodologickou doktrínu, která se zabývá konkrétní a jednotlivou látkou, jež je schopna poskytnout znalosti, které jsou pro lidstvo nezbytné. EGAN, Jim, ed., tr. Preface to Euclid, s. 163, a.ijj.

⁴⁸² Dee však *archemastrii* někdy nazývá též jako umění. Deeho klasifikace vědy a umění má pravděpodobně také co dočinění se silou experimentu nebo s experimentální vědou (viz moje pozn. 366 a 367). EGAN, Jim, ed., tr. Preface to Euclid, s. 195, A.ijj.

⁴⁸³ Clulee informuje, že Thomas Norton (cca 1433–1513) byl první, kdo v souvislosti s alchymii použil termín *archemastrie*, která v jeho pojetí znamenala „úplné mistrovství.“ Dee tak staví na této Nortonově koncepci *archemastrie*, kterou mj. nadále

jak opravdově zakoušet všechny hodnotné závěry ostatních matematických disciplín a přirozené filozofie. Prostřednictvím svých metod také pomáhá těmto disciplínám stát se kompletní zkušeností, která nemůže být nikým dále znehodnocena. *Archemastrie* začíná *experimentem* a dále s ním pracuje, díky němu ověřuje závěry, ke kterým dospěly ostatní obory a sama už předem dokáže postulovat příčiny všech takovýchto závěrů, které opět aplikuje a ověřuje experimentem. Tento proces, na který Dee také naráží v souvislosti s Mikulášem Kusánským (1401–1464), nazývá *experimentální vědou*.⁴⁸⁴

Archemastrie se skládá ze tří pomocných věd: z *alnirangiat*, umění zvaného *ars sintrilla* a ze třetí, tzv. *jiné* optické vědy. Tato *jiná* optická věda, jejíž jméno Dee čtenáři neodhalil a kterou v textu záměrně odlišil od té klasické, je hlavní a řídicí vědou *archemastrie*. Dee k této *jiné* optické vědě pouze uvádí, že její název odhalí, s boží pomocí, až bude mít více příležitostí o ní rozmlouvat. K vědě *alnirangiat* Dee jen dodává, že *archemasterii* prokazuje velkou službu a její název nějak nepozměnil, udává ho tak, jak je známý z jiných textů. K umění *sintrilla* Dee poznamenává, že bylo stručně probráno Artephiem (cca 1150). Úplné umění *archemastrie* má spojitost s výstřední imaginací, k níž Dee v textu uvádí výslovné varování. Někteří sofisté, pokračuje Dee, mohou namítat, že tento druh bizarní imaginace, která souvisí s *archemastrií*, dokáže zničit lidské odhodlání a upřímná přání a touhy. Tento druh imaginace, se kterou se *archemastr* potýká, má souvislost s věcmi úžasnými, ale zároveň neslýchanými.⁴⁸⁵

Clulee vystopoval význam arabského slova *nīranḡiyā*, jež je plurálem perského slova *nīranḡ* a lze nalézt v mnoha v dalších podobných variantách, v nichž se toto slovo vztahuje k různým typům magických praktik, nejčastěji souvisejících s talismany a zaklínáním. Clulee dále píše o arabském dílu *Ghāyat al-Hakīm*, známém též pod latinským názvem *Picatrix*, v němž slovo *nīranḡ* značí magické talismany a zaklínadla, na kterých stojí zejména obrazy *Picatrixu*. Účel těchto obrazů je stejný jako v případě arabských talismanů, tedy přilákat nebeské duchy. Deeho pramenem pro slovo *alnirangiat* byl překlad Avicennova díla *De divisionibus scientiarum*, který udělal Andrea Alpago (cca 1450–1522). Avicenna v tomto díle píše o *scientia alnirangiat*, kterou interpretuje jako jedno odvětví přírodní vědy. Dee se na toto

spojil s ideou *scientia experimentalis*, kterou Dee objevil u Kusánského a především u Bacona. CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 171. Dee se tak na *Monas* v *Praeface*, a to i přesto, že ji výslovně nikde nejmenuje, nepřímou obrací.

⁴⁸⁴ EGAN, Jim, ed., tr. Preface to Euclid, s. 195, A.ijj.

⁴⁸⁵ Tamtéž, s. 196, A.ijj. verso.

Avicennovo dílo rovněž v *Præface* odkazuje⁴⁸⁶ a ve své kopii tohoto díla si sekci o *alnirangiat* opoznámkoval, na okraj poznamenal „magicae“ a podtrhl slova *alnirangiat* a *artis magicae*.⁴⁸⁷

Pramenem pro Deeho zmínku o *ars sintrilla* v souvislosti s Artephiem byla sbírka manuskriptů, kterou si Dee pořídil v r. 1556 a která obsahovala právě spis s titulem *Ars sintrillia*. Clulee podotýká, že tuto sbírku rukopisů se podařilo identifikovat, ale ta část, v níž se nacházel rukopis *Ars sintrillia*, chybí a žádné jiné dílo s tímto titulem se už nikde nevyskytuje. Vodítkem k tomu, co toto dílo obsahovalo, by mohla být práce od Williama Auvergneho (cca 1180–1249) *De universo*, v němž je zmínka o Artephiovi, který obdržel vize skrytých věcí skrze třpytící se vodní povrch, umístěný nad leštěným mečem. Tuto praktiku William nazývá jako *ars triblia vel syntriblia*. Clulee dále uvádí, že řecké *triblia* je výrazem označujícím nějakou nádobu a Dee si, patrně vlivem rozšířené tiskařské chyby, slovo *syntriblia* zaměnil za *sintrilla*. Artephiova technika měla patrně souvislost s magickou technikou divinace skrze předměty, které reflektují sílu světelných paprsků. Dee tak nejspíše pod výrazem *ars sintrilla* měl na mysli právě tuto Artephiovu metodu, jejíž hlavní princip byl veskrze optický. Deeho *jiná* optická věda, která je hlavní vědou *archemastrie*, tak má patrně souvislost s magickým obsahem Artephiova díla *Ars sintrillia* a také s vědou, kterou Dee nazval jako *alnirangiat*. Clulee se tak dostává ke svému podstatnému argumentu: Deeho *jiná* optická věda by mohla odkazovat buď k metodě *zření* pomocí křišťálu, kterou Dee prokazatelně praktikoval na konci 70. let,⁴⁸⁸ nebo ke *katoptromantii*, tedy k divinaci pomocí zrcadel. Clulee toto své východisko podkládá dále tvrzením, že existují náznaky, podle nichž Dee mohl toto *zření* či jinou formu magické divinace praktikovat už v 60. letech.⁴⁸⁹

⁴⁸⁶ Viz moje pozn. 478.

⁴⁸⁷ CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 167.

⁴⁸⁸ Viz Deeho zápis řeckým písmem ze dne 22. 6. 1579 v FENTON, Edward, ed. *Deníky Johna Deeho*, s. 25 a pozn. 16.

⁴⁸⁹ CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 166–169 a pozn. 54. Clulee upozorňuje na jeden Deeho zápis z r. 1568 ve Stoefflerových efemeridách (*MS Ashmole 423*), že Dee při nějaké souvislosti s W. Emerym pomocí magie zjistil velmi přesné datum narození Johna Davise (cca 1552–1605), které stanovil na 3. 5. 1552 ve 2:45 odpoledne. Dee však neudává, o jaký druh magie šlo nebo jakým způsobem to provedl, ale podle Cluleeho toto Deeho zjištění pomocí magie zahrnovalo nějakou formu divinace. Clulee, kterého upozornil Julian Roberts, jako zdroj této informace uvádí *MS Ashmole 423*. CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 140–141 a pozn. 103. Halliwell tuto informaci nezaznamenává vůbec a Fenton ji popisuje pouze v životopisném hesláři, v němž o Davisovi dále tvrdí, že byl mořeplavcem a aktivně se zajímal o duchovní svět. Indicie též nasvědčují tomu, že Davis byl patrně jedním z lidí, kteří vyloupili Deeho knihovnu po jeho odjezdu na kontinent v r. 1583. FENTON, Edward, ed. *Deníky Johna Deeho*, s. 533.

Jeden z Deeho prvních zápisů z pozdější *Mysteriorum Liber Primus*, který podle Cluleeho rovněž podporuje teorii, že Dee započal své „andělské aktivity“ už dříve, uvádí, že Dee se zhruba od r. 1579 „přibližně tímto způsobem, v latině nebo angličtině a navíc od r. 1569 v jiné a zvláštní podobě modlil k Bohu a jeho andělům“. CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 141 a pozn. 105. Pro tento Deeho zápis srov. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha I, s. 1. Dee však konkrétně neuvádí nic o *zření*, křišťálu nebo divinaci, ale hned o pár stránek dál následuje úplně první záznam andělské konverzace se Saulem ze dne 22. 12. 1581. Dee též už v *Monas* používá termín *beryllisticus* pro ty, kteří mají vize za pomoci křišťálu. EGAN, Jim, ed., tr. *Monas Hieroglyphica*, s. 80, 7 verso. Clulee zde tvrdí, že Dee tento pojem odvodil od Paracelsa, podobně jako termín *gamaaea* pro talisman (ale srov. moji pozn. 369). Clulee si tak v tomto bodě protičeří. CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 141.

Dee mezi *Propæ*, *Monas* a *Præface* neviděl žádné rozpory, o čemž mj. svědčí i Deeho druhé vydání *Propæ* v r. 1568. Clulee si pokládá zajímavou otázku: *Jakou strategii, která mu umožnila takto uvažovat, Dee použil?*⁴⁹⁰ Odpovědi na tuto otázku jsou magické aspekty těchto tří Deeho děl: *Archemastrie* (u níž Dee záměrně tento magický rozměr skrýval), kabalistická a okultní témata v *Monas* společně s *Propæ* (jíž Dee navíc znovu publikoval čtyři roky po vydání *Monas*), jež pojednává o astrologické magii. V Cluleeho podání jsou to právě tyto magické aspekty, které jsou v Deeho dílech nejednou propojené s Baconovým vlivem, jež umožnily tuto Deeho strategii, která se skládala z určitého eklekticismu, a unikátní schopnosti asimilovat s různými druhy učeneckých přístupů, navzájem často protikladných.⁴⁹¹

Deeho zájmy a cíle, kvůli nimž tato díla napsal, mohly být sice pokaždé jiné, ale tato tři Deeho díla určitě souvisejí s mnohačetnými zvraty a setkáními, jež Dee zažil. Představují tři etapy vývoje jeho přirozené filozofie, zájmů a myšlení. Sjednocujícím faktorem této jeho filozofie jsou výše načrtnuté magické motivy, a to i přesto, že Dee zprvopočátku vycházel z nemagických pramenů. Souhlasím tak s Cluleem, že tento magický rozměr Deeho přirozené filozofie (ať už dříve či později) zapříčinil jeho zájem o metodu *zření*, kterou při andělských konverzacích praktikoval se svými médii, zejména s Edwardem Kellym, s nímž se poprvé setkal začátkem března 1582. V tomto odstavci se tak konečně dostávám k odpovědi na moji otázku, kterou jsem si položila v úvodu: *Jak je možné, že takový učenec jako Dee, trávil dlouhé hodiny komunikací s duchy?* Odpovědí je metoda *zření*, k níž se Dee postupně dopracoval na základě těchto magických konceptů. Tato technika, založená na optických pravidlech, totiž Deemu nakonec připadala jako nejvhodnější nástroj pro odhalení a pochopení božích pravd, a proto byl Dee schopen prostřednictvím této metody provádět andělské konverzace po tak dlouhou dobu.

Výše jsem se pokusila charakterizovat Deeho přirozenou filozofii, kterou představil ve svých třech dílech *Propæ*, *Monas* a *Præface*, zejména s ohledem na její magický rozměr. Rovněž jsem se pokusila nastínit alespoň některé důležité události, které mohly ovlivnit formování této jeho filozofie. *Propæ*, *Monas* a *Præface* představují tři stadia či body Deeho kariéry a myšlení, které následně vyústily v poslední a nejvýznamnější stadium – v andělské rozpravě.

⁴⁹⁰ CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 146.

⁴⁹¹ Tamtéž, s. 175–176 a 231.

4 ANDĚLSKÉ ROZPRAVY

V této kapitole se nejdříve pokusím popsat tři důležité části „enochiánské magie“ Johna Deeho a Edwarda Kellyho, která je dnes mnohdy nazývána také enochiánským či andělským systémem. Toto označení je v současné moderní literatuře používané převážně v souvislosti s okultní a magickou tematikou,⁴⁹² ale sám Dee na andělské rozpravy nenahlížel jako na magii⁴⁹³ či na nějaký „enochiánský systém“. Faktem ale zůstává, že prostřednictvím Kellyho asistence v těchto rozpravách nebo *akcích* obdržel určité „části“ doktríny nebo učení. Tento termín jsem dala do uvozovek z několika důvodů, které vysvětlím později. Toto učení nebo doktrínu jsem následně rozčlenila do tří částí či úseků, které objasním v podkapitole 4.1. Tyto tři části dnes utvářejí jádro celého „enochiánského systému“. V textu nadále používám toto označení, i přesto, že Dee tak toto učení nenazýval. Zde se tak dostávám k problému výzkumné otázky celé práce, která zní: *Co je tou hledanou magií u Johna Deeho? V první kapitole jsem ukázala, že chápání magie se měnilo. Toto slovo s sebou navíc nese mnoho akademických problémů v oblasti definic, které nakonec potvrzují, že samotné akademické nálepky typu „magie, náboženství, systém“ apod. jsou mnohdy, bez bližšího vymezení prázdné a nic neříkající termíny. V případě Deeho „magie“ se tento problém ještě více stupňuje, když sám tuto nauku tak neoznačil, ale přesto se v mnohém podobá některým magickým (a nejen magickým) idejím jeho doby, jejichž jasné vymezení dnes pro odborníky mnohdy představuje problém. V této fázi je tak podle mého mínění spíše podstatné podívat se a objasnit obsah tohoto učení, ať už ho nazvu jakkoli (magií, náboženstvím apod.), a dále nastínit, jakým způsobem, kdy a v jakém kontextu „bylo předáno“.*

Nadále podotýkám, že nebudu řešit otázku, zda toto učení, popsané v andělských rozpravách, bylo Deemu a Kellymu doopravdy sděleno skrze andělské bytosti či zda si Kelly vše vymyslel a podobně. Tento problém je doposud diskutován jak v odborné, tak v okultní literatuře a vyřešit ho v dnešní době je podle mého názoru nemožné. Důležité je ale pochopit Deeho přístup, který pramenil z jeho oddané zbožnosti a víry, že tato doktrína mu byla předána skrze anděly. Z tohoto Deeho pohledu vycházím. Andělské konverzace dále obsahují mnoho námětů, které souvisejí s níže charakterizovanými třemi částmi učení (viz podkapitola 4.1).

⁴⁹² Do této literatury spadají populární díla od Donalda Tysona jako *Enochian Magic for Beginners: The Original System of Angel Magic* (v českém překladu jako *Zasvěcení do Enochiánské magie*) nebo *Tetragrammaton: The Secret to Evoking Angelic Powers and the Key to the Apocalypse*; dále kupř. dílo od Aarona Leitcha *The Essential Enochian Grimoire: An Introduction to Angel Magick from Dr. John Dee to the Golden Dawn*; kniha od DuQuetteho *Enochian Vision Magick: An Introduction and Practical Guide to the Magick of Dr. John Dee and Edward Kelley* aj.

⁴⁹³ CLUCAS, Stephen. John Dee's Angelic Conversations and the Ars Notoria, s. 240.

Tyto náměty jsou nejčastěji biblického a apokalyptického rázu. Pro upřesnění ještě podotýkám, že andělské konverzace, v nichž jsou tyto tři části učení popsány, jsou záznamy z rozhovorů Deeho a jeho asistentů s anděly, jež jsou psané jeho rukou a které jsou obsažené v jeho *Libri mysteriorum* (viz kupř. příloha 2). Ostatní Deeho související spisy s *Libri mysteriorum* (viz příloha 3) jsou mnohdy Deeho pokusem zpracovat tyto tři části, uvedené již dříve v *Knihách mystérií*, do přesnějšího a ucelenějšího souboru.

Deeho první dochovaný záznam z andělských konverzací pochází z 22. 12. 1581. Tato akce proběhla za asistence Barnabase Saula, který byl jedním z Deeho prvních médií. V tomto zápisu se Dee zmiňuje o „Chrystaline nebo Chrystall Globe“ jako nástroji, který použil pro kontakt s anděly.⁴⁹⁴ Výše jsem uvedla, že Dee prokazatelně tento nástroj použil již v r. 1579.⁴⁹⁵ Nebyl však schopný sám spatřit nějaké vize za pomoci této metody, a proto využíval různých médií.⁴⁹⁶ Existují pouze dva případy, kdy Dee sám něco spatřil. První případ pochází z 25. 5. 1581. K tomuto datu si Dee připsal, že měl vidění v křišťálu.⁴⁹⁷ Druhý případ se stal 1. 5. 1587 (pravděpodobně v Třeboni) a Dee o něm napsal, že měl za Kellyho asistence vizi svého strážného anděla.⁴⁹⁸ Kelly působil v roli Deeho média nejdéle a *Knihy mystérií* jsou tak výsledkem převážně Kellyho a Deeho spolupráce.⁴⁹⁹ Dee disponoval několika takovými křišťály, které nazýval různými jmény.⁵⁰⁰ Při úplně první akci s Kellym, která se konala 10. 3. 1582, velmi krátce po jejich prvním setkání, Dee píše o kameni zasazeném v rámu, který mu věnoval jeho přítel. Tento rám byl na vrcholu ozdoben křížem a Dee si jeho podobu vyobrazil u akce se Saulem ze dne 22. 12. 1581, v níž tento kámen nazval jako „Chrystall Globe“.⁵⁰¹ Jiný kámen byl Deemu tajemně doručen anděly 21. 11. 1582 při jedné z rozprav.⁵⁰² Autoři dodnes tvrdí, že Dee vlastnil i obsidiánové černé zrcadlo, které je v současnosti, spolu

⁴⁹⁴ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha I, s. 7.

⁴⁹⁵ Viz moje pozn. 488 a 489.

⁴⁹⁶ V *Knihách mystérií* jsou uvedeni Saul, Kelly, Deeho nejstarší syn Arthur a Barthilmew Hickman. Saul se Deemu později přiznal, že nikdy žádné bytosti neviděl a neslyšel. Dee v „osobním deníku“ Saula později líčí jako darebáka, který mu způsobil nedozírnou újmu. Viz zápis z 9. 3. 1582 v FENTON, Edward, ed. *Deníky Johna Deeho*, s. 52. Dee tak zřejmě zničil většinu předchozích záznamů, jelikož je považoval za smyšlené. Hickman byl v r. 1607 posledním Deeho médiem, ale v minulosti byl také jedním z jeho prvních asistentů. Viz zápis z 22. 6. 1579 v FENTON, Edward, ed. *Deníky Johna Deeho*, s. 25; KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XX, s. 3. Arthur, ještě jako malý chlapec, na pár dní zastoupil Kellyho v roli média někdy v r. 1587 v Třeboni. Viz např. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XIX, s. 9–16.

⁴⁹⁷ FENTON, Edward, ed. *Deníky Johna Deeho*, s. 35.

⁴⁹⁸ Tamtéž, s. 346 a pozn. 11.

⁴⁹⁹ O Kellyho životě odborníci mají málo věrohodných informací, protože většina z nich jsou často legendy. Kellym se u nás blíže zabírala Petra Chourová, a proto na tomto místě alespoň odkazují na její práci, neboť věnovat se zde detailněji Kellymu není cílem této kapitoly. CHOUROVÁ, Petra. *Alchymista Edward Kelley aneb příběh jednoho „Engellendera“*. Praha, 2019. Diplomová práce. Univerzita Karlova.

⁵⁰⁰ Viz moje pozn. 228.

⁵⁰¹ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha I, s. 7 a 9.

⁵⁰² Tento kámen Deemu doručil nejvyšší představitel heptarchické hierarchie – Carmara. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha IV, s. 30.

s dalšími Deeho předměty, umístěné v Britském muzeu. Dee se však o tomto zrcadle nikde nezmiňuje a tvrzení, že opravdu patřilo Deemu, se tak nemusí zakládat na pravdě.⁵⁰³

Nabízí se otázka, proč se Dee vůbec začal téměř každodenně věnovat praktice *zření*. V závěru třetí kapitoly jsem nastínila, že Dee mohl o této metodě, která by mu přinesla nové a neobyčejné znalosti, přemýšlet již dříve. Autoři se vesměs shodují, že Deeho narůstající zklamání, že doposud nedosáhl pravého vědění, mohlo zapříčinit to, že Dee započal naplno pracovat s touto technikou. Jeho frustrace zároveň s touhou poznat boží tajemství, kterou již dříve vyjádřil např. v *Monas*, nakonec vyústila v andělské rozpravy.⁵⁰⁴ Sám Dee v úvodní modlitbě a vyznání, zapsané před první *akcí* se Saulem, popisuje:

„... po mnoho let, na mnoha místech, vzdálených i blízkých, v mnoha knihách a rozličných jazycích, jsem hledal a studoval; diskutoval s mnoha různými muži ... pouze za účelem nalézt nebo alespoň obdržet nějaký náznak, paprsek nebo záblesk toho, co se nazývá základními pravdami, ale ... po všem mém úsilí jsem nenašel žádnou jinou cestu k dosažení pravé moudrosti než za pomoci mimořádného o daru: [které nelze dosáhnout] žádnou prostou učeneckou doktrínou nebo lidskou vynalézavostí. A viděl a četl jsem v Tvých knihách a záznamech, jak Enoch obdržel Tvoji milost a jak s Tebou rozprávěl, s Mojžíšem, k němuž jsi byl nejvíce nakloněn: a také s Abrahamem, Izákem a Jákobem ... a mnoha dalšími, k nimž jsi poslal Tvé dobré anděly, aby je instruovali, informovali a pomáhali jim v rozličných světských záležitostech ... a někdy k uspokojení jejich přání, obav a otázek po Tvých tajemstvích. Navíc s ohledem na kámen, který díky Tvému nařízení mohli používat vysoce postavení kněží ... proto ... jsem se utvrdil a naučil, že této moudrosti nemůže být dosaženo žádnými lidskými prostředky nebo lidskou silou, ale pouze od Boha, buď přímo, nebo zprostředkovaně.“⁵⁰⁵ (vlastní překlad, dále jen VP)

Dee tak pro techniku *zření* našel oporu v biblických pasážích, v nichž je kámen důležitou součástí kněžského ornátu.⁵⁰⁶ Tyto kameny, později v biblických pasážích popsané jako *urím*

⁵⁰³ TAKEUCHI, Dai. John Dee's Scrying Magic, s. 345 a pozn. 12.

⁵⁰⁴ HÅKANSSON, Håkan. *Seeing the Word*, s. 337.

⁵⁰⁵ „...many yeres, in many places, far and nere, in many bokes, and sundry languagis, I have sought, and studied; and with sundry men conferred...whereby to fynde or get some ynckling, glyms, or beame of such the for said radicall truthes: But...after all my for said endeavor I could fynde no other way, to such true wisdomes atteyning, but by extraordinary gift: and by no vulgar Schole doctrine, or humane Invention: And Seeing, I have red in thy bokes, and records, how Enoch enoyed thy favor and conversation, with Moyses thow wast familier: And allso that to Abraham, Isaac, and Iacob...and sundry other, thy good Angels were sent, by thy disposition, to instruct them, informe them, help them, yea in wordly and domesticall affaires...and sometimes to satisfy theyr desyres, dowtes and questions of thy Secrets. And fardermore Considering, the Shew stone, which the high preists did use, by thy owne ordering...Therefore...I was sufficiently towght and confirmed, that this wisdomes could not be come by at mans hand or by humane powre, but onely from the (ô God) mediatelly or immediatelly.“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha I, s. 5.

⁵⁰⁶ Viz kupř. Ex. 28, 9–12 v němž se praví: „Vezmeš dva kameny karneoly a vyryješ do nich jména synů Izraele: šest jmen do jednoho kamene a zbývajících šest jmen do druhého kamene podle *pořadí* jejich narození. Jako kamenorytec vyrývá pečeť, tak vyryješ do obou kamenů jména synů Izraele. Vsadíš je do zlatých obrouček a umístíš oba kameny na vrchních částech nárameníku, aby byly připomínkou synů Izraele. Áron bude jejich jména nosit na obou ramenou před Hospodinem, aby je připomínal.“ V případě převzatých českých biblických citací vycházím z českého ekumenického překladu *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona*: Český ekumenický překlad. 10. vyd., (8. přeprac.) [vyd.]. Přeložil Miloš BIČ, přeložil Josef Bohumil SOUČEK. Praha: Česká biblická společnost, 1995.

a *tumím*, sloužily k přímé komunikaci s Bohem.⁵⁰⁷ Dee toto své přesvědčení, zdlouhavě popsané výše, zopakoval v září r. 1584 při jednom setkání s Kurzem, při němž mu popsal následující: „Započal a vyhlásil jsem dlouhou honbu za studiem nyní po 40 let ... vždy po malých krocích vpřed s upřímnou touhou po nejlepším a po čistých pravdách ... Ale po této době jsem zjistil, že pouze Bůh (a jeho dobří Andělé) dokáže uspokojit moje přání...“.⁵⁰⁸ (VP)

Z těchto citací plyne, že Dee si postupně, zároveň s narůstajícím zklamáním, uvědomil omezenost rozumového poznání založeného na lidské vynalézavosti a hledal jinou cestu, jak plně uspokojit svoji touhu po všech otázkách a tajemstvích. Metoda *zření* za pomoci kamene, která má navíc biblické opodstatnění, mu toto poznání mohla umožnit. Rovněž připomínám, že Dee se již od svých raných studií zajímal o optické zákonitosti a už v *Præface* mohl nejasně na tuto techniku narážet.

Po poslední dochované *akci* se Saulem ihned následovala první *akce* s Kellym ze dne 10. 3. 1582, který se Deemu zpočátku představil jen jako Edward Talbot.⁵⁰⁹ Dee si však v „soukromém deníku“ poznamenal, že 8. 3. 1582 ho navštívil pan Clerkson se „svým přítelem“. Tímto přítelem byl pravděpodobně právě Kelly, protože den poté se tato návštěva opakovala a Dee si již zapsal Kellyho jméno pod pseudonymem Talbot. Ještě v ten den se Kelly zmínil o spirituálních bytostech. V posledním zápisu k tomuto dni je uvedeno, že Talbot Deemu přislíbil, že se vynasadí, aby Dee pokročil ve svých znalostech magie. Tento zápis je však přeškrtnutý a nad ním je napsáno několik dodatkových slov, pravděpodobně ještě Deeho a také Kellyho rukou.⁵¹⁰

Kelly alias Talbot se tedy krátce po svém sblížení s Deem začal zajímat o Deeho předchozí spirituální aktivity a den poté proběhla jejich první společná andělská konverzace, v níž Kelly figuroval již jako médium. Kelly si v tento den přál vidět a slyšet něco více o Deeho „spirituální praxi“. Dee si nadále zapsal:

„A omluvil jsem se, jelikož jsem nikdy žádnou vulgárně zvanou magii nestudoval ani nepraktikoval, ale přiznal jsem se, že již dlouho toužím po asistenci při mých

⁵⁰⁷ „I doptával se Saul Hospodina, ale Hospodin mu neodpovídal ani skrze sny ani skrze urím ani skrze proroky.“ 1S, 28, 6.

⁵⁰⁸ „I began, and declared my long course of study now for 40 yeres, allways, by degrees going forward, and desyrous of the best, and pure trutthes... But that at lenght I perceyved onely god (and by his good Angels,) could satisfye my desyre...“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XIII, s. 49.

⁵⁰⁹ Důvod, proč se Kelly takto Deemu představil, není jasný. Badatelé se domnívají, že to mohlo být kvůli tomu, že Kelly v minulosti mohl spáchat několik pochybných činů. Pseudonym Talbot Kelly určitě používal až do 4. 5. 1582. V jednom z Deeho prvních zápisů v knize *Quartus Liber Mysteriorum* ze dne 16. 11. t. r. je Kelly už uveden pod zkratkou E. K.

⁵¹⁰ FENTON, Edward, ed. *Deniky Johna Deeho*, s. 52 a pozn. 13.

filozofických studiích skrze společnost a znalosti svatých božích andělů. A poté jsem před něj přinesl můj kámen v rámu...“⁵¹¹ (VP)

Tato pasáž je jednou z mála, v níž Dee přímo píše o „vulgární či prosté magii“ ve spojení se svou osobou a říká, že s ní nemá žádné zkušenosti. Otázkou zůstává, co měl Dee touto magií přesně na mysli. Dee již ale zkušenosti se *zřením* prokazatelně měl, z čehož vyplývá, že Dee tuto praktiku jistě nepovažoval za „vulgární magii“. Dee v této době již určitě znal mnoho děl s magickou tematikou, v nichž autoři jako např. Agrippa, Ficino nebo Pico della Mirandola magii rozdělují na několik typů.⁵¹² Avšak Dee *zření*, *akce* nebo rozpravy nikde neoznačil za *jakoukoliv* formu magie, přestože se k nim dopracoval na základě magických konceptů, které rozpracoval již ve svých třech předchozích spisech. Rozpravy byly Deem jednoduše pojímány jako „spirituální cvičení“, jehož prostřednictvím měl nakonec získat odpověď ke všem svým otázkám. Tato cvičení se nesla v duchu Deeho silné zbožnosti a oddanosti. Z rozprav plyne, že Dee neochvějně věřil, že se mu dostalo jisté boží přízně a vyvolenosti. Technika *zření*, která je schválená v Písmu Bohem samým, byla nejlepší volbou k dosažení klíče k univerzálnímu vědění.

Dříve než přejdu k první části tohoto andělského učení, která byla částečně předána již na první *akci* s Kellym alias Talbotem, ještě nastíním, jakým způsobem tyto andělské konverzace probíhaly. Průběh těchto rozprav byl více méně podobný. Při rozpravách Kelly a Dee zprvu pronesli různé žádosti a modlitby směrem k Bohu a jeho andělům. Dee se modlil ve svém oratoriu a Kelly mezitím v Deeho pracovně, v níž před ním na „obyčejném“ stole,⁵¹³

⁵¹¹ „And I truly excused my self therein: as not in the, vulgarly accownted Magik, neyther studied, or exercised: But confessed my self, long tyme to have byn desyrous to have help in my philosophical studies through the Cumpany and information of the blessed Angels of God. And thereuppon, I browght furth to him, my stone in the frame...“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha I, s. 9.

⁵¹² Peterson si rovněž povšiml tohoto Deeho rozlišení mezi „vulgární magií“ a „spirituálními praktikami“, ale vzápětí dodává, že tyto Deeho praktiky se v mnohém podobají textům rituální magie. PETERSON, Joseph, ed. Introduction. In: *FBM*, s. 20 až 21. Ficino magii rozděljuje na dva druhy: zvědnou a nezbytnou. První druh praktikovali perští kněží, kteří se spoléhali na pomoc démonů, a tomuto druhu magie se Ficino chce vyvarovat. Magie zvědná je podle něj blahodárná a operuje pouze s medicínou a astrologií. Mág je podle něj filozof, jenž zná přirozenost nebeských objektů, využívá jejich vliv, převádí nebeské do pozemského a zkrátka „má pomoc hvězd“. FICINO, Marsilio. *Three Books on Life*. N.Y.: Medieval & Renaissance Texts & Studies in conjunction with the Renaissance Society of America, 1989, s. 389 a 399. Mirandola též magii rozčlenil na dva druhy, které nazývá jako *goeteia* a *mageia*. První je neblahá, protože využívá moci démonů, kdežto ta druhá je dokonalým završením veškeré filozofie. Mág tak vlastně „zasnubuje zemi s nebem“ a Mirandola v této souvislosti píše o Rogeru Baconovi a Al-Kindim. PICO DELLA MIRANDOLA, Giovanni. *O důstojnosti člověka: De dignitate hominis*. Praha: OIKOYMENH, 2005, s. 101 a 105. Agrippa již píše o trojí magii: nebeské, přirozené a obřadní. Tyto druhy magie Agrippa schvaluje a vysvětluje ve třech knihách *De Occulta philosophia*. Tyto druhy magie se mezi sebou mohou mísit, neboť: „Magie vládnoucí mnoha silami a tající v sobě nejvyšší tajemství, obsahuje v sobě věci nejskrytější, podstatu, moc, jakost, hmotu a sílu veškeré přírody... slučující síly věcí, srovnává je mezi sebou, spojuje a snoubí je vespolek, aby je ovlivnila silami vyššími. Jest nejdokonalejší a nejvyšší vědou, posvátnější než filosofie, ba dokonce jest vyvrcholením nejušlechtilější moudrosti.“ AGRIPPA VON NETTESHEIM, Heinrich Cornelius. *Okultní filosofie*. Kniha první. Praha: Trigon, 1992, s. 6.

⁵¹³ Později byla Deemu nadiktována podoba tzv. svatého stolu, *Sigillia Dei* aj., na němž měl být kámen umístěn. Dee tak s Kellym poté zřejmě využívali tento svatý stůl, který měl také sloužit i k heptarchickým rituálům. Dee mnohdy před začátkem *akce* totiž zapsal, jak kámen umístil na stůl.

zřejmě v dosahu světelných paprsků, ležel kámen. Dee byl mezitím připraven si zapsat narychlo vše, co se odehraje. Tyto své poznámky pak sepsal do úhlednější podoby, kterou představuje nynější forma záznamů z rozprav v *Knihách mystérií*. Po nějakém časovém úseku (někdy několika hodinách, ale i minutách) Kelly začal slyšet hlasy a vnímat vize v kameni. Dee samozřejmě nic nevnímal, vše zprostředkovával Kelly. Ve většině *akcí* je jejich začátek zahájen tím, že Kelly v kameni zahlédl vizi zvedající se divadelní opony. Na konci *akce* se tato opona pak zase zatáhla. Dee si skrze Kellyho vždy vyžádal jméno dotyčného anděla nebo ducha a odmítal komunikovat s těmi zlými, kteří několikrát narušili průběh rozprav. Dee si vždy pečlivě zapisoval, kde, v který den a hodinu rozprava přesně proběhla, kdo a co řekl atd. Všechny Deeho dotazy zprostředkovával Kelly. Dee nikdy nepochyboval o věrohodnosti těchto *akcí*,⁵¹⁴ ale na několika místech si poznamenal, když si andělé protřečili. Dee si, jak měl ve zvyku, ve svých *Libri mysteriorum* a ostatních souvisejících spisech na okrajích svými slovy ve zkratce vždy označil důležité informace, spojitosti a výtahy z daných pasáží. Tyto okrajové poznámky jednak slouží pro přehlednější orientaci v tématech a jednak – což je důležité – se z těchto Deeho marginálií dají vyčíst i spojitosti mezi třemi částmi níže popsaného andělského systému. Deeho rukopis v těchto *Libri mysteriorum* je dále charakteristický různými značkami, podtržením, čarami, které se často křížují a propojují tak celé strany. Dee si zakreslil i složitá vyobrazení, která představují základ pro pochopení částí enochiánského systému, některá z nich uvádím v dílčích přílohách.

4.1 Uchopení částí „Deeho andělského systému“

Zpracovat a pochopit tento enochiánský systém, který byl Kellymu a Deemu po kusech a po dlouhou dobu předáván anděly, není jednoduché. Odborníci z řad akademiků tento systém často neprozkoumávají do hloubky, věnují se mu mnohdy pouze okrajově a nejednou pak zaměřují jednotlivé části tohoto systému.⁵¹⁵ Naopak autoři z řad praktikujících okultistů se tomuto systému snaží porozumět detailněji, ale často pouze rozebírají problematiku kolem Strážných věží. Heptarchie nebo *Liber Loagaeth* se dotýkají jenom zběžně. Vyzdvihují tak pouze některé části enochiánské nauky a jiné opomíjejí. V tomto bodě souhlasím s Donaldem Tysonem,

⁵¹⁴ Dee snad nejvíce o této věrohodnosti zapochyboval dne 18. 4. 1587, kdy andělé nadnesli požadavek, aby Dee a Kelly intimně sdíleli své manželské protějšky. Dee se však nakonec tomuto požadavku přece jen podrobil. K této epizodě, která se mj. odehrála při jejich pobytu v Třeboni, viz KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XIX, s. 18–26, 31–46; FENTON, Edward, ed. *Deníky Johna Deeho*, s. 344–350.

⁵¹⁵ Clulee tak např. píše, že: 1) 48 andělských klíčů, sepsaných v Krakově, jsou zároveň seznamem 48 andělů, jejich charakterů, podřízených duchů apod. Spis *48 Claves Angelicae* a samotné klíče však žádný takový seznam neobsahují; 2) v příloze uvádí jména 24 starců pod záštitou Deeho spisu *De Heptarchia Mystica* a 3) jména heptarchického prince Blisdona a krále Bnaspol a chybně uvádí jako Lisdon a Naspol aj. CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy*, s. 210–211 a jeho příloha 8.8.

autorem moderní okultní literatury, který píše, že praktici enochiánské magie využívali jen některé části celého systému a samotná problematika heptarchie tak byla opomíjena. Tyson andělský systém dále rozčlenil do dvou částí na Strážné věže spolu s Klíči a Heptarchii, ale následně dodává, že jde o komplexní a celistvou nauku, kterou lze pochopit jen jako celek.⁵¹⁶

Ve svém bádání jsem ale dospěla k závěru, že tento systém má části tři, které jsou mezi sebou vzájemně propojené, což je třeba brát v potaz. Na tyto spojitosti ještě upozorním. Jednu část tedy nelze úplně oddělit od té druhé. K závěru rozčlenit tuto nauku na tři úseky mě dovedly dva hlavní důvody – samotné sdělení andělů a souvislé pořadí, v jakém byly tyto části Deemu předány. Tyson sice poznamenává, že jednotlivé části smíchali andělé dohromady a byly tak jimi předávány bez logické posloupnosti,⁵¹⁷ ale osobně jsem dospěla k opačnému stanovisku. Tyto tři části jsem nazvala takto: 1) *Heptarchická moudrost*, která je především zpodobněná v Deeho spisu *De Heptarchia Mystica*, k níž jsem mj. přiřadila tzv. Deeho charakter, *Sigillum Dei Emeth*, svatý stůl, prsten; 2) *Liber Loagaeth*, z níž vychází *48 Claves Angelicae* neboli 48 andělských klíčů a 3) *Mystérium Strážných věží* (dále jen *SV*), s nimiž souvisí 91 vládců neboli částí země a pak také tzv. volání 30 aethyrů. Toto volání je zároveň i součástí výše uvedených 48 klíčů. Nicméně *SV* obsahují ještě jeden rozměr, který osvětlím později. Nadiktování těchto částí následovalo v logické posloupnosti. Tyto tři části učení, které tvoří „Deeho magii“, přiblížím v dalších podkapitolách. V literatuře se častokrát setkávám s názorem, že *SV* souvisejí pouze s 48 klíči či voláními, z čímž ale souhlasím pouze částečně a níže také vysvětlím proč. Zároveň však беру v potaz Tysonovo „doporučení“, podle nějž „... mnoho informací z enochiánské magie zůstává skryto. Proto je vždy nebezpečné cokoliv měnit nebo sebejistě tvrdit, že je některá část systému chybná.“⁵¹⁸

Dále upozorňuji, že v této kapitole není možné do detailů vylíčit všechny aspekty a spojitosti jednotlivých částí enochiánského systému, protože to kapacita této práce nedovoluje, ale přinejmenším se pokusím načrtnout jejich základní obrysy. Enochiánský systém jako celek je rovněž tak obsírným fenoménem, že jsem mohla mnohé z jeho aspektů přehlédnout nebo chybně interpretovat. Nejzávažnějším důvodem, proč jsem enochiánský systém takto rozčlenila, je podle mého názoru tvrzení samotných andělů, kteří se o Heptarchickou moudrosti vyjádřili následovně: „*Toto umění je první částí trojnásobného*

⁵¹⁶ TYSON, Donald. *Zasvěcení do enochiánské magie*. Praha: Grada, 2010. Inicie, s. 14–15. Peterson rovněž poukazuje na toto dvojí rozdělení enochiánského systému, ale zároveň taktéž dodává, že tomuto systému je potřeba porozumět jako celku. PETERSON, Joseph, ed. Introduction. In: *FBM*, s. 2–3 a pozn. 3.

⁵¹⁷ TYSON, Donald. *Zasvěcení do enochiánské magie*, s. 14.

⁵¹⁸ Tamtéž, s. 124.

umění, které člověka pojí se světovými znalostmi, správou Jeho bytostí a vhledem Jeho milosti...“.⁵¹⁹ (VP)

4.1.1 Heptarchická moudrost

Hlavní podstatu Heptarchické moudrosti tvoří Deeho spis nazvaný *De Heptarchia Mystica*.⁵²⁰ Tento dokument pozdějšího data je kompilací z Deeho dřívějších *Libri Mysteriorum Mortlaci*. Převážná část tohoto spisu pochází z *Mysteriorum Liber Tertius* a *Quartus*, ale Dee obdržel již na úplně prvních *akcích* s Kellym popis hlavních nástrojů, které Deemu a Kellymu měly posloužit k získání Heptarchické moudrosti. Těmito nástroji mám na mysli: Deeho charakter, čtyři menší a jedna hlavní pečeť, tzv. *Sigillum Dei Emeth*, svatý stůl⁵²¹ a prsten. V *Mysteriorum Liber Primus Mortlaci* hned na první rozpravě s Kellym z 10. 3. 1582 andělé předali tzv. Deeho *laminum*. Tento charakter Kelly spatřil v kameni a Dee si jej bedlivě zakreslil. Andělé však Deeho později informovali, že tento charakter není ten správný, protože byl sdělen zlým duchem.⁵²² Druhé *laminum*, které mj. tvoří i základ svatého stolu, je obsaženo v *Quinti Libri Mysteriorum Appendix* a andělé jej nadiktovali až 29. 4. 1583.⁵²³ Svatý stůl a poté *Sigillum Dei*, byly dalšími nástroji, jež andělé ještě zmínili na první *akci* s Kellym. Tyto instrukce však nebyly konečné, protože finální podobu stolu Dee zaznamenal až v *Quinti Libri Mysteriorum Appendix*, společně se svým pravým *laminem* a detailní podoba *Sigillia Dei* je vysvětlena a zaznamenána až v *Mysteriorum Liber Secundus Mortlaci*. Ve spisu *De Heptarchia Mystica* Dee poznamenává, že „... celá Druhá kniha není nic jiného než mystéria neobyčejného *Sigillia Dei*, jinak nazvaného jako *Sigillum Æmeth*“ (VP).⁵²⁴ Nejedna zmínka ve spisu *De Heptarchia Mystica* o tomto *Sigilliu* společně s narážkami na prsten a stůl, navíc v souvislosti s heptarchickými vládci formují důležité komponenty *první* části enochiánského systému.

⁵¹⁹ „This Art is the first part of a Threefold Art, Ioyning Man, (with the knowledg of the world, the Government of his Creatures, and the Sight of his Maiestie...“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. III, kniha XXIII, s. 3.

⁵²⁰ Robert Turner navrhuje titul tohoto spisu překládat jako „The Mystic Sevenfold Dominion“ neboli „*Mystická sedminásobná nadvláda*.“ Latinské slovo *heptarchia* totiž vychází z řeckého *hepta* (sedm) a *arche* (panství). TURNER, Robert, ed. *The Heptarchia Mystica of John Dee*. Wellingborough: The Aquarian Press, 1986, s. 74. Skinner doplňuje, že slovo *heptarchia* v Deeho době referovalo k sedmi královstvím (Wessex, Essex, Sussex, Kent, East Anglia, Mercia a Northumbria), předtím než byla v 9. st. sjednocena. Dee však tímto názvem označoval nadvládu sedmi planetárních králů a princů. SKINNER, Stephen, ed. Introduction to this Edition. In: *JDS*, s. 29 a pozn. 4.

⁵²¹ Podotýkám, že je potřeba si dát bedlivý pozor na český překlad angl. slova „table“, které se dá přeložit nejen jako „stůl“, ale také jako „tabule, tabulka, deska“ apod. Při popisu všech tří částí enochiánského systému, v nichž kromě tohoto svatého stolu hrají roli např. deska *SV*, tabule *Knihy Loagaeth* apod., je tak potřeba vědět, kdy Dee (a andělé) má na mysli tento svatý stůl a kdy naopak andělé nebo Dee hovoří o tabulích *Knihy Loagaeth* apod., aby následně nedošlo k jejich záměně.

⁵²² Základ tohoto *lamina* představuje znak pro písmeno alfa a prezentovalo tak Deeho samotného. *Laminum* měl Dee nosit na hrudi a mělo ho chránit při každé situaci. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha I, s. 9–10.

⁵²³ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha VI, s. 11–24.

⁵²⁴ „...whole Second boke is Nothing els but the Mysteries most Mervaylous of Sigillum Dei: otherwise called Sigillum Æmeth.“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. III, kniha XXIII, s. 15.

V *Mysteriorum Liber Primus Mortlaci* se pouze dočítáme, že svatý stůl by měl být čtyřhranný o hraně dva lokty dlouhé. Na tomto stole má být položeno *Sigillum Dei* neboli „pečeť živoucího Boha“, kterou podle andělů Dee už zdokonalil ve své jiné knize.⁵²⁵ Na tuto pečeť se má nahlížet v hluboké zbožnosti a Dee ji měl vyrobit z čistého, posvěceného a nebarevného vosku. V průměru má mít devět palců, v obvodu zhruba kolem 27 palců a její tloušťka má být kolem palce a čtvrt. Na rubu má být vyobrazen symbol kříže s nápisem AGLA.⁵²⁶ Stůl měl být vyroben z vonného dřeva, na výšku měl mít dva lokty a pod jeho čtyři nohy měly být umístěny čtyři malé pečeti. Kellymu se následně v kameni zjevila vize, v níž uzřel, jak celý stůl stojí na červeném hedvábí a jak hlavní pečeť, položená na stole, byla též přikryta červeným hedvábím, které bylo širší jak celý stůl a na každém rohu tohoto hedvábí dolů visely čtyři štrápe.⁵²⁷ Právě na tomto vrchním hedvábí, jež bylo položené na hlavní pečeť, měl být položen kámen. Stůl v této vizi měl po svém obvodu charaktery a jména, která podle příkazu andělů měla být na tento stůl napsána žlutou barvou, vytvořenou z dokonalého oleje používaného v kostele. Ingredience tohoto oleje andělé Deemu slíbili sdělit. Tyto charaktery však byly opět chybné, protože si Dee zapsal, že je zjevil anděl temnoty.⁵²⁸ Přesnou podobu *Sigillia Dei* Kelly ještě nespatriil a totéž se týkalo i stolu. Prsten byl anděly popsán až v další rozpravě dne 14. 3. 1582. V tomto dni andělé uvedli, že tento prsten má Dee zhotovit ze zlata, s jednoduchým znakem a nápisem PELE.⁵²⁹ Podoba tohoto prstenu prý nebyla nikdy od dob Šalamouna zjevena. Šalamoun podle andělů prsten využíval k mnohým zázrakům⁵³⁰ a bez tohoto prstenu Dee nedokáže nic vykonat. Kelly dále v tento den znovu spatřil pečeť, která byla 10. 3. nazvána jen jako *Sigillum Dei*, ale nyní tato vize odhalila její pravé jméno, které Kelly přečetl jako *Emeth*.⁵³¹ Celé jméno této pečeti tak zní *Sigillum Dei Emeth*.⁵³²

⁵²⁵ Dee si však vedle poznamenal, že toto tvrzení andělů je chybné.

⁵²⁶ Hebrejská zkratka věty, která znamená něco ve smyslu: „Jsi Všemohoucí, ó Pane“.

⁵²⁷ Kelly však později toto hedvábí na vrchu spatřil i v barvě zelené, která se proměňovala směrem k červené, a pod tímto hedvábím ještě ležela bílá tkanina. Všechny tyto látky Kelly viděl svěšené dolů ze stolu. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha IV, s. 27. Ohledně zbarvení hedvábí andělé později doplnili, že musí být různých, proměnlivých barev. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha VI, s. 22.

⁵²⁸ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha I, s. 10–13.

⁵²⁹ Dee si ke slovu PELE poznamenal odkaz na Reuchlinův spis *De verbo mirifico*. Tento prsten viz příloha 8.1. Dee si celkově zapsal mnoho dalších odkazů na Reuchlina, Agrippu, nebo také na dílo *Heptameron* od Petra z Abana a *Arbatel de magia veterum*. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha I, s. 14–18.

⁵³⁰ O tomto prstenu Krále Šalamouna ve Starém zákoně však není žádná zmínka, avšak existuje pseudoepigrafické dílo *The Testament of Solomon* z počátku 1. tisíciletí n. l., v němž je tento prsten popsán. Archanděl Michael byl tím, kdo Šalamounovi tento prsten přinesl. Ten, kdo prsten vlastnil, vládl silou nad veškerými démony. V tomto prstenu byl umístěn kámen, do nějž byl vyryt pentagram. Šalamoun pak tímto prstenem donutil duchy pracovat na stavbě chrámu. CONYBEARE, F. C. *The Testament of Solomon. The Jewish Quarterly Review*, vol. 11, no. 1, 1898, s. 2 [cit. 2021-01-27]. DOI: doi.org/10.2307/1450398.

⁵³¹ Slovo „emet“ znamená v hebrejštině „pravda“. Dee si poznamenal odkaz na třetí knihu Reuchlinova díla *De arte cabalistica* a na Agrippovu třetí knihu a kap. 11, v níž Agrippa uvádí: „Emeth אמת, jež znamená pravdu a je pečetí Boha.“ AGRIPPA VON NETTESHEIM, Heinrich Cornelius. *Okultní filosofie*. Kniha třetí. Praha: Trigon, 1996, s. 10.

⁵³² KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha I, s. 15–16.

Mysteriorum Liber Secundus Mortlaci už obsahuje podrobný andělský popis tohoto *Sigillia*, kterému se budu dále věnovat. Podobu této pečeti jsem vložila do přílohy 8.2 a 8.3. Celá Pečeť se skládá z vnějšího kruhu, v němž je dále zakreslen vnitřní, hlavní heptagon, ve kterém je dále umístěn jeden heptagram s dvěma menšími heptagony a jedním menším pentagramem. Vnější kruh obsahuje 40 polí a dá se tak rozdělit do čtyř částí. Těchto 40 polí Kelly zpozoroval i jako 40 bytostí. V prvním poli tohoto vnějšího kruhu Kelly uzřel velké písmeno T s číslem čtyři nahoře. Následovalo nadiktování dalších písmen s dalšími čísly. Celkově 39 polí tak obsahuje písmena, ale jedno pole obsahuje pouze číslici pět. Nad nebo pod těmito písmeny se ve většině případů objevuje tedy číslo (ne vždy) a Dee na základě jeho postavení nad písmenem pak určil, jakým směrem se má po kružnici pohybovat, aby tak vytvořil ze všech písmen kruhu sedm následujících jmen: Galas, Gethog, Thaoth, Horlōn, Innon, Aaoth a Galethog. Andělé pak dodali, že každé písmeno v této kružnici představuje těchto sedm andělů, ale jejich funkci blíže nevysvětlili. Tato jména prezentuje i sedm charakterů, které jsou hned zakreslené zvnitřku tohoto kruhu.⁵³³ Dee byl dále poučen, aby sestavil čtverec o sedmi sloupcích a řádcích, z nichž získá jména andělů pro vnitřní, hlavní heptagon. Písmena umístěná v tomto čtverci a čtená shora dolů pak dávají následující jména sedmi archandělů: Zaphkiel, Zadkiel, Cumael, Raphael, Haniel, Michael a Gabriel. Při čtení tohoto čtverce zleva doprava Deemu zase vyšla jména umístěná ve vnějším, hlavním heptagonu: ZIIRHia, aZCaacb, paupnhr, hdmhial, kkaaeee, iieelll a eellMG (posledním znakem je znak kříže). Všechna jména odvozená z tohoto čtverce pak představují mystérium sedmi, již vládnou nad dalšími sedmi, kteří dohlížejí nad zemí.⁵³⁴

Na dalších akcích se Kellymu v kameni zjevila další písmena, která se nacházejí pod vnitřním, hlavním heptagonem a tvoří dalších sedm jmen, počínaje SAAIEME atd. Předtím než Deemu andělé opět sdělili, aby těchto sedm jmen opět uspořádal do dalšího čtverce, nadiktovali Kellymu jména tzv. sedmi dcer (El, Me, Ese, Iana, Akele, Azdobn a Stimcul) a synů světla (I, Ih, Ilr, Dmal, Heeoa, Beigia a Stimcul) a dále jména tzv. dcer těchto dcer světla⁵³⁵ (S, Ab, Ath, Ized, Ekiei, Madimi a Esemeli) a synů těchto synů světla⁵³⁶ (El nebo E, An, Au(v)e, Liba, Rocle, Hagonel a Ilemese). Poté, co Dee uspořádal sedm jmen, počínaje SAAIEME atd., do čtverce 7×7 , zjistil, že různým čtením ze všech čtyř rohů získá všechna tato jména dcer a synů světla a jejich dcer a synů. Na příkaz andělů pak tato jména umístil do vnitřního heptagramu

⁵³³ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha II, s. 2–12.

⁵³⁴ Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha II, s. 13–16. Andělé číslu 7 přikládali zásadní význam a toto číslo ztělesňuje písmeno B.

⁵³⁵ Z angl. „Daughters of the Daughters of Light“.

⁵³⁶ Z angl. „Sons of the Sons of Light“.

a dvou menších heptagonů. Jiným způsobem čtení pak Dee z tohoto čtverce obdržel jména ve vnitřním pentagramu, počínaje jménem Z/Sabathiel. Poslední jméno Levanael bylo umístěno uvnitř pentagramu kolem znázornění kříže. Tato jména představují anděly sedmi nebeských kruhů a jsou těmi, kteří stojí před Bohem. Účel synů, dcer, jejich dcer a synů spočíval především v tom, že přinášejí jména těchto sedmi andělů, kteří stojí před Bohem.⁵³⁷ Synové synů světla jsou později přiřazeni k tzv. heptarchickým králům, což je podrobně vysvětleno v *Mysteriorum Liber Tertius* a *Quartus* a později Deem ještě vypilováno ve spisu *De Heptarchia Mystica*. Předtím, než přejdu k této hierarchii, se pokusím vrátit ke svatému stolu a jeho finální podobě, která je popsána v *Quinti Libri Mysteriorum Appendix*.

Pravé charaktery stolu Kelly spatřil na rozpravě dne 28. 4. 1583. Po obvodu desky tohoto stolu spatřil celkem 21 různě umístěných znaků, resp. písmen andělské abecedy, která se dnes nazývá abecedou enochiánskou, jinými slovy také enochiánou. V každém rohu je vždy umístěno enochiánské písmeno, které představuje B a uprostřed tohoto stolu se nachází menší vnitřní obdélník, který obsahuje dvanáct polí, opět s písmeny enochiány. Tento obdélník je umístěn uvnitř symbolu hexagramu. Kelly nejprve v kameni uzřel čtyři sloupce (představující čtyři strany stolu), z nichž každý obsahoval 21 různých enochiánských písmen, které měl Dee nadále rozčlenit po sedmi do dvanácti skupin. Tato písmena Dee nadále přeložil do latinské verze a umístil je do obdélníku, jenž rozčlenil na půl a který obsahoval dvanáct polí na šířku a sedm na délku. Při čtení zprava doleva se pak z tohoto obdélníku dají odvodit jména sedmi heptarchických králů a sedmi princů (ovšem bez počátečního písmena B), která byla Deemu sdělena už dříve. Počáteční řádek tak začíná jmény (B)aligon/(B)agenol. Tento obdélník 12 × 7 je základem pro umístění enochiánských písmen v malém, vnitřním obdélníku uprostřed stolu a po jeho stranách. Andělé tento postup objasnili takto:

*„Vynechej všechna písmena B ve jménech 7 králů a 7 princů: a umísti je do tabulky rozdělené po 12 a 7 ... a potom do horního řádku napiš písmena prvního krále s písmeny jeho prince, který za ním následuje: a tak dále zapiš dalších šest s jejich princí. Přečti je z pravého horního rohu nakonec řádku, a tak nalezeš kompozici stolu.“*⁵³⁸ (VP)

⁵³⁷ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha II, s. 18–26.

⁵³⁸ „Leave oute the Bees of the 7 names of the seven Kings, and 7 Princis: and place them in a table divided by 12 and 7...and therein write, in the upper line, the letters of the king, with the letters of his Prince following next after his name: and so of the six other, and theyr Princis: And read them on the right hand from the upper part to the lowest, and thou finde, then, the Composition of this Table.“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha VI, s. 10.

Sigillum Emeth andělé opět umístili doprostřed stolu.⁵³⁹ Další den 29. 4. Dee již obdržel pravé *laminum*, neboť předchozí bylo nesprávné. Toto *laminum*, které si Dee zakreslil jak enochiánskými písmeny, tak i těmi latinskými, je znázorněno v příloze 8.4 a 8.5. Rozložení písmen v tomto Deeho *laminu* je založeno na výše uvedeném obdélníku se jmény králů a princů,⁵⁴⁰ protože andělé pak na bázi tohoto obdélníku Deemu nadiktovali přesné pořadí písmen, rozmístěné v tomto jeho *laminu*. Písmena z tohoto *lamina* měl poté Dee rozmístit do dalšího obdélníku (rovněž 12 × 7), který při opětovném čtení zprava doleva, počínaje prvním řádkem, nyní dává jména (B)obogel/(B)ornogo atd. Písmena z tohoto obdélníku poté čtená odshora dolů, počínaje horním levým rohem, pak Dee rozmístit po obvodu stolu a ze středu tohoto obdélníku Dee zároveň vytvořil menší obdélník 3 × 4, který se nachází uprostřed svatého stolu. Stůl byl anděly popsán jako nástroj smíření, na kterém má být kromě *Sigillia Emeth* a kamene umístěno dalších sedm tabulek, tzv. praporců stvoření, které odkazují k sedmi heptarchickým králům a princům. Dee se poté vyptával, která doba je nejvhodnější pro vykonání heptarchických operací za pomoci stolu, *Sigillia* apod. Andělé odpověděli, že vykonání těchto operací je založeno na milosti boží a charakterech jedné z Deeho knih. Dee si na okraj poznamenal, že se jedná o knihu se 48 tabulkami.⁵⁴¹ Touto knihou je určitě myšlena *Liber Loagaeth*, jejíž nadiktování již předcházelo zjevení pravé podoby stolu. Jinou knihu Dee v této době ani neobdržel, ale je zřejmé, že *Liber Loagaeth* nebyla Deem a Kellym dokončená minimálně 5. 5. 1583.⁵⁴² *Liber Loagaeth* považují za součást druhé části enochiánského systému, ale Deeho poznámka a andělské sdělení dávají tuto knihu do souvislosti s Heptarchickou moudrostí. V čem konkrétně tato souvislost spočívá, není zřejmé, ale mohla se týkat kupř. stanovení vhodného data, času a druhu heptarchické operace. *Liber Loagaeth* je knihou, jejíž obsah dodnes není jasný a jejíž účel se tak zatím dá stanovit pouze na bázi andělských sdělení.

Dee si přibližnou podobu stolu též zakreslil latinskými znaky v *Quinti Libri Mysteriorum Appendix* (viz příloha 8.6). Tato Deeho podoba a dále vyobrazení od Casaubona jsou jedinými zdroji, které ilustrují podobu stolu. Deeho verze a verze Casaubonova jsou však na první pohled odlišné, neboť v Casaubonově *T&FR* je celý stůl znázorněn už enochiánskými

⁵³⁹ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha VI, s. 7–10.

⁵⁴⁰ Dee si v *De Heptarchia Mystica* poznamenal: „*Takže na mém charakteru nebo Laminu důstojnosti jsou jména 7 králů a 7 princů, [rozmístěna] dokonale jako na velkém stolu...pouze kromě písmen B (jež je prvním písmenem, společným všem), které je obráceno...*“ (*VP*) z originálního znění: „So, on my Charakter or Lamyne of dignification: are all the names of the 7 kings, and of the 7 Princis, perfectly as in the great Table...the Bees, onely, (being the first letter common to them all) kept bak...“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. III, kniha XXIII, s. 14.

⁵⁴¹ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha VI, s. 11–15.

⁵⁴² KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha VI, s. 21.

písmeny, společně se sedmi prapory stvoření.⁵⁴³ Při porovnání s Deeho vyobrazením stolu v *Quinti Libri Myfteriorum Appendix*, na němž ale nejsou tyto prapory zakresleny, je pořadí levé a pravé strany stolu zaměněno, v horní a dolní straně jsou písmena zapsána v jiném, obráceném pořadí atd. Autoři se dnes nemohou shodnout, jaká verze stolu je ta správná. Turner prohlásil, že Deeho zakreslení představuje správnou verzi a obvinil Casaubonova rytce z toho, že chybně tuto verzi vyhotovil.⁵⁴⁴ Tyson se však domnívá, že Casaubonova podoba je přesná:

„Umělec, který prováděl ztvárnění stolu, pracoval přímo s Deevým stolem a podle všeho odvedl velmi přesnou práci ... Nedává to smysl, obzvláště, když sedm menších desek – pečetě stvoření (které byly podle mého názoru nakresleny na Deevě pracovním stole) – převráceno není, nýbrž se nachází na svém místě.“⁵⁴⁵

Enochiánské písmo se navíc píše zprava doleva a Dee si svůj nákres stolu zapsal latinkou v opačném pořadí, takže ve finále žádné z enochiánských písmen svatého stolu nebylo změněno nebo přemístěno. Tento stůl se nedochoval (stejně tak jako Deeho prsten nebo *laminum*), ale Cotton, Casaubon a Ashmole byli přímými svědky, kteří ho prozkoumali. Ashmole nikde nenaznačil, že podoba originálního stolu by se měla rozcházet s Casaubonovou verzí. Naopak, Ashmoleův popis se shoduje s Casaubonovým. V praporech stvoření není žádné obrácené písmeno a rovněž žádné z enochiánských písmen není samo o sobě převrácené. Dee tak nejenže aplikoval psaní enochiány zprava doleva na konečnou formu stolu, ale navíc pracoval i s optickými vlastnostmi kamene, které mu nakonec dovolily vytvořit jeho finální podobu, kterou otiskl Casaubon. Deeho verze v *Quinti Libri Myfteriorum Appendix* je nakonec identická s tou Casaubonovou. Obě verze jsou tak nakonec správné, protože po jejich komparaci a za použití optických zákonitostí se ukázalo jakési obrácení podél osy, která vertikálně a horizontálně vše převrátí. Dee tak jistě měl vlastní logiku pro toto konečné uspořádání.⁵⁴⁶ K Deeho *laminu* andělé dále poznamenali, že na jeho rubu mají být vyobrazena jména pěti andělů, která jsou zapsána uprostřed *Sigillia Emeth*. Tento stůl, Deem také nazvaný jako stůl praxe, se mohl používat jen po dobu jednoho měsíce.⁵⁴⁷ Dee však tento stůl využíval při „klasickém“ zření.

Nyní se dostávám k jádru celé Heptarchické moudrosti, jež byla zjevena ještě před finální podobou stolu, a kterou tvoří hierarchie heptarchických králů, princů a dalších bytostí.

⁵⁴³ Toto vyobrazení v *T&FR* následuje těsně před první zaznamenanou *akcí* Casaubonem ze dne 28. 5. 1583 (viz příloha 8.7).

⁵⁴⁴ TURNER, Robert, ed. *The Heptarchia Mystica of John Dee*, s. 82.

⁵⁴⁵ TYSON, Donald. *Zasvěcení do enochiánské magie*, s. 77.

⁵⁴⁶ JONES, David R. On the Holy Twelve-fold Table. From the upcoming Hellfire Press edition of *The Vision and the Voice, being of the Angels of the Thirty Æthyrs*, 2019 [cit. 2021-01-27].

Dostupné z https://www.academia.edu/40770879/On_the_Holy_Twelve_fold_Table

⁵⁴⁷ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha VI, s. 22.

Toto jádro andělů odhalili v *Mysteriorum Liber Tertius a Quartus*, počínaje 28. 4. 1582 a konče 21. 11. stejného roku. Kelly v kameni postupně zahlédl celkem sedm čtvercových pečeti, které obsahovaly značky, čísla a písmena různého druhu. Na tyto pečeti, také nazývané jako erby nebo vlajky stvoření, Dee potom též zpětně odkazuje v *Quinti Libri Mysteriorum Appendix*,⁵⁴⁸ v němž se praví, že přináležejí heptarchickým vládcům.⁵⁴⁹ Bližší účel erbů andělů odhalili až v tomto spisu kolem 5. 5. 1583. Prapory stvoření měly být vyrobené z posvěceného cínu a měly posloužit při invokaci heptarchických vládců. Dee je měl nadále umístit podle sedmi rohů *Sigillia Emeth*, buď přímo na stůl, nebo je na něj mohl zakreslit přímo.⁵⁵⁰

Dee obdržel 29. 4. 1582 sedmičlenný kříž, který se stal základem pro tzv. *Tabula Collecta: 49 Angelorum Bonorum*. Tento kříž a *Tabula Collecta* viz příloha 8.8 a 8.9. Rozmístění písmen s jednotlivými čísly v každém dílčím poli je zřejmě náhodné. Dané pořadí jednotlivých sedmi částí kříže jednoduchým způsobem určuje celkem 49 heptarchických jmen, obsažených v *Tabula Collecta*. Dee tak začal první, středovou tabulí uprostřed kříže, která obsahuje pouze písmeno B jako první, počáteční literu všech 49 jmen a dále postupně pokračoval přes druhou tabuli kříže po sedmou. V těchto sedmi tabulích tak Dee postupně a podle čísel od 1 do 49 našel příslušná písmena (kupř. první jméno Baligon Dee podle tohoto kříže zjistil takto: 1. B, 2. A, 3. L, 4. I, 5. G, 6. O a 7. N), jež mu nakonec dala jména v *Tabula Collecta*, kterou Dee ještě na závěr uspořádal do kruhového schématu (viz příloha 8.10). Těchto 49 heptarchických andělů plní vůli Stvořitele a Deemu se podřídí na základě invokací božího jména. Tito andělé znají tajemství zemských záležitostí, vládnou vodě, vzduchu a nitru země. Celá heptarchická vláda se tak skládá ze 49, kteří zároveň představují vůli Stvořitele. V kruhovém schématu *Angelorum Bonorum 49*, které je rozčleněno na sedm částí (dní) a zároveň spadá pod vládu příslušné planety, se tak velkými písmeny nejdříve objevuje jméno krále a poté jeho prince v tomto pořadí: 1. Baligon, Bornogo, 2. Bobogel, Befafes, 3. Bababel, Bv/utmono, 4. Bynepor, Blisdon, 5. Bnaspol Brorges, 6. Bnapsen, Bralges a 7. Blv/umaza, Bagenol.⁵⁵¹

V *Mysteriorum Liber Quartus* je tato hierarchie ještě detailněji vysvětlena právě na tomto kruhovém schématu *Angelorum Bonorum 49*,⁵⁵² na němž je ukázán způsob konečné

⁵⁴⁸ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha III, s. 1–8.

⁵⁴⁹ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha VI, s. 12. Na jiném místě Dee praví, že *Mysteriorum Liber Tertius* je z velké části o těchto sedmi praporech stvoření. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. III, kniha XXIII, s. 15.

⁵⁵⁰ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha VI, s. 24. Turner dodává, že není zřejmé, jakou metodu Dee zavedl, jelikož dnes stůl již patrně neexistuje. TURNER, Robert, ed. *The Heptarchia Mystica of John Dee*, s. 82 a 88.

⁵⁵¹ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha III, s. 9–19.

⁵⁵² Toto schéma 49 *Angelorum Bonorum* neboli dobrých andělů Turner definuje jako syntézu všech sil, v němž je zahrnuta celá heptarchická neboli sedmičlenná doktrína. TURNER, Robert, ed. *The Heptarchia Mystica of John Dee*, s. 95.

podoby uspořádání jednotlivých heptarchických princů pod danými králi. Prvním a vrchním králem celé heptarchické 49 je Carmara⁵⁵³ alias Baligon, který má pod sebou prince Hagonela alias Bagenola. Carmara je v *De Heptarchia Mystica* charakterizován jako organizátor celé heptarchické doktríny, který jako jediný král může poroučet všem zbylým králům a princům a sám tedy dokáže Deemu předat instrukce k heptarchické doktríně.⁵⁵⁴ Carmarův princ Hagonel má zase v područí všech sedm synů světla a jejich synů. Každý král a princ má své příslušné sigillum a Dee je pečlivě zakreslil. V této heptarchické hierarchii se vždy pod králem nachází princ, který má pod sebou dalších 42 ministrů, z nichž každý vládne určitému časovému úseku v jednom celém dni. Dee konkrétně popisuje podobu a zjevení těchto heptarchických andělů, které Kelly v kameni uviděl. Tato zjevení pro objasnění heptarchické doktríny nejsou důležitá a na tomto místě je tak nebudu uvádět, ale pro její plnější pochopení je dobré je znát.

Nejdůležitější je ale vize samotného Carmary, který se ukázal se zlatou trojitou korunou na hlavě, v purpurovém rouchu a v ruce držel jakousi hůlku. Kelly však poté uzřel vizi, v níž před Carmaru předstoupilo všech sedm princů, kteří společně drželi sedmicípou hvězdu z mědi. Tato hvězda se stává základem pro finální uspořádání vztahů král–princ. Kelly dále uviděl, jak jako první promlouvá princ Bagenol, jehož sigillum se nazývá Barees. Bornogo byl druhým princem, kterého Kelly spatřil a jenž se charakterizoval jako znalec všech kovů. Befafes byl třetím princem, který řekl, že vlastní znalosti všech vod. Butmono se zjevil jako čtvrtý a o sobě prohlásil, že jeho síla spočívá v zemi a ve znalosti nekromancie. Blisdon, pátý princ, o sobě řekl, že všechny živé věci v něm spočívají. Brorges se zjevil v plamenech a síla posledního, sedmého prince se jménem Bralges prý spočívá v neviditelnosti.⁵⁵⁵ Každý princ také vyjevil své sigillum.

Přiřazení jednotlivých princů k daným králům je v mnoha ohledech matoucí záležitostí, ale uspořádání vychází z výše zmíněné sedmicípé hvězdy a Dee je nakonec aplikoval na kruhové schéma *Angelorum Bonorum 49*. Dee začínal nedělí, která je v tradiční astrologii spojena s planetou Slunce, jejímž hlavním králem je v tomto schématu Bobogel. K tomuto králi Dee následně přiřadil předchozího venušského, pátečního prince Bornoga. Následuje tedy uspořádání: úterý/Mars Babalel/Befafes, čtvrtek/Jupiter Bynepor/Butmono, středa/Merkur Bnaspol/Blisdon, sobota/Saturn Bnapsen/Brorges, pondělí/Luna Blumaza/Bralges a pátek/Venuše Baligon/Bagenol. Toto uspořádání je o to matoucí, že k pondělí je přiřazen

⁵⁵³ V jiné podobě také Marmara, ale počáteční M nesmí být podle tohoto anděla vyjádřeno. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha IV, s. 28.

⁵⁵⁴ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. III, kniha XXIII, s. 17.

⁵⁵⁵ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha IV, s. 3–8.

rovněž Carmara/Hagonel. Navíc tato dvojice vystupuje pod jinými jmény Baligon/Bagenol v jiný den.⁵⁵⁶ Dee si tento problém uvědomoval, neboť v několika poznámkách na tuto nejasnost upozorňuje.⁵⁵⁷ Nakonec však přiřadil dva krále a prince k jednomu dni. Dne 17. 11. 1582 andělé nadiktovali vždy k určité dvojici král/princ tabuli o 7×6 písmenech. Z těchto 42 písmen, které Dee následně zakreslil do kruhové formy, se jednoduchou metodou dalo odvodit 42 jmen ministrů.⁵⁵⁸ Z kruhového schématu *Angelorum Bonorum 49* se jednotlivé tabule o 42 písmenech, která tvoří jména ministrů, dají pracnějším způsobem taktéž odvodit.⁵⁵⁹ Ministři spolu s králem a princem, kterým jsou podřízeni, společně vždy vládnu jednomu dni (prvních sedm ministrů vládne čtyřem hodinám atd. a jeden mistr tak vládne necelým 35 minutám).⁵⁶⁰ Na této kruhové formě, která vlastně obsahuje jména heptarchických ministrů, měl Dee při heptarchické invokaci stát. Při této invokaci měl Dee nejprve zavolat podle svého přání příslušného krále, poté jeho prince a dále jejich ministry, a to vždy podle dne náležitých k jejich vládě. Tato nenáročná volání jsou prostého rázu a předcházet by jim měla úvodní modlitba.⁵⁶¹ Dee k této heptarchické operaci potřeboval jak svůj prsten, tak *laminum*. Na stůl měl Dee položit jedno z prvních sigill, zakreslené na sedmicípé hvězdě.⁵⁶² Na tomto stole byly též zakresleny (nebo položeny) *všechny* vlajky stvoření nebo tam byly (v druhém případě) situovány *jednotlivě*, podle povahy dané heptarchické operace. Sigillia sedmi králů, v nichž jsou zapsána jména synů synů světla⁵⁶³ a další sigillia princů měla být zakreslena na vonné dřevo, které měl Dee při invokaci držet v ruce.⁵⁶⁴ Přesnou souvislost těchto synů světla s heptarchickými vládci andělé neobjasnili. Carmara o této souvislosti prohlásil, že jde o mystérium, o němž dříve hovořil a s jehož pomocí Dee dokáže vykonat zázraky.⁵⁶⁵ Celá Heptarchická moudrost se má vztahovat k účelu a záměru, v němž se projevuje boží síla, a zároveň se dá aplikovat v současné (Deeho) době. Souvisí tak s mystérii, která tuto současnost

⁵⁵⁶ Toto přiřazení, společně s podrobnějšími vlastnostmi těchto králů a princů, viz KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. III, kniha XXIII, s. 30–37. Carmara sám sebe postavil do čelní pozice vládce celé hierarchie a prohlásil, že tato jeho nadvláda je mystériem známým pouze jemu. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha IV, s. 28.

⁵⁵⁷ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha IV, s. 8. Turner píše, že problém identity Carmara/Hagonela alias Baligona/Bagenola nebyl anděly objasněn. Další výzkum by však mohl přinést vysvětlení. Turner navrhuje, abychom jednoduše vnímali každého prince za součást jeho krále, a to i přes tyto nejasnosti. TURNER, Robert, ed. *The Heptarchia Mystica of John Dee*, s. 102–103.

⁵⁵⁸ Každé písmeno je tak vlastně jménem jednoho ministra. Jejich celá jména se získala vždy posunutím o jedno písmeno vpřed směrem doprava, takže vzniklo další, nové jméno.

⁵⁵⁹ Tyto způsoby andělů rovněž nastínil, ale bylo by náročné je zde uvést. Odkazují však na příslušnou pasáž v KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha IV, s. 29–30.

⁵⁶⁰ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha IV, s. 9–10. Funkce a vlastnosti těchto ministrů nejsou vysvětleny a podle Turnera je složité určit i konkrétní časový úsek, kterému vládnu. TURNER, Robert, ed. *The Heptarchia Mystica of John Dee*, s. 104.

⁵⁶¹ Modlitba a tato volání viz KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. III, kniha XXIII, s. 27–29.

⁵⁶² KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha IV, s. 12–13; KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. III, kniha XXIII, s. 10. Tato sedmicípá hvězda, na níž jsou zakresleny sigillia jednotlivých princů, viz KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha IV, s. 8.

⁵⁶³ Jediný král Bynepor má ještě přiřazenou jednu z dcer světla, Ized.

⁵⁶⁴ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha VI, s. 25.

⁵⁶⁵ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha IV, s. 3.

daleko přesahují.⁵⁶⁶ Heptarchická doktrína také zahrnuje tři druhy vědění, které vychází z poznání Boha, jeho andělů a číselného uspořádání a ze znalostí ohledně počátku a konce všech věcí.⁵⁶⁷ Tato Heptarchická moudrost a praxe, která k ní náleží, se mají dále odehrávat třemi způsoby, které zahrnují práci v božím duchu, jež stojí na jisté důstojnosti, smírnosti a určitém načasování.⁵⁶⁸

Kompletní Heptarchická moudrost, jak jsem nazvala jednu část enochiánského systému, je založena na takových nástrojích jako Deeho *laminum*, *Sigillum Dei Emeth*, svatý stůl a prsten. Středem této moudrosti je heptarchická vláda a hierarchie 49 andělů, které měl Dee za pomoci těchto nástrojů a patřičnými způsoby dosáhnout. Souhlasím tak s Turnerem, že konstrukce stolu spolu s hlavní *Sigillum Dei Emeth* (a čtyřmi menšími) a dalšími nástroji představují nezbytné komponenty pro vykonání heptarchického obřadu.⁵⁶⁹

4.1.2 *Liber Loagaeth* a 48 Claves Angelicæ

Počátky *Liber Loagaeth* neboli *Liber Mysteriorum, Sextus et Sanctus*, která je někdy také označena jako *Kniha Enochova*,⁵⁷⁰ se objevují v Deeho *Liber Mysteriorum Quintus*. V tomto spisu se nachází pouze první tabule z celkových 48. *Liber Loagaeth* je však samostatnou a obsáhlou knihou, jež byla sepsána Kellyho rukou. Tento spis nebyl doposud publikován (kromě Petersonovy online CD verze),⁵⁷¹ což napravil svojí edicí až Klein. Samostatná *Liber Loagaeth* se skládá z celkových 48 tabulí o 49 × 49 polích, v nichž jsou různými způsoby uvedena latinská písmena (některá pole jsou ale i prázdná), která mají dávat celá slova v enochiánském jazyce. Každá ze 48 tabulí formuje vždy jeden celý list této knihy, protože tabule má svoji lícovou a rubovou stranu⁵⁷² a každá ze 48 tabulí má v enochiáně uvedený i svůj

⁵⁶⁶ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha IV, s. 20.

⁵⁶⁷ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. III, kniha XXIII, s. 5.

⁵⁶⁸ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. III, kniha XXIII, s. 13.

⁵⁶⁹ TURNER, Robert, ed. *The Heptarchia Mystica of John Dee*, s. 26.

⁵⁷⁰ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. III, s. 1163. Podle Skinnera je titul *Liber Mysteriorum, Sextus et Sanctus* zavádějící (viz moje pozn. 725). Domnívám se, že i samotný název *Kniha Enochova* je scestný, protože jsem nikde v *Knihách mystérií* nenarazila na zmínku, že *Liber Loagaeth* Dee takto nazýval. Dee se sice na pár místech zmiňuje o „Knize Enochově“ a hned poté o *Liber Loagaeth*, ale z kontextu vyplývá, že jde o dvě odlišné knihy. Srov. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XII, s. 18. *Knihou Enochovou* byla myšlena Velká deska, na níž jsou rozmístěny *SV*. Klein tuto informaci rovněž zaregistroval. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. III, s. 1585. Casaubon uvedl jednu z tabulek *Liber Loagaeth* (konkrétně tabuli 9a) ihned za ilustrací svatého stolu a u této tabule je nápis „A Specimen of the Tables or Book of Enoch“ (viz příloha 9.2). *Kniha Loagaeth* je již tehdy Casaubonem nazvána jako „Kniha Enochova“, ale v Kleinově verzi tento nápis u této tabule chybí. V originální podobě tento název také není uvedený. Srov. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. III, kniha XXV, s. 25 a *SL* 3189:

Dostupné z: <https://phergoph.files.wordpress.com/2014/02/17r.jpg> [cit. 2021-01-27].

Otázkou tedy je, odkud a kdo s tímto názvem přišel (patrně to byl ale Casaubon), neboť Dee ho sám pro *Liber Loagaeth* nepoužíval. Ve středu této tabule je též uvedeno jméno heptarchického prince Bornoga. Pro představu, jak taková kompletní tabule v *Liber Loagaeth* vypadá, viz příloha 9.1.

⁵⁷¹ Tato CD verze již na webových stránkách není přístupná. Na této stránce je ale obsaženo mnoho užitečných materiálů ke studiu enochiánského systému. Viz: <http://esotericarchives.com/dee/index.html> [cit. 2021-01-27].

⁵⁷² Následně budu přední, tj. lícovou stranu označovat písmenem *a*, zadní, rubovou stranu písmenem *b*.

název. První tabule jako jediná není zakreslena do čtverce a je celá zapsána v plné textové formě. *Liber Loagaeth* ale začíná slovy *Arney vah nol gadeth* atd. z tabule 1a. Tato slova ale už představují poslední, tj. 49. řádek tabule 1a, jak je vidět v *Liber Mysteriorum Quintus*. Poslední řádky této tabule 1a spolu s 1b, která je již zapsána v kompletní formě, jsou tedy v *Liber Loagaeth* zaznamenány ještě v textové podobě a až tabule 2a/b je kompletně zakreslena do čtverce 49 × 49. Zbýlých 48 řádků tabule 1a, kdy každý řádek čítá vždy 49 slov, je uvedených v *Liber Mysteriorum Quintus*, v němž je v textové verzi dále uvedena i tabule 1b. *Liber Loagaeth* tedy začíná v textové podobě posledním řádkem tabule 1a a pokračuje tabulí 1b již v kompletní soustavě o 49 slovech (tabule 1b tak začíná slovy *Oxar varmol pan* atd.). Tabule č. 2–48 jsou už zapsány formou celého čtverce. *Liber Loagaeth* je též knihou, kterou se Dee na popud andělů snažil postríbnit.⁵⁷³

Předtím, než se budu dále zabývat vznikem této knihy, který je zaznamenaný v *Liber Mysteriorum Quintus*, nastíním nejdůležitější spojující prvek všech tří částí enochiánského systému Johna Deeho. Tímto prvkem je adamovská nebo andělská abeceda, jež je dnes nazývána jako enochiánská (někdy také *enochiánou*) a jež byla Kellymu a Deemu ukázána ještě před samotným nadiktováním první tabule *Knihy Loagaeth*, která je zapsaná v *Liber Mysteriorum Quintus*. *Enochiána* byla vlastně jakousi předzvěstí *Liber Loagaeth* a to byl jeden z důvodů, proč jsem pojednání o *enochiáně* zařadila do této podkapitoly i přesto, že tvoří spojující prvek všech tří částí. Následně ukážu, co je tzv. *48 Claves Angelicae* (48 andělských klíčů) a nastíním souvislostmi mezi nimi a *Liber Loagaeth*. Součástí těchto 48 klíčů je i tzv. volání 30 aethyrů, které částečně souvisí s tabulkami *Liber Loagaeth*. Toto volání se ale převážně dotýká třetí části enochiánského systému, tzv. Strážných věží. Na tomto místě tak znovu připomínám, co jsem napsala výše: enochiánský systém je i přesto, že jsem ho rozčlenila do těchto tří částí, komplexní a složitou záležitostí, a proto jeho části nelze vnímat úplně odděleně. Takovýchto propojení existuje celá řada a v průběhu textu na ně ještě upozorním.

Enochiánská abeceda je poprvé zapsána v *Liber Mysteriorum Quintus*. Kelly *enochiánu* poprvé uviděl v kameni dne 26. 3. 1583 jako různá písmena ve čtverci o 49 × 49 polích. Písmena byla zapsána barvou čerstvé krve. Kelly dále spatřil, jak jsou tato písmena rozložena

⁵⁷³ Klein upozorňuje, a na to chci především poukázat, že Dee na několika místech nazývá čtyři kvadranty nebo tabule *SV* „Enochovými tabulemi“. Autoři tak zaměňují tabule *Knihy Loagaeth* s tabulemi *SV* a tato záměna v minulosti způsobila mnoho zmatků. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. III, s. 1163. Podle mého názoru tato záměna také zapříčila, že 48 andělských klíčů, které mají v podání andělů odemykat 48 tabulí, autoři dávají *pouze* do souvislosti se *SV*. Poslední, 19. klíč, nazvaný jako klíč 30 aethyrů, má sice jasnou prokazatelnost se *SV*, ale souvislost *všech* těchto klíčů z velké části spočívá ve 48 tabulkách *Liber Loagaeth*. *SV* představují „Knihu Enochovu“, která obsahuje „Enochovy tabule.“ Tento svůj postoj dále ještě dovysvětlím a rozvedu.

na každém listu v celkem 2 401 polích různými způsoby. Rafael, který Kellymu tuto vizi představil, dále prstem ukázal na vrchol tohoto čtverce a do popředí náhle vystoupilo 21 písmen andělské abecedy, které už nebyly ohraničené žádnými liniemi. Dee je patřičně zaznamenal. Rafael nadále tyto charaktery spočítal za pomoci zlaté hole v jakési knize směrem zprava doleva. Ukázal na první literu a řekl *Pa* a Kelly náhle uviděl název tohoto písmene v latinské podobě. Následovalo nadiktování názvů zbylých písmen v tomto pořadí: *Veh, Ged, Gal, Or, Un, Graph, Tal, Gon, Na, U/Vr, Mals, Ger, Drux, Pal, Med, Don, Ceph, Van, Fam* a *Gisg*.⁵⁷⁴ Dee si i zapsal, jak přibližně zní výslovnost názvů těchto písmen. Rafael Deemu přikázal, aby si je zapamatoval. Rafael však Kellymu nesdělil latinské ekvivalenty, protože Dee si na okraj poznamenal, že tato písmena rozluštil den až tři po doručení jejich názvů. Těchto 21 písmen měl Dee následně rozdělit do třech skupin po sedmi.⁵⁷⁵

Dva dny před odhalením těchto písmen andělé Deeho upozornili: „*Objev sílu v pokoře Jeho řeči nebo jazyka a poté spatříš slávu Jeho vrcholu.*“ (VP)⁵⁷⁶ Adam byl prý tím, kdo znal pravou podstatu všech věcí. Rafael poté vytáhl neurčitou knihu se 48 zlatými listy, na nichž Kelly uzřel něco nejasně napsaného v barvě krve.⁵⁷⁷ Určitá předzvěst zjevení 21 enochiánských charakterů v jisté souvislosti s *Liber Loagaeth* tak nastala již dne 24. 3. 1583. V den, kdy byla *enochiána* oznámena, andělé Deemu vyprávěli o Adamovi, který pojmenoval všechny věci, a o prorocích, kteří přímo rozmlouvali s anděly. Deemu se mělo dostat stejného privilegia a Dee si na okraj poznamenal svoje jméno, spolu se jmény proroků Enocha a Eliáše. Následně tedy z knihy o 48 listech vystoupilo 21 znaků. Dee si na okraj poznamenal slova „*The boke, The first Language of God Christ*“. Rafael před jejich odhalením totiž hovořil o nebeské řeči andělů, před níž nemůže být nic skryto a Dee si na okraj stránky poznamenal „*Lingua et Vox Angelica*“ a „*The Powre of the primative divine Spirit or Angelicall speche*“. ⁵⁷⁸ Andělé Deeho a Kellyho znovu v týž den upozornili, že oba se musí naučit tato *svatá písmena*.⁵⁷⁹ Enochiánské písmo andělé považovali za nebeskou doktrínu, která měla uhasit Deeho touhu po všech jeho přáních.⁵⁸⁰ Dee o těchto písmenech pronesl následující slova: „... *myslím si, že tato písmena naší adamovské abecedy mají typický neměnný poměr, [který vyjadřuje] jejich formu –*

⁵⁷⁴ Tedy: b, c, g, d, f, a, e, m, i, h, l, p, q, n, x, o, r, z, u, s, t.

⁵⁷⁵ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha V, s. 5–8.

⁵⁷⁶ Tato věta vychází z Petersonova anglického překladu a pochází z Deeho latinské věty: „*Investigate potentiam in humilitate loquelae eius, et videbitis gloriam frontis eius*“, kterou Peterson přeložil jako: „*Discover power in the humility of his speech (or language) and you (pl) will see the glory of his brow.*“ PETERSON, Joseph, ed. *FBM*, kniha V, s. 261 a pozn. 20.

⁵⁷⁷ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha V, s. 3–4.

⁵⁷⁸ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha V, 6–7.

⁵⁷⁹ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha V, 9.

⁵⁸⁰ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha V, 15.

a podobně je jejich uspořádání také mystické.“ (VP)⁵⁸¹ Anděl II⁵⁸² Deemu odvětil: „Tato písmena představují stvoření člověka, a proto musí mít úměrnost. Reprezentují řemeslnou zručnost, [jejímiž] prostředky byla stvořena duše člověka, podobná Stvořiteli.“ (VP)⁵⁸³

Písmena této abecedy byla Kellymu znovu odhalena 6. 5. 1583, protože Kelly si v době Deeho odjezdu do Londýna nemohl vybavit jejich přesnou podobu kvůli přípravám k výrobě svatého stolu. *Enochiána* se Kellymu najednou zjevila napsaná žlutou barvou na papíře. Kelly stihl písmena obtáhnout černým inkoustem a poté žlutá barva zmizela. Dee si znovu zakreslil těchto 21 písmen.⁵⁸⁴ Tyto charaktery jsou však odlišné od těch prvních a představují opravenou a dokonalou formu enochiánských písmen,⁵⁸⁵ neboť Dee se den předtím dožadoval dokonalé formy *enochiány*, aby mohl dokončit stůl, *Liber Loagaeth* aj. Uriel mu odvětil, že pravá podoba těchto písmen bude doručena zítra, což se tak nakonec opravdu stalo.⁵⁸⁶ Obě verze těchto písmen uvádím v příloze 10.1 a 10.2.

Nadiktování první tabule *Liber Loagaeth* začalo 29. 3. 1583. Dee po Rafaelovi vyžadoval odhalit tajemství knihy, která obsahovala 48 listů. Kelly dále spatřil tabuli 1a na prvním listu této knihy, který se skládal ze 49 × 49 čtvercových polí. V těchto polích byly zapsány barvou krve enochiánské charaktery a Kelly poté spatřil Rafaela se zlatou hůlkou rozdělenou na tři části, jak poklekl. Kelly nato zahlédl prvních sedm písmen prvního řádku (*ceph, van, don, graph, fam, veh, na*), jež Deemu takto postupně jmenoval. Tato písmena, která tvořila celá enochiánská slova, si Dee dále rozdělil do 49 skupin. Rafael Kellymu poté přikázal, aby po něm nahlas zopakoval již celá slova, tvořená z těchto písmen, která Dee takto rozdělil. Tato slova pak začínala *zuresk od adaph* atd. Dee si pak na konci *akce* zapsal, že těchto

⁵⁸¹ „...I think, that those letters of our Adamicall Alphabet haue a due peculiar unchangeable proportion of theyr formes, and likewise that theyr order is allso Mystical.“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha VI, s. 7.

⁵⁸² Deemu se představil také jako El, jenž je jedním z andělů na *Sigillum Dei Emeth*. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha VI, s. 2.

⁵⁸³ „These letters represent the Creation of man: and therefore they must be in proportion. They represent the Workmanship wherewithall the sowle of man was made like unto his Creator.“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha VI, s. 7.

⁵⁸⁴ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha VI, s. 27.

⁵⁸⁵ Tyson obě verze *enochiány* uvádí v přehledné tabulce. První verze podle něj představuje psací *enochiánu* a druhá tiskací. TYSON, Donald. *Zasvěcení do enochiánské magie*, s. 97. Donald Laycock se domnívá, že enochiánská slova a písmena mají základ v angličtině. Tato písmena, zjevená 6. 5., jsou podle tohoto autora rovněž opravenou a správnou verzí enochiánských písmen. Laycock nadále soudí, že Dee a Kelly nám zanechali postup, jak se mají enochiánská slova vyslovovat. LAYCOCK, Donald. *The Complete Enochian Dictionary. A Dictionary of the Angelic Language as Revealed to Dr. John Dee and Edward Kelley*. Boston: Weiser Books, 2001, s. 36 a 41–43. James však tuto podobnost s angličtinou odmítá, přestože existuje několik enochiánských slov, které tuto podobnost mají. James také dodává, že enochiánský jazyk si může být podobný s jakýmkoli jiným, neanglickým jazykem. Některé shody s angličtinou jsou tak zanedbatelné. James dále poznamenává, že Kelly nikdy nevyslovil jakékoli enochiánské slovo, abychom si mohli udělat představu o výslovnosti tohoto jazyka. JAMES, Geoffrey, ed., tr. Preface. In: *The Enochian Evocation*, s. xxij. S Jamesem určitě nesouhlasím v posledním bodě, protože když Deemu bylo např. předáno 48 klíčů, vždy si slovy „call it, prononounce“ apod. zapsal, jak enochiánské slovo zní a jak ho vyslovit. Na ukázkou např. část 1. klíče viz KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha IX, s. 20. Kelly tak musel po vzoru andělů enochiánská slova vyslovit nahlas, aby si Dee poznačil, jak má slova říkat. Dee, když si zapisoval výslovnost, rovněž používal různá fonetická značení. V případě první textové tabule *Liber Loagaeth* Dee na mnoha místech též upozorňuje, jak dané slovo zní.

⁵⁸⁶ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha VI, s. 23.

49 skupin slov tvoří *pouze* první a vrchní řádek a že tato slova začínají na tomto řádku zprava doleva. Rafael poté dodal: „*Učím tě, aby tě tato lekce naučila přečíst vše, co bude později shromážděno z této knihy. Ještě se [o tom] nemá mluvit, ale až nastane vhodný čas*“ (VP)⁵⁸⁷ Za dva dny poté se tento postup opakoval a Dee si nato postěžoval, že tato metoda je zdoluhavá a obdržení všech zbylých 47 řad zabere mnoho času.⁵⁸⁸ Diktování dalších řádků už tedy probíhalo tak, že Kelly zapisoval rovnou celá slova.

V další části popíšu, jak andělé tuto knihu charakterizovali. Samotný název knihy andělé sdělili až 18. 6. 1583. Dee obdržel pokyn, aby její titul napsal jako *Loagaeth* a vyslovoval ho jako *Logah*. Toto slovo v andělské řeči znamená „projev Boží“ nebo „Boží řeč“. První list této knihy, na němž je v textové podobě zaznamenán poslední řádek tabule 1a a dále celá tabule 1b, má zároveň být i posledním, neboť prezentuje neuspořádanost světa bez řádu.⁵⁸⁹ *Liber Loagaeth* sice obsahuje 48 čtverců (nebo listů) s dvěma stranami, ale ve finále tato kniha obsahuje i 49., tzv. skrytou tabuli, která měla být určitým způsobem ještě umístěna na první list knihy (viz pozn. výše). Andělé Deemu totiž sdělili, že celkem existuje 49 částí této knihy, které zároveň představují 49 hlasů. Každý prvek *Liber Loagaeth* je mystériem, protože obsahuje 49 způsobů porozumění, které je obsaženo v mnoha dalších jazycích.⁵⁹⁰ Dne 2. 4. si Dee zapsal slova 3.–8. řádku a Kelly sdělil, že tato slova dokáže přečíst.⁵⁹¹ Další den následovalo sdělení slov 9.–26. řádku; 4. dubna řádku 27.–35.; 5. dubna nadiktování řádku 36.–42. a den poté 43.–48. řádku. Dee si poté zapsal, že 49. řádek začíná o pár stránek dál slovy *Arney vah nol* atd.⁵⁹² Těchto 49

⁵⁸⁷ „I teache. Let this lesson instruct thee to read all that shalbe gathered out of this booke hereafter. It is not to be spoken, but in the time of his own time.“ Dee si opět k několika slovům označil, jak je vyslovit. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha V, 15–17. Z této pasáže vyplývá, že Kelly a Dee jistě měli nějaké ponětí o výslovnosti enochiánských slov a že Kelly nahlas po vzoru andělů tato slova vyslovoval. Otázkou zůstává, jestli andělé měli poslední větou na mysli, že se nemají tato slova znovu vyslovit, ale jediné tehdy až přijde vhodný čas nebo zda se nemá mluvit o tom, co „bude shromážděno“, protože z tabulek *Liber Loagaeth* později andělé odvodili andělské klíče. Další důkaz, že Kelly enochiánská slova vyslovoval, pochází ze dne 15. 4. 1583. Tento den Kelly pracoval na 18. tabulce *Knihy Loagaeth* a přitom: „...he red a parcell therof, playnely & alowde to him self, and thereupon suddenly at his syde appeared three or fowre spiriuall creatures...“ (zvýrazněno) KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha V, s. 56.

⁵⁸⁸ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha V, s. 18–19.

⁵⁸⁹ Dee již k tomuto datu obdržel všech 48 tabulí, ale andělé popsali ještě tabuli č. 49, která měla pouhých 21 slov. Anděl Galvah popsal, že tato slova jsou pouze slova prvního listu knihy. Dee se vyptával a bylo mu sděleno, aby je zapsal do pěti tabulek 3 × 7. V každé mělo být zapsáno těchto 21 slov. První tři tabulky měly být na přední straně prvního listu a další dvě na zadní. Dee měl *Liber Loagaeth* sepsat pozpátku, ale andělé také dodali, ať to udělá po svém způsobu, jen ať nemění žádné umístění písmen. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha VII, s. 26–30. Andělské pokyny kolem této knihy se tak začínaly komplikovat.

⁵⁹⁰ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha V, s. 20. Dee si k těmto 49 částem poznamenal odkaz k datu 24. 3. t. r. V tomto dni totiž neurčitě píše o 48 listech této knihy, ale vedle si poznamenal a spojil čísla 48 a 1, pod nimiž si napsal 49. Andělé mu tento den totiž řekli: „One is one, neyther is, was or shalbe known: And yet there are iust so many.“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha V, 4.

⁵⁹¹ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha V, s. 21–24.

⁵⁹² KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha V, s. 24–37. Některé Deeho poznámky, které si během tohoto nadiktování řádků zapsal, jenom potvrzují to, že Kelly a Dee výslovnost znali. Dee si totiž např. zapsal: „E. K. understode the Language: and wold have spoken somewhat, but he was willed to stay.“ Také pokyn andělů, který zněl: „when it is written, reade it no more with voyce, till it be in practise“ podkládá toto tvrzení. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha V, s. 26 a 29.

slov v každém 49. řádku tedy formují tabuli 1a na prvním listu, ale v samotné *Liber Loagaeth* je zprvu uveden pouze poslední, 49. řádek (*Arney vah nol* atd.). Hned za ním následuje tabule 1b o 49 řádcích se 49 slovy v každém řádku.⁵⁹³ Proč Dee tento poslední, 49. řádek tabule 1a takto v *Liber Loagaeth* umístil, mi není zřejmé. Přestože byly andělské pokyny komplikované, Dee nejspíš jednoduše nakonec postupoval podle toho, co Kelly viděl, protože celou tabuli 1b o 49 řádcích Kelly v kameni spatřil najednou. Dee si totiž poznamenal, že poté, co anděl Uriel dokončil tabuli 1b na zadní straně prvního listu, hned si vše okopíroval, jak mu Kelly sdělil, a Dee tedy ještě 6. dubna obdržel celou tabuli 1b.⁵⁹⁴ Dee dále poznamenal, že ostatní tabule na dalších listech jsou zapsány na jiném místě, v jiné knize. Touto knihou je *Liber Loagaeth*, jejíž zbylé tabule měl Dee obdržet do 40 dní.⁵⁹⁵ Kolem 18. 4. Dee zaznamenal, že Kelly již získal 30 tabulí a že uběhlo již 21 dní od „dobrého pátku“ (tj. 29. 3.), kdy byla předána první slova tabule 1a.⁵⁹⁶ Andělé zbývající tabule nepředali hned najednou, ale předávali je postupně.

Andělé obsah *Liber Loagaeth* neozřejmili a dodnes žádný badatel nedokázal říct, o čem vlastně tato kniha je.⁵⁹⁷ Výše jsem nastínila, že tato kniha by mohla nést zakódované informace ohledně přesného času (a možná povahy) heptarchické operace.⁵⁹⁸ Ze 48 tabulí (plus jedné skryté, 49.) andělé potom odvodili *48 Claves Angelicæ* neboli 48 andělských klíčů, k nimž se později vrátím. Těchto klíčů nakonec bylo rovněž 49, protože jeden klíč byl opět skryt. Andělé Deeho na několika rozpravách upozornili na souvislosti mezi tabulemi *Liber Loagaeth* a těmito

⁵⁹³ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. III, kniha XXV, s. 1–9.

⁵⁹⁴ Posledních devět řad o 49 slovech tabule 1b je již zapsaných do podoby čtverce, který ale ještě nemá kompletní formu. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. III, kniha XXV, s. 40–50. Tím však, že Dee uvedl po vzoru Uriela jako první řádek *Arney vah* atd. na prvním listu a poté obdržel dalších 49 řádků tabule 1b, nakonec získal 50 řádků na celém jednom listu. Na tuto nejasnost se Dee ptal Kellyho, který mu odpověděl, že řádek *Arney vah* atd. je posledním, 49. řádkem tabule 1a, a proto by se tento řádek neměl počítat jako první řádek tabule 1b. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha V, s. 50. Avšak Dee měl takovýchto pochybností víc a všechny si zapsal, aby je andělům poté přednesl. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha V, s. 42. Tyto nejasnosti Deeho dlouho trápily a vztahovaly se i ke správnému provedení stolu, *lamina* aj. Viz rozprava z 9. 6. 1583 KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha VII, s. 16. Dee při práci na *Liber Loagaeth* mnohdy vyžadoval pomoc andělů, neboť byl často zoufalý a domníval se, že zhotovit tuto knihu nedokáže. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha VII, s. 42.

⁵⁹⁵ Dee počítal těchto 40 dní od 29. 3., tedy od nadiktování prvních slov tabule 1a. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha V, s. 39 a 50.

⁵⁹⁶ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha V, s. 56.

⁵⁹⁷ Jim Reeds se pokusil odhalit uspořádání neboli vzorec jednotlivých tabulí knihy *Soyga*. Dnes existují přinejmenším dva manuskripty této knihy – *MS SL. 8* a *Bodley 908*, jejíž majitelem byl právě Dee. Manuskript *MS SL. 8* je zřejmě Deeho kopií této knihy. Reeds poukazuje, že osm tabulí v *Liber Loagaeth* bylo okopírováno z této knihy. Většina tabulí *Liber Loagaeth* ale postrádá jakýkoliv vzorec, oproti knize *Soyga*, která obsahuje skrytý vzorec, jenž se zakládá na určité klíčové frázi nebo slově. Dee se dále mohl inspirovat jejím uspořádáním o 36 × 36 polích (vyjadřující tak číslo šest), když Deeho *Liber Loagaeth* se zakládá na 49 × 49 (tedy čísle sedm). Otázkou zůstává, proč Dee nebo Kelly těchto osm tabulek okopírovali. Jedním z důvodů mohlo podle Reedsa být, že těchto osm tabulí Dee (nebo Kelly) okopíroval proto, aby je mohl porovnat s těmi „svými“, nebo se Dee mohl domnívat, že byly odhaleny stejnou cestou jako materiál v *Liber Loagaeth*. REEDS, Jim. John Dee and the Magic Tables in the Book of Soyga, s. 178, 183–185 a 195–201. Klein těchto osm tabulí zahrnul jako dodatek k *Liber Loagaeth*. Srov. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. III, kniha XXV, s. 108–115.

⁵⁹⁸ Souvislost Heptarchické moudrosti s *Liber Loagaeth* viz s. 94 této práce. Laycock kupř. tvrdí, že existuje nepatrná souvislost mezi andělskými klíči a 49 heptarchickými anděly, ale podle mého názoru bude tento vztah mít co dočinění s *Liber Loagaeth*. LAYCOCK, Donald. *The Complete Enochian Dictionary*, s. 54.

klíči. Těchto 48 klíčů totiž má otevřít 48 bran poznání (jedna brána nesmí být otevřena), tedy 48 tabulek *Liber Loagaeth*.⁵⁹⁹

Všechny tabule *Knihy Loagaeth* určitě nebyly předány 5. 5. 1583, ale andělé Kellymu řekli, že další den by mělo být předání zbylých tabulek dokončeno. Informace, která se týká využití této knihy, Deemu ale ještě neměla být odhalena, avšak andělé neustále poukazovali na datum 1. srpna. V tento den mělo dojít k užití *Liber Loagaeth* v praxi. Dee se měl devět dní před tímto datem pokořit před Bohem.⁶⁰⁰ Následně andělé Deemu dali 40 dní na kompletní dokončení *Knihy Loagaeth*⁶⁰¹ a kolem 6. 5. 1583 andělé Kellymu očividně předali zbylé tabule, jež slíbili dodat do 40 dní. Kelly je ihned sepsal, ale na úplné vyhotovení této knihy s Deem měli časový interval 40 dní (v té době ještě ani neznali pravý název *Loagaeth*).⁶⁰² Dee tak kolem 8. 5. toho roku požadoval vědět, od kdy má počítat těchto dalších 40 dní, aby ji včas dokončil, na co má být kniha napsána a v jakých barvách atd. Knihu měl Dee vyhotovit podle svého uvážení⁶⁰³ a Dee pak další den přemýšlel nad uspořádáním jejích stran, tedy zda má tuto knihu uspořádat jako svatý jazyk (tedy odzadu, zprava doleva) a jak má vtěsnat slova tabule 1b do 49 malých polí, přičemž vymyslel, že tato slova napíše na několik listů a ne do těchto malých polí atd.⁶⁰⁴

Deemu bylo též sděleno, že nemá hledat mystéria této knihy do doby, než k tomu Bůh určí vhodný čas, a andělé dodali, že on a Kelly jsou Bohem vyvoleni až do samého konce, kdy jim budou odhaleny prvotní znalosti, které se týkají těchto mystérií. Záleží tedy na Bohu, kdy se rozhodne otevřít toto mystérium moudrosti.⁶⁰⁵ Dee se poté vyptával na svoji knihu *Soyga*

⁵⁹⁹ V tomto bodě se právě domnívám, že mnoho autorů zaměnilo tabule *Liber Loagaeth* za tabule *SV*, o nichž se andělé na několika místech vyjádřili jako o „Enochových tabulkách.“ Srov. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XIX, s. 27. Autoři pak hledají hlavní spojitosti *všech* těchto klíčů v souvislosti se *SV*, ale podle mého názoru má tuto souvislost *pouze* volání 30 aethyrů.

⁶⁰⁰ Dee však tuto praxi podle dochovaných záznamů nikdy nevykonal. Tato praxe byla anděly později nazvána uměním *Gebofal* (viz moje pozn. 637).

⁶⁰¹ Andělé Deeho instruovali, což je zajímavé, že k datu 1. 8. má být připraven i svatý stůl a náčiní s ním spojené. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha VI, s. 21–23.

⁶⁰² KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha VI, s. 27. Dee však tuto knihu stejně nestihl v požadovaném intervalu vyhotovit, neboť v rozpravě z 28. 5. 1584 mu bylo řečeno, aby 48 listů svázal dohromady, části těchto listů postříbřil a aby obvod knihy měl kolem 30 palců. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XI, s. 13. Otázkou tak zůstává, kdy Dee vůbec tuto knihu dokončil. Není ani jasné, zdali se něco odehrálo 1. 8. 1583, v den, který andělé určili k praktickému použití *Liber Loagaeth*, stůl, Deeho *lamina* aj., protože *Liber Sexti Misteriorum (et sancti) parallelus Novalisque* končí datem 4. 7. 1583 a *Liber Peregrinationis Primae* začíná až 21. 9. t. r., tedy dnem Deeho odjezdu z Mortlakeu. Deeho „osobní deník“ o této praxi mlčí. Následující rok se však 1. 8. Dee a Kelly vydali na první cestu z Krakova do Prahy, do které dorazili 9. 8. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XII, s. 23.

⁶⁰³ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha VI, s. 28–29

⁶⁰⁴ Zajímavé je, že zhotovení knihy andělé nechali na Deem, ale kolem 18. 6. t. r. mu zase řekli, aby ji sepsal zezadu a později přidali další pokyny. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha VI, s. 30–31.

⁶⁰⁵ Tato rozprava proběhla dne 18. 4. 1583 a na níž se Uriel Deeho dále dotázal, zdali mají andělé nějaký hlas. Dee odpověděl, že nemají žádný takový orgán, který by jim umožnil mluvit, ale že mají sílu a schopnost danou od Boha předávat zprávy lidskému zraku nebo uchu v tom smyslu, že jej lidská imaginace dokáže smyslově vnímat. Uriel odpověděl, že andělé vskutku nemají žádný hlas, ale přesto vydávají zvuk, který zaplňuje veškerý prostor, a jakékoliv vzdálené věci pak od sebe nejsou odděleny. Dee si pak na okraj poznamenal „Vox angelorum“. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha V, s. 57–58. Na jiné akci

a bylo mu řečeno, že tato kniha se správně nazývá jako *Soyga alca miketh*. Deemu bylo oznámeno, že tento název pochází z edenského jazyka, kterému se učil Adam. Tento jazyk byl podle andělů ztracen při zničení Babylonské věže. Dee chtěl vědět, zda se něco z tohoto jazyka dále dochovalo a zda Adam něco v tomto jazyce napsal. Na dotazy andělé odpověděli vyhýbavě. Tato pasáž poukazuje na Deeho zájem o téma jazyka a dále také naznačuje, jak Dee smýšlel o Enochovi, a proto ji zde zmiňuji. Dee totiž poznamenává, že tento jazyk mohl být od Adama předáván dalším skrze tradici a že *Knih Enochova*⁶⁰⁶ neboli Enochovo proroctví mohlo být sepsáno v tomto jazyce, protože zmínka o tom je v Novém zákoně a Dee ji dále konkrétně cituje.⁶⁰⁷ Andělé se již nejednou, v přímé souvislosti s tématem jazyka, zmínili o Adamovi. Dee si toto téma rovněž spojil s Enochem a se zjevením andělské abecedy, která vlastně ztělesňuje tento edenský nebo adamovský jazyk. Na dalších rozpravách bylo Deemu o Enochovi postupně sdělováno více informací.

Spis *48 Claves Angelicae* je dílo, v němž Dee do přehledné podoby sepsal 48 andělských klíčů, jejichž předání trvalo od 13. 4. 1584 do 13. 7. 1584 a odehrálo se v Krakově. Tento Deeho spis představuje nejvěrohodnější verzi pojetí klíčů⁶⁰⁸ a Dee v něm též uvádí anglický překlad jednotlivých enochiánských slov, které tyto klíče tvoří a jež Kelly uviděl v kameni. Dee do tohoto spisu začlenil i 30 názvů aethyrů, které rozmístil do cirkulárního formátu.⁶⁰⁹ Úplně prvotní verze těchto 48 klíčů začíná v *Mensis Mysticus Saobaticus: Pars prima eiusdem* a končí *Liber Quintus Cracoviensis Mysticus, Apertorius*, konkrétně tedy 13. 7. zjevením posledního

Dee řešil pohlaví andělů a odkazoval se na Trithemia, podle nějž žádný anděl ženského pohlaví nepřináší nic dobrého. Anděl Galvah, jež mj. Deemu konečně sdělil titul *Knihy Loagaeth*, se totiž předtím Kellymu zjevil v ženské podobě. Dee na to reagoval a Galvah poté řekl, že andělé sami o sobě nejsou ani ženského ani mužského pohlaví. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha VII, s. 20.

⁶⁰⁶ *Knih Enochova* však v Deeho době ještě nebyla objevena, ale legendy o ní již kolovaly. Dnes jsou známy tři verze této knihy. První verze byla objevena teprve kolem r. 1773. Ve všech verzích Enoch vystupuje jako vyvolený prorok boží, který předpověděl potopu a jemuž se dostalo všech pozemských a nebeských znalostí. Nakonec získal privilegium setrvat v přítomnosti boží, když byl zaživa vzat na nebesa. SZÖNYI, György E. Enoch – the Modern Apocalyptic Hero. *Contemporary Cultural Representations of the Biblical/Apocryphal Patriarch. IKON: Journal of Iconographic Studies*, vol. 8, University of Szeged, Budapest, 2015, s. 132 [cit. 2021-01-19]. DOI: <https://doi.org/10.1484/J.IKON.5.107801>

⁶⁰⁷ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha V, s. 58–59. Tato latinská biblická pasáž viz PETERSON, Joseph, ed. *FBM*, kniha V, s. 354 a pozn. 443. Tato pasáž, kterou Dee uvádí latinsky, zní anglicky takto: „And Enoch also, the seventh from Adam, prophesied of these, saying, Behold, the Lord cometh with ten thousands of his saints. To execute judgment upon all, and to convince all that are ungodly among them of all their ungodly deeds which they have ungodly committed, and of all their hard speeches which ungodly sinners have spoken against him.“ *KJV*, Jude 14–15.

⁶⁰⁸ V *Libri Septimi, Apertorii, Cracoviensis* kompletně chybí klíč 14 a 15 a klíč 16 se dochoval v tomto spisu jen částečně. Srov. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha X, s. 48–54. Skinner uvádí, že Deeho původní číslování klíčů se liší od jejich číslování ve spisu *48 Claves Angelicae* a tento spis vyhodnotil jako věrohodnější verzi. SKINNER, Stephen, ed. Introduction to this Edition. In: *JDS*, s. 37–38. Skinner si však popletl Deeho očíslování *anglických překladů* klíčů, které byly Deemu dodány v *různém pořadí* později, s jejich *originálním* pořadím v enochiánském jazyce, které Dee uvádí vždy postupně a správně (tedy od 1. k 18. klíči), tak jak mu byly klíče původně doručeny. Původní číslování klíčů se tak shoduje s jejich očíslováním uvedeným ve spise *48 Claves Angelicae*. Dee si zkrátka potřeboval udělat pořádek v tom, který anglický překlad patří ke správnému klíči. Dee pak, kupř. pod 12. klíčem, uvádí „toto je osmý“, čímž však odkázal na anglický překlad tohoto klíče. Srov. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha X, s. 46 a KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XI, s. 79.

⁶⁰⁹ Viz KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. III, kniha XXI, s. 1–21.

klíče 30 aethyrů a názvů těchto aethyrů. Prvních 18 klíčů bylo Deemu zjeveno před nadiktováním první verze čtyř *SV*, ale anglické překlady 14 klíčů byly Deemu oznámeny až po sdělení *SV*. Klíč nebo také volání 30 aethyrů Dee obdržel až poté, co znal tyto čtyři *SV*. Strážné věže mají prokazatelnou souvislost s tímto voláním 30 aethyrů. Nyní pouze zmíním, že základem pro správné pochopení těchto *SV* je tzv. Kellyho vize Strážných věží, kterou spatřil 20. 6. 1584 a Deemu poté byly 25. 6. stejného roku na základě této vize odhaleny její čtyři kvadranty.⁶¹⁰ Volání 30 aethyrů, které má prokazatelnou souvislost se *SV*, tak rozeberu na konci této podkapitoly, ale považuji ho spíše za součást třetí části enochiánského systému i přesto, že Deemu bylo ve dnech 21.–22. 5. 1584⁶¹¹ (čili před nadiktováním *SV*, voláním 30 aethyrů a jejich jednotlivých názvů, ale již po oznámení 18 andělských klíčů) sděleno tzv. 91 zemských částí (nebo také zemských vládců), kteří právě přináležejí dílčím *SV* – lépe řečeno tyto *SV* utvářejí. Těchto 91 vládců je rozděleno do jakýchsi 30 sfér, které vyjadřuje slovo „aethyr“ nebo v Deeho variantě „ayre“. Tyto sféry jsou zároveň rozprostřeny po celých *SV*. Volání 30 aethyrů má invokovat těchto 91 vládců, kteří zároveň představují části země a jejichž jména tedy utvářejí tyto *SV*. Deemu bylo 23. 5. 1584 také oznámeno, jak je těchto 91 zemských částí známých v jeho jazyce.⁶¹²

Volání 30 aethyrů pokládám převážně za součást třetí části enochiánského systému, do níž jsem též začlenila *SV*, i když je toto volání součástí *48 Claves Angelicae*, přičemž všechny tyto klíče byly zároveň odvozeny z tabulí *Liber Loagaeth*. Toto volání Dee sice obdržel až po nadiktování *SV*, ale jména 91 vládců získal již předtím, a proto jsem se rozhodla, že volání 30 aethyrů popíši již v této podkapitole. Celkově všech 48 klíčů nebo volání má v podání andělů odemknout 49 bran moudrosti, ale jedna brána nesmí být otevřena. Dospěla jsem k závěru, že těchto 49 bran představuje 49 tabulí *Liber Loagaeth*. Tyto brány se tak vlastně nedotýkají čtyř *SV*, kdežto volání 30 aethyrů se dotýká jak *SV*, tak i bran, resp. tabulí *Liber Loagaeth*. Toto volání tak podle mého mínění mělo dvojí účel: 1) invokovat těchto 91 vládců (a další bytosti 30 aethyrů) umístěných na *SV*, kteří také představují i její zemské části, a 2) otevřít 30 bran neboli tabulí *Knihy Loagaeth*. Vše patřičně dovysvětlím, protože *SV* mají ještě jiný význam. Poukazuji rovněž na to, že interpretovat nebo alespoň částečně vystihnout podstatu všech tří částí enochiánského systému považuji za náročný úkol a s vědomím, že se mohu dopustit mnohých chyb, se o to přesto pokusím. V dalším textu se tak nejdříve zaměřím na předání

⁶¹⁰ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XI, s. 33–48.

⁶¹¹ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha X, s. 60–92.

⁶¹² KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XI, s. 1–10.

prvních 18 klíčů a na andělská sdělení, která se jich týkají. Zároveň také představím spojitosti těchto klíčů s *Liber Loagaeth*. Všechny tyto souvislosti andělé na *akcích* taktéž uvedli. Posléze představím volání 30 aethyrů.

Den před předáním 1. klíče se Kellymu v kameni zjevil anděl Nalvage, který Deemu sdělil následující:

„*Jsem tu proto, abych tě naučil a informoval podle tvoji doktríny, [která ti byla] doručena, jež je obsažena ve 49 tabulích. Ve 49 hlasech nebo voláních, jež jsou přirozenými klíči k otevření těchto, ne 49, ale 48 (pročez jedna nesmí být otevřena) bran porozumění: čímž bys měl obdržet znalosti, [jak] hýbat každou branou a zavolat tolik, kolik budeš chtít ... [načež] ti odhalí tajemství jejich měst a udělají tě [schopným] dokonale porozumět obsahu v těchto tabulích.*“ (VP)⁶¹³

Tato pasáž je rozhodující, neboť ukazuje, že 48 klíčů (resp. 49, ale jeden klíč je určen Bohu) se týká tabulí *Liber Loagaeth*, protože andělé poukazují na „doktrínu, která byla doručena“. *Liber Loagaeth* se svými 48 (resp. 49) tabulkami byla jedinou takovou doktrínou, která tento andělský popis v této době splňovala. V logickém pořadí tak následovalo nadiktování klíčů, které se k této knize vztahují.⁶¹⁴ Nalvage již v únoru 1584 Deemu oznámil, že ve 49 tabulích, které mají být dokončeny,⁶¹⁵ jsou obsaženy mystické andělské hlasy, které reprezentují nevinnost a čistotu božského jazyka. Deemu bylo přislíbeno, že mu bude odhaleno tajemství této řeči, která je svatým mystériem.⁶¹⁶ Dne 12. 3. stejného roku Nalvage Deemu oznámil, odkud se tyto klíče odvozují: z písmen nebo charakterů tabulí *Liber Loagaeth*. Dee odpověděl, že mu bylo slíbeno, že tato kniha bude dokončena, a pokud se tak stane, Nalvage pak může ukazovat od písmenu

⁶¹³ „I am therefore, to instruct and informe you, according to your Doctrine delivered, which is conteyned in 49 Tables. In 49 Voyces or callings: which are the Naturall Keys, to open those, not 49, bud 48: (for One is not to be opened) gates, of understanding: Whereby you shall have knowledge to move every gate, and to call out as many, as you pleas...open unto you the Secrets of theyr Cities, make you understand perfectly the conteyned in the Tables.“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha IX, s. 8–9. Podle tohoto andělského sdělení je tak klíčů celkem 49 a jeden klíč je skryt.

⁶¹⁴ Srov. moji pozn. 587, v níž uvádím andělské sdělení o tom „co bude později shromážděno.“ Autoři jako Tyson a další současní okultisté tuto citovanou pasáž vztahují na Velkou desku, která obsahuje *SV*, ale ne k tabulím *Knihy Loagaeth*. V jejich pojetí má 48 klíčů otvírat brány umístěné na Velké desce. Tyson sice upozorňuje, že tyto klíče byly získány z *Liber Loagaeth*, ale tím veškerá spojitost klíčů a této knihy končí. Kvůli tomuto postoji se pak tito autoři snaží urputně nalézt na bázi různých propočtů těchto 48 bran na Velké desce, která obsahuje tyto *SV*. Tyson tyto brány objevil na základě Deeho nákrešů 12 hebrejských kmenů. V tomto nákreš Deee jistě viděl podobnost s Velkou deskou, ale pochybuji, že Deee andělské sdělení o 48 branách vztáhl na tuto desku. Není divu, že Tyson pak mohl prohlásit, že andělé jednotlivé části systému míchali *bez logické posloupnosti* dohromady. TYSON, Donald. *Zasvěcení do henochiánské magie*, s. 14 a 137–142. Kellyho vize *SV* také obsahuje pouze čtyři brány. Andělské pokyny byly často nejasné, protichůdné a chaotické, ale přesto se domnívám, že tyto tři části enochiánskému systému byly předány v jistém logickém řádu. Aaron Leitch je jedním z autorů, kteří poukazují na vztah tabulí *Liber Loagaeth* a andělských klíčů. LEITCH, Aaron. *The Essential Enochian Grimoire: An Introduction to Angel Magick from Dr. John Dee to the Golden Dawn*. Minnesota: Llewellyn Publications, 2014, s. 150 a 294–331.

⁶¹⁵ Z této *akce*, která proběhla 11. 2. 1584, vyplývá, že Deee *Liber Loagaeth* ještě nedokončil a zřejmě spoléhal na to, že ji dodělají andělé. Nalvage určitě hovořil o tabulích této knihy, jelikož Deee si k tomu poznamenal, že Madimi mu oznámila, že její matka tyto tabule dokončí a Deee si zapsal odkaz k r. 1583. V tento rok, konkrétně 29. 6., když Deee pracoval na této knize, se mu zjevila Madimi, která požádala svoji matku, aby tuto knihu dokončila. Matka přislíbila, že až přijde čas, tak Deee naleznou tuto knihu dokončenou. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha VII, s. 42–43.

⁶¹⁶ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha VIII, s. 58.

k písmeni a Dee s Kellym pak všechny instrukce zapíší. Slova klíčů, která takto Dee obdrží, mu však budou přednášena pozpátku.⁶¹⁷ Při jejich praktickém využití je ale Dee měl přednášet již odpředu.⁶¹⁸ Následující den Nalvage začal Deemu oznamovat jednotlivá písmena enochiánských slov a zpočátku složitě popisoval, na jaké pozici v dané tabuli se nachází určité písmeno. Dee si pak zaznamenával jednotlivá slova, včetně toho, jak je přibližně vyslovit. Další den 14. 3. Nalvage už rychlejším tempem sděloval celá slova 1. klíče, která Kelly zároveň viděl v kameni. Klíč 1. tak byl dokončen 14. 4. a ještě týž den Kelly v kameni spatřil anglický překlad všech 86 slov⁶¹⁹ 1. klíče, který si Dee poté napsal k jednotlivým enochiánským slovům.⁶²⁰ Nalvage znovu vystihl účel těchto klíčů takto:

„Každá tabule má svůj klíč: každý klíč otevírá svoji bránu a každá otevřená brána vydává znalosti svého vchodu a mystéria těch věcí, které On ohradil. V těchto palácích nalezněš ty, kteří mají sílu ... každý palác je nad svým městem a každé město je nad svým vchodem.“ (VP)⁶²¹

Klíč 1. se vztahoval až ke druhé tabuli *Liber Loagaeth*, k její první tabuli nebyl přiřazen žádný klíč, protože se tato tabule vztahuje k samotnému Bohu.⁶²² Celý 2. klíč, čítající 52 slov, byl pravděpodobně⁶²³ nadiktován dne 16. 4. Postup byl stejný – Nalvage oznamoval celá slova klíče, Dee zapisoval a Kellymu se poté dostalo anglického překladu.⁶²⁴ Před oznámením 3. klíče Gabriel popsal Adamovu nevinnost a jeho schopnost rozprávět s anděly. Adam tak byl účastníkem božských mystérií. Jazyk, který Dee obdržel, je tím jazykem, kterým Adam hovořil ve své nevinosti. Tento jazyk nebyl nikdy odhalen žádnému člověku, až nyní má jeho znalost získat právě Dee.⁶²⁵ Dne 25. 4. Dee obdržel 3. volání o 80 slovech, ale předtím, než se tak stalo, mu bylo řečeno, že v klíčích jsou skryta mystéria veškerenstva a všeho pohybu na světě.⁶²⁶ Dne 28. 4. Dee získal 4. volání o 47 slovech.⁶²⁷ V sobotu 7. 5. bylo Deemu přislíbeno, že další pondělí dostane zbylých 14 klíčů a andělé znovu zdůraznili jejich roli. Klíče Deemu umožní

⁶¹⁷ První čtyři klíče byly tímto způsobem takto předány, ale zbytek klíčů již byl Deemu doručen popředu. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha X, s. 9.

⁶¹⁸ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha IX, s. 11.

⁶¹⁹ Ohledně počtu slov prvních čtyř klíčů vycházím z *Mensis Mysticus Saobaticus: Pars prima eiusdem*. V díle 48 *Claves Angelicae* se pak celkový počet slov u některých klíčů mírně liší.

⁶²⁰ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha IX, s. 12–29.

⁶²¹ „For every Table hath his key: Every key openeth his gate, and every gate being opened giveth knowledge of him self of entrance, and of the mysteries of those things whereof he is an inclosure. Within these pallaces you shall finde those that are of powre... For every pallace is above his Cytie, and every City above his entrance.“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha IX, s. 29–30.

⁶²² KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha IX, s. 29 a 35.

⁶²³ Část Deeho rukopisu s uvedeným datem zde chybí.

⁶²⁴ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha IX, s. 37–43.

⁶²⁵ Dee si na okraj zapsal „Lingua Angelica“ a „Lingua Angelica vel Adamica in suo innocentiae statu.“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha IX, s. 48.

⁶²⁶ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha IX, s. 51–63.

⁶²⁷ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha IX, s. 72–78.

vstoupit do soukromých komnat moudrosti.⁶²⁸ Dee však tyto klíče získal najednou až 14. 5. a Nalvage určil, že slova těchto zbývajících klíčů již nebude hlásit odzadu.⁶²⁹

Těchto 18 klíčů bylo Deemu a Kellymu předáno v Krakově a o dalších 30 voláních Nalvage 21. 5. nejdříve prohlásil, že jsou voláním 91 princů nebo vládců, mezi něž je Země rozdělena na několik částí. Nad těmito 91 vládci stojí 12 jiných andělů, kteří jsou zároveň anděly 12 izraelských kmenů. Těmto 12 andělům vládne dalších sedm, kteří již stojí před samotným Bohem. Těchto 91 princů jsou duchové aethyrů (v Deeho verzi ayrů). Dee má proto porozumět, že po celé zemi je rozprostřeno 30 míst (ayrů), z nichž jedno je nahoře, druhé vespod atd. Dee měl tato místa zatím nazývat jako první, druhý, třetí Aethyr apod.⁶³⁰ Andělé izraelských kmenů vládnu po třech vždy jednomu ze 30 ayrů.⁶³¹ Deemu bylo v týž den ohlášeno, který z těchto andělů, jež panují nad kmeny izraelskými, vládne nad prvními 14 ayry, a který z nich vládne dalšímu množství jiných bytostí aj. Dále následovalo sdělení prvních 42 jmen 91 vládců, kteří po *třech* spadají pod prvních 14 ayrů. Tito vládcové zároveň představují části zemského povrchu.⁶³² Den poté Dee získal jména zbývajících 49 vládců, kteří přináležejí zbylým 16 ayrům.⁶³³

Volání 30 ayrů představuje 30 klíčů a celkový počet všech *Claves Angelicae* je tedy 48.⁶³⁴ Klíč 49. andělé Deemu nesdělili, ale několikrát se v rozpravách zmínili o „49. volání“, avšak toto 49. volání nebylo identifikováno a primárním účelem 48 klíčů tak bylo otevřít 48 bran moudrosti, protože 49. brána nemůže být otevřena.⁶³⁵ Pod těmito 48 branami je vlastně míněno 48 tabulí *Liber Loagaeth*, z níž bylo těchto 48 volání vyextrahováno. Klíče tak mají tyto tabule nějakým způsobem odemknout. K první tabuli není přiřazen žádný klíč⁶³⁶ a až ke

⁶²⁸ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha X, s. 5.

⁶²⁹ Klíč 14. a 15., tedy v *Libri Septimi, Apertorii, Cracoviensis, Mystici, Sabbatici, pars Tertia*, chybí úplně a 16. klíč chybí zčásti. Je tedy možné, že tyto tři klíče byly Deemu sděleny v jiný den, ale pravděpodobně byly všechny zbývajcí klíče ohlášeny najednou v týž den. Tyto chybějící klíče jsou naštěstí uvedeny v Deeho spise *48 Claves Angelicae*. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha X, s. 9–58. Anglické překlady těchto klíčů andělů dodali až po ohlášení *SV*. Tyto překlady zbývajících klíčů Dee nedostal postupně, ale na přeskáčku. Dne 5. 7. 1584 tak obdržel překlady k volání 6, 5, 9, 8, 10, 12, 11, 15, 14, 13, 18, 16 a 17. Překlad 7. klíče Dee získal až 11. 7. t. r. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XI, 74–81 a 92–93.

⁶³⁰ Nalvage Deemu zprvu sdělil, že tyto aethyry nemají žádné jméno. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha X, s. 62. Názvy aethyrů byly ale Deemu přece jen později sděleny.

⁶³¹ Ke 30. Aethyru s názvem *TEX* přináležejí ale andělé čtyři a stejně tak i čtyři poslední vládci z celkových 91. Srov. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. III, kniha XXII, s. 32.

⁶³² KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha X, s. 62–74.

⁶³³ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha X, s. 78–92.

⁶³⁴ Dalo by se také hovořit o 19 enochiánských klíčích, z nichž ten poslední, jímž je volání 30 ayrů, rozšiřuje počet klíčů na 48. SKINNER, Stephen, ed. *JDS*, kniha III, s. 209 a pozn. 6.

⁶³⁵ Andělé si později v tomto ohledu protřečili, protože Gabriel na *akci* z 9. 7. 1584 Deemu řekl, že až získá všechna volání, tak: „Then shall you have the Calls, that you loke for. And so enter into the knowledge and perfect understanding of the 49 gates and Tables, yf you will.“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XI, s. 91.

⁶³⁶ Dee tuto informaci zaznamenal na několika místech a později též dodal, že před obdržení 1. klíče Nalvage vyslovil sice několik písmen, ta ale netvořila celá slova, aby mohla vytvořit vůbec nějaké volání. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XI, s. 82. Nalvage opravdu den před dodáním 1. klíče vyřkl několik písmen, která by podle mého názoru mohla tvořit hledaný 49. klíč pro první tabuli *Liber Loagaeth*, která nesmí být otevřena.

druhé tabuli je připojen 1. klíč. Dee a Kelly však brány nikdy neotevřeli a andělé jim sami jasně neurčili, ve který čas by toto „otevření“ měli provést. Otázkou také je, co by se po otevření těchto bran stalo. Andělé se v tomto ohledu srozumitelně nevyjádřili.⁶³⁷ Samotné volání 30 aethyrů, společně s jejich názvy, Dee obdržel až mnohem později (tj. v rozmezí 12.–13. 7. 1584). Toto volání 30 aethyrů však také sloužilo pro invokaci 91 vládců (a dalších, podřízených duchů), kteří představují 91 zemských částí a jejichž jména jsou zakreslena ve čtyřech kvadrantech *SV*. Další měsíc již Deemu byly odhaleny tyto kvadranty, ale i poté, co Dee tyto *SV* získal, andělé dále naráželi na těchto 48 bran a jejich volání.

V době, kdy Dee získal poslední, anglický překlad k 7. volání, také zažádal o volání 30 aethyrů, které mu andělé poté přislíbili oznámit další den⁶³⁸ a opět podtrhli roli prvních 19 klíčů⁶³⁹ a zopakovali, že klíče představují: „... *přístupy k věděni, obsažené v mystických tabulích: každá [úplná] tabule, [jež je] obsažena na jednom celém listu.*“ (VP)⁶⁴⁰ Dee však neměl *Liber Loagaeth* stále dokončenou ani po obdržení všech klíčů a *SV*, protože si dne 23. 7. 1584 zapsal: „*Četl jsem si Mapsamova předešlá slova o knize [tj. Liber Loagaeth], jejíž 48 listů má být připraveno k postříbření a rád bych se dozvěděl, co mám tedy udělat.*“ (VP)⁶⁴¹ Dee se v této souvislosti také zmiňuje o *Knize Enochově* a následně o *Liber Loagaeth*. Podstatné je tedy rozlišit tyto *dvě různé knihy*, z nichž *Knih Enochova* představuje desku neboli tabuli *SV*, která byla Deemu již předána, a *Liber Loagaeth* ztělesňuje „posvátnou a postříbřenou knihu o 48 listech“. Následující Deeho slova ukazují, že měl na mysli dvě různé knihy:

„*Učinil jsem krátký proslov k Bohu ohledně mého upřímného počínání až doposud: [co se týče] napsání Knihy Enochovy, knihy, jež má být postříbřena [tj. Liber Loagaeth], jak těžce tohle mohu provést k mé spokojenosti (knihy jsou položené na stole, ta Enochova a ta, jež má být postříbřena).*“ (VP, podtrženo)⁶⁴²

⁶³⁷ V rozpravách je však plno narážek, které vyzdvihují praktické použití této knihy, klíčů aj. V době Deeho a Kellyho pobytu v Praze dne 29. 1. 1585 andělé uvedli, že praxe otevření 48 bran je svatým umění, jež je nazýváno jako *Gebofal*. Toto umění je omezeno na 48 bran (a tedy i klíčů), jimiž začíná Deeho Svátá kniha. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XIV, s. 36. Toto umění má patrně souvislost i s heptarchií (viz moje pozn. 541), ale není zatím jasné, v čem konkrétně tato souvislost spočívá.

⁶³⁸ Deemu toto poslední volání 30 aethyrů andělé další den (tj. 12. 7.) opravdu předali, ale dokončeno bylo až následující den, v němž Dee také získal i všechny názvy 30 aethyrů.

⁶³⁹ Andělé však měli na mysli 18 klíčů, jež Dee už obdržel a jeden klíč (tj. 49.), který je ale určen výhradně Bohu. Dee si totiž k této pasáži připsal: „There are but 18: besides the first to God.“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XI, s. 93.

⁶⁴⁰ „...entrances into the knowledg of the Mystical Tables: Every Table conteyning one hole leafe.“ (zvýrazněno) KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XI, s. 93. V této větě sledávám opět další důkaz, že andělé opravdu hovořili o mystických tabulích v *Liber Loagaeth*, jelikož se zmiňují o „jednom celém listu“.

⁶⁴¹ „I red Mapsama his first words of the boke to be prepared of 48 leaves to be sylvered: and wold gladly know what I was now to do.“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XII, s. 18.

⁶⁴² „I made short discourse to god, of my sincere and iust dealing hitherto: of the boke of Enoch written, of the bok to be sylvered, how hardly I can get it performed to my contentment: (the bokes being layde on the Table, that of Enoch, and that as it we sylvered).“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XII, s. 18. Z této citace také vyplývá, že obě knihy již byly v nějaké formě rozpracované.

Toto rozlišení je potřeba brát v potaz pro správné pochopení, kdy se andělé a Dee zmiňují o „Enochových tabulích“ a kdy o tabulích *Liber Loagaeth*. Záměna těchto dvou knih a jejich „tabulí“ může vést k zásadnímu nepochopení celému enochiánskému systému Johna Deeho. Výše jsem uvedla, že autoři tyto dvě knihy častokrát zaměňují a 48 klíčů pak vztahují *pouze* ke *SV* neboli *Knize Enochově*. Těsně před předáním této knihy andělé Deeho dlouze informovali o Enochovi, kterému Bůh udělil správu nad částmi Země, a na boží pokyn Enoch poté sepsal knihu, která měla vyjádřit toto vědění. Následně byly Deemu 25. 6. 1584 předány *SV*, které vlastně představují tuto *Knihu Enochovu*. Dostávám se tak ke třetí části enochiánského systému, kterou jsem nazvala *Mystérium Strážných věží*.

4.1.3 Mystérium Strážných věží

Dee předtím, než konečně získal poslední klíč 30 aethyrů společně s jejich názvy, obdržel třetí a finální část enochiánského systému – Strážné věže (zkráceně *SV*). Kelly měl zprvu vizi, kterou Dee zaznamenal v *Libri Septimi, Apertorii, Cracoviensis, Mystici, Sabbatici, pars Quarta*. Tato Kellyho vize je rozhodující pro výklad, co tyto *SV* vůbec jsou a co obsahují. Kellymu se v této vizi zprvopočátku *SV* odhalily jako čtyři věže, které byly rozmístěné ve čtyřech světových koutech a z každé věže Kelly poté třikrát uslyšel zvuk trumpety. Ze všech těchto věží byl posléze na zem hozen vždy jeden koberec dané barvy (na východě koberec červené barvy, na jihu bílé, na západu zelené a na severu černé) a trumpety zazněly ještě jednou, načež se brány věží otevřely. Následovalo procesí, které mířilo z jednotlivých bran směrem ven. Z každé věže nejdříve vyšel jeden trubadúr, dále tři nositelé vlajek stvoření, na nichž byla napsána jména samotného Boha. Následovalo šest starších s holemi, jeden král a po něm pět princů, kteří drželi královu vlečku. Kelly nadále spatřil čtyři menší kříže, tzv. kříže čtyř úhlů, jež obklopovaly jeden větší, hlavní kříž. Na každém z těchto menších křížů Kelly viděl deset jiných andělů, které spatřil v podobě deseti mužských tváří na každém malém kříži. Posléze Kelly zpozoroval jiných 16 bílých andělů, ti vykonávají vůli těch, kteří řídí jednotlivé věže. Po těchto andělech následovalo zjevení nekonečného počtu bytostí, které se v kruhové formaci šířily do čtyř světových stran. Kelly poté viděl šest starců s holemi pohromadě v počtu 24, jak o něčem diskutují. Tito starci jsou nazváni jako starci apokalypsy.⁶⁴³

⁶⁴³ Tuto Kellyho vizi, kterou mu ukázal Ave, Dee zaznamenal dvakrát. Druhý popis této vize představuje finální charakteristiku *SV* a Dee poté tuto vizi (podle pokynů andělů) zakreslil do kruhového znázornění. Andělé mu také řekli, že číslo 16, které se skládá z 1, 3, 6, 1 a 5, je číslem dokonalým a Bůh je jejich hlavním pilířem. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XI, s. 33 a 38–39. Tato čísla tak ztělesňují: jeden trubadúr, tři vlajkonoši, šest starců apokalypsy, jeden král, pět princů a číslo 16 pak anděly vykonavatele. Dee později toto znázornění nechal vyryt do zlata, které se dnes nazývá „zlatý talisman Johna Deeho“. Tento Deeho náčrt a jeho originální zlatou podobu, která je dnes k vidění v Britském muzeu, uvádím v příloze 11.1 a 11.2.

Ave poté Deemu detailněji vyložil tuto vizi a dodal: „... *odhalím ti tajné znalosti země, abys s ní poté mohl jednat, stejně tak ji spravovat podle svého přání...*“ (VP)⁶⁴⁴ Čtyři věže tak symbolizují čtyři andělé Země, kteří jsou zároveň dohlížiteli neboli strážci SV.⁶⁴⁵ Tyto strážce pověřil sám Bůh, aby dohlíželi nad Zemí proti Satanovým nástrahám. Tito čtyři andělé jsou vlastně králové, kteří pod sebou mají pět princů. Každé ze čtyř věží náleží jedna pečeť neboli charakter. Dvanáct božích jmen, znázorněných na praporech či vlajkách stvoření (tato jména jsou rozdělena podle konkrétních písmen po třech, čtyřech a pěti), spravují všechny viditelné a neviditelné bytosti na Zemi a 24 starců představuje starce apokalypsy, o nichž píše sv. Jan.⁶⁴⁶ Tito starci naplňují vůli boží a soudí vládu, která řídí čtyři SV. Kříže symbolizují přirozenou povahu svatosti a vykoupení lidstva a těmito kříži Bůh bude soudit Zem. Nekonečné množství bytostí představují andělé 30 aethyrů, díky nimž si Dee dokáže, ke slávě boží, podřídit celé národy. Dee tak pomocí všech těchto bytostí může získat znalosti jakýchkoli skrytých pokladů a věcí v hlubinách vod a jeskyních Země.⁶⁴⁷ Tato doktrína je nástrojem světa, zároveň se ale dotýká i nebes (tj. ayrů) a časů, které mají teprve přijít.⁶⁴⁸ Tato doktrína tak současně ztělesňuje poslední a nejzazší vědění, které Dee získá.⁶⁴⁹

Dee dne 25. 6. 1584 konečně (opět v Krakově) dostal čtyři SV v podobě čtyř kvadrantů o 12 × 13 polích. Tyto SV na první pohled představují shluk neuspořádaných malých a velkých písmen, ale předtím, než Kelly spatřil tato písmena, dostal čtyři pečete, pro každou SV jednu. Kellymu se tyto kvadranty SV celkově také ukázaly jako jedna Velká čtvercová tabule, vytvořená ze země, kterou Dee nazval jako „The Table of the Earth“. Kelly, poté co spatřil tuto tabuli jako celek, jejíž dvě nohy spočívaly na zemi, ale ty dvě druhé ne, najednou v kameni

⁶⁴⁴ „...For I will open unto you the secret knowledge of the earth: that you may deale with her, by such as govern her, at you pleasure...“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XI, s. 35.

⁶⁴⁵ Z angl. „watchtowers“.

⁶⁴⁶ „Ihned jsem se ocítl ve vytržení ducha: A hle, trůn v nebi, a na tom trůnu někdo, kdo byl na pohled jako jaspis a karneol; a kolem trůnu duha jako smaragdová. Okolo toho trůnu čtyřadvacet jiných trůnů, a na nich sedělo čtyřadvacet starců, oděných bělostným rouchem, na hlavách koruny ze zlata.“ Zj. 4, 2–4.

⁶⁴⁷ Dee si k této stati poznamenal „The use in Practise.“ V rozpravě tak byl znovu vyzdvihnut praktický účel toho, co andělé skrze Kellyho Deemu předali.

⁶⁴⁸ Andělé měli na mysli apokalypsu a poslední soud, při němž bude Bůh soudit lidstvo za jeho hříchy. Dee na mnoha místech v *Knihách mystérií* zaznamenal andělské výroky ohledně Satana, tyto výroky se postupem času stupňovaly a mnohdy jsou silného apokalyptického rázu. Andělé nejednou používali spojení typu „time to come, till the end of all things, at the time appointed“ aj. Dee byl tak anděly pasován na jakéhosi proroka, vyvoleného Bohem, který zažije apokalypsu a zároveň bude v těchto posledních dnech, po vzoru jiných proroků, stát po jeho boku. Tato pasáž příkladně ilustruje tuto myšlenku: „Unto laying of every stone, are you made privie... For Now commeth the Desolation of the world: And the fall of her Pride ... Now, will I revengde the blud of your brethern. O you Ignorant, and of weak faith: know you not the tymes that are to come? ... Yea, it shall sit in Iosaphat, in Iudgment, againts the Wicked... Therefore, When you are commaunded, lift up your heds: and feare not: for whome the Heavens shall fight. But in your selves, be Patient: and Continue to the ende: That your Crowns may excede the Garlands of the Erth.“ (zvýrazněno) KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XIII, s. 9. Na jiném místě pak: „The lord hath chosen you to be witnesses, through his mercy and sufferance, not in the offyce of Apostles, but in the offyces and dignities of the prophets: which is allwayes bewtified with the wyngs of the Cherubym...“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XIII, s. 34.

⁶⁴⁹ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XI, s. 35–36.

zahlédli, jak Ave postupně bere za černý, zelený, bílý a červený koberec.⁶⁵⁰ Další část toho, co Kelly poté uviděl, je klíčová pro správné rozmístění jednotlivých čtyř kvadrantů *SV* na desce neboli tabuli Země.

Kelly poté zpozoroval čtyři hlavní pečetě *SV*, které ukazují na jejich správné pořadí a rozmístění na Velké desce. První pečeť představovalo velké písmeno T se čtyřmi paprsky na jeho vrcholu. Tato pečeť se mu zjevila v levém horním rohu a představuje tak I. kvadrant *SV* na Velké desce. Druhá pečeť ve tvaru kříže⁶⁵¹ se objevila v pravém horním rohu na Velké desce a představuje tak II. kvadrant *SV*. Třetí pečeť se objevila v dolním pravém rohu, opět ve tvaru kříže, který však má navrchu malé písmeno b a vedle číslo 6 a zespodu číslo 4 a opět malé b. Tato pečeť symbolizuje III. kvadrant *SV* na Velké desce. Poslední, čtvrtou pečeť Kelly zahlédli zahalenou v kouři v posledním rohu a tuto pečeť představuje malý kruh se šesti paprsky okolo. Jde tak o IV. kvadrant *SV*.⁶⁵² Tyto čtyři kvadranty utvářejí Velkou zemskou desku. Ave Kellymu nejdříve ukázal tyto pečeti a až poté mu ukázal písmena, která jsou umístěna v každém ze čtyř kvadrantů o 12 × 13 polích. Tato tabule Země byla společně s jejími čtyřmi kvadranty dále nazvána „Enochovou tabulí“ a její jednotlivé kvadranty „Enochovými tabulkami“,⁶⁵³ protože sám Enoch také obdržel od Boha tyto tabulky, které formují Velkou desku.⁶⁵⁴ Tato deska pak představuje tzv. *Knihu Enochovu*, kterou měl Dee na pokyn andělů (podobně jako to provedl Enoch) napsat.⁶⁵⁵ Postava Enocha je tak úzce spojena se *SV*. Ave před sdělením jednotlivých písmen *SV* Deemu toto spojení detailněji vysvětlil:

„*Bůh se zjevil Enochovi a byl k němu milosrdný, otevřel mu oči, aby uviděl a mohl soudit zemi, což bylo neznámé jeho předkům kvůli jejich Pádu: proto Bůh řekl, ukažme Enochovi, [jak se] užívá Země: A hle! Enoch byl prozíravým a naplněným duchem*

⁶⁵⁰ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XI, s. 42.

⁶⁵¹ Dee tento kříž nazývá jako „alphabet cross“.

⁶⁵² KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XI, s. 42–43.

⁶⁵³ Srov. Deeho slova „Enoch his Tables, my Tables of Enoch“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XII, s. 1; kniha XIII, s. 36 a kniha XIX, s. 26.

⁶⁵⁴ Andělé Deemu totiž řekli: „Thow shalt fynde us, amongst the mercifull Tables delivered unto Enoch: and so, unto you.“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XIII, s. 26.

⁶⁵⁵ Avšak žádná taková Deeho kniha s tímto názvem dnes není známa, a proto se domnívám, že *Knihu Enochovu* jednoduše znázorňovala pouze Velkou desku po sérii Deeho oprav a tuto opravenou verzi Dee „někam a na něco“ vyhotovil a toto vyhotovení ve formě *Knihy Enochovy* se dále nedochovalo. Existuje sice Deeho spis, který Ashmole tituloval jako *A Booke of Supplications and Invocations*, v němž je zachycena Rafaelova a Deeho opravená verze Velké desky (původní deska v tomto spisu není uvedena), ale Dee musel, podle mého mínění, svoji opravenou verzi ještě někam zaznamenat. Dee určitě *Knihu Enochovu* vyhotovil, jelikož andělé mu na jedné akci řekli, ať „přinese *Enochovu knihu*“ a Dee z ní poté četl. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XIV, s. 16. Další zmínka o *Knize Enochově* padla na jiné rozpravě, kdy andělé řekli: „Gather out of the boke of Enoch...But Note, In the boke of Enoch, there are those that are good, there are also that are evill...“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XV, s. 15–16. Srov. také Deeho rozhovor s Avem: Ave: „Thow shalt know, when thow writest thy boke.“ Dee mu odpověděl: „I desyre you, of the boke to say somewhat more, for the fashion, paper, & bynding &.“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XI, s. 63. Z širšího kontextu pak jasně vyplývá, že se jedná o *Knihu Enochovu*. Výše jsem uvedla, že *Knihou Enochovou* není myšlena *Liber Loagaeth* a že jde o dvě rozdílné knihy, které měl ale Dee obě vyhotovit (srov. moji pozn. 642). V současné době existují tedy tři (původní, Deeho a Rafaelova) verze Velké desky a mezi autory panuje řada nejasností o tom, která je ta správná. Tito autoři se tyto verze pak pokoušejí všemožně opravovat.

moudrosti. A [Enoch] řekl Bohu: Budiž vzpomínáno na Tvoji milost a nechť ti, kteří Tě milují, tohle po mě [také] ochutnají. Nenechej Tvoji milost upadnout v zapomnění. A Bůh byl potěšen: a po 50 dnech Enoch napsal a toto byl název jeho knih: Nechť ti, kteří mají bázeň před Bohem a jsou hodni, čtou.“ (VP)⁶⁵⁶

Tento dar, který kdysi byl doručen Enochovi, tak nyní obdržel Kelly a Dee.⁶⁵⁷ Tento dar obsahoval mystické vědění o veškerých věcech na Zemi a o celém stvoření, včetně jeho andělů a možností, jak těchto andělů podle svých přání využít. Po informacích o Enochovi již konečně následovala podoba čtyř *SV*, které představují čtyři kvadranty o 12 × 13 polích.⁶⁵⁸ Kelly nejdříve zpozoroval na těchto polích něco jako *charaktery*,⁶⁵⁹ které podle andělů představují pravé boží formy andělských bytostí.⁶⁶⁰ Po další pauze již následovalo sdělení konkrétních písmen v dílcích *SV* a to tak, že Kelly vzal první (ještě prázdný) kvadrant o 12 × 13 polích a směrem zleva doprava postupně a po jednotlivých řádcích zapisoval malá a velká písmena tak, jak mu bylo poručeno. Nadiktování písmen pro dílčí *SV* tak následovalo v takovém pořadí, v jakém byly předtím dodány čtyři pečeti *SV*. Kelly tak nejdříve obdržel 12 písmen prvního řádku (rZilafAutlpa), poté druhého atd. pro I. *SV*, kterou symbolizuje pečeť T se čtyřmi paprsky. Následovala písmena II. *SV* s pečetí kříže, jejíž první řádek začínal bOaZaRophaRa; poté pro III. *SV* (donpaTdanVaa) s pečetí kříže, na jehož vrchu se nachází b, 6 a dole 4, b a nato písmena pro IV. *SV* (TaOAduptDnim), kterou představuje pečeť kruhu s šesti paprsky kolem.⁶⁶¹

Dee si k poslednímu slovu III. *SV*, které zní *Vastrim*, poznamenal, že jde o jméno jednoho vládce 29. Ayru. Z této poznámky pro mě vyplývá, že Dee si patrně uvědomil, že na první pohled neuspořádaná písmena, uvedená ve všech *SV*, vlastně dávají 91 jmen vládců 30 aethyrů. Přesto je možné, že Dee si tuto poznámku zapsal až mnohem později a nemusel si tak hned tyto spojitosti uvědomit.⁶⁶² Nicméně se přikláním k první variantě, přestože si Dee

⁶⁵⁶ „The Lord appered unto Enoch, and was mercifull unto him, opened his eyes, that he might see and iudge earth, which was unknown unto his parents, by reason of theyr fall: For Lord sayd, let us shew unto Enoch, the Use of the Erth: And lo Enoch was wise, & full of the spirit of wisdom. And he sayd unto Lord, Let there be remembrance of thy mercy, and let those that love the, tast of this after me. Oh let not thy mercy be forgotten. And the lord was pleased: and after fyfty dayes, Enoch had written: and this was the title of his bokes, Let those that fear god and are worthy, reade.“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XI, s. 43–44.

⁶⁵⁷ „Now hath it pleased god to deliver this doctrine again out of darknes: &to fullfill his promise with the, for the bokes of Enoch: To whome he sayeth...“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XI, s. 44.

⁶⁵⁸ Dee si však chybně zakreslil 13 polí na šířku a 12 na délku. Kelly však tyto rozměry popsal naopak.

⁶⁵⁹ Nejedná se ještě o písmena, ale o pečeti 91 vládců 30 ayrů, které Kelly spatřil rozmístěné na kvadrantech *SV* ještě předtím, než získal písmena *SV*. Kelly zprvu tyto pečeti nedokázal zakreslit, ale po malé pauze se mu to povedlo. Z těchto Kellyho slov vyplývá, že se opravdu jednalo o pečeti, ale ještě tedy nešlo o písmena: „I perceyve they be easy to make. so that I tell the squares, by which the lynes do passe, & draw from myddel prick to myddel prick.“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XI, s. 46.

⁶⁶⁰ V příloze 11.3 ukazují, jak vypadalo umístění těchto charakterů 91 vládců na Velké desce.

⁶⁶¹ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XI, s. 46–48.

⁶⁶² K této variantě se přiklání okultista David Hulse, podle nějž si Dee v této etapě neuvědomil, že skutečným vzorcem *SV* je těchto 91 jmen, která Dee již obdržel. Dee poté, co se snažil nezávisle na Kellym jednotlivá písmena ve *SV* upravit, objevil, že

tuto větu mohl zapsat později, protože Dee ihned poté zaznamenal pokyn andělů, kteří radili, jak na *SV* správně zakreslit některý z 91 charakterů nebo pečeti, z nichž každý charakter patří jednomu z 91 vládců. Dee si posléze takový charakter zakreslil,⁶⁶³ z čehož pro mě vyplývá, že Dee si uvědomoval spojitost *SV* s 91 vládci, jejichž jména se nachází ve *SV* a vždy tak začínají velkým písmenem. Tyto charaktery Kelly v kameni rovněž spatřil těsně před sdělením písmen dílčích *SV*. Dee se sice později pokusil opravit originální uspořádání *SV*, ale tento Deeho pokus pravděpodobně následoval před obdržetím třetí verze, tzv. reformované desky *SV* anděla Rafaela. Tato reformovaná deska byla Deemu doručena až mnohem později, 20. 4. 1587 v Třeboni.⁶⁶⁴ Dnes tedy existují tři verze desky a jejich *SV* (dále uvádím pouze první řádek písmen každé *SV*): 1. *originální* z 25. 6. 1584 (I. rZilafAutlpa, II. bOaZaRophaRa, III. donpaTdanVaa a IV. TaOAduptDnim); 2. *Deeho opravená verze* (I. rZilafAytlpa, II. bOaZaRaphaRa, III. TaOAduptDnim a IV. donpaTdanVaa)⁶⁶⁵ a 3. *Rafaelova reformovaná verze* (I. rZilafAytlpa, II. TaOAdvptDnim, III. donpaTdanVaa a IV. bOaZaRophaRa).⁶⁶⁶ Dvě z těchto posledních verzí jsou uvedeny v Deeho spisu *A Booke of Supplications and Invocations*, který anděl Deemu rovněž nařídili napsat.⁶⁶⁷ Originální verze desky však v tomto spisu uvedena není, dochovala se pouze v *Libri Septimi, Apertorii, Cracoviensis, Mystici, Sabbatici, pars Quarta*.⁶⁶⁸ Všechny tři verze desky (včetně čtyř pečeti) uvádím v příloze 11.4,

těchto 91 jmen vlastně tvoří složitý vzorec písmen *SV*. HULSE, David Allen. *Magické klíče II. Mystéria Západu: Encyklopedický průvodce posvátnými jazyky a magickými systémy světa*. Praha: Volvox Globator, 1994, s. 268–270.

⁶⁶³ Dee totiž řekl: „I mervayle of that square that lacketh his line.“ A dostalo se mu odpovědi: „It must be drawn from the ende, or fote, to that prick: before where it cometh dubble from the first top, thus, [následuje nákres charakteru], the prick is allowed, but to one, and not wise to be accountd: So that, that standeth but of 6 pricks: Therfor it must be thus framed, [znovu nákres]; and now it is of 7, ort hus [nákres].“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XI, s. 47.

⁶⁶⁴ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XIX, s. 29.

⁶⁶⁵ Dee měl však jisté pochybnosti ohledně správného pořadí III. a IV. *SV* a některých písmen na Velké desce. Srov. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. III, kniha XXIV, s. 8–9. Deeho verze desky je tak pokusem zahrnout tyto opravy. Deeho opravená verze tak podle mého názoru představovala *Knihu Enochovu*, z níž Dee na *akcích* nejednou předčítal (viz moje pozn. 693). Rafaelova verze to určitě nebyla, neboť ta byla sdělena až mnohem později, když Dee již *Knihu Enochovu* prokazatelně vyhotovil. Také mohu vyloučit, že *Knihou Enochovou* by byl zamýšlen spis *A Booke of Supplications and Invocations*, který je jednoduše nazván knihou, jejíž jádro tvoří invokace. Přiřazení čtyř pečeti a světových stran k jednotlivým *SV* se v Deeho verzi nezměnilo. Umístění I. *SV* v horním levém kvadrantu bylo Deem (a Rafaelem) též zachováno. Nelze uvádět, v čem konkrétně tyto opravy spočívaly, protože na to v této práci nezbývá prostor. Dee však ve spise *Booke of Supplications and Invocations* uvádí jména andělů podle své opravené verze a podle ní též rozmístil i charaktery 91 andělů 30 aethyrů. V Deeho opravené verzi tak byla I. *SV* umístěna na východ, II. *SV* na jih, III. *SV* na západ a IV. *SV* na sever. Srov. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. III, kniha XXIV, s. 17. Toto pořadí se také zakládalo na Kellyho vizi *SV*, v níž zprvu uviděl červený koberec na východě, bílý na jihu, zelený na západě a černý na severu.

⁶⁶⁶ Oproti původnímu uspořádání zde Rafael prohodil II. a IV. *SV*, zavedl další opravy písmen a nově mezi sebou prohodil dvě pečeti. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. III, kniha XXIV, s. 4–5.

⁶⁶⁷ Dee se na jedné *akci* Aveho zeptal: „What is the boke, you mean that I should write?“ Ave mu poté odpověděl: „The boke consistent of Invocation of the names of God: & of the Angels, by the names of God Theyr offycis are manifest.“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XI, s. 71–72. Název *A Booke of Supplications and Invocations* však vymyslel Ashmole, jelikož titulní list se nedochoval. Tento spis, na což ještě upozorním, se však netýká 91 vládců, jejichž jména lze nalézt na *SV*, ale týká se jiných andělských bytostí, jejichž názvy lze jinými způsoby též ze *SV* odvodit. Nyní pouze naznačím, že jde o andělské bytosti popsané v Kellyho vizi.

⁶⁶⁸ V tomto spisu jsou však jednoduchým způsobem zachyceny pouze čtyři *SV* bez černého kříže a náležitého umístění na Velkou desku. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XI, s. 46–48. Dee však obdržel základní součásti, ze kterých se dá tato původní deska zhotovit, a proto se v textu i nadále zmiňují o „původní Velké desce“.

11.5 a 11.6. Dodnes je mezi autory nejčastěji vyzdvihována Rafaelova verze, původní verze je tak opomíjena a často zaměňována s Deeho opravenou verzí⁶⁶⁹ a vzniklo tak kvůli tomu mnoho zmatků.

Dee poté tyto čtyři *SV* s celkem 624 písmeny znázornil do podoby jedné Velké tabule či desky, která představuje tabuli Země. Nyní se vrátím ke Kellyho vizi, v níž spatřil několik druhů bytostí různého množství a dále čtyři kříže, které obklopovaly kříž hlavní. Dee tak na základě této Kellyho vize křížů graficky vyhotovil Velkou desku do konečné formy a čtyři kvadranty *SV*, v ní umístěné, znázornil obdobným způsobem. Dee se při zpracování desky Země též inspiroval biblickými verši, které popisují rozptýlení 12 izraelských kmenů do čtyř světových koutů. Dee si totiž vyhotovil nákres, v němž toto rozptýlení zachytil a též jmenuje příslušné biblické pasáže.⁶⁷⁰ Z těchto pasáží vyplývá, že Deeho Velká deska je založena na biblické představě nového Jeruzaléma a andělé navíc Deemu již uvedli, že nad 91 vládci stojí 12 jiných andělů, kteří jsou zároveň anděly 12 izraelských kmenů. Dee však musel na pokyn andělů tyto čtyři *SV* na Velké desce od sebe dále rozdělit tzv. černým křížem, který nese dalších 20 písmen vždy na jedné úsečce. Těchto 20 písmen bylo Kellymu zprvu ukázáno v tabulce 5 × 4 kolem 26. 6. 1584 a Dee až poté dostal pokyn, jak tato písmena umístit do černého kříže.⁶⁷¹ Celkem je tak na Velké desce 664 písmen, ale mnozí autoři vycházejí z čísla 644.⁶⁷²

V této fázi je potřeba dovysvětlit, jaký účel tato Velká deska vůbec má. První účel Velké desky neboli Enochovy tabule tedy souvisí s 91 vládci, kteří představují i části zemského povrchu a jejichž 91 pečetí je důmyslným způsobem zakresleno na Velké desce. Tito vládci jsou nazváni též jako vládci 30 aethyrů, kteří panují nad tisícovkami dalších duchů. Každému ze 30 aethyrů jsou přiřazena tři jména z těchto 91 vládců⁶⁷³ a nad nimi zase panuje 12 andělů synů izraelských (každému z 91 jmen je přiřazen jeden tento anděl). Nad těmito 12 vládne dalších sedm, kteří stojí před samotným Bohem. Jména těchto sedmi andělů jsou rovněž

⁶⁶⁹ Tyson kupř. uvádí původní desku *SV*, která je ale ve skutečnosti Deeho opravenou verzí *SV*. Rafaelovu již uvádí správně, ale na jiné straně prezentuje svoji vlastní verzi desky, v níž jsou ale tyto *SV* rozmístěny stejně jako v originální verzi *SV* a Tyson tak na několika místech pouze obměnil pár písmen. Srov. TYSON, Donald. *Zasvěcení do henochiánské magie*, s. 139, 165 a 173; nebo angl. originál TYSON, Donald. *Enochian Magic for Beginners. The Original System of Angel Magic*. Minnesota: Llewellyn Publications, 2002, s. 141, 179 a 186.

⁶⁷⁰ Tento nákres se nachází v Deeho *Liber Scientiæ, Auxilii et Victoriæ Terrestris*. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. III, kniha XXII, s. 33. Biblické verše, které Dee cituje, jsou následující: „Když Nejvyšší přiděloval pronárodům dědictví, když rozsazoval lidské syny, stanovil hranice kdejakého lidu podle počtu synů Izraele.“ Dt. 32, 8; dále pak: „Město mělo mohutné a vysoké hradby, dvanáct bran střežených dvanácti anděly a na branách napsaná jména dvanácti pokolení synů Izraele.“ Zj. 21, 12.

⁶⁷¹ Dee si znovu zapsal, že tři jména, která se dají z těchto písmen utvořit, označují tři vládce z celkových 91. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XI, s. 53.

⁶⁷²Srov. HULSE, David Allen. *Magické klíče II.*, s. 233 a 247.

⁶⁷³ Poslední Aethyr má tedy vládce čtyři.

zakreslena uprostřed *Sigillia Dei Emeth*⁶⁷⁴ a Dee si tuto spojitost ihned poznamenal.⁶⁷⁵ Deeho *Liber Scientiæ, Auxilii et Victoriæ Terrestris* detailně zachycuje všech 91 jmen a jejich pečeti, dále pod který aethyr spadá každé toto jméno, kolika dalším duchům vládne každé z 91 jmen, který z 12 andělů dohlíží nad kmenem izraelským a nad jedním z 91 jmen aj.⁶⁷⁶ Pokud se vrátím ke Kellyho vizi *SV*, pak celkově všechny tyto bytosti, které spadají pod 30 aethyrů, Kelly uviděl jako nekonečné množství andělů v kruhovém uskupení, kteří se rozšiřovali do čtyř světových směrů. Ave poté dodal, že všechny tyto bytosti jakoby vychází ze čtyř menších křížů a jednoho většího.⁶⁷⁷ Volání 30 aethyrů, jehož prostřednictvím Dee mohl invokovat vždy příslušný aethyr a jemu příslušející vládce a ostatní duchy, andělé dodali v rozmezí 12.–13. 7. 1584 spolu se 30 názvy aethyrů. Volání 30 aethyrů je pouze jedno a Dee měl při jeho použití pouze obměnit jméno aethyru, vždy podle povahy invokace.⁶⁷⁸ Dee si toto 30. volání zapsal i do spisu *48 Claves Angelicæ*, v němž do kruhového schématu vyobrazil i těchto 30 aethyrů.⁶⁷⁹ Volání 30 aethyrů zároveň představuje posledních 30 klíčů, které se vztahují ke 30 tabulím *Liber Loagaeth*, avšak primární účel tohoto volání je založen na vztahu se *SV* a s 91 vládci, kteří měli Deemu pomoci nenásilným způsobem si podmanit celé země.⁶⁸⁰

Druhý účel Enochovy tabule andělé odhalili ihned po sdělení písmen *SV* a rovněž se týkal Kellyho vize *SV*, konkrétně 24 apokalyptických starců, 12 jmen božích, 16 bílých bytostí neboli vykonavatelů a čtyř králů.⁶⁸¹ Význam trubadúrů a princů Ave Deemu neuvedl.⁶⁸² Jména všech těchto bytostí lze vynalézavými metodami taktéž odvodit z dílčích *SV* a nově i z černého kříže.⁶⁸³ Dee ve spisu *A Booke of Supplications and Invocations* v přehledné formě uvádí tyto bytosti spolu s jejich příslušnými invokacemi. Dee tak prostřednictvím těchto metod obdržel (vždy pro dílčí *SV*) jméno jednoho krále, šest starců apokalypsy, čtyři dobré anděly vykonavatele a tři boží jména. Celkem tak šlo o čtyři krále, 24 starců, 16 andělů a 12 božích jmen. Andělů vykonavatelů je však více druhů a dělí se podle svého úřadu či zaměření do osmi

⁶⁷⁴ Z/Sabathiel, Corabiel, Zedekieil, Madimiel, Semiel, Nogahel a Levanael

⁶⁷⁵ Dee ve svých poznámkách zaznamenal další spojitosti také v souvislosti s pečeti II. *SV*, kterou symbolizuje kříž. Tento kříž se pak nachází uprostřed pentagramu *Sigillia Dei Emeth* a Dee si napsal odkaz k 20. 3. 1582. V souvislosti s pečeti pro III. *SV* Dee odkázal k datu 28. 4. t. r. a k první vlajce stvoření, jelikož pečeť III. *SV* se nachází na této vlajce. Pečeť I. *SV* opět odkazuje na toto *Sigillum*, konkrétně na horní písmeno T s číslem 4 navrchu. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XI, s. 42–43. Tyto odkazy ukazují na propojenost jednotlivých částí enochiánského systému a Deeho poznámky mohou tyto spojitosti odhalit.

⁶⁷⁶ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. III, kniha XXII, s. 2–32.

⁶⁷⁷ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XI, s. 33 a 36.

⁶⁷⁸ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XII, s. 1–16.

⁶⁷⁹ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. III, kniha XXI, s. 19–21.

⁶⁸⁰ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XI, s. 36.

⁶⁸¹ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XI, s. 48–56.

⁶⁸² TYSON, Donald. *Zasvěcení do henochiánské magie*, s. 191–192. Dee si poznamenal: „Remember, I have not yet hard any thing of the 5 princis which held up the trayne of the Chief King. Neyther any thing of the Trumpeter which went before all.“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XI, s. 64.

⁶⁸³ Jména 91 vládců se totiž tohoto černého kříže netýkají.

skupin na 16 andělů medicíny, kovů, živlů, přeměny, transmutace, transportace nebo pohybu, mechaniky a tajemství.⁶⁸⁴ Na každé dílčí *SV* se tedy nachází čtyři jména těchto andělů vždy z každého úřadu a celkem tak je těchto dobrých andělů vykonavatelů 128. Nicméně andělé prvních čtyř úřadů mají i své protějšky (tzv. zlé duchy), jejichž celkový počet je 64. Dee v tomto spisu uvádí i jednotlivé invokace vždy pro jednu ze *SV*. Invokace pro 12 jmen božích je však pouze jedna.⁶⁸⁵ Metody odvození všech těchto jmen z Velké desky a vztahy mezi těmito jmény zde neuvádím, protože by šlo o zdlouhavý popis.⁶⁸⁶

Druhý účel Velké desky tedy měl také praktickou funkci a Dee dostal i pokyn, jak provést invokaci těchto andělů, kteří poskytují již konkrétnější znalosti. Ave Deemu řekl následující:

„Čtyři dny (poté, co uděláš a napíšeš svoji knihu, jak bylo řečeno) musíš invokovat pouze tato jména boží ... a čtrnáct dní poté (na tomto nebo jiném, vhodnějším místě) invokuješ anděly prosbami a božím jménem, kterému jsou poslušni. Patnáctý den se oblékneš do lněného bílého roucha: a tak získáš zjevení, užiti a praxi, [týkající se těchto] stvoření, neboť to není práce na mnoho let, ani po mnoho dnů.“ (VP)⁶⁸⁷

Dee ovšem měl jisté pochybnosti, jak tuto *Knihu Enochovu*, kterou by vlastně představovala Velká deska, napsat.⁶⁸⁸ Dee se totiž od andělů dozvěděl pouze o jedné opravě⁶⁸⁹ a sám měl řadu nepřesností, které se snažil vyřešit. Tyto jeho opravy dnes představuje Deeho opravená verze desky. Tato verze nakonec, podle mého názoru, byla tou *Knihou Enochovou*, jež Dee nakonec sepsal. Ave se v souvislosti s Velkou deskou nejednou zmínil o Enochovi a Deeho mnohdy napomínal, že jí neporozuměl. Na jedné rozpravě Deemu tuto souvislost zopakoval:

„... vidím, že nerozumíš mystériu této knihy ani práci, kterou máš v ruce. Řekl jsem ti, že to bylo vědění, které Bůh předal Enochovi. Také jsem řekl, že Enoch pracoval 50 dní... On [Enoch] udělal (tak jako máš udělat svoji knihu) Tabule ze Sérpasanu

⁶⁸⁴ Ave Deemu sdělil o povaze Velké desky tato slova: „... this Table conteynenth. All humayn knowledge. Out of it springeth Physik. The knowledge of all elementall Creatures, amongst you ... The knowledg, finding, and use of metallis ... The Conioyning and knitting to gither of Natures ... Moving from place to place ... The knowledge of all crafts Mechanicall. Transmutatio formalis, sed non essentialis.“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XI, s. 52.

⁶⁸⁵ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. III, kniha XXIV, s. 10–56.

⁶⁸⁶ Nicméně odkazují na příslušné pasáže, které tyto vztahy a techniky objasňují: TYSON, Donald. *Zasvěcení do henochiánské magie*, s. 178–191; LEITCH, Aaron. *The Essential Enochian Grimoire*, s. 174–199; JAMES, Geoffrey, ed., tr. *The Enochian Evocation*, s. 119–177.

⁶⁸⁷ „Fowr dayes, (after your boke is made, that is to say, written) must you onely call uppon those names of God ... And 14 dayes, after, you shall (in this, or in some convenient place) Call the Angels, by petition, and by tha name of God, unto the which they are obedient. The 15th day you shall cloath your selves, in vestures made of lynnem, white: and so have apparition, use, and practise of the Creatures. For, it is not a labor of yeres, nor many dayes.“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XI, s. 63

⁶⁸⁸ Viz Deeho poznámka: „Of these 20 (and more) diversities or corrections of this Principall Table, we require your censure, which diversities I have (by coniecture) so made or amended.“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XI, s. 64. Na jiném místě Dee píše: „Also in Enoch his Tables understanding and enioyning, we are to require help of instruction at Ave...“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XIII, s. 36.

⁶⁸⁹ Tato oprava se týkala 65. vládce Paraoan. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XI, s. 69–70; HULSE, David Allen. *Magické klíče II.*, s. 268.

a rovného kamene tak, jak mu určil anděl boží a [poté Enoch] řekl: ó Bože pověz mi, kolik dní mám pracovat a bylo mu řečeno: 50...“ (VP)⁶⁹⁰

Enoch se poté dlouze modlil Bohu, jemuž poté tyto tabule nabídl jako obětní dar. Tabule jsou popsány jako nástroj, jímž lze rozkazovat všemu na zemi.⁶⁹¹ Dee v této době Velkou desku v podobě *Knihy Enochovy* ještě nevyhotovil a andělé zřejmě nechali na jeho uvážení, jak ji vytvoří.⁶⁹² Není však jasné (podobně jako v případě *Liber Loagaeth*), kdy Dee přesně tuto knihu zhotovil, ale kolem 17. 1. 1585 ji měl již určitě hotovou, neboť mu bylo řečeno, ať ji donese. Dee z ní poté předčítal.⁶⁹³

Výše jsem představila dvojí účel Velké desky. První účel se tedy týká jmen 91 vládců země, jejichž jména a charaktery utvářejí písmena *SV* na Velké desce. Tito vládcové zároveň prezentují jednotlivé zemské části, pro které Dee též získal jemu známé názvy. Jména 91 vládců (a dalších bytostí dílčích ayrů) měl Dee invokovat voláním 30 aethyrů, aby mohl spravovat jednotlivé zemské úseky. Pod každý aethyr spadají tři jména těchto vládců (v případě posledního Ayru tedy čtyři), kteří vládou několika dalším tisícům duchů. Všechny 91 vládců opět řídí dvanáct andělů synů izraelských a na těchto dvanáct zase dohlíží sedm andělů, jejichž jména jsou vetkána na *Sigillum Dei*. Kelly ve své vizi *SV* spatřil všechny tyto bytosti ayrů jako „nekonečné množství“. Deeho *Liber Scientiae, Auxilii et Victoriae Terrestris* v uspořádané podobě ukazuje všechny obyvatele těchto 30 ayrů. Samotné volání 30 ayrů však plní další funkci, protože je současně i 30 klíči, které se vztahují ke 30 branám *Liber Loagaeth*. Toto volání Dee uvádí v *48 Claves Angelicae* spolu s názvy všech ayrů. Dee toto volání tedy získal až poté, co obdržel *SV*. Jména 91 vládců neboli zemských částí (včetně jejich známých ekvivalentů) Dee obdržel již před nadiktováním *SV* a 91 charakterů Dee získal těsně před oznámením konkrétních písmen *SV*.

Druhý účel Velké desky se dotýká jmen zbylých bytostí z Kellyho vize: 24 starců, 12 jmen božích, čtyř králů a celkem 192 andělů vykonavatelů⁶⁹⁴ (128 dobrých a 64 zlých). Andělé vykonavatelé se dělí do osmi skupin podle svého zaměření a úradu vždy po 16 (čtyři

⁶⁹⁰ „... I see thow dost not understand the mystery of this boke or work thow hast in hand. I told the, it was the knowledg that God delivered unto Enoch. I sayd allso, that Enoch labored 50 dayes ... He made, (as thow hast done, thy boke) Tables of Sérpāsān and playn stone: as the Angel of the lord, appointed him: Saying, tell me (ō Lord) the number of the dayes that I shall labor in. It was answered him, 50...“ Dee si zapsal, že podle Aveho je Sérpāsān druhem břidlicového kamene. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XI, s. 86.

⁶⁹¹ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XI, s. 86–88.

⁶⁹² „Notwithstanding, that thy labor be not flustrate, and voyde of frute. Bei t unto the, as thow hast done.“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XI, s. 86.

⁶⁹³ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XIV, s. 16.

⁶⁹⁴ Hulse uvádí číslo 256, protože počítal s tím, že všichni dobří andělé vykonavatelé mají své protějšky. Zlé protějšky mají pouze první čtyři skupiny andělů vykonavatelů. Srov. HULSE, David Allen. *Magické klíče II.*, s. 267.

andělé pro každou dílčí *SV*). Na každé dílčí *SV* se také vždy nachází šest jmen starců, tři jména boží a jméno jednoho krále. Jména těchto bytostí se rovněž dají odvodit z písmen umístěných na Velké desce, ale těmto bytostem nejsou přiřazeny žádné charaktery. Andělé též uvedli, jakým způsobem je má Dee invokovat. Příslušné invokace (včetně seznamu bytostí) vždy pro každou dílčí *SV*, která je pokaždé orientována určitým směrem, Dee shrnul v *A Booke of Supplications and Invocations*.

Nabízí se otázka, jaký je vztah mezi těmito dvěma účely Velké desky. Andělé tuto spojitost neobjasnili a v jejich podání deska zkrátka plní tuto dvojí funkci. Má tak vlastně jakýsi dvojí rozměr: na jedné straně 91 zemských vládců a na straně druhé andělé vykonavatelé aj. Pravděpodobně jde o dva oddělené rozměry, které spojuje pouze Velká deska a Kellyho vize o *SV*. Dee též sepsal dva spisy, v nichž tyto dva rozměry vlastně popisuje odděleně.

Tři části enochiánského systému – *Heptarchická moudrost*, *Liber Loagaeth* spolu se 48 andělskými klíči a *Strážné věže* – podle mého názoru utvářejí „magii Johna Deeho“. Nejčastěji se však píše pouze o dvou částech a toto trojí rozdělení je výsledkem mého bádání. Základem této magie je tzv. andělský neboli enochiánský jazyk. Tato magie je pak dále označena jako enochiánská a dnes je považována za komplexní a spletitý magický systém. Magický systém jsem tedy roztříдила na tři části, jejichž podstatu jsem se snažila vystihnout v konkrétních podkapitolách, ale přesto znovu upozorňuji, že všechny tři části jsou mezi sebou vzájemně propojené. Některé návaznosti jsem se též pokusila vystihnout. Nicméně sám Dee tyto tři části učení, které mu andělé předali, za magii nepovažoval a explicitně je takto nerozděloval. Dee však bezmezně věřil, že učení, které mu andělé předali, je pravdivé a dokáže ukojit jeho touhu po poznání, protože exaktní učenecké metody se Deemu jevily již jako nedostačující. *Akce* nebo rozpravy, které praktikoval převážně s Kellym prostřednictvím techniky *zření*, Dee jednoduše chápal jako „duchovní, mystická cvičení“, která ho mají přiblížit k samotnému Bohu. Z Deeho *Knih mystérií* a ostatních spisů vyplývá, že lze hovořit o těchto třech částech, které andělé nazvali „*správou Jeho bytostí, vhledem Jeho Milosti a světovými znalostmi*“. Z mého hlediska pak *Heptarchická moudrost* představuje správu jeho bytostí, *Liber Loagaeth* se svými 48 klíči symbolizuje vhled jeho milosti a *Strážné věže* pak představují světové znalosti. Toto trojí názvosloví lze však zároveň vztáhnout na kteroukoli z těchto tří částí, protože jsou mezi sebou vzájemně propletené.

Celé andělské učení bylo Deemu nakonec předáváno v jisté logické posloupnosti. Na prvopočátku mu byly sděleny nástroje a hierarchie bytostí, které tvoří Heptarchickou moudrost. Následně mu andělé doručili enochiánské písmo a ihned poté odhalili tabule *Liber Loagaeth*,

k nimž posléze dodali prvních 18 klíčů a zatím ho obeznámili s informací, že dalších 30 klíčů existuje v podobě volání 30 ayrů, které mu bude doručeno později. Následovalo sdělení 91 jmen vládců čili zemských částí a jejich známých názvosloví. Následně Kelly obdržel vizi *SV* a Dee nato získal jejich čtyři pečete. Těsně před nadiktováním písmen *SV* dále obdržel 91 charakterů a až po nich Dee dostal písmena čtyř *SV* a posléze černý kříž, které dohromady utvářejí Velkou desku neboli Enochovu tabuli. Dee před obdržení černého kříže ještě také zjistil, že těchto 91 vládců vytváří první rozměr a účel desky a ihned nato získal i další, druhý význam a účel této desky, který souvisel s anděly vykonavateli aj. Nakonec tedy obdržel černý kříž a informaci ohledně jeho použití v souvislosti s druhým účelem desky. Nakonec Dee dostal volání 30 ayrů a jejich názvosloví.⁶⁹⁵

Toto trojí učení, které tvoří jádro enochiánské magie Johna Deeho, pak stojí na biblických a apokalyptických motivech, které jsou v rozpravách častokrát uvedeny. Tyto biblické motivy se též dotýkají tématu prvotního, edenského neboli adamovského jazyka a sám Dee se domníval, že enochiánský jazyk ztělesňuje tuto prvotní řeč. Trojí doktrína, kterou Dee obdržel, má však mnoho společného nejen s biblickým kontextem, ale i s tradicí grimoárových spisů. Nejvýznamnějším spojníkem s touto tradicí je Deeho *Sigillum Dei Emeth*, které se velmi podobá znázornění v *Liber Juratus*, jinak známé pod titulem *The Sworn Book of Honorius* (tzv. *Honoriova přísežná kniha*), podle níž se Dee zřejmě při tvorbě tohoto *Sigillia* inspiroval.⁶⁹⁶ Invokace, snažné prosby k Bohu a jeho andělům, včetně popisů, jak má taková invokace probíhat, se v rozpravách taktéž objevují. Tyto invokace se prolínají s vírou v sílu modlitby a žalmů, což také poukazuje na Deeho oddanou zbožnost.⁶⁹⁷ Biblické motivy, jež se týkají apokalypsy, jazyka a proroků se tak v rozpravách nejednou prolínají s těmi grimoárovými. Deeho *Knihy mystérií* a ostatní spisy jsou směsicí těchto motivů, a přitom jsou také základem výše uvedených tří částí učení. Dee však toto učení nikdy magií nenazval a znovu se tedy vracím k výzkumné otázce celé práce: *Co je tou hledanou magií Johna Deeho?* V první kapitole jsem ukázala, že názory na to, co magie vůbec je, se proměňovaly. Dnešní akademici taktéž nemají dostatečně přijatelnou definici magie, ale i přes tyto nesrovnalosti se dál píše o „Deeho magii“ a já sama jsem ji takto označila. Domnívám se totiž, že není vlastně až tolik

⁶⁹⁵ Nicméně doplňuji, že do této posloupnosti jsem nezapočítala kupř. pozdější zjevení anglických překladů ke 14 klíčům, které následovalo po nadiktování *SV* nebo finální pokyny ohledně výroby svatého stolu, Deeho *lamina* a ohledně pravé formy písmen, které Dee získal již po oznámení některých tabulí *Liber Loagaeth*. Avšak na druhou stranu podotýkám, že vycházím z úplně prvních a detailnějších andělských sdělení o všech těchto nástrojích, abecedě aj., které ve finále za sebou následovaly v určité posloupnosti.

⁶⁹⁶ CLUCAS, Stephen. John Dee's Angelic Conversations and the Ars Notoria, s. 245–247.

⁶⁹⁷ Tamtéž, s. 252.

důležité stanovit, jestli tyto tři části jsou magií, náboženstvím nebo čímkoli jiným, když dodnes nemáme jejich uspokojivé definice. Dee navíc kombinoval mnoho různých motivů, které byly v Deeho době (a dodnes jsou) nazývány magickými a náboženskými. Důležitější je podle mého názoru spíše přihlídnout k tomu, jak sám Dee nahlížel na andělské rozpravy a posléze stanovit, o čem toto učení (ať už jej nazvu enochiánskou magií, systémem atd.), které bylo na těchto rozpravách sděleno, vůbec je. „Deeho magii“ bych poté vymezila jako formu duchovní nebo mystické praxe, která se konala za účelem kontaktovat prostřednictvím techniky *zření* andělské bytosti, od nichž měl Dee obdržet pravdivé poznání, které by ho přiblížilo směrem k Bohu. Toto pravdivé poznání nakonec ztělesňují tři části andělského učení, které Dee prostřednictvím této techniky získal a jež jsem nazvala *Heptarchickou moudrostí*, *Liber Loagaeth se 48 andělskými klíči* a *Mystériem Strážných věží*.

ZÁVĚR

V první kapitole jsem se snažila krátce nastínit historické počátky magie. Mým cílem bylo především ukázat, že magie byla postupem času pojímána různými způsoby. Tímto krokem jsem poukázala na jistou obsahovou proměnlivost magie, která vychází z rozdílných náhledů na to, co vůbec magie představuje. Rozdílné náhledy na magii pak nadále souvisejí s některými problémy, které jsou spojené s tímto konceptem a jeho užíváním v akademické oblasti. Několik takových problémů jsem taktéž uvedla a na některých příkladech jsem představila jistá omezení, která se týkají tohoto fenoménu. Následně jsem upozornila na to, že odborníci dodnes nemají přijatelnou definici, která by dokázala fenomén magie uspokojivě vysvětlit ve všech jeho aspektech, a taktéž jsem navrhla vlastní stanovisko, jakým způsobem k magii dále přistupuji. Na závěr této kapitoly jsem si položila řadu podotázek, které se však týkají hlavní výzkumné otázky celé práce, kterou jsem formulovala v úvodu a která zní: *Co je tou hledanou magií u Johna Deeho?*

Ve druhé kapitole jsem poukázala na linii deeovského bádání a nastínila jsem počátky tohoto bádání a směr, jakým se v dnešní době nadále vyvíjí. Taktéž jsem vylíčila některé nesrovnalosti, týkající se tohoto výzkumu kolem osoby Johna Deeho, převážně v souvislosti s badatelkou Frances Yatesovou. V této kapitole jsem si stanovila za cíl vyzdvihnout některé významné autorské interpretace, které se k Deemu vztahují a toto bádání posouvají dalším směrem. K naplnění tohoto cíle jsem tedy představila interpretace autorů, kteří tento výzkum nejvíce utvářejí a přinášejí s sebou nové a zásadní postoje k Deeho osobě. Tyto interpretace jsem následně uvedla a ukázala jsem, v čem spočívá jejich přínos k deeovskému bádání.

Ve třetí kapitole jsem vymezila nejdůležitější události Deeho kariéry a života. Zejména jsem se pokusila vytyčit takové zvraty v Deeho životě, které se nakonec mohly odrazit na jeho třech nejslavnějších dílech – *Propæ, Monas a Præface*. Po vzoru badatele Cluleeho jsem dále k těmto třem Deeho dílům přistoupila jako k jakýmsi vývojovým etapám Deeho myšlení a jeho přirozené filozofie, které později vyvrcholily v etapě čtvrté – v andělských rozpravách. Dále jsem nastínila některé zlomové myšlenky těchto děl, vždy s ohledem na nejvýznamnější zvraty, které se odehrály před a v průběhu Deeho psaní těchto spisů, přičemž jsem se snažila zejména vymezit takové koncepty, které jsou motivem a tématem Deeho andělských rozprav. Tyto koncepty jsem po Cluleeho příkladu označila za magické. V této kapitole jsem si za cíl stanovila ukázat, že Deeho příklon k rozpravám nebyl náhlý, ale postupně se vyvíjel na bázi magických konceptů, které rozpracoval ve svých třech dílech. Ke splnění tohoto cíle bylo potřeba

prozkoumat, kdy a z jakých pramenů Dee mohl při psaní těchto děl vůbec vycházet. Ukázala jsem, že Dee při psaní *Propæ* vycházel z nemagických pramenů, přičemž ale některými již disponoval. Dee v *Propæ* rozpracoval koncepty spojené s optickou vědou, astronomickými tělesy a astrologií, přičemž Deeho hlavní inspirací byl Roger Bacon. Dee se v *Propæ* pokusil představit zákonitosti optiky ve vztahu s matematikou a astronomií a tímto počinem tak chtěl hlavně ukázat, v čem spočívá síla vyzařování paprsků těchto těles a co vůbec tyto paprsky jsou. Dee tímto krokem chtěl zdůraznit, na čem se má zakládat pravá astrologie. Clulee tuto Deeho astrologii nazval astrologickou magií, k níž ale Dee nedospěl pomocí renesančních textů s magickou tematikou. Dee si tak v *Propæ* připravil jakýsi základ, na jehož bázi později rozpracoval svoji metodu *zření*.

Spis *Monas*, který ztělesňuje druhé stadium Deeho myšlení, již ukazuje Deeho ideový posun, jenž byl už více orientován na kabalistické a magické texty renesančních učenců. Ukázala jsem, že *Monas* oproti *Propæ* přináší nová témata, obzvláště v souvislosti s jazykem, gramatikou a kabalou, a taktéž jsem uvedla, že Deeho symbol hieroglyfické monády je jeho pokusem vnitřně pojmut všechny tyto nové náměty. Dee v *Monas* převážně rozpracoval ve spojení s matematikou, geometrií, kabalou a alchymií téma jazyka, které hraje významnou roli i v rozpravách a Dee, který již v *Monas* toto téma rozvinul, si tak připravil další záchytný bod pozdějších andělských rozprav.

V díle *Præface*, jež představuje třetí etapu Deeho myšlení a které je převážně zaměřeno na matematická umění, Dee koncipoval vědu *archemastrie*, kterou považoval za nejvyšší vědu, nadřazenou všem ostatním matematickým uměním. Nicméně jsem uvedla, že Dee však nevysvětlil, v čem konkrétně *archemastrie* spočívá, avšak vyjmenoval několik jejích podřízených disciplín, jejichž kořeny vycházejí z magických divinačních praktik. Deeho *jinou* optickou vědou, kterou považuje za řídicí a hlavní disciplínu *archemastrie*, je tak pravděpodobně zamýšlena metoda *zření* za pomoci kamene, kterou Dee již v této době mohl praktikovat. Dee tak nakonec po určité nespokojenosti a frustraci dospěl k názoru, že lidské vědy nemohou uspokojit jeho touhu po poznání, ale metoda *zření*, jejíž prostřednictvím by mohl komunikovat s Bohem samotným nebo s jeho anděly, by mohla tuto jeho touhu ukojit. Na závěr této kapitoly jsem si tak současně odpověděla na otázku: *Jak je možné, že takový učenec jako Dee, trávil dlouhé hodiny komunikací s duchy?* Deeho dřívější rozpracované koncepty, které jsem po Cluleeho vzoru označila za magické (jmenovitě astrologická magie v *Propæ*, téma jazyka v *Monas*, jež je propojené s kabalou aj. a *archemastrie*, koncipovaná v *Præface*), mu

nakonec umožnily, že dospěl k této metodě, kterou považoval za nejrychlejší a nejsprávnější cestu, jak obdržet pravé poznání. Deeho narůstající frustrace též k této cestě dopomohla.

V kapitole čtvrté jsem se již detailně zaměřila na andělské rozpravy, které jsou uvedeny v Deeho *Knihách mystérií* a jichž se dotýkají i Deeho ostatní spisy. V této kapitole jsem si za cíl stanovila ukázat, v čem konkrétně spočívá „Deeho magie“. Podstatu Deeho magie, kterou dnešní autoři nazývají enochiánskou magií nebo také enochiánským systémem, jsem vystihla ve třech podkapitolách. Deeho magický systém jsem tak rozčlenila na tři části, které jsem nazvala jako *Heptarchická moudrost* (první část), *Liber Loagaeth* a *48 Claves Angelicæ* (druhá část) a *Mystérium Strážných věží* (třetí část). Učení, které Dee a Kelly získali od andělů, jsem rozdělila na tyto tři části, protože enochiánskou magii Johna Deeho vlastně utvářejí. Spojujícím prvkem těchto tří částí je pak adamovský jazyk, který andělé Deemu předali. Tento jazyk je dnes nazýván jako enochiánský.

Nicméně jsem na počátku a na konci této kapitoly konstatovala, že Dee toto učení takto nerozdělil a sám ho nikde nepopisoval jako magii. Dee taktéž rozpravy nikde neoznačil za magii, přestože sám kombinuje několik konceptů z různých grimoárových tradic, jež byly v Deeho době (a dodnes stále jsou) spojovány s magií a které Dee navíc propojil s motivy biblickými. V souvislosti s první kapitolou jsem poté nadnesla, že vlastně ani není tak důležité, zda tyto tři části andělského učení označím za magii, systém, náboženství nebo jakýmkoli jiným způsobem, když existují problémy, spojené s užíváním a definováním těchto pojmů. V Deeho případě by toto rozlišení bylo o to náročnější, protože motivy biblické jsou propletené s těmi magickými. Na základě toho se domnívám, že otázky typu *Je toto trojí učení magií? Nebo jde o náboženství?* v současné době vůbec nikam nevedou. Dále jsem však hned zdůraznila, že důležitější je přihlídnout k Deeho pohledu a vysvětlit, jaký je obsah tohoto učení. Tento obsah jsem poté představila a zároveň jsem uvedla, že jsem si vědoma toho, že se mohu dopustit mnohých chyb při interpretaci tohoto učení. Poté jsem znovu zopakovala, že i když lze toto andělské učení rozdělit na tři části, je potřeba na ně nahlížet ve vzájemných souvislostech jako na komplexní a propojenou soustavu. V některých pasážích jsem některé tyto souvislosti rovněž uvedla a též jsem sdělila, že obsah těchto tří částí učení nebyl anděly pokaždé dovysvětlen, což se týká např. obsahu *Liber Loagaeth*. Na závěr této kapitoly jsem vyjádřila své stanovisko, jakým způsobem bych definovala „Deeho magii“, jejíž základ ztělesňují uvedené tři části andělského učení. Deeho magii považuji za formu duchovní nebo mystické praxe, konanou za účelem kontaktovat prostřednictvím techniky *zření* andělské bytosti, díky nimž měl Dee

obdržet skutečné a pravé poznání, které by ho přiblížilo směrem k Bohu. Toto pravé poznání pak ztělesňuje *Heptarchická moudrost, Liber Loagaeth se 48 klíči a Strážné věže*.

BIBLIOGRAFIE

I. Primární literatura:

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona: Český ekumenický překlad. 10. vyd., (8. přeprac.) [vyd.]. Přeložil Miloš BIČ, přeložil Josef Bohumil SOUČEK. Praha: Česká biblická společnost, 1995. ISBN 80-85810-07-7.

CASAUBON, Meric, ed. *A True & Faithful Relation of what passed for many years between Dr. John Dee and some spirits.* Berkeley: Golem Media, 2008. ISBN 1-933993-56-1.

CLULEE, Nicholas. *John Dee's Natural Philosophy: Between Science and Religion.* NY: Routledge, 1988. ISBN 0-415-00625-2.

CROSSLEY, James, ed. *Autobiographical Tracts of Dr. John Dee.* UK: Printed for the Chetham Society, 1851.

EGAN, Jim, ed., tr. *The Works of John Dee: Modernizations of his Main Mathematical Masterpieces.* Rhode Island: Cosmopolite Press, 2010. ISBN 978-1475099157.

FENTON, Edward, ed. *Deníky Johna Deeho.* Praha: Academia, 2013, Paměť (Academia). ISBN 978-80-200-2304-9.

HALLIWELL, James O., ed., aj. *John Dee's Diary, Catalogue of Manuscripts and Selected Letters.* NY: Cambridge University Press, 2013. ISBN 978-1-108-05056-2.

HEILBRON, John a SHUMAKER, Wayne, ed., tr. *John Dee on Astronomy: Propaedeumata Aphoristica (1558 And 1568 Latin and English).* Berkeley: University of California Press, 1978. ISBN 9780520033764.

JAMES, Montague R., ed. *Lists of Manuscripts formely owned by Dr. John Dee.* Oxford: Oxford University Press, 1921.

KLEIN, Kevin, ed. *The Complete Mystical Records of Dr. John Dee: 3 volume: Transcribed from the 16th-Century Manuscripts Documenting Dee's Conversations with Angels.* Minnesota: Llewellyn Publications, 2020. ISBN 978-0-7387-6300-2.

PETERSON, Joseph, ed. *John Dee's Five Books of Mystery: Original Sourcebook of Enochian Magic: from the Collected Works Known as Mysteriorum Libri Quinque.* Boston, MA: Weiser Books, 2003. ISBN 9781578631780.

SKINNER, Stephen, ed. *Dr. John Dee's Spiritual Diary (1583–1608) being a completely new & reset edition of A True & Faithful Relation of what passed for many Yeers between Dr. John Dee and some Spirits*. 2nd ed., revised. Singapore: Golden Hoard Press, 2019. ISBN 978-0-73876530-3.

II. Sekundární literatura:

A: Monografie:

AGRIPPA VON NETTESHEIM, Heinrich Cornelius. *Okultní filosofie*. Kniha první. Praha: Trigon, 1992. ISBN 80-85320-30-4.

AGRIPPA VON NETTESHEIM, Heinrich Cornelius. *Okultní filosofie*. Kniha třetí. Praha: Trigon, 1996. ISBN 80-85320-66-5.

APULEIUS, Lucius. *Apologie, aneb, Vlastní obhajoba proti nařčení z čarodějnictví*. Přeložil Václav BAHNÍK, ilustroval Miloslav DISMAN. Praha: Svoboda, 1989. ISBN 80-205-0075-8.

AUGUSTINUS, Aurelius. *O boží obci knih XXII*. Přeložila Julie NOVÁKOVÁ. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1284-3.

AYTON, William A., tr. *The Life of John Dee*. London: Theosophical Publishing Society, 1908.

BŘEZAN, Václav. *Životy posledních Rožmberků I*. Praha: Svoboda, 1985.

BURTT, Edwin A. *The Metaphysical Foundations of Modern Physical Science. Metaphysics of Sir Isaac Newton*. Mineola, N.Y.: Dover Publications, c1954, 2003. ISBN 0-486-42551-7.

CLUCAS, Stephen, ed., aj. *John Dee: Interdisciplinary Studies in English Renaissance Thought*. Dordrecht: Springer, 2006, Archives internationales d'histoire des idées. ISBN 978-1-4020-4245-4.

CLULEE, Nicholas. John Dee and the Paracelsians. In: DEBUS, Allen a WALTON, Michael, ed. *Reading the Book of Nature: The Other Side of the Scientific Revolution*. [Kirksville, Mo.]: Sixteenth Century Journal Publishers, 1998. ISBN 978-0940474475.

COLLINSON, Patrick, ed. *A History of Canterbury Cathedral*. Oxford: Oxford University Press, 1995. ISBN 9780198200512.

COPENHAVER, Brian P. *Magic in Western Culture: from Antiquity to the Enlightenment*. NY: Cambridge University Press, 2015. ISBN 978-1-107-07052-3.

- DEACON, Richard. *John Dee: Scientist, Geographer, Astrologer and Secret Agent to Elizabeth I*. London: Frederick Muller Ltd, 1968.
- DLUHOŠ, Marek. *Kabalistická teurgie*. Praha: Vodnář, 2009. ISBN 978-80-7439-003-6.
- DURKHEIM, Émile. *Elementární formy náboženského života: systém totemismu v Austrálii*. Praha: Oikoymenh, 2002. Oikúmené. ISBN 80-7298-056-4.
- ECO, Umberto. *Hledání dokonalého jazyka v evropské kultuře*. Praha: Lidové noviny, 2001. ISBN 80-7106-389-4.
- EVANS, Robert J. *Rudolf II. a jeho svět: Myšlení a kultura ve střední Evropě 1576–1612*. Přeložil Miloš CALDA. Praha: Mladá fronta, 1997. ISBN 80-204-0590-9.
- FELL-SMITH, Charlotte. *John Dee (1527–1608)*. London: Constable & Co., 1909.
- FICINO, Marsilio. *Three Books on Life*. N.Y.: Medieval & Renaissance Texts & Studies in conjunction with the Renaissance Society of America, 1989. ISBN 978-0866980418.
- FRAZER, James George. *Zlatá ratolest: magie, mýty, náboženství*. 2. vyd. Přeložili Věra HEROLDOVÁ-ŠŤOVÍČKOVÁ a Erich HEROLD. Praha: Mladá fronta, 1994. ISBN 80-204-0488-0.
- FRENCH, Peter J. *John Dee: The World of an Elizabethan Magus*. New York: Routledge, 1972. ISBN 978-0744800791.
- GOODRICK-CLARKE, Nicholas. *Západní esoterické tradice*. Praha: Grada, 2011. Mysterion Mysterion (Grada). ISBN 978-80-247-3143-8.
- HÅKANSSON, Håkan. *Seeing the Word: John Dee and Renaissance Occultism*. Ugglan, Minervaserien, Lund University, 2001. ISBN 91-974153-0-8.
- HAMILTON-JONES, W., tr. *The Hieroglyphic Monad by Dr. John Dee*. London: John M. Watkins, 1947.
- HANEGRAFF, Wouter J. *Esotericism and the Academy: Rejected Knowledge in Western Culture*. Cambridge: Cambridge University Press, 2012. ISBN 978-0-521-19621-5.
- HARKNESS, Deborah. *John Dee's Conversations with Angels: Cabala, Alchemy, and the End of Nature*. NY: Cambridge Press, 1999. ISBN 978-0-521-02748-9.

- HEERTUM, Cis van, ed. *Divine wisdom, divine nature: The message of the Rosicrucian manifestoes in the visual language of the seventeenth century*. Amsterdam, Bibliotheca Philosophica Hermetica, 2017. ISBN 978-90-71608-38-4.
- HÉRODOTOS. *Dějiny*. Přeložil Jaroslav ŠONKA. Praha: Odeon, 1972. Živá díla minulosti (Odeon).
- HORT, Gertrude M. *Dr. John Dee: Elizabethan Mystic and Astrologer*. London: William Rider&Son, LTD, 1922.
- HOWE, Ellic. *The Magicians of the Golden Dawn: a Documentary History of a Magical Order, 1887–1923*. New York: S. Weiser, 1972. ISBN 0-87728-369-9.
- HULSE, David Allen. *Magické klíče II. Mystéria Západu: Encyklopedický průvodce posvátnými jazyky a magickými systémy světa*. Praha: Volvox Globator. ISBN 80-7207-309-5.
- CHLUP, Radek. *Corpus hermeticum*. Praha: Herrmann, 2007. ISBN 978-80-87054-09-3.
- CHLUP, Radek. *Proklos*. Praha: Herrmann, 2009. ISBN 978-80-87054-16-1.
- JAMBlichOS. *O mysteriích egyptských, s dopisem Porfyriovým Anebonu Egyptanu*. Přetisk z 1. vydání nakladatelství Sfinx z roku 1922. Přeložil Jaroslav MATOUŠEK. Olomouc: Per Argum, 1992. ISBN 80-901441-0-1.
- JAMES, Geoffrey, ed., tr. *The Enochian Evocation of Dr. John Dee*. USA: Weiser Books, 2009. ISBN 978-1-57863-453-8.
- JOHNSON, Francis R. *Astronomical Thought in Renaissance England*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1937.
- KIESEWETTER, Karl. *John Dee, ein Spiritist des 16. Jahrhunderts. Kulturgeschichtliche Studie*. Leipzig: Verlag von Ernst Fiedler, 1893.
- LAYCOCK, Donald. *The Complete Enochian Dictionary. A Dictionary of the Angelic Language as Revealed to Dr. John Dee and Edward Kelley*. Boston: Weiser Books, 2001. ISBN 978-1-57863-254-1.
- LEITCH, Aaron. *The Essential Enochian Grimoire: An Introduction to Angel Magick from Dr. John Dee to the Golden Dawn*. Minnesota: Llewellyn Publications, 2014. ISBN 978-0-7387-3700-3.
- MALINOWSKI, Bronislaw. *Magic, Science and Religion and Other Essays*. Illinois: The Free Press, 1948.

- MAUSS, Marcel. *A General Theory of Magic*. New York: Routledge, 2001. ISBN 0-415-25396-9.
- MCINTOSH, Christopher. *Rosenkruciáni: historie, mytologie a rituály okulního řádu*. Praha: Trigon, 1997. ISBN 80-86159-00-0.
- NOVÁK, Josef. *Čtvrtá patristická čítanka: Tertullianus – Apologeticum*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1987. Teologické studie (Ústřední církevní nakladatelství).
- PARRY, Glyn. *The Arch-Conjuror of England: John Dee*. New Haven: Yale University Press, 2011. ISBN 978-0-300-19409-8.
- PICO DELLA MIRANDOLA, Giovanni. *O důstojnosti člověka: De dignitate hominis*. Praha: OIKOYMENH, 2005. Knihovna renesančního myšlení. ISBN 80-7298-164-1.
- PLATÓN. *Platónovy spisy*. Praha: OIKOYMENH, 2003. ISBN 80-7298-068-8.
- PLINIUS, Gaius. *Kapitoly o přírodě: z díla Naturalis historiae libri, sv. 37*. Praha: Svoboda, 1974.
- ROBERTS, Richard J. a WATSON, Andrew G, ed. *John Dee's Library Catalogue*. London: The Bibliographical Society, 1990. ISBN 0-19-721795-8.
- SHERMAN, William H. *John Dee: The Politics of Reading and Writing in the English Renaissance*. Amherst: University of Massachusetts Press, 1995. ISBN 978-1-55849-070-3.
- SKINNER, Stephen a RANKINE, David. *Practical Angel Magic of John Dee's Enochian Tables*. London: Golden Hoard Press, 2004. ISBN 0954763904.
- SMITH, Thomas. *Vita Joannis Dee*. In: *Vitae quorundam eruditissimorum et illustrium virorum*. London: D. Mortier, 1707.
- SUSTER, Gerald ed., tr. *John Dee: essential readings*. Berkeley, Calif.: North Atlantic Books, c2003. ISBN 978-1-55643-472-3.
- SZŐNYI, György E. *John Dee's Occultism: Magical Exaltation through Powerful Signs*. NY: SUNY Press, 2004. ISBN 0-7914-6223-4.
- SZŐNYI, György E. *Okultismus Johna Dee: magická exaltace prostřednictvím mocných znamení*. Praha: Volvox Globator, 2020. Alef (Volvox Globator). ISBN 978-80-7511-523-2.
- TAYLOR, Eva G. *Tudor Geography*. London: Methuen, 1930.

TURNER, Robert, ed. *The Heptarchia Mystica of John Dee*. Wellingborough: The Aquarian Press, 1986. ISBN 0-85030-470-9.

TYSON, Donald. *Enochian Magic for Beginners. The Original System of Angel Magic*. Minnesota: Llewellyn Publications, 2002. ISBN 1-56718-747-1.

TYSON, Donald. *Zasvěcení do henochiánské magie*. Praha: Grada, 2010. Iniciace. ISBN 978-80-247-3231-2.

WAITE, Edward A. *John Dee*. Article extracted from the book *Alchemists through Ages*. Kessinger Publishing, LLC, 2010. ISBN 1564594572.

WALKER, Daniel P. *Spiritual & Demonic Magic from Ficino to Campanella*. USA: Pennsylvania University Press, 2000. ISBN 0-271-02045-8.

WEEVER, John. *Ancient Funerall Monuments Within The Vnited Monarchie of Great Britaine, Ireland, and The Islands Adjacent*. London: Th. Harper, 1631.

WOOLLEY, Benjamin. *The Queen's Conjuror: The Life and Magic of Dr Dee*. London: Flamingo, 2002. ISBN 978-0-00-655202-4.

YATES, Frances A. *Rozenkruciánské osvícenství: fascinující pohled do historie, alchymie a událostí, které vedly k Bílé Hoře*. Přeložil Martin KONVIČKA. Praha: Pragma, c2000. ISBN 80-7205-667-0.

YATES, Frances A. *The Occult Philosophy in the Elizabethan age*. New York: Routledge, 1979. ISBN 978-0-415-25409-0.

YATES, Francis A. *Giordano Bruno and the Hermetic Tradition*. London: Routledge and Kegan Paul, 1964. ISBN 9780710023377.

B: Slovníky:

HANEGRAAFF, Wouter J., ed. *Dictionary of Gnosis & Western Esotericism*. Boston: Brill, 2006. ISBN 9789004152311.

C: Akademické práce:

CALDER, F.R.I. *John Dee Studied as an English Neoplatonist*. Unpublished Ph.D. thesis, 2 vols., The Warburg Institute, 1952.

CHOUROVÁ, Petra. *Alchymista Edward Kelley aneb příběh jednoho "Engellendera"*. Praha, 2019. Diplomová práce. Univerzita Karlova.

ROČEK, Daniel. *Rozbor Tertuliánova Apologetica s ohledem na dnešní dobu*. Praha, 2018. Diplomová práce, Univerzita Karlova.

ROZSYPALOVÁ, Monika. *Obrana Apuleia proti obvinění z čarodějnictví*. Brno, 2015. Bakalářská diplomová práce. Masarykova Univerzita.

YEWBREY, Graham. *John Dee and the 'Sidney Group': cosmopolitics=and protestant 'activism' in the 1570's*. Ph.D. thesis, University of Hull, 1981.

WHITBY, Christopher, ed. *John Dee's Actions with Spirits: 22 December 1581 to 23 May 1583*. Ph.D. thesis, University of Birmingham, 1981.

ŽÁČKOVÁ, Kristýna. *Vliv rosekruciánství na Hermetický řád Zlatého úsvitu*. Pardubice, 2018. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice.

D: Sborníky:

Logos 1/2. Sborník pro esoterní chápání života a kultury. Praha: Trigon, 1999. ISSN 0862-7606.

E: Elektronické články:

CONYBEARE, F. C. The Testament of Solomon. *The Jewish Quarterly Review* [online]. 1898, vol. 11, no. 1. [cit. 2021-01-27]. DOI: doi.org/10.2307/1450398.

FEOLA, Vittoria. Elias Ashmole's collections and views about John Dee. *Studies in History and Philosophy of Science* [online]. 2012, vol. 43, Issue 3. [cit. 2021-01-27]. DOI: doi.org/10.1016/j.shpsa.2011.12.011.

HANEGRAAFF, Wouter J. Beyond the Yates Paradigm: the Study of Western Esotericism Between Counterculture and New Complexity. *Aries* [online]. 2001, vol. 1, No. 1. [cit. 2021-01-19]. DOI: doi.org/10.1163/157005901X00020.

HARKNESS, Deborah. Shows in the Showstone: A Theater of Alchemy and Apocalypse in the Angel Conversations of John Dee (1527–1608/9). *Renaissance Quarterly* [online]. 1996, vol. 49, No. 4. [cit. 2021-01-27] DOI: https://doi.org/10.2307/2862959.

CHALUPA, Aleš. Vznik a vývoj konceptu magie v římském světě (Origin and Evolution of the Category Magic in the Roman World). *Religio: revue pro religionistiku* [online]. Brno: Česká společnost pro religionistiku, 2012, roč. 20, č. 2. [cit. 2021-01-27] Dostupné z: <https://digilib.phil.muni.cz/handle/11222.digilib/125426>.

JONES, David R. On the Holy Twelve-fold Table. From the upcoming Hellfire Press edition of *The Vision and the Voice, being of the Angels of the Thirty Æthyrs* [online]. 2019 [cit. 2021-01-27]. Dostupné z: https://www.academia.edu/40770879/On_the_Holy_Twelve_fold_Table.

JOSTEN, Kurt H. An Unknown Chapter in the Life of John Dee. *Journal of the Warburg Institute* [online]. 1965, vol. 28. [cit. 2021-01-27]. DOI: doi.org/10.2307/750672.

JOSTEN, Kurt H., tr. A Translation of John Dee's "Monas Hieroglyphica" (Antwerp, 1564), with an Introduction and Annotations. *Ambix. Journal of the Society for the Study of Alchemy and Early Chemistry* [online]. 1964, vol. 12, Issue 2–3. [cit. 2021-01-19]. DOI: doi.org/10.1179/000269864790223101.

RAMPLING, Jennifer. John Dee and the alchemists: Practising and promoting English alchemy in the Holy Roman Empire. *Studies in History and Philosophy of Science* [online]. 2012, part A, vol. 43, Issue 3. [cit. 2021-01-27]. DOI: doi.org/10.1016/j.shpsa.2011.12.009.

SZÖNYI, György E. a WYMER, Rowland. John Dee as a Cultural Hero. *European Journal of English Studies* [online]. 2011, vol. 15, No. 3, London. [cit. 2021-01-19]. DOI: doi.org/10.1080/13825577.2011.626942.

SZÖNYI, György E. Enoch – the Modern Apocalyptic Hero. Contemporary Cultural Representations of the Biblical/Apocryphal Patriarch. *IKON: Journal of Iconographic Studies* [online]. 2015, vol. 8, University of Szeged, Budapest. [cit. 2021-01-19]. DOI: <https://doi.org/10.1484/J.IKON.5.107801>.

SZÖNYI, György E. John Dee and Early Modern Occult Philosophy. *Literature Compass* [online]. 2014, 1 (2004) RE 110, Blackwell Publishing. [cit. 2021-01-27]. Dostupné z: https://www.academia.edu/717662/John_Dee_and_Early_Modern_Occult_Philosophy_2004

TAKEUCHI, Dai. John Dee's Scrying Magic. *Journal of International Philosophy International Research Center for Philosophy* [online]. 2016, vol. 5. [cit. 2021-01-27]. Dostupné z: https://www.academia.edu/28275198/John_Deess_Scrying_Magic.

TRATTNER, Walter I. God and Expansion in Elizabethan England: John Dee, 1527–1583. *Journal of the History of Ideas* [online]. 1964, vol. 25, No. 1, University of Pennsylvania Press. [cit. 2021-01-19]. DOI: doi.org/10.2307/2708083.

TYLOR, Edward B. The Philosophy of Religion among the Lower Races of Mankind. *The Journal of the Ethnological Society of London (1869–1870)* [online]. 1870, vol. 2, No. 4. [cit. 2021-01-27]. DOI: doi:10.2307/3014366.

WHITBY, Christopher. John Dee and Renaissance Scrying [online]. 1985 [cit. 2021-01-24]. Dostupné z: https://www.academia.edu/1910570/John_De_and_Renaissance_Scrying

ZETTERBERG, Peter J. Hermetic Geocentricity: John Dee's Celestial Egg. *Isis* [online]. 1979, vol. 70, No. 3, University of Chicago Press. [cit. 2021-01-27]. Dostupné z: <https://www.journals.uchicago.edu/doi/abs/10.1086/352282?journalCode=isis>

F: Webové stránky:

MS Trinity Coll. O. 4. 20. [online]. Dostupné z: <https://mss-cat.trin.cam.ac.uk/manuscripts/uv/view.php?n=O.4.20&n=O.4.20#?c=0&m=0&s=0&cv=7&xywh=-1337%2C-228%2C8035%2C4486> [cit. 2021-01-27].

SLOANE MS 3188 [online]. Dostupné z: <https://dokumen.tips/documents/quinti-libri-mysteriorum-ms-sloane-3188-by-john-dee.html> [cit. 2021-01-27].

SLOANE MS 3189 [online]. Dostupné z: <https://phergoph.wordpress.com/john-dee-enochian-archival-material/sloane-3189/> [cit. 2021-01-27].

SLOANE MS 3191 [online]. Dostupné z: <https://www.scribd.com/document/148685367/Sloane-Manuscript-3191> [cit. 2021-01-27].

The Warburg Institute [online]. Dostupné z: <https://warburg.sas.ac.uk/about-us> [cit. 2021-01-27].

Writings of John Dee (1527–1608) [online]. Dostupné z: <http://esotericarchives.com/dee/index.html> [cit. 2021-01-27].

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 – <i>Seznam Deeho Libri mysteriorum v T&FR</i>	138
Příloha 2 – <i>Seznam Deeho Libri mysteriorum v CMR</i>	140
Příloha 3 – <i>CMR: Deeho ostatní související spisy s Libri mysteriorum</i>	144
Příloha 4 – <i>Seznam Deeho Libri mysteriorum v FBM</i>	145
Příloha 5 – <i>Seznam Deeho Libri mysteriorum v JDSD</i>	146
Příloha 6 – <i>Přehled důležitých sbírek originálních manuskriptů</i>	147
Příloha 7 – <i>Přehled některých důležitých dat, vztahujících se převážně k andělským rozpravám</i>	149
Příloha 8 – <i>Nástroje Heptarchické moudrosti</i>	154
Příloha 9 – <i>Tabule 9a z Liber Loagaeth a T&FR</i>	164
Příloha 10 – <i>Enochiánské písmo</i>	166
Příloha 11 – <i>Moudrost SV</i>	168
Příloha 12 – <i>Deeho první dopis pro císaře Rudolfa II. ze dne 17. 8. 1584</i>	174
Příloha 13 – <i>Část Deeho zápisu z audience u Rudolfa II. ze dne 3. 9. 1584</i>	177

- I. *Liber Myfteriorum (&Sancti) parallelus Novalisque* (28. 5. 1583 – 4. 7. 1583)
- II. *Liber Peregrinationis Primæ: Videlicet, A Mortlaco Angliæ, Ad Craconiam Polomiæ*
(21. 9. 1583 – 13. 3. 1584)
- III. *Mensis Mysticus Saobaticus, Pars prima ejusdem* (10. 4. 1584 – 30. 4. 1584)
- IV. *Libri Mystici Apertorii Cracoviensis Sabbatici, An. 1584* (7. 5. 1584 – 22. 5. 1584)
- V. *Libri Septimi Apertorii Cracoviensis Mystici, Sabbatici, Pars Quarta; Anno 1584. Maii 23.*
(23. 5. 1584 – 12. 7. 1584)
- VI. *Libri Cracoviensis Mysticus Apertorius, Julii, 12. 1584. Præterea Prooemium Madimianum, Libri primi, Pragensis Cæfareique, Anno 1584. Augusti 15. Stilo Novo. Liber 5. Cracoviensium Myfteriorum Apertorius. Thurſday, Julii 12. Anno 1584.*
(12. 7. 1584 – 15. 8. 1584)
- VII. *Myfteriorum Pragensium Liber Primus, Cæfareufque, Anno 1584. Stylo Novo. Augusti 15. incæptus ad Omnipotentis Dei Laudem, Honorem, & Gloriam. Amen.*
(15. 8. 1584 – 8. 10. 1584)
- VIII. *Myfteriorum Pragensium Confirmatio, Anno, 1585. Januarii 14. Pragæ Iterum veni Pragam ultimo Decembris, Anno 1585* (20. 12. 1584 – 20. 3. 1585)
- Myfteriorum Pragensium Confirmatorum Liber. Pragæ, Anno 1585, Martii 20.*⁶⁹⁹
- IX. *Myfteriorum Cracoviensium Stephanicorum, Initia Aprilis 12. 1585. Myſteria Stephanica*
(20. 3. 1585 – 6. 6. 1585)
- X. *Anno 1585. Augusti 6. Unica Actio; quæ Pucciana vocetur. Que durabat ab hora 5. manè, ad horam 11.*⁷⁰⁰ *Pragæ. Actio Pucciana* (6. 8. 1585 – 6. 9. 1585)

⁶⁹⁸ Názvy knih udávám v takové podobě, jak je uvedeno v T&FR, ale nerozlišuji mezi jednotlivými fonty písma. Pro přehlednější orientaci mezi jednotlivými spisy v závorkách připojuji jejich dataci, která v T&FR není takto kompletně uvedena. Tato datace je určena podle prvních a posledních Deeho zápisů, uvedených v T&FR.

⁶⁹⁹ Casaubon název této knihy spojil s titulem knihy IX.

⁷⁰⁰ Dee tímto způsobem zapisoval konkrétní čas *akcí*.

XI. *Liber Resurrectionis. Pragæ, Aprilis 30. Pactum, seu Fædus Sabbatismi. 1586. Trebone Octob. 14. Venimus è Septemb .14. 1586. In Maio 29 Exilii Decretum contra nos exiit à Casare Rod. In Augusto 8, Reverfionis permifsio D. Rosenbergio, obtinente ut ad fua veniamus.*⁷⁰¹

(29. 4. 1586 – 21. 1. 1587)

XII. *Ad Omnipotentis Trinitatis Laudem, Honorem, & Gloriam. Myfteriorum Divinorum memorabilia cui dies quartus Aprilis, Anno 1587, dicata fuit. Trebone*⁷⁰²*1587. Actio Tertia. Trebonæ Generalis.* (4. 4. 1587 – 23. 5. 1587)

XIII. *London, At Mrs. Goodman her houfe. Martii 20 à meride hora 4 ¹/₄ Jesus Omnipotens fempiterne & une Deus.* (20. 3. 1607 – 7. 9. 1607)

⁷⁰¹Casaubon z neznámého důvodu na konci této knihy ukončil číslování na s. 448. Od následujícího spisu zavádí nové číslování.

⁷⁰² Tuto část názvu Casaubon uvádí na konci předcházející stránky jako by nešlo o nový titul.

I. svazek

I. Anno 1581: 1582 Mysteriorum Liber Primus Mortlaci ·1· / „V roce 1581–1582, První Kniha Mystérií, v Mortlakeu ·1·“ (22. 12. 1581 – 15. 3. 1582)

II. Anno 1582 Mysteriorum Liber Secundus Mortlaci ·2·⁷⁰⁴ / „V roce 1582, Druhá Kniha Mystérií, v Mortlakeu ·2·“ (19. 3. 1582 – 21. 3. 1582)

III. Mysteriorum, Liber Tertius Δ ⁷⁰⁵ Anno 1582: Aprilis 28: / „Třetí Kniha Mystérií, Δ [Dee] v roce 1582: Duben 28:“ (Liber 3us Liber 4us; ⁷⁰⁶ 28. 4. 1582 – 4. 5. 1582)

IV. Quartus Liber Mysteriorum Δ A^o 1582. Novembris 15. Post reconciliationem Kellianam.: Miserere nostri Deus. Dimitte nobis, sicut et nos dimittimus. / „Čtvrtá Kniha Mystérií, Δ [Dee] v roce 1582, Listopad 15. Po usmíření s Kellym. Bůh měj s námi slitování. Odpusť nám, jako my odpouštíme.“ (Liber 5us; 15. 11. 1582 – 21. 11. 1582)

V. Liber Mysteriorum Quintus 1583: Martii 23. / „Pátá Kniha Mystérií, 1583: Březen 23.“ (Liber 6us Liber 7us; 23. 3. 1583 – 18. 4. 1583)

VI. Quinti Libri Mysteriorum Appendix⁷⁰⁷ / „Dodatek k Páté Knize Mystérií.“
(20. 4. 1583 – 23. 5. 1583)

VII. Liber Sexti Mysteriorum (et sancti) parallelus Novalisque. 1583. / „Kniha Mystérií, souběžná k Šesté (a svaté), a nové. 1583.“ (Lib. 9; 28. 5. 1583 – 4. 7. 1583)

VIII. Liber Peregrinationis Primæ: (Sexti Mystici Paradromus) Videlicet A Mortlaco Angliæ, Ad Cracoviam Poloniæ. Duravit autem a die 21, Septembris, A^o. 1583: ad diem 13, Martii: A^o.

⁷⁰³ Klein uvádí anglické překlady jednotlivých titulů, na jejichž základě jsem se pokusila o český překlad. Na tomto místě podotýkám, že Dee používal pro *všechny* své knihy jiné pořadí, které ale ne vždy zapsal. Toto jeho číslování udávám v kulaté závorce, společně s Kleinovým datováním těchto spisů. Toto Deeho pořadí dokazuje, že sám pohlížel na *všechny* své knihy, které Klein editoval ve třech svazcích, ve vzájemných souvislostech. Dee totiž v rozhovoru s Kurzem dne 15. 9. 1584 uvedl, že celkem má těchto knih kolem 18. Tyto knihy si poté Kurz přál prohlédnout. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XIII, s. 49.

Casaubon Deeho pořadí uvádí pouze u knihy VI. Já se budu držet Kleinova vzoru číslování.

⁷⁰⁴ Úvodní list této knihy se ztratil. Název této knihy byl adaptován Ashmoleem podle knihy I. Viz KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, s. 27.

⁷⁰⁵ Dee pro svoje jméno používal velké řecké písmeno *Delta*. Za tímto písmenem tak následuje jeho poznámka či dodatek.

⁷⁰⁶ Nyní na okrajích daných spisů začíná Deeho rukopisné číslování.

⁷⁰⁷ Tato kniha je doplňkem ke knize V. Klein ji však označuje za knihu VI. Zde taktéž končí *Libri mysteriorum Mortlaci*, jejichž originální verze se nachází v *SL. 3188*. První svazek dále pokračuje Deeho spisy ze sbírky *Cotton Appendix XLVI, part I*.

1584: *stylo veteri: non Gregoriano. Sunt quidem, Menses 6 dies ·7· Hebdomadæ sunt ·25· Dies sunt, in summa ·175· / „Kniha z První Cesty (nebo, Putování): jmenovitě, z Mortlakeu v Anglii, do Krakova v Polsku (souběžná s Šestou Mystickou). Ta trvala, kromě toho, ode dne 21. Září 1583: do 13. Března 1584: ve starém stylu, ne v Gregoriánském. Což je, 6 měsíců 7 dní: 25 týdnů: 175 dní, celkem.“ (Liber 11us; 21. 9. 1583 – 13. 3. 1584)*

IX. *Mensis Mysticus Saobaticus: Pars prima eiusdem / „Mystický Sabatový Měsíc: První část stejného.“ (10. 4. 1584 – 30. 4. 1584)*

X. *Libri Septimi, Apertorii, Cracoviensis, Mystici, Sabbatici, pars Tertia: A° 1584:⁷⁰⁸ / „Třetí Část ze Sedmé, Krakovské, Mystické, Sabatické Knihy Odhalení. V roce 1584.“ (Liber 14us; 7. 5. 1584 – 22. 5. 1584)*

II. svazek

XI. *Libri Septimi, Apertorii, Cracoviensis, Mystici, Sabbatici, pars Quarta. A° 1584. Maii :23: / „Čtvrtá část ze Sedmé, Krakovské, Mystické, Sabatické Knihy Odhalení. V roce 1584, Květen 23.“ (23. 5. 1584 – 12. 7. 1584)*

XII. *Liber Quintus Cracoviensis Mysticus, Apertorius 1584 Iulii 12. Sive potius, pars Quinta Libri Septimi: &c. Cracoviensisque &c. Præterea Proœmium Madimianum Libri primi, Pragensis, Cæsareique. A° 1584 Augusti ·15· stylo novo.⁷⁰⁹ / „Pátá Krakovská Mystická Kniha Odhalení. V roce 1584, Červenec 12. Nebo spíše, Pátá Část Sedmé Knihy, atd., a Krakovské, atd. Od této chvíle Madimiánská předmluva k První Knize Pražské a Císařské. V roce 1584, Srpen 15 v novém stylu.“ (Liber 5us,⁷¹⁰ 12. 7. 1584 – 15. 8. 1584)*

XIII. *Mysteriorum Pragensium Liber Primus, Cæsareüsque A°. 1584. Augusti 15. stylo novo incæptus: ad Omnipotentis Dei laudem, honorem, & Gloriam. Amen. / „První Kniha Pražských Mystérií, a Císaře. Započata 15. Srpna v roce 1584 v novém stylu: ke Chvále, cti a Slávě Všemocného Boha. Amen.“⁷¹¹ (Liber 19us; 15. 8. 1584 – 8. 10. 1584)*

Appendix to Book XIII.⁷¹² / „Příloha ke Knize XIII.“ (15. 8. 1584 – 20. 8. 1584)

⁷⁰⁸ Touto knihou končí Kleinův první svazek.

⁷⁰⁹ Za tímto spisem začíná *Cotton Appendix XLVI, part II.*

⁷¹⁰ Dee zde má na mysli pouze pátou knihu Krakovských mystérií.

⁷¹¹ Tento spis obsahuje množství Deeho kopií latinských korespondencí s významnými osobnostmi kolem Rudolfa II. a také s ním samotným. Viz např. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XIII, s. 7.

⁷¹² Jde o Deeho kopii několika stránek z předchozí knihy.

XIV. *Mysteriorum Pragensium Confirmatio Anno 1585: Ianuarii 14:*⁷¹³ / „Potvrzení Pražských Mystérií. V roce 1585. Leden 14.“ (20. 12. 1584 – 20. 3. 1585)

XV. *Stephanica Mysteria Regia. A° 1585. Maii 23. Nyepolomicze: 3 miliaribus a Cracovia.*⁷¹⁴ / „Královská Štěpánská Mystéria. V roce 1585. Květen 23. Nyepolomicze: 3 míle daleko od Krakova.“ (Liber 25us; 20. 3. 1585 – 6. 6. 1585)

XVI. *A° 1585: Augusti ·6· Vnica Actio; quæ Pucciana vocetur quæ durabat ab hora 5 mane ad horam 11^{am} Pragæ.*⁷¹⁵ / „V roce 1585 Srpen 6. Samostatná Akce, zvaná Pucciana. Trvající od 5 hodin do 11 dopoledne. V Praze.“ (6. 8. 1585 – 6. 9. 1585)

XVII. *Præfatio Latina in Actionem primam ex ·7· (habitam, 10 Die Aprilis, Pragæ), et iam in Latinum conversam sermonem. A° 1586:*⁷¹⁶ Δ [Dee] *An ista Actio, habita 10 Aprilis: an illa quæ habita est 30 Aprilis sit a nobis æstimanda Prima, nondum certus sum. In illa enim (de 30 die), dicebatur de 7 Actionum semestralium institutionem. Considera. / „Latinská Předmluva k první Akci ze sedmi (konaná 10. Dubna v Praze) a nyní přeložena do latinského jazyka. V roce 1586. Zdali to je tato akce z 10. Dubna, nebo to je ta z 30. Dubna, bychom měli Prvně zvážít, [jelikož] si nejsem úplně jistý, neboť o té (z 30. dne), bylo řečeno, že má být první ze 7 během šesti měsíců Akcí. Zvaž.“* (10. 4. 1586)

XVIII. *Liber Resurrectionis et 42: Mensium fundamentum Pragæ, Aprilis: 30 Pactum, seu Fœdus Sabbatiffmi 1586 Pragæ, Actio Prima, et secunda ex septem Trebonæ Octob. 14. (venimus eà Septemb .14.) 1586. In Maio 29, Exilii decretum nostra nos exiit a Cæsare Rod. In Augusto 8, Reversionis permissio; D°. Rosenbergio obtinente ut ad sua veniamus.*⁷¹⁷ / „Kniha Vzkříšení a Ustanovení 42 Měsíců. V Praze, 30. Dubna. Smlouva Sabatického Pozorování. 1586. V Praze, první Akce, a druhá ze sedmi v Třeboni 14. října (přijeli jsme 14. Září). 29 Května 1586 byl proti nám vynesena Císařem Rudolfem rozkaz vyhoštění. 8. Srpna, povolení k návratu; bylo obdrženo Panem Rožmberkem, že můžeme přijít na jeho území.“ (29. 4. 1586 – 21. 1. 1587)

XIX. *Ad Omnipotentis Trinitatis laudem, honorem, et Gloriam: Mysteriorum Divinorum memorabilia Actionis (ex 7) Tertiæ, descripta exordio, cui dies 4us Aprilis, a° 1587, dicata fuit.*

⁷¹³ Obsahuje Deeho kopie latinských dopisů pro španělského vyslance Dona Clementa a Jakuba Kurze.

⁷¹⁴ Značná část této knihy je v latinském jazyce. Především se jedná o ty pasáže, které se týkají akcí, na nichž byl přítomen král Štěpán Báthory osobně.

⁷¹⁵ Druhá polovina této knihy je psaná v latině, ale jde pouze o duplikát její první části.

⁷¹⁶ Tato předmluva, jak již jsem uvedla na jiném místě, pochází z Bodleianské knihovny MS Ashmole 1790. Casaubon tuto předmluvu nezmiňuje. Po ní následuje opět Cotton Appendix XLVI, part II.

⁷¹⁷ Obsahuje množství dalších kopií latinských dopisů, dokumentů a císařského dekretu, jež se všechny týkají Deeho vyhoštění z Čech.

*Trebonæ.*⁷¹⁸ / „Chvála, čest a sláva Věčné Trojici: Vzpomenutí Třetí Akce (ze 7) Božských Mystérií, která byla nadiktována 4. Dubna v roce 1587 (jak bylo stanoveno na počátku). V Třeboni.“ (4. 4. 1587 – 23. 5. 1587)

XX. *Epilogue: 1607*⁷¹⁹ (20. 3. 1607 – 7. 9. 1607)

⁷¹⁸ Obsahuje latinské pasáže, v nichž jsou uvedeny např. otázky Viléma z Rožmberka směrem k andělům.

⁷¹⁹ Tato kniha buď nemá žádný název nebo se její titulní list ztratil. Současný titul navrhl Ian Rons. Viz KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol II, s. 583. Casaubon tuto knihu jednoduše nazval podle prvního uvedeného zápisu v ní. Zde také končí Kleinův druhý svazek a též druhá část *Cotton Appendix XLVI*.

III. svazek⁷²⁰

XXI. 48 *Claves, Angelicæ, A°*. 1584: *Cracoviæ ab Aprilis 13ⁱⁱ, ad Iulii 13ⁱⁱ, (diversis temporibus) Receptæ: ex mera Dei nostri Misericordia: Cui Soli, omnis Laus, honor, et Gloria; Amen.* / „48 Andělských Klíčů, obdržených v Krakově (v různé době) od 13. Dubna do 13. Července v roce 1584, skrze čistou Milost našeho Boha: Jemuž Samotnému patří všechna chvála, čest a Sláva; Amen.“⁷²¹ (Liber .18.us; 13. 4. 1584 – 13. 7. 1584)

XXII. *Liber Scientiæ, Auxilii et Victoriæ Terrestris A°*. 1585 *Maii 2° stylo novo Cracoviæ in Polonia per Δ Collectus ex præmissis, in Lib°*. 10°. & *allis*.⁷²² / „Kniha Vědy, Pomoci a Pozemského Vítězství, 2. Května v roce 1585, v novém stylu, v Krakově v Polsku, Sesbíráno Δ [Deem] z premis Knihy 10. a dalších.“ (2. 5. 1585)

XXIII. *De Heptarchia Mystica, (Divinis, ipsius Creationis, stabilita legibus) Collectaneorum Liber Primus.* / „První Kniha Sestavení Mystické Heptarchie (vzniklá z jeho vlastního Stvoření, díky Božím zákonům).“⁷²³

XXIV. *A Booke of Supplications and Invocations*.⁷²⁴ / „Kniha Snažných Proseb a Invokací.“

XXV. *Liber Mysteriorum, Sextus et Sanctus*:⁷²⁵ / „Šestá a Posvátná Kniha Mystérií.“ (Liber 8us)

⁷²⁰ Tento svazek začíná Deeho spisy, které jsou dnes součástí *SL. 3191*. Knihy ve třetím svazku označují mnou myšlené související *ostatní spisy s Libri mysteriorum*. Dee pokračuje v jejich číslování, což jen potvrzuje tuto jejich propojenost. Dee ale s největší pravděpodobností celkově nahlížel na *všechny* tyto své manuskripty jako na jednotnou obrovskou sbírku „mysterijních knih“, jelikož mnohé z těchto *ostatních* spisů jsou pouze rozšířeným materiálem, převzatých např. z dřívějších *Libri Mysteriorum Mortlaci*. Kvůli přehlednější orientaci v jednotlivých edicích, originálních sbírkách apod. jsem přesto zavedla toto rozlišení Deeho knih. Viz moje pozn. 10.

⁷²¹ Klein už datování neudává. Tento spis obsahuje enochiánská slova, společně s jejich anglickým překladem.

⁷²² Tento útlý spisek je psán latinsky.

⁷²³ Tato kniha je Deeho kompilací předchozích záznamů, pocházejících především z *Mysteriorum Liber Tertius* a *Quartus*.

⁷²⁴ Původní titul se nedochoval. Tento název pochází od Ashmolea. Viz KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. III, s. 1163. Tato kniha, jež je též celá v latině, je rozšířením předchozích materiálů, týkajících se *SV*. V ní je také uvedena Rafaelova reformovaná deska a Deeho opravená verze Velké desky.

⁷²⁵ Touto knihou končí Deeho manuskripty z originální sbírky *SL. 3191* a začíná tato obsáhlá kniha, jež je dnes zařazena pod sbírku *SL. 3189*. Také známá jako *Kniha Enochova* nebo *Liber Loagaeth*, jejíž začátek se nachází v *Liber Mysteriorum Quintus*. Skinner dodává, že název *Liber Mysteriorum, Sextus et Sanctus*, v překladu označující šestou knihu, je matoucí a raději navrhuje používat tyto dva další názvy. SKINNER, Stephen, ed. *JDS*, s. 769 a pozn. 1.

Příloha 4 – *Seznam Deeho Libri mysteriorum v FBM*⁷²⁶

I. *Anno 1581: 1582 Mysteriorum Liber Primus Mortlaci ·1*⁷²⁷

II. *[Mysteriorum Liber Secundus]*⁷²⁸

III. *Mysteriorum, liber Tertius. Δ Anno 1582: Aprilis 28. Liber: 3us; Liber: 4us*⁷²⁹

IV. *Quartus Liber Mysteriorum A°. 1582 Nouembris 15. Δ Post reconciliationem Kellianam. Misere nostri Deus Dimitte nobis, sicut et nos dimittimus.*

V. *Liber Mysteriorum Quintus 1583 Martij 23. Liber 6us. Liber 7us*

Quinti libri Mysteriorum Appendix

⁷²⁶ Tento seznam obsahuje pouze tzv. *Libri Mysteriorum Mortlaci*, jejichž originál je v *SL*. 3188.

⁷²⁷ Peterson dataci neuvádí.

⁷²⁸ Peterson taktéž poznamenává, že titulní list této knihy se ztratil. Název této knihy tak vepsal do hranatých závorek.

⁷²⁹ Peterson, zřejmě v návaznosti na Whitbyho, píše, že značení Liber 3us apod. jsou dílem Ashmolea. Klein s tím nesouhlasí, jelikož prokazatelně jde o Deeho značení. Viz PETERSON, Joseph, ed. *FBM*, kniha III, s. 149 a pozn. 1; KLEIN, Kevin, ed., *CMR*, vol I, s. 28.

- I. *Liber Sexti Mysteriorum (et Sancti) Parallelus Novalisque*. Mortlake, 28. 5. 1583.
- II. *Liber Peregrinationis Primae (Sexti Mystici Paradromus)*. Mortlake, 21. 9. 1583.
- III. *Mensis Mysticus Saobaticus. Pars Prima*. Krakov, 10. 4. 1584.
- IV. *Libri Septimi Apertorii Cracoviensis Mystici Sabbatici. Pars 3*. Krakov, 7. 5. 1584.
- V. *Libri Septimi Apertorii Cracoviensis Mystici, Sabbatici. Pars 4*. Krakov, 23. 5. 1584.
- VI. *Libri Quintus Cracoviensis Mysticus Apertorius. Pars 5*. Krakov, 12. 7. 1584.
- VII. *Mysteriorum Pragensium Cæsareusque. Liber Primus*. Praha, 15. 8. 1584.
- VIII. *Mysteriorum Pragensium Confirmatio*. Praha, 14. 1. 1585.⁷³¹
- IX. *Mysteriorum Pragensium Confirmatorium*.⁷³² Praha, 20. 3. 1585.
Mysteriorum Cracoviensium Stephanicorum. Krakov, 12. 4. 1585.
Stephanica Mysteria Regia. Nyepolomicze, 23. 5. 1585.
- X. *Unica Actio; Quæ Pucciana Vocetur. Pars Prior & Posterior*. Praha, 6. 8. 1585.
Praefatio Latina In Actionem Primam ex 7.⁷³³ Praha, 10. 4. 1586.
- XI. *Liber Resurrectionis, et 42 Mensium Fundamentum*. Praha, 30. 4. 1586.
- XII. *Mysteriorum Divinorum Memorabilia. Actio Tertia*. Třeboň, 4. 4. 1587.
- XIII. *London Actions, at Mrs. Goodman her House*. Londýn, 20. 3. 1607.

⁷³⁰ Následně jmenuji Deeho spisy tak, jak je udává Skinner. Tato edice je nejnovější *opravenou* Casaubonovou *T&FR* a důvody, které Skinnera vedly k těmto opravám zde konkrétně jmenovat nebudu, jelikož na to není prostor. Doporučuji však Skinnerovu přílohu č. 5, v níž uvádí některé důležité body jak ke všem Deeho knihám (vč. jejich datace a očíslování Deem či Ashmoleem), tak ke Casaubonově *T&FR*. Skinner vyčíslil celkový počet *všech* Deeho knih (i těch, které se nedochovaly) na 28. SKINNER, Stephen, ed. Appendix 5 – Catalogue of Dee's *Liber Numbers*. In: *JDSD*, s. 790–792.

JDSD byla Skinnerem zpracována na základě komparace Casaubonovy původní *T&FR* a obou částí originálu *Cotton Appendix XLVI* a s přihlédnutím ke kopii *T&FR* od Williama Shippena, opět ve srovnání s originální *Cotton* verzí. Shippen byl Deem fascinován a od Johna Cottona (vnuka Roberta Cottona) si tak zapůjčil Deeho originály, aby je mohl komparovat s *T&FR*. Ashmoleovi rovněž poskytl kopie Deeho dopisů Williamu Camdenovi. SKINNER, Stephen, ed. Introduction to this Edition. In: *JDSD*, s. 46. Skinner, stejně jako Klein, přihlédl i k Ashmoleovým komentářům a dále přečetl kopie od Ralphi Jenningse (z. 1677), který byl v roce 1656 správcem záznamů londýnského Toweru a jednu dobu měl v držení Deeho spisy. Tyto Jenningsovy kopie jsou dnes svázané s *Cotton* originálem. V *JDSD* jsou též uvedeny Deeho marginálie vždy v poznámce pod čarou na příslušné straně, ovšem bez Deeho dalších značek, které uvádí např. Klein.

⁷³¹ Skinner uvádí dataci podle první zapsané *akce* ze dne 14. 1. 1585, ale první Deeho zápis pochází z 20. 12. 1584.

⁷³² Skinner, na rozdíl od Casaubona či Kleina, tyto tři knihy detailněji oddělil, ale ponechal je pod číslem IX.

⁷³³ Zde Skinner uvádí překlad od Jostena.

Příloha 6 – Přehled důležitých sbírek originálních manuskriptů⁷³⁴

I. Britská knihovna, Londýn

SLOANE MS 3191 – obsahuje čtyři Deeho dokončené práce (*48 Claves Angelicæ, Liber Scientiæ Auxilii et Victoriæ Terrestris, De Heptarchia Mystica* a *Supplications and Invocations*), které jsou založené na předchozích *akcích*

SLOANE MS 3188 – obsahuje Deeho *Knihy mystérií z Mortlakeu*

SLOANE MS 3189 – *Liber Loagaeth*, psaná Kellyho rukou

COTTON Appendix XLVI Parts I. a II. – obsahuje tzv. kontinentální *akce* (28. 5. 1583 – 7. 9. 1607)

SLOANE MS 3677 – Ashmoleova kopie *SL. 3188*

SLOANE MS 3678 – Ashmoleova kopie *SL. 3191*

SLOANE MS 8 – jedna ze dvou dochovaných kopií knihy *Soyga*

HARLEY MS 1879 – první verze Deeho třetího katalogu z roku 1583

SLOANE MS 307 – upravená sbírka některých Deeho původních materiálů, která mj. obsahuje další přepracovanou Velkou desku (tzv. *Clavicula Tabularum Enochii*)⁷³⁵

SLOANE MS 3821 – Ashmoleova kopie *SL. 307*

II. Britské muzeum, Londýn

MS Add. 35213 – druhý z Deeho dřívějších knihovnických katalogů (pravděpodobně z let 1556–1558)

III. Bodleianská knihovna, Oxford

⁷³⁴ Tyto sbírky viz KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, s. 7 (zde k Deeho zápisům v efemeridách srov. moji pozn. 280); JAMES, Geoffrey, ed., tr. *The Enochian Evocation*, s. 198–202; PRINKE, Rafał T. John Dee a Edward Kelley v Polsku a Čechách, s. 70–71; HÅKANSSON, Håkan. *Seeing the Word*, s. 340–341; FENTON, Edward, ed. *Deníky Johna Deeho*, s. 469 a pozn. 1, dále pak s. 472. Zmínka o Kellyho horoskopu BASSNETT, Susan. Absent Presences. Edward Kelley's Family in the Writings of John Dee. In: *John Dee: Interdisciplinary Studies*, s. 286 a pozn. 8.

⁷³⁵ Touto sbírkou se zabývá převážně dílo: SKINNER, Stephen a RANKINE, David. *Practical Angel Magic of John Dee's Enochian Tables*. London: Golden Hoard Press, 2004.

MS ASHMOLE 1788 – obsahuje poznámky Ashmolea k Deeho *akcím*, Kellyho horoskop, Deeho korespondenci s Williamem Camdenem z roku 1574, Ashmoleovu kopii vybraných částí z *MS Ashmole 1790*, Casaubonovu korespondenci, týkající se Deeho aj.

MS ASHMOLE 1789 – Deeho reforma kalendáře z roku 1583 aneb *A Playne discourse and humble advise, for gracious Queene Elizabeth her most excellent Majestie. To peruse, and consider: as concerning the needfull Reformation of the Vulgar Kalender...*, kopie Deeho dopisu od jeho bratrance Williama Aubreyho aj.

MS ASHMOLE 1790 – Ashmoleem sesbírané poznatky z Deeho *akcí*, Ashmoleova korespondence a jeho popis Deeho studovny, latinský spis *Præfatio Latina* aj.

MS ASHMOLE 580 – Ashmoleova kopie *T&FR* a jeho poznámky v porovnání s originální verzí

MS ASHMOLE 487 – Deeho záznamy ve Stadiových efemeridách pro období 1554–1600 z Deeho let 1577–1600

MS ASHMOLE 488 – Deeho záznamy v Manginových efemeridách pro období 1581–1620 z Deeho let 1586–1601

MS ASHMOLE 423 – Deeho záznamy ve Stoefflerových efemeridách pro období 1543–1556, z nichž se díky Ashmoleovi dochoval pouze jeden list Deeho zápisů z let 1547–1554

MS RAWLINSON D 241 a *MS ASHMOLE 1486* – Deeho alchymické „deníky“; druhý obsahuje záznamy z Deeho posledních let 1607–1608

MS BODLEY 908 – druhá dochovaná kopie knihy *Soyga*

MS 191 – první z Deeho dřívějších knihovních katalogů z let 1556–1558

MS ASHMOLE 1142 – Ashmoleova kopie *MS Trinity Coll. O. 4. 20.*

IV. Knihovna v Cambridge

MS Trinity College O. 4. 20. – druhá verze Deeho třetího katalogu z roku 1583

22. 6. 1579 – Deeho první dochovaná zmínka ohledně použití kamene
25. 5. 1581 – Deeho první vidění v kameni
22. 12. 1581 – Deeho první dochovaný záznam andělské konverzace, která proběhla se Saulem
8. 3. 1582 – první Kellyho návštěva u Deeho
9. 3. 1582 – druhá Kellyho návštěva; Dee k tomuto datu poprvé uvádí Kellyho pseudonym Talbot
10. 3. 1582 – úplně první akce s Kellym, na níž padly narážky ohledně Deeho prvního *lamina*, svatého stolu a *Sigillia Dei*
14. 3. 1582 – zmínka o prstenu a sdělení celého názvu *Sigillum Dei Emeth*
28. 4. 1582 – 21. 11. 1582 – přibližně začíná a končí sdělení jádra Heptarchické moudrosti
29. 4. 1582 – obdržení sedmiramenného kříže, který je základem pro *Tabula Collecta: 49 Angelorum Bonorum*
4. 5. 1582 – poslední zaznamenaná akce, v níž Kelly vystupuje pod pseudonymem Talbot
16. 11. 1582 – zhruba od tohoto data Dee již neuvádí Talbot, ale zkratku E. K.
21. 11. 1582 – Dee od Carmary obdržel kámen
22. 3. 1583 – příjezd Kellyho s Johnem Huseyem k Deemu se svítkem, který obsahoval mapu, psanou v jakési šifře; tyto věci Kelly údajně našel v Huet's Cross/Northwick Hill⁷³⁷

⁷³⁶ Tyto údaje převážně vycházejí z *CMR*, *JDS* a Fentona.

⁷³⁷ Dodnes není jasné, kde přesně Kelly tyto věci našel. Dee popisuje dvě místa: „Northwick hill“ a „Huets Cross“, kde je Kelly měl nalézt za pomoci jisté spirituální bytosti. Badatelé dále nemohou určit, jaké místo měl Dee na mysli pod termínem „Huets Cross“ nebo zda šlo o jednu lokaci. Srov. Deeho narážky: KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha V, s. 1 a 55. Svítek s mapou sloužil k lokaci dánského pokladu. Z Deeho zápisu vyplývá, že se celkově jednalo o jisté alchymické a magické předměty. Kelly díky této bytosti našel i knihu sv. Dunstana a jakýsi prášek, o němž se Dee často zmiňuje v *Knihách mystérií*. V jedné poznámce Dee píše: „Around May 1587 one Ben (a spiritual creature) said to EK that he himself had guarded that powder and Book of Dunstan.“ PETERSON, Joseph, ed. *FBM*, kniha V, s. 264 a pozn. 30. V jiné poznámce Dee zase uvádí: „Ben was the deliverer of the powder to E.K. at the digging in England.“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XIX, s. 26. Dodnes nebyl účel tohoto prášku a této knihy objasněn. Prášek mohl souviset s Deeho a Kellyho alchymickými pokusy. Dee a Kelly se nejdříve dožadovali odpovědi od andělů, k čemu tento prášek slouží. Dee se tak zeptal: „I besech you as concerning the powder wherof he thinketh that he hath made due assay of it as if it shold have byn the philosophers stone...“ a Kelly poté vznesl stejný dotaz: „As concerning the powder, what is it.“ Gabriel na tyto dotazy takto vyhýbavě odpověděl: „What it is, that it is; for the knowledg of it, may lead you to error.“ Dee si nato poznamenal: „This answer offended greatly E.K., and theruppon he left of, and wold recyve no more at theyr hands.“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha IX, s. 47 a 49. Z jedné pasáže ale vyplývá, že

24. 3. 1583 – *předzvěst* zjevení enochiánských písmen v souvislosti s *Liber Loagaeth*
26. 3. 1583 – Kelly poprvé spatřil první (nedokonalou) verzi enochiánských písmen
29. 3. 1583 – začátek nadiktování první tabule *Liber Loagaeth*
11. 4. 1583 – Dee rozluštil šifru, kterou mu Kelly donesl 22. 3. téhož roku
28. 4. 1583 – Kelly spatřil finální podobu svatého stolu; začínají detailní instrukce ohledně jeho konečné formy
29. 4. 1583 – Dee získal své druhé *laminum*
6. 5. 1583 – zjevení dokonalého tvaru enochiánských písmen
13. 5. 1583 – první setkání Deeho a Olbrachta Łaskiho (1536–1605) v Greenwichi⁷³⁸
28. 5. 1583 – první zaznamenaná *akce* u Casaubona
18. 6. 1583 – sdělen název „Loagaeth“
21. 9. 1583 – Deeho a Kellyho odjezd z Mortlakeu
13. 4. 1584 – 13. 7. 1584 (Krakov) – předání 48 klíčů
- 13.– 14. 4. 1584 – 1. klíč (Ol)⁷³⁹ + angl. překlad
- 16.⁷⁴⁰ 4. 1584 – 2. klíč (Adgt) + angl. překlad
25. 4. 1584 – 3. klíč (Micma) + angl. překlad
28. 4. 1584 – 4. klíč (Othil) + angl. překlad
14. 5. 1584 – nadiktování klíče 5.–18.⁷⁴¹
21. 5. 1584 – nadiktování prvních 42 jmen zemských vládců pod 14 aethyry

Dee a Kelly tento prášek využívali i při *akcích*: „E.K. had brought the powder with him as he was bidden to do. Then I desyred him to apply him self to see as he was wont, and so he did.“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XIX, s. 18.

⁷³⁸ Srov. Deeho zápis FENTON, Edward, ed. *Deniky Johna Deeho*, s. 140. Kelly a Dee tohoto polského šlechtice následovali dne 21. 9. 1583 do jeho rodného města Łask. Łaski byl, kromě Štěpána Báthoryho a Pucciho, dalším z mála účastníků andělských rozprav. Takováto *akce* s Łaskim se konala kupř. 19. 6. 1583. Srov. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. I, kniha VII, s. 30–35. Samostatnou otázkou zůstává, proč se Dee s Kellym vydali za tímto šlechticem. Jeden důvod mohl být ten, že Łaski se stal Deeho příznivcem a finančním podporovatelem, čehož se mu v Anglii nedostávalo. Dee se navíc také vždy řídil pokyny andělů, kteří mu nařídili opustit jeho rodnou zem.

⁷³⁹ V závorce uvádím první slovo daného klíče. První čtyři klíče byly sděleny odzadu, další již odpředu. Počet slov v jednotlivých klíčích se však v Deeho dřívějších *Knihách mystérií* mírně liší od jejich pozdějšího vyhotovení ve spisu *48 Claves Angelicae*. Dee v tomto spisu k jednotlivým enochiánským slovům připojil i fonetické značky.

⁷⁴⁰ Část Deeho rukopisu zde chybí, ale na základě předchozího a následujícího data se bude jednat o 16. 4.

⁷⁴¹ 5. klíč (Sapah), 6. (Gah), 7. (Raas), 8. (Bazmelo), 9. (Micaoli), 10. (Coraxo), 11. (Oxiayal), 12. (Nonci), 13. (Napeai), 14. (Noromi), 15. (Ils), 16. (Ils), 17. (Ils) a 18. (Ils). V *Libri Septimi, Apertorii, Cracoviensis* kompletně chybí 14. a 15. klíč a 16. klíč chybí zčásti.

22. 5. 1584 – nadiktování zbylých 49 jmen zemských vládců pod 16 aethyry
23. 5. 1584 – známé ekvivalenty 91 zemských částí
20. 6. 1584 – Kellyho vize *SV*
25. 6. 1584 – odhalení čtyř pečetí *SV* a poté jejich písmen
26. 6. 1584 – odhalení černého kříže
5. 7. 1584 – Dee obdržel angl. překlady k volání 6, 5, 9, 8, 10, 12, 11, 15, 14, 13, 18, 16 a 17
11. 7. 1584 – angl. překlad 7. klíče
- 12.–13. 7. 1584 – volání 30 aethyrů + angl. překlad
13. 7. 1584 – názvy 30 aethyrů
1. 8. 1584 – první odjezd z Krakova směrem do Prahy
9. 8. 1584 – první příjezd Deeho a Kellyho do Prahy⁷⁴²
15. 8. 1584 – Dee si pronajímá dům u Tadeáše Hájka z Hájku (1525–1600)⁷⁴³
17. 8. 1584 – Dee sepsal *první* dopis pro Rudolfa II.⁷⁴⁴
3. 9. 1584 – první (a poslední) Deeho audience u Rudolfa II.⁷⁴⁵
24. 9. 1584 – Dee si zaznamenal kopii *druhého* dopisu pro Rudolfa II.⁷⁴⁶
8. 10. 1584 – požadavek k císaři ohledně volného putování po jeho území; následně Deeho odjezd z Prahy do Krakova
30. 12. 1584 – Deeho druhý příjezd do Prahy⁷⁴⁷

⁷⁴² Dee přijel do Prahy na popud andělů, kteří mu přikázali, aby se vydal za Rudolfem. Srov. Deeho následující slova: „O Lord, My first charge was in these words: Thow shalt go from hence, with him, to the Emperor...“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XII, s. 18. Dee se tak jednoduše řídil andělskými pokyny.

⁷⁴³ Dee si poznamenal: „...in the excellent little stove or study of D. Hageck his howse lent me, by Bethlem in old Prage, which study semed in tymes past (a^o 1518) to have byn the study of some student skylfull of the holy stone: A name was in diverse places of the study, noted in letters of gold & silver, Simon Baccalaureus Pragensis...“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XII, s. 23. Tato studovna patřila Tadeášovi otci Šimonu Hájkovi (1485–1551). Svatým kamenem Dee myslí *Kámen filozofů* a poté detailně popisuje řadu studovny a alchymické pasáže, symboly atd., které se v ní nacházely.

⁷⁴⁴ Dee tento dopis napsal na rozkaz andělů, kteří mu sdělili: „First thow shalt write unto Rodulphus, as I shall enspire the. Then, shalt thow go unto him, saying, That the Angel of the Lord hath appeared unto the ... and rebuketh him for his Synns ... Yf he heare the: Then say unto him, He shall Triumphe. Feare the not...“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XIII, s. 5.

⁷⁴⁵ SKINNER, Stephen, ed. *JDS*, kniha VII, s. 445–446.

⁷⁴⁶ Dee však u tohoto dopisu neuvádí datum, ale tento dopis se nachází za *akcí* z tohoto dne. V tomto druhém dopisu Dee Rudolfovi píše, že s boží pomocí pro něj dokáže vyrobit *Kámen filozofů*. SKINNER, Stephen, ed. *JDS*, kniha VII, s. 473–474. Dee se tak znovu řídil rozkazem andělů, který zněl: „...write unto Rodulph, saying, I can make the Philosophers stone...“ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XIII, s. 58.

⁷⁴⁷ Dee po tomto svém druhém příjezdu znovu několikrát cestoval z Prahy do zahraničí a zase zpátky. Srov. PRINKE, Rafał T. John Dee a Edward Kelley v Polsku a Čechách, s. 65–66.

4. 1. 1585 – Dee si pronajímá jiný dům v Solné ulici od dvou vdaných sester
17. 4. 1585 – první Deeho setkání se Štěpánem Báthorym⁷⁴⁸
23. 5. 1585 – druhá Deeho audience u Štěpána Báthoryho (další následovala kupř. 27. 5. a v červnu stejného roku)⁷⁴⁹
1. 5. 1586 – jedno z prvních osobních setkání Deeho a Viléma z Rožmberka, na kterém mu Dee poradil ohledně výběru manželky⁷⁵⁰
28. 5. 1586 – Deeho *třetí* dopis pro Rudolfa II.⁷⁵¹
29. 5. 1586 – dekret Rudolfa II. ohledně vykázaní Deeho a Kellyho z Čech⁷⁵² (Dee tento dekret obdržel o den později)
8. 8. 1586 – povolení k návratu do Čech, o které se zasadil Vilém z Rožmberka
14. 9. 1586 – první příjezd Deeho a Kellyho do Třeboně⁷⁵³
- 15.–17. 4. 1587 (Třeboň) – Deeho syn Arthur zastoupil Kellyho v roli média
18. 4. 1587 – andělé vynesli pokyn k výměně manželek
20. 4. 1587 (Třeboň) – Rafaelova verze *SV*
21. 4. 1587 – Dee uvádí první smlouvu k výměně manželek
1. 5. 1587 – Deeho druhé vidění v kameni, které měl patrně v Třeboni
3. 5. 1587 – podepsání nové dohody ohledně sdílení manželek
21. 5. 1587 – naplněna smlouva ohledně sdílení manželských protějšků⁷⁵⁴
22. 5. 1587 – Dee našel pod polštářem svůj kámen, který mu předtím vzala Madimi

⁷⁴⁸ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XV, s. 21.

⁷⁴⁹ KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XV, s. 34, 37–42 a 46.

⁷⁵⁰ Toto setkání viz KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XVIII, s. 5.

⁷⁵¹ Dee se v tomto dopisu obhájí proti různým pomluvám, které o něm už delší dobu v Praze kolovaly. Z kontextu také vyplývá, že Dee již předem věděl o záměru Rudolfa ho vypovědět z Čech. Srov. SKINNER, Stephen, ed. *JDS*, kniha XI, s. 659–660.

⁷⁵² Václav Březan (1568–1618), rožmberský kronikář, zapsal následující: „Joannes Dee vypověděný od císaře. 4. junii Joannes Dee, muž učený, byv s manželkou a dítkami a tovaryši svými vypovědín od císaře z Čech jedním legáta papežského [tj. Malaspiny] ... Příčina vypovědění byla nějaké omluvení ho u císaře, jakož by černokněžníkem byl, měv k tomu proti sobě velikýho nepřitele pana Jiřího z Lobkovic, nejvyššího hofmistra.“ BŘEZAN, Václav. *Životy posledních Rožmberků I*. Praha: Svoboda, 1985, s. 329 a 332. Březan chybně uvádí datum Deeho vypovězení z Čech. Dee po svém odjezdu z Čech pak nějakou chvíli pobýval mj. v německém Kasselu, v němž o pár let později vyšly rosekruciánské manifesty *Fama Fraternitatis* a *Confessio Fraternitatis*.

⁷⁵³ Březan zaznamenal Deeho pobyt v Třeboni o několik dní později: „Jan Dee byl na Třeboni. 25. septembris ten učený člověk Dee byl na Třeboni v ochraně pana vladaře; a tak se tomu rozumí, že i ta příčina byla, proč císaře proti panu vladařovi popudili.“ BŘEZAN, Václav. *Životy posledních Rožmberků I*, s. 334.

⁷⁵⁴ Dee uvádí toto datum v „soukromém deníku.“ Srov. FENTON, Edward, ed. *Deníky Johna Deeho*, s. 350 a pozn. 13. Z Deeho záznamů dále vyplývá, že tato výměna (a vše kolem ní) se odehrála v Třeboni.

23. 5. 1587 – poslední zaznamenaná a dochovaná *akce* s Kellym, ale zřejmě se jich ještě pár konalo
11. 3. 1589 – Deeho konečný odjezd z Třeboně do Anglie⁷⁵⁵
27. 5./6. 6. 1589⁷⁵⁶ – Deeho v Brémách navštívil Heinrich Khunrath (cca 1560–1605)⁷⁵⁷
15. 12. 1589 – Dee po svém návratu strávil první noc ve svém domě v Mortlakeu
22. 11. 1592 – Deeho navštívili dva inspektoři Alžběty I., aby prověřili jeho tíživou životní situaci (těmto komisařům přednesl *CR*)
25. 11. 1595 – Dee má ve svém „deníku“ informaci o Kellyho smrti⁷⁵⁸
20. 2. 1596 – Dee uveden do funkce správce koleje v Manchesteru
27. 3. 1601 – poslední Deeho zápis v „soukromém deníku“⁷⁵⁹
- červen 1604 – Dee sepisuje žádost k Jakubovi I.,⁷⁶⁰ aby ho zprostil pomluv z čarodějnictví
- březen 1605 – Dee byl po dlouhých sporech vyhnán z funkce správce koleje v Manchesteru
20. 3. – 7. 9. 1607 – poslední andělské konverzace, tentokrát s Hickmanem v roli Deeho média
- 1608/1609⁷⁶¹ – John Dee umírá

⁷⁵⁵ Ze zápisů v „soukromém deníku“ vyplývá, že Dee již nebyl v Třeboni vítán. Vilém z Rožmberka si totiž přál, aby Dee opustil jeho panství. Srov. zápis ze dne 20. 1. 1589 FENTON, Edward, ed. *Deníky Johna Deeho*, s. 371. Dee se tak vydal do Anglie, kde ho očekávala Alžběta, se kterou během svého pobytu v zahraničí nadále udržoval kontakt. Po tomto odjezdu se již s Kellym nikdy neviděl. Nicméně s ním nadále udržoval korespondenci a zajímal se o jeho činnost v Čechách. Viz Deeho zápisy z 19. 4. 1590 a 22. 8. t. r.; dále 4. 10. 1593 a 5. 12. t. r.; poté ze dne 24. 11. 1594 a 12. 8. 1595 v FENTON, Edward, ed. *Deníky Johna Deeho*, s. 383, 387, 405–406, 413 a 424.

⁷⁵⁶ Dee si po odjezdu z Třeboně začal znovu zapisovat data podle starého a nového kalendáře. Po příjezdu do Mortlakeu si již zapisoval data podle starého kalendáře.

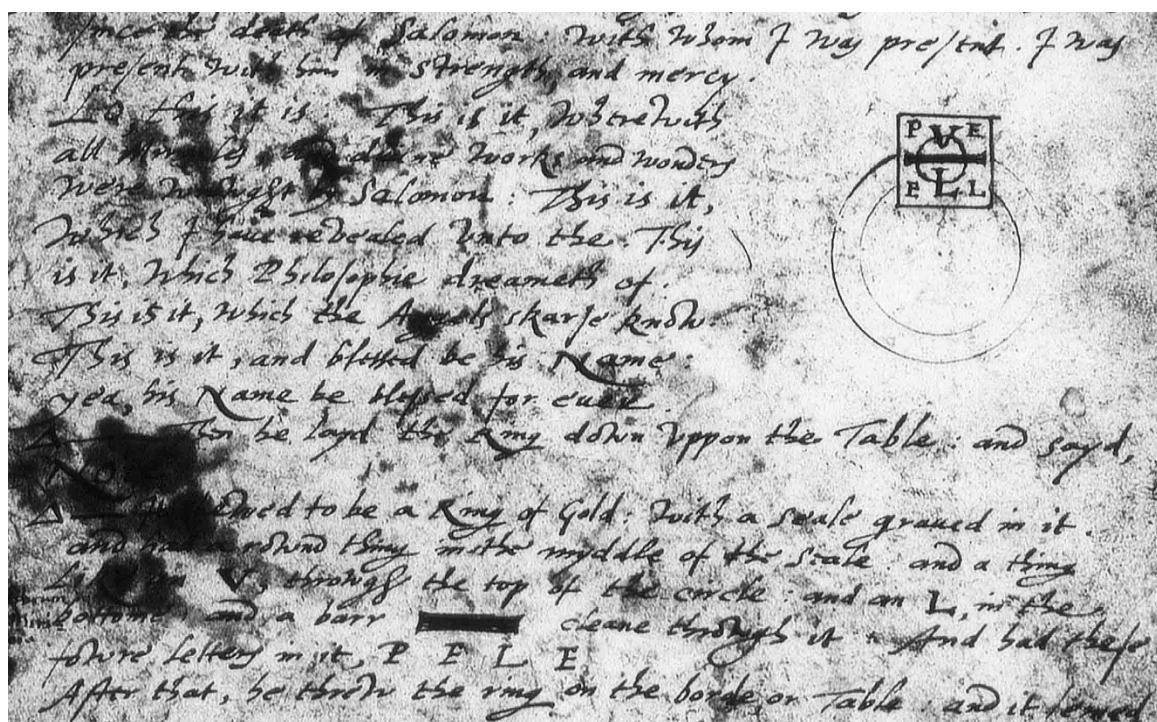
⁷⁵⁷ Německý lékař, který se (podobně jako Dee) zajímal o alchymii. Tento svůj zájem představil ve svém nejslavnějším dílu *Amphitheatrum sapientiae aeternae* z r. 1595. Tento učenec v r. 1591 krátce působil jako dvorní lékař Viléma z Rožmberka. Fenton dodává, že právě na Deeho radu se mohl Khunrath za Vilémem vydat. Srov. Životopisný heslář FENTON, Edward, ed. *Deníky Johna Deeho*, s. 548–549.

⁷⁵⁸ Podle Fentona jde o mylnou informaci. FENTON, Edward, ed. *Deníky Johna Deeho*, s. 427 a pozn. 7.

⁷⁵⁹ Deeho další zápis se nachází v *Knihách mystérií* až v r. 1607.

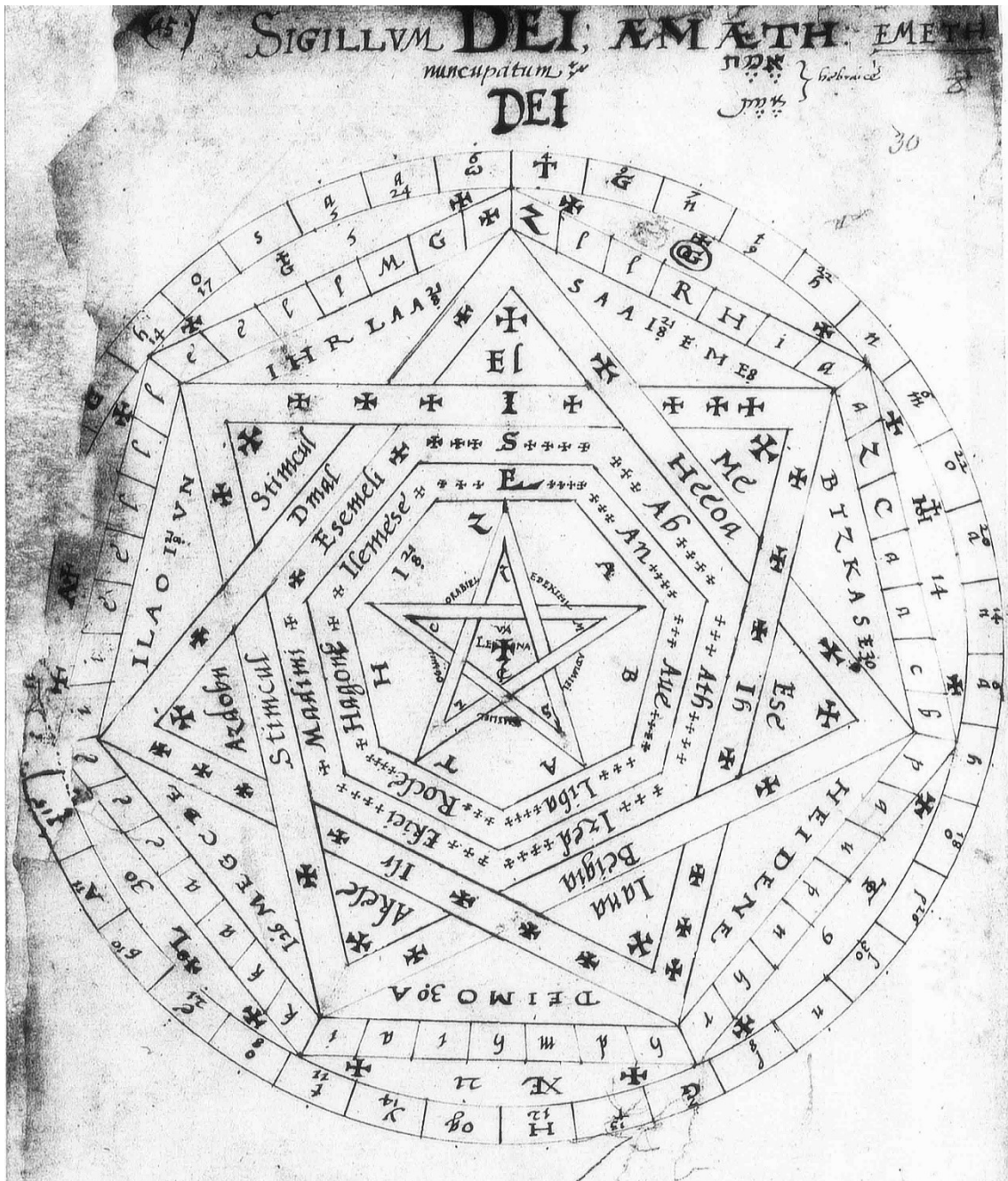
⁷⁶⁰ *To the Kings most excellent Maiestie. A petition from Dee to James I, asking „to be tryed and cleared of that horrible and damnable ... Sclaunder ... that he is, or hath bin a Conjurer, or Caller, or Invocator of divels.“*

⁷⁶¹ Woolley uvádí, že datum Deeho smrti je nejisté. Autoři nejčastěji uvádí prosinec 1608, ale v jednom z Deeho „deníků“ je ke dni 26. 3. 1609 zakreslena lebka s poznámkou „Jno Δ“. Tento zápis zřejmě udělal John Pontoys (1565–1624), který byl jedním z jeho nejbližších přátel. WOOLLEY, Benjamin. *The Queen's Conjurer*, s. 322. Dee Pontoysovi též odkázal své knihy. Srov. KLEIN, Kevin, ed. *CMR*, vol. II, kniha XX, s. 11.

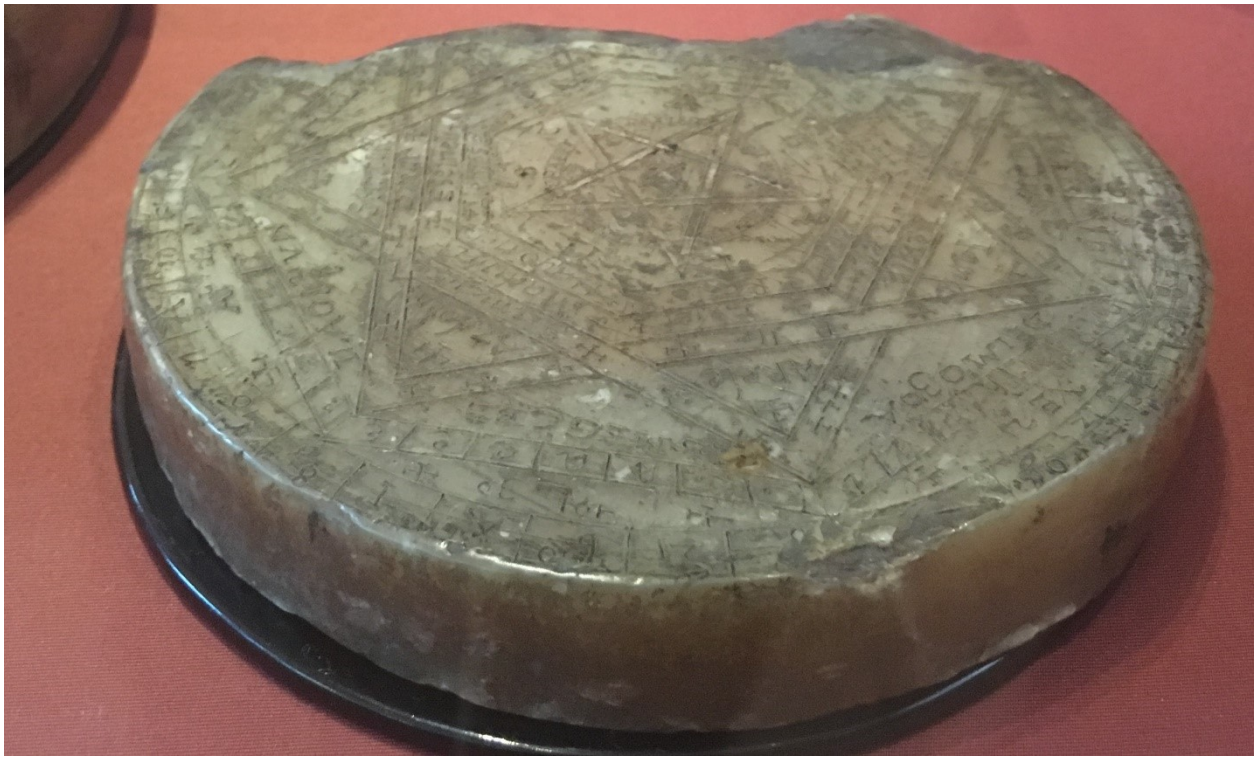
8.1 Decho nákres prstenu⁷⁶²

⁷⁶² SL. 3188, fol. 12r [online]. Dostupné z: <https://dokumen.tips/documents/quinti-libri-mysteriorum-ms-sloane-3188-by-john-dee.html> [cit. 2021-01-27].

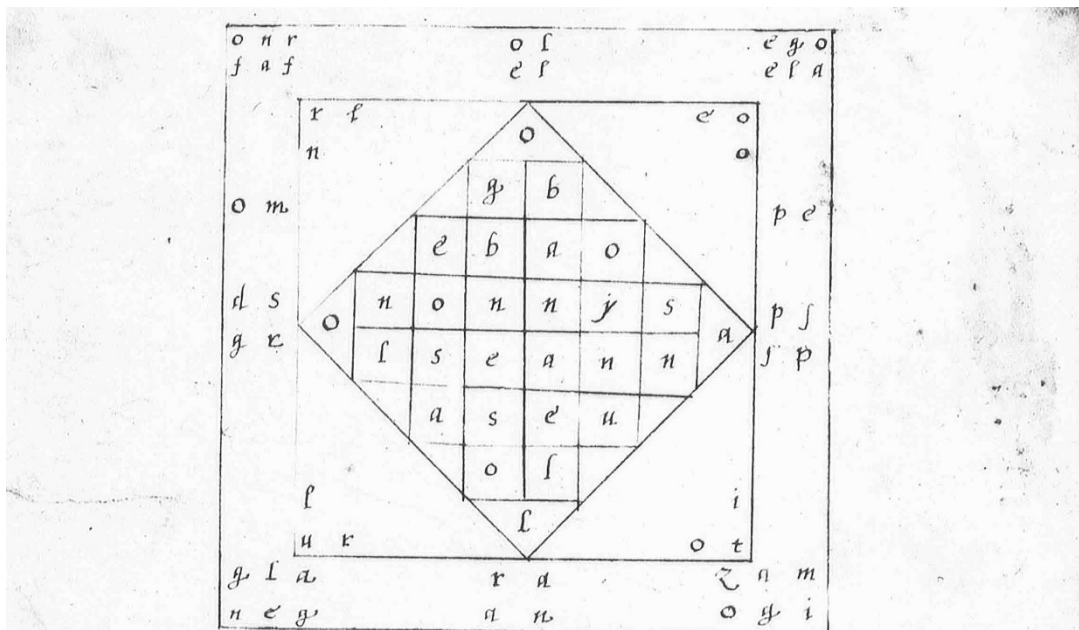
8.2 Decho nákras *Sigillia Dei Emeth*⁷⁶³

⁷⁶³ SL. 3188, fol. 30r [online]. Dostupné z: <https://dokumen.tips/documents/quinti-libri-mysteriorum-ms-sloane-3188-by-john-dee.html> [cit. 2021-01-27].

8.3 Originální podoba *Sigillia Dei Emeth* (nahore záběr menšího *Sigillia* a dole je také vidět hlavní *Sigillum*)⁷⁶⁴

⁷⁶⁴ Archiv autorky; foceno v Britském muzeu dne 12. 9. 2018.

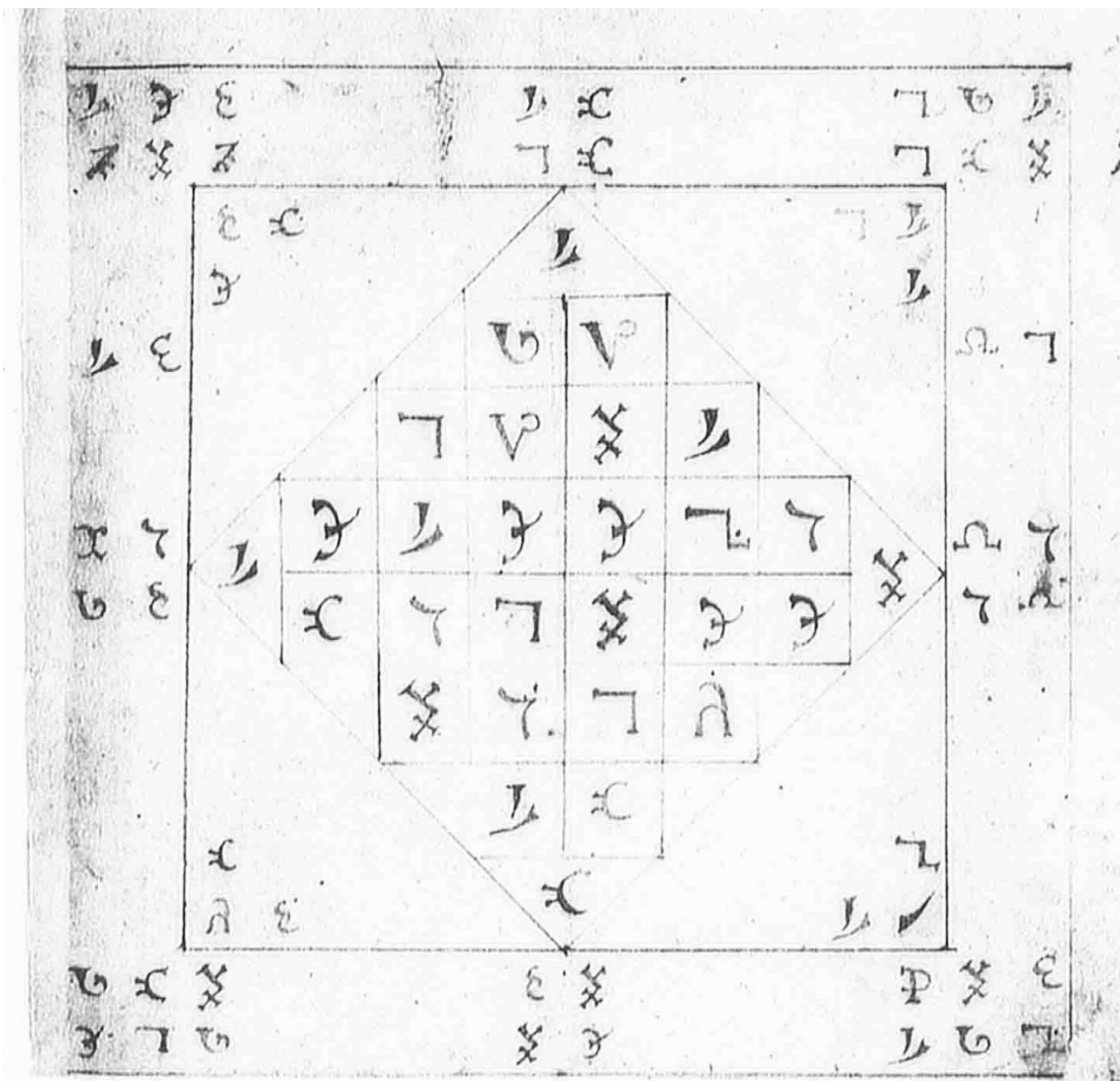
fl — Set down the lines, and their Primes in a Table by the Knowledge them:
 with their Letters backward: excepting their Bees, from the right hand, to the left.
 Let Bobstel be first, and Boynage, is by prime.

o	g	o	n	r	o	e	g	o	b	o	
s	e	f	a	f	e	e	e	l	u	b	a
o	n	o	m	t	u	r	o	p	e	n	y
n	o	d	s	i	l	l	o	p	s	a	n
s	e	g	r	o	r	n	e	s	p	a	n
s	e	g	l	a	r	a	z	a	m	u	l
l	o	n	e	y	a	n	o	g	i	f	a

△
 Note here, the
 three diagonal man-
 ners into the Letters
 are compacted.
 The middle is called
 1. the Heart or center
 those about, round
ring of last, are
 2. called the flesh,
 and two other sides
called of two last
in a circle is called
 3. the skin.

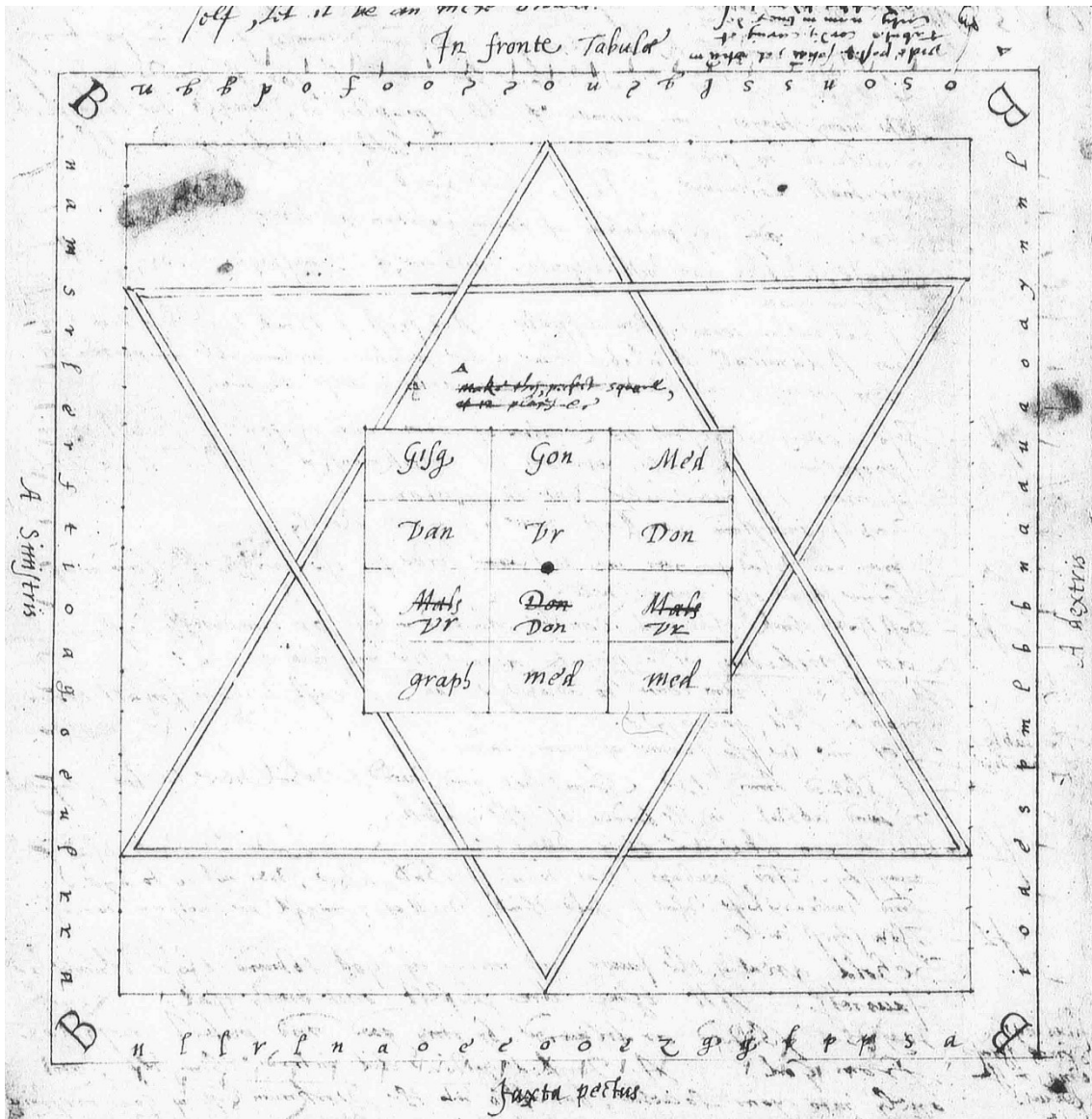
8.4 Druhé laminum (dole obdélník 12×7, podle kterého Dee rozmístil písmena na svatý stůl)⁷⁶⁵

⁷⁶⁵ SL. 3188, fol. 98r [online]. Dostupné z: <https://dokumen.tips/documents/quinti-libri-mysteriorum-ms-sloane-3188-by-johndee.html> [cit. 2021-01-27].

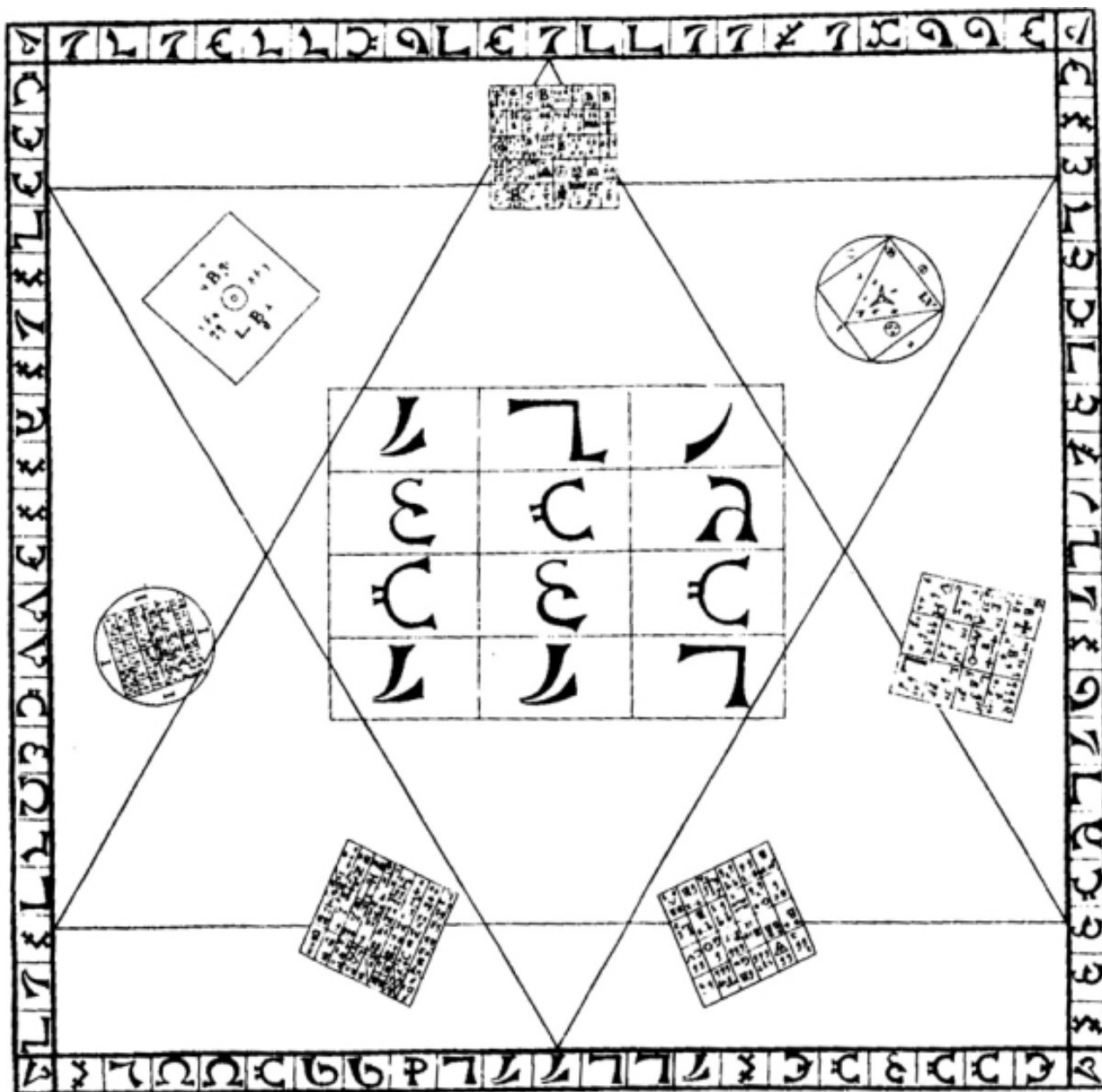
8.5 Decho druhé *laminum* (zakreslené enochiánskými písmeny)⁷⁶⁶

⁷⁶⁶ SL. 3188, fol. 97r [online]. Dostupné z: <https://dokumen.tips/documents/quinti-libri-mysteriorum-ms-sloane-3188-by-john-dee.html> [cit. 2021-01-27].

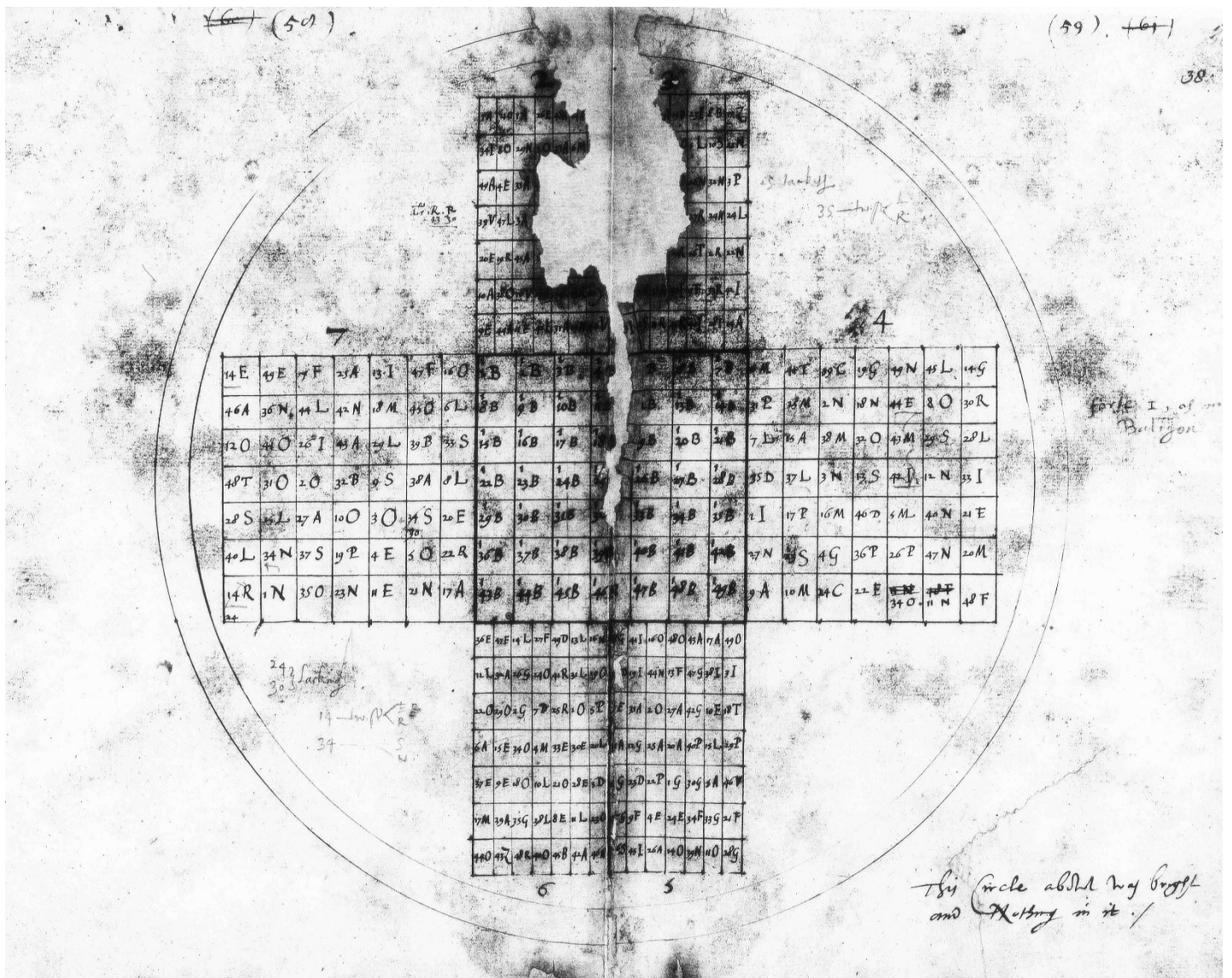
8.6 Nákres svatého stolu latinskými písmeny⁷⁶⁷

⁷⁶⁷ SL. 3188, fol. 94v [online]. Dostupné z: <https://dokumen.tips/documents/quinti-libri-mysteriorum-ms-sloane-3188-by-john-dee.html> [cit. 2021-01-27].

8.7 Finální podoba svatého stolu se sedmi vlajkami stvoření, kterou uvádí Casaubon⁷⁶⁸

⁷⁶⁸ Casaubon v *T&FR* neuvádí stránkování. Toto vyobrazí se ale v *T&FR* nachází před první zaznamenanou akcí ze dne 28. 5. 1583.

8.8 Sedmičlenný kříž, který je základem pro *Tabula Collecta: 49 Angelorum Bonorum*⁷⁶⁹

⁷⁶⁹ SL. 3188, fol. 37v–fol. 37r [online]. Dostupné z: <https://dokumen.tips/documents/quinti-libri-mysteriorum-ms-sloane-3188-by-john-dee.html> [cit. 2021-01-27].

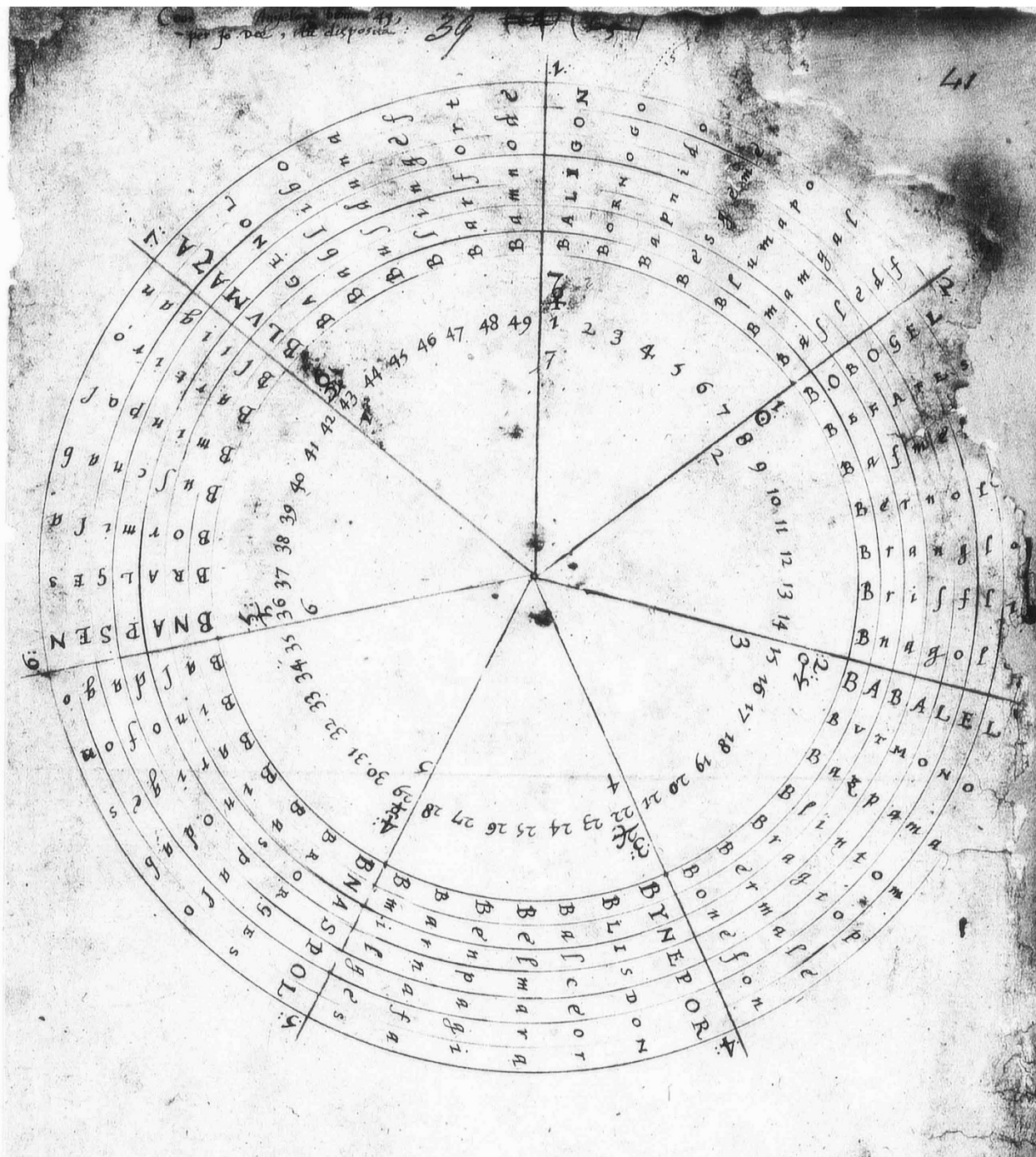
(69)

Tabula Collecta: 49 Angelorum Bonorum, Nota continet

1	BALIGON
2	BOBNOGO
3	Bapnido
4	Besgeme
5	Blumapo
6	Bmamgal
7	Basleff
8	BOBOGEL
9	BEFAFES
10	Basmelo
11	Bernofo
12	Branqto
13	Briffli
14	Bnagole
15	BABALEL
16	BYMONO
17	Barpama
18	Blintoni
19	Bragiop
20	Bermale
21	Bonefon
22	BYNEFOR
23	BLISDON
24	Balccor
25	Bekmara
26	Benpafi
27	Barnafa
28	Bmilges
29	BNASPOL
30	BRORGES
31	Baspalo
32	Binodab
33	Bariges
34	Binoforn
35	Baldago
36	BNAPPEN
37	BRALGES
38	Bormifa
39	Byscnab
40	Bminpol
41	Bartiro
42	Bliigan
43	BLVMAZA
44	BAGENOL
45	Bablifo
46	Busduna
47	Blingef
48	Barfort
49	Bamnode

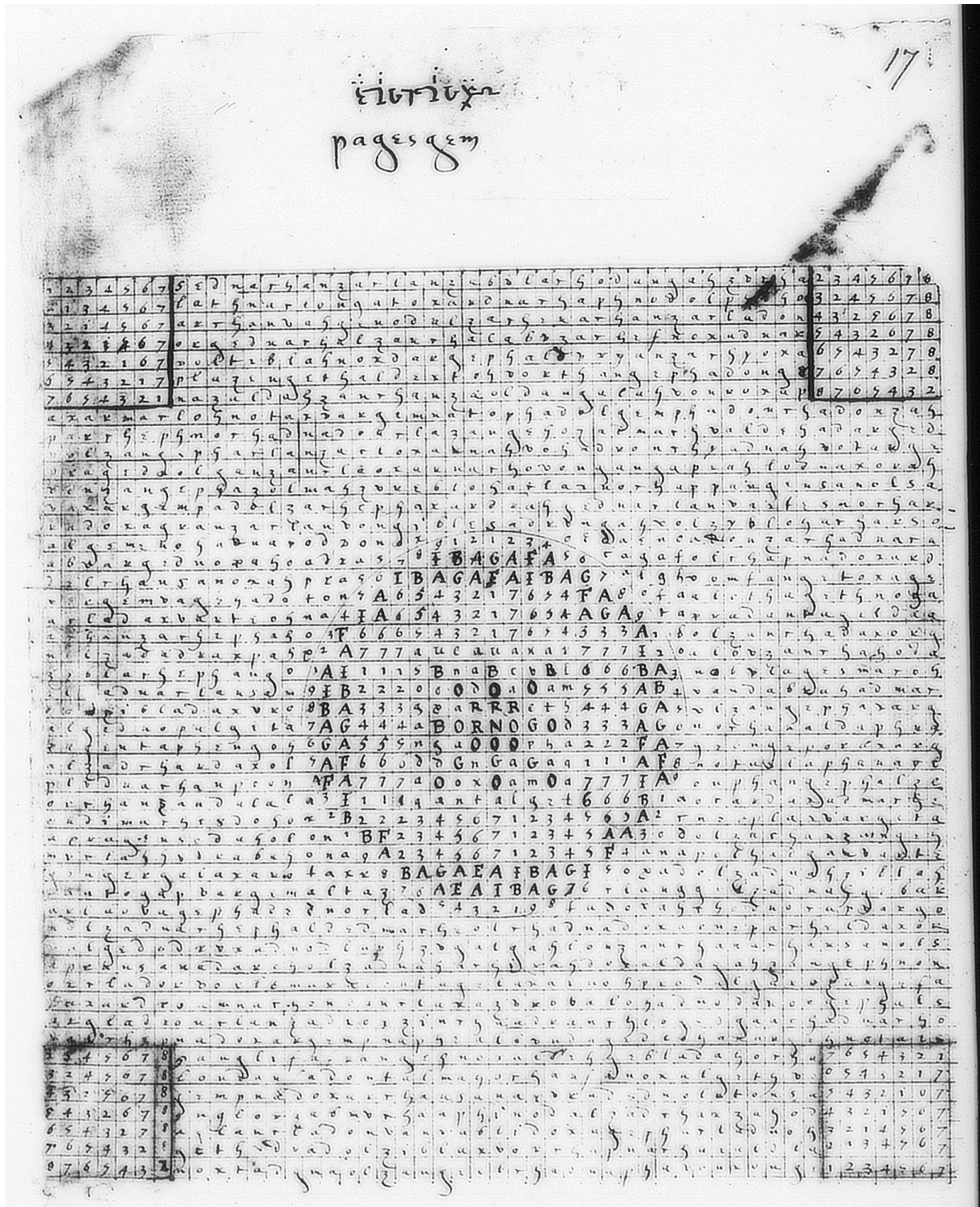
8.9 Tabula Collecta: 49 Angelorum Bonorum⁷⁷⁰

⁷⁷⁰ SL. 3188, fol. 40r [online]. Dostupné z: <https://dokumen.tips/documents/quinti-libri-mysteriorum-ms-sloane-3188-by-john-dee.html> [cit. 2021-01-27].

8.10 Kruhové schéma *Tabula Collecta: 49 Angelorum Bonorum*⁷⁷¹

⁷⁷¹ SL 3188, fol. 41r [online]. Dostupné z: <https://dokumen.tips/documents/quinti-libri-mysteriorum-ms-sloane-3188-by-johndee.html> [cit. 2021-01-27].

9.1 Tabule 9a z Liber Loagaeth⁷⁷²

⁷⁷² SL. 3189, fol. 17r [online]. Dostupné z: <https://phergoph.wordpress.com/john-dee-enochian-archival-material/sloane-3189/> [cit. 2021-01-27].

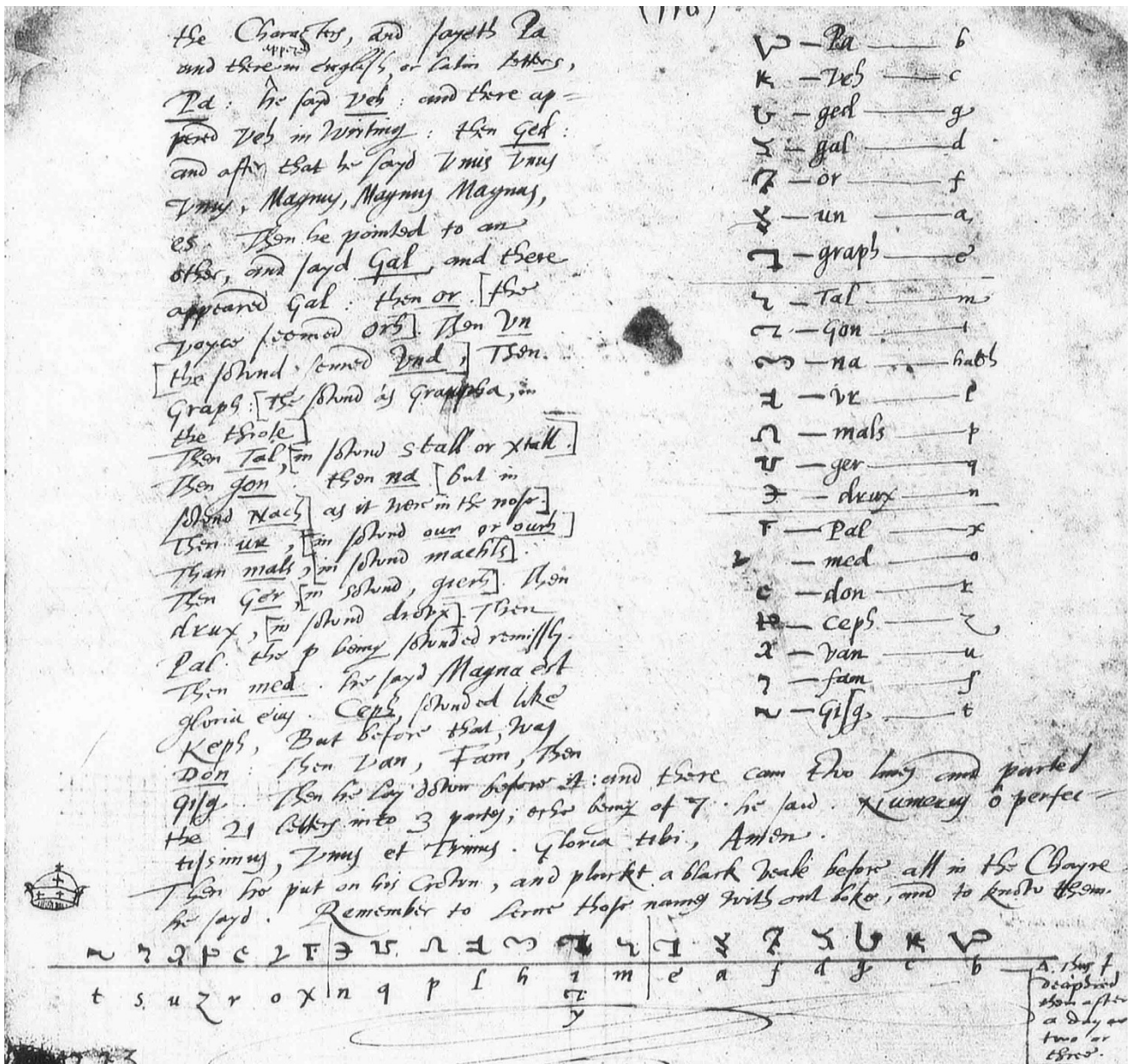
A Specimen of the Tables or Book of ENOCH.

Ἐπιτομή των Πάσης των Ἰνυρε ἡγγκυ Βασιλῆος

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	
2	1	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	
3	2	1	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	
4	3	2	1	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	
5	4	3	2	1	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	
6	5	4	3	2	1	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	
7	6	5	4	3	2	1	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	
8	7	6	5	4	3	2	1	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	
9	8	7	6	5	4	3	2	1	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	
10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	
11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	
12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	
13	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	
14	13	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	
15	14	13	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	
16	15	14	13	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	
17	16	15	14	13	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	
18	17	16	15	14	13	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	
19	18	17	16	15	14	13	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	20	21	22	23	24	25	26	27	28	
20	19	18	17	16	15	14	13	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	21	22	23	24	25	26	27	28	
21	20	19	18	17	16	15	14	13	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	22	23	24	25	26	27	28	
22	21	20	19	18	17	16	15	14	13	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	23	24	25	26	27	28	
23	22	21	20	19	18	17	16	15	14	13	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	24	25	26	27	28	
24	23	22	21	20	19	18	17	16	15	14	13	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	25	26	27	28	
25	24	23	22	21	20	19	18	17	16	15	14	13	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	26	27	28	
26	25	24	23	22	21	20	19	18	17	16	15	14	13	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	27	28	
27	26	25	24	23	22	21	20	19	18	17	16	15	14	13	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	28	
28	27	26	25	24	23	22	21	20	19	18	17	16	15	14	13	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	28

9.2 Tabule 9a z T&FR⁷⁷³

⁷⁷³ Casaubon v T&FR neuvádí stránkování. Toto vyobrazí se v T&FR nachází před první zaznamenanou akci ze dne 28. 5. 1583.

10.1 První (nedokonalá) verze enochiánských písmen ze dne 26. 3. 1583⁷⁷⁴

⁷⁷⁴ SL. 3188, fol. 64v [online]. Dostupné z: <https://dokumen.tips/documents/quinti-libri-mysteriorum-ms-sloane-3188-by-john-dee.html> [cit. 2021-01-27].

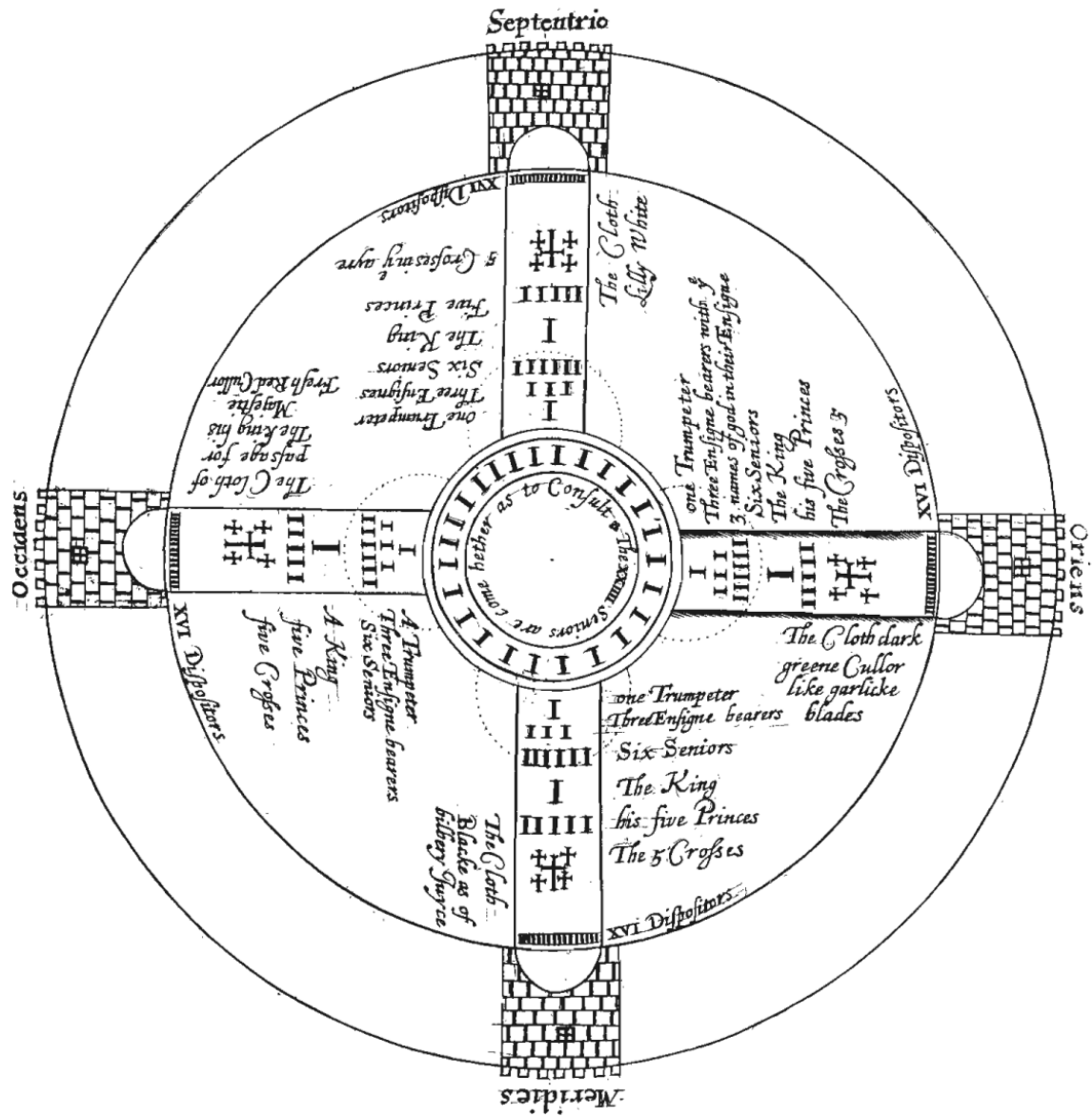
May 6: Monday, I went to London; and ~~3 E K. remained~~ ~~working~~
 attending the accomplishing of the promise, for the Tably ending
 and for the perfect forme of the holy letters writing: which
 I was pained when I came home that after more, I finished done.
 But it is to be Note, that, when E K. could not aptly imitate
 the forme of the Character, or letter, of the word found: that upon
 they appeared Sweden, on his paper with a light yellow colour, which
 he drew the black paper, and so the yellow colour of paper
 was remained only the shape of the letter in black. after the manner
 and inst of his quality and proportion.

Note

A M T E T X Z A U B V
 Y A P E L F Z U Q

10.2 Druhá (dokonalá) verze enochiánských písmen ze dne 6. 5. 1583⁷⁷⁵

⁷⁷⁵ SL. 3188, fol. 104r [online]. Dostupné z: <https://dokumen.tips/documents/quinti-libri-mysteriorum-ms-sloane-3188-by-john-dee.html> [cit. 2021-01-27].

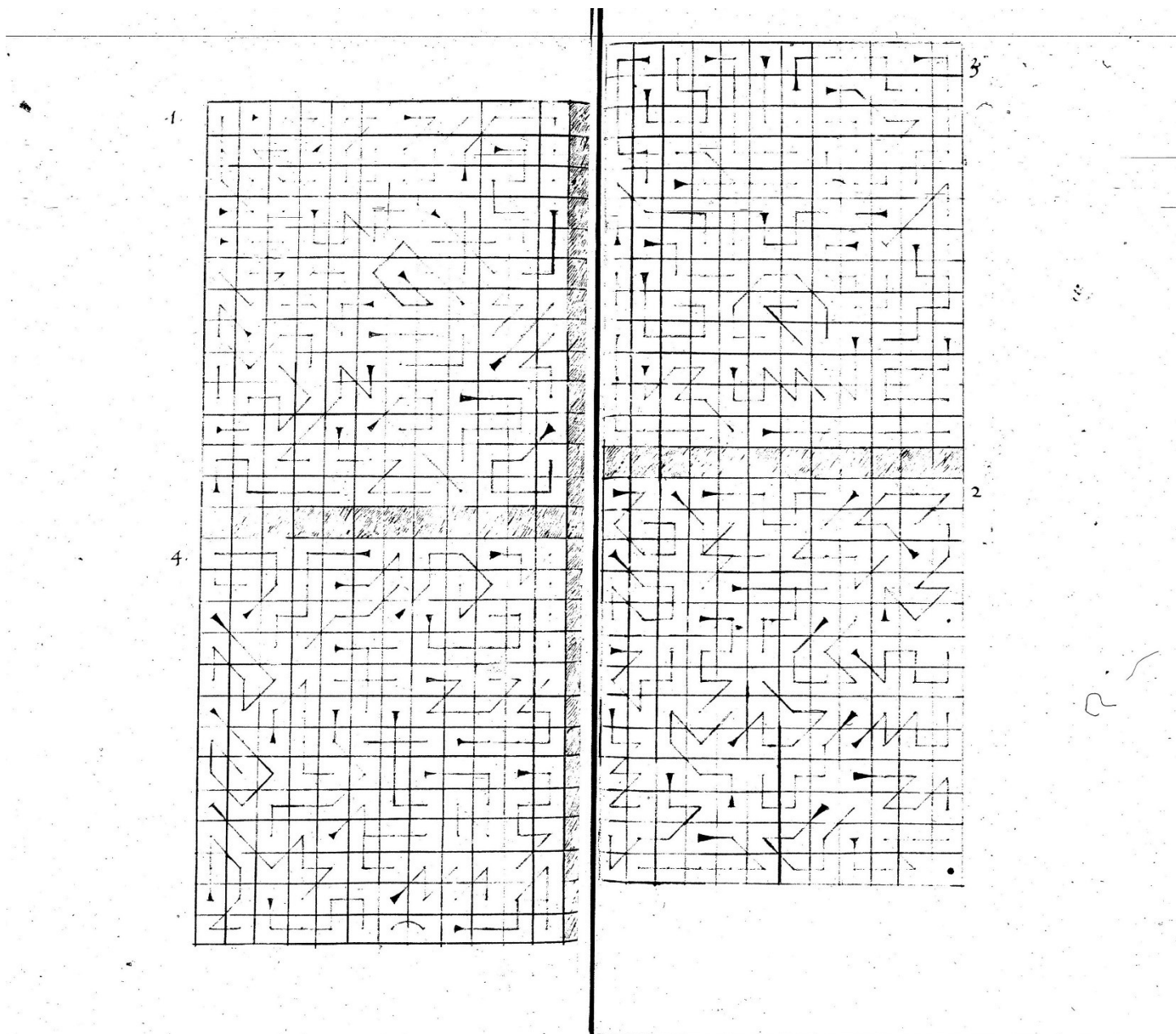
11.1 Decho znázornění Kellyho vize SV v T&FR⁷⁷⁶

⁷⁷⁶ Casaubon v T&FR neuvádí stránkování. Toto vyobrazí se v T&FR nachází před první zaznamenanou akcí ze dne 28. 5. 1583.

11.2 Originální podoba zlatého talismanu Johna Deeho (vlevo jeden z Deeho kamenů)⁷⁷⁷

⁷⁷⁷ Archiv autorky; foceno v Britském muzeu dne 12. 9. 2018.

11.3 Rozmístění 91 charakterů zemských vládců podle Deeho opravené verze Velké desky⁷⁷⁸

⁷⁷⁸ *SL. 3191*, fol. 55v–fol. 56r [online]. Dostupné z: <https://www.scribd.com/document/148685367/Sloane-Manuscript-3191> [cit. 2021-01-27].

Δ. He said in the stone being clear again.
 In the name of God, be diligent, and move not for the place is holy.
 Take the first square: write from the left hand toward the right, you shall write small letters and great.
 Say what you see [to E. K.]
 i Z i l a f A u t l p a.
 Δ. I finde here one square among these Characters that hath nothing in it.
 Z 2

..... It must be filled.
 a r d Z a i d p a L a m.

E. K. A dim Cloud cometh before mine eyes: now it is gone.

```

c Z o n s a v o Y a u b
T o i T t X o P a c o C
S i g a s o m r b z n h
f m o n d a T d i a r i
o r o i b A h a o Z p i

C n a b r V i x g a z d
O i i i t T p a l O a i
A b a m o o o a C v c a
N a o c O T t n p r a T
O c a n m a g o t r o i
S h i a l r a p m z o x
  
```

I.

E. K. Now cometh a Cloud over.

Take the second, that is the third that was written.

This may stand backward, or forward.
 E. K. What is the reason of that diverse setting?
 -- For beginning there it will make the name of a wicked spirit.

```

b O a Z a R o p h a R a
u N n a x o P S o n d n
a i g r a n o o m a g g
o r p m n i n g b e a l
r s O n i z i r l e m u
i z i n r C z i a M h l
m o r d i a l h C t G a
Æ O c a n c h i a s o m
A r b i z m i i l p i z
O p a n a l a m S m a L
d O l o p i n i a n b a
r x p a o c s i z i x p
a x t i r v a s t r i m
  
```

II.

Δ. So is the same of the sixt division of the earth in the 29 use. A voyce to this intent.

..... That last word is Valtrim.
 Δ. I marvel of that square that lacketh this line.
 It must be drawn from the end, or foot to that prick, before where it cometh double from the first top, the prick is allowed but to one, and not twice to be accounted: So that, that standeth but of six pricks: Therefore it must be framed, and now it is of seven.

E. K. All is in a Cloud.
 Now all is clear again.

This is the Table that hath 4. and D on the top, by me so noted.

P backward, ... or forward. Δ is arward.

```

d o n p a T d a n V a ..
o l o a G e o o b a . . i
o P a m n o O G m d n m
a p l s T e d e c a o p
s c m i o o n A m l o x
V a r s G d L b r i a p
o i P t e a a p d o c e
p s u a c n r Z i r Z a
S i o d a o i n r z f m
d a l t T d n a d i r e
d i x o m o n s i o s p o
O o D p z i A p a n l i
r g o a n n Q A C r a r
  
```

III.

E. K. Now he calleth again, saying, Sec.

Δ. This is the Table that had the little round smoke.
 Δ. No, it was the Table before.

```

T a O A d u p t D n I m
a a b c o o r o m e b b
T o g c o n x m a l G m
n h o d D i a l e a o c
p a c A x i o V s P s y l
S a a i x a a r V r o i
m p h a r s l g a i o l
M a m g l o i n L i r x
o l a a D a g a T a p a
p a L c o i d x P a c n
n d a z N x i V a a s a
i i d P o n s d a s p i
x r i i h t a r n d i j
  
```

IV.

11.4 Původní verze uspořádání písmen
 čtyř SV ze dne 25. 6. 1584 v T&FR⁷⁷⁹

⁷⁷⁹ CASAUBON, Meric, ed. T&FR, s. 175–177. Tyto původní SV existují pouze v této hrubé formě bez jejich náležitého umístění na Velkou desku.

11.5 Deeho opravená verze Velké desky (včetně čtyř pečetí SV u jednotlivých rohů)⁷⁸⁰

The image shows a large grid of Cyrillic characters, arranged in a 16x16 pattern. The grid is divided into four quadrants by a vertical line. Each quadrant contains a different set of characters, likely representing a cryptographic key or a specific cipher. The characters are arranged in a regular grid, with some characters appearing in multiple positions. The grid is labeled with 'T' at the top left and 'H' at the top right. There are also some numbers (1, 2, 3, 4) and small letters (a, b) scattered around the grid, possibly indicating specific cells or groups of cells.

11.5 Deeho opravená verze Velké desky (včetně čtyř pečetí SV u jednotlivých rohů)⁷⁸⁰

⁷⁸⁰ SL. 3191, fol. 56v–fol. 57r [online]. Dostupné z: <https://www.scribd.com/document/148685367/Sloane-Manuscript-3191> [cit. 2021-01-27].

r	z	i	f	A	y	t	f	p	a	e	
a	r	d	z	n	i	d	p	a	L	a	m
c	z	o	n	s	a	r	o	Y	a	v	b
T	o	i	T	t	z	o	P	a	c	o	C
S	i	g	u	s	o	m	r	b	z	n	h
f	m	o	n	d	a	T	d	t	a	r	i
o	r	o	i	b	A	h	a	o	z	p	i
t	N	a	b	r	v	i	x	g	a	s	d
O	i	i	i	t	T	p	a	f	O	a	i
A	b	a	m	o	o	a	C	u	c	a	C
N	a	o	c	O	T	t	n	p	r	n	T
o	c	a	n	m	a	g	o	t	r	o	i
S	b	t	a	f	r	a	p	m	z	o	x
m	o	t	v	b	a	T	n	a	n		
b	O	a	z	a	R	o	p	h	a	R	a
u	N	n	a	x	o	P	S	o	n	d	n
a	i	g	r	a	n	o	o	m	a	g	g
o	r	p	m	n	i	n	g	h	e	a	f
r	s	O	n	i	z	i	r	l	e	m	v
i	z	i	n	r	C	z	i	a	M	b	L
M	O	r	d	i	a	f	h	C	t	G	a
©	c	a	n	c	h	i	a	s	o	m	t
A	r	b	i	z	m	i	l	p	i	z	
O	p	a	n	a	f	a	m	S	m	a	P
d	O	f	o	P	i	n	i	a	n	b	a
r	x	p	a	o	c	s	i	z	z	x	p
a	x	t	i	r	V	a	s	t	r	i	m
T	a	O	A	d	v	p	t	D	n	i	m
a	a	b	c	o	o	r	o	m	e	b	b
T	o	g	c	o	n	x	m	a	f	G	m
n	h	o	d	D	i	a	f	e	a	o	c
p	a	t	A	x	i	o	V	s	P	s	M
S	a	a	i	x	a	a	r	V	r	o	i
m	p	h	a	r	s	f	g	a	i	o	f
M	a	m	g	f	o	i	n	L	i	r	x
o	f	a	a	D	n	g	a	T	a	p	a
p	a	L	c	o	i	d	x	P	a	c	n
n	d	a	z	N	z	i	V	a	a	s	a
i	i	d	P	o	n	s	d	A	s	p	i
x	r	i	n	h	t	a	r	u	d	i	J
n	a	n	T	a	b	i	t	o	m		416
d	o	n	p	a	T	d	a	n	V	a	a
o	f	o	a	G	e	o	o	b	a	u	a
O	P	a	m	n	o	V	G	m	d	n	m
a	p	f	s	T	e	d	e	c	a	o	p
s	c	m	i	o	o	n	A	m	f	o	x
V	a	r	s	G	d	L	b	r	i	a	p
o	i	P	t	e	a	a	p	D	o	c	e
p	s	u	a	c	N	r	z	i	r	z	a
S	o	d	a	o	i	n	r	z	f	m	
d	a	e	t	T	d	n	a	d	i	r	e
d	i	x	o	m	o	n	s	i	o	s	p
O	o	D	p	z	i	A	p	a	n	f	i
r	g	o	a	n	n	q	A	C	r	a	r

11.6. Rafaelova verze Velké desky ze dne 20. 4. 1587⁷⁸¹

⁷⁸¹ SL. 3191, fol. 53v–fol. 54r [online]. Dostupné z: <https://www.scribd.com/document/148685367/Sloane-Manuscript-3191> [cit. 2021-01-27].

Omnipotentis Nostri Creatoris (Christianorum omnium Imperatorum fælicissime, O Rudolphe) tam est hominibus incognita illa, quæ cuncta disponit perficitque PROVIDENTIA, rataque ipsa rerum series & coordinatio (a primo ad ultimum) quod a plerisque, temere, fortuito, vel casu, hoc illove evenire modo, existimentur omnia, quæ extra præterve suorum Consiliorum designationes, fieri conspiciant. Verum quibus est mens Divinæ veritatis lumine collustrata, & ad multiplices longisque intervallis distinctas rerum consectiones considerandas, attentior, evidentissime deprehendent illi quidem, Quæ, quibus præcurrisse, tanquam causas, occasionesque necessarias, alio priori, & interdum longe diversissimo, tempore, oportuerat. Atque ut varietatem nunc omittam exemplorum, (quæ, ex aliorum hominum inter se collatis vitis, conditionibus, factisque adferre possim,) Exemplum satis conspicuum hoc unicum fieri possit: Nimirum illa, (incredibilis fère) quæ inter sacram Cæsaream Majestatem vestram, & humillimum (in Deo) Mancipium me vestrum (ex multiplicibus utrinque præcurrentibus occasionibus) jam quasi instare videtur, In unum (idemque admirandum quid) Combinatio, Divinaque conspiratio.

Ambiverunt me (Juvenem) Illustrissimi Imperatores duo: Victoriosissimus ille Carolus Quintus, & ejusdem Frater Ferdinandus, vestræ Cæsareæ Majestatis Magnificentissimus Avus. Hic, Posonii, Hungariæ: ille vero, Bruxelæ Brabantiæ. Hic, An[no Domini]⁷⁸³1563. Ille autem, Anno [Domini] 1549. Ast clementissimum Imperatorem Maximilianum, Cæsareæ vestræ Majestatis Patrem (Immortali gloria dignunt) jam tum Hungariæ coronatum Regem, (invitissimo quidem ipso Tyranno Turcico) eodem in Posonio, eodemque Anno [Domini] 1563 in deliciis habere coepi: illiusque rarissimas virtutes, cum fideliter colere, tum posteritati easdem reddere commendatissimas, opere quodam conabar Hieroglyphico. Quo etiam in labore exantlando, animus mihi præsagiebat, Austriacæ familiæ; alium fore aliquando aliquem, in quo maxima mea spes, & publico Christianorum statui, Res, confirmaretur, (vel confirmari poterit,) Optima, Maximaque. Vestræ igitur Cæsareæ Majes[ta]ti, Imperatorum Romanorum (ex Austriacorum Principum nobilissima familia) mea ætate florentium, QUARTO: Adsum, & ego, Triplicis Alphabeti, litera Quarta.

Atque ita adsum, ut me ipsum ad pedes Cæsareæ Majest[at]is vestræ demisse osculandos offeram: plurimum gavisurus, si qua in re, Christianæ Reipublicæ Imperatori tanto, talique, gratus, utilisve esse poterō.

Vestræ sacræ Cæsareæ Majestati, soli, si hæc aliquandiu constare patiemi (nemini detegere velitis) rem facietis valde necessariam.

Pragæ, An[no Domini] 1584, Augusti 17.

Cæsareæ Majest[at]is Vestræ Humillimus & fidelissimus Clientulus

Joaness Dee.

⁷⁸² SKINNER, Stephen, ed. *JDS*, kniha VII, s. 421–422. Uvádím vždy originální latinskou verzi a poté Skinnerův anglický překlad, který z části vychází z překladu Kurta Jostena. Na bázi těchto překladů jsem se pokusila o český překlad. Jostenův překlad viz JOSTEN, Kurt H., tr. A Translation of John Dee's "Monas Hieroglyphica", s. 93 a pozn. 50.

⁷⁸³ Hranaté závorky vložil Skinner.

(O Rudolph, most blessed of all Christian emperors), that Providence of Our Almighty Creator, which ordains and brings about all things, is so unknown to men, as with the established order itself of things and sequence (from first to last), because all things, which they observe to happen beyond or contrary to the disposition of their own plans, are thought by very many [people] to happen in this or that way blindly, fortuitously, or by chance. Certainly, the plan has been illuminated for them by the light of the Divine truth: and [therefore] they will clearly discover, through attentive investigation of many individual events separated in time and space, the preceding things, which were required to be done, at an earlier time, and sometimes [even] at a very great distance, as the motive [force] and necessary reasons [for current and future events]. But so that I might leave aside now a variety of examples, (which I might be able to relate from the lives, situations and deeds of other men interacting with each other), this one thing is able to be a clear illustration: without doubt that Union, and Divine Concord, (nearly incredible) between your Holy Imperial Majesty and the lowliest (in God) me your slave (from many preceding occasions) which now appear to be close at hand.

When I was young, I enjoyed the company of two very famous Emperors: of that most victorious Charles V. – in 1549, at Brussels in Brabant – and of his brother Ferdinand, your Imperial Majesty's most noble grandfather – in 1563, at Pressburg in Hungary. And I began to love Maximilian, your Imperial Majesty's father, who is worthy of immortal glory, also at Pressburg and in the same year 1563, when, much against the will of the Turkish tyrant, he was crowned King of Hungary. I endeavoured then faithfully to do justice to his most rare virtues, and to present them to posterity as most worthy of praise, in a certain hieroglyphic work. In the exhausting labour of writing it my mind foretold me that some time there would be another member of the House of Austria, in whom my highest hope would be fulfilled, and in whom, for the benefit of the Christian polity, the best and greatest thing would, or might, become actual. I attend, therefore, on Your Imperial Majesty as on the fourth Roman Emperor of the most noble family of the Princes of Austria flourishing in my time, I, too, [am the] FOURTH, [in so far as I am symbolized by] the fourth letter of each of the three alphabets.

And I am thus present, so that I might present myself in person to fall kissing the feet of your Imperial Majesty: rejoicing greatly if in any matter whatsoever I will be able to be pleasing and helpful to so great and so excellent an Emperor of the Christian Polity.

If Your Holy Imperial Majesty will allow [me] to reveal these things to you alone for a while (and you should wish to reveal it to no one), [then I] will do this very necessary thing.

Your Imperial Majesty's most humble and most faithful servant.

John Dee.

Ó Rudolfe, nejpožehnanější ze všech Křesťanských císařů, ona Prozřetelnost našeho Všemocného Stvořitele, která nařizuje a způsobuje všechny věci, je lidstvu tak neznámá, stejně tak jako pevný řád a poslušnost věcí (od prvnímu k poslednímu), poněvadž o všech věcech, u nichž [lidé] pozorují, že se dějí nad rámec nebo v nesouladu s jejich vlastními plány, mnozí [lidé] soudí, že se odehrávají prostě tak nebo slepě, náhodou nebo shodou okolností. Nepochybným úmyslem bylo osvětlit je paprskem Boží pravdy: a [proto] jasně poznají, skrze pozorné zkoumání mnoha jednotlivých událostí oddělených v čase a prostoru, věci předcházející, což bylo potřeba udělat již dříve, a někdy [dokonce] na velkou vzdálenost jako motivující [sílu] a nezbytný důvod [pro přítomné a budoucí události]. Nyní ale nechám stranou množství příkladů, (které bych mohl vztáhnout k životům, situacím a činům mnoha lidí, kteří se vzájemně ovlivňují). Jedna věc je však zřejmým příkladem: Jednota a Boží soulad (vskutku až neuvěřitelný) mezi Vaším Svatým Královským Veličenstvem a Vaším nejnižším (božím) služebníkem (podle mnoha předešlých událostí), který se nyní zdá být na dosah.

V mém mládí jsem se těšil ze společnosti dvou velmi slavných Císařů: onoho vítězoslavného Karla V. – v roce 1549 v Bruselu v Brabantsku – a jeho bratra Ferdinanda, nejvznešenějšího dědečka Vašeho Královského Veličenstva – v roce 1563 v Pressburgu v Maďarsku. A začal jsem milovat Maxmiliána, otce Vašeho Císařského Veličenstva, který je hoden nesmrtelné slávy, také v Pressburgu a ve stejném roce 1563, v němž, proti vůli Tureckého utlačovatele, byl korunován Uherským Králem. Posléze jsem věrně usiloval dělat čest jeho nejušlechtilejším ctnostem, které jsou hodny té největší chvály a představit je příštím generacím, v určitém Hieroglyfickém dílu.⁷⁸⁴ Má mysl, při vyčerpávajícím usilovném psaní, vytušila, že za nějakou dobu přijde další představitel Rakouského rodu, v němž se naplní má nejvyšší naděje, a který bude prospěchem Křesťanské pospolitosti. Největší a nejzávažnější věc by se mohla, nebo může, stát skutečnou, protože jsem účastníkem Vašeho Císařského Veličenstva coby čtvrtého Římského Císaře z nejušlechtilejšího rodu Rakouských Knížat, jenž v mé době prosperuje. Také já [jsem] ČTVRTÝ, [potud mě ztělesňuje] čtvrté písmeno z každé třetí abecedy.⁷⁸⁵

Tudíž jsem přítomen, abych se mohl osobně představit a zulíbal nohy Vašemu Císařskému Veličenstvu: velmi se radujíc, pokud budu schopen v jakékoliv záležitosti potěšit a být nápomocný tak významnému, a tak proslulému Císaři Křesťanské pospolitosti.

Pokud by Vaše Svaté Císařské Veličenstvo dovolilo, abych Vám sám tyto věci na okamžik odhalil (a měl byste si přát je nikomu dalšímu neprozradit), [poté] udělám tuto velmi nezbytnou věc.

Nejpokornější a nejvěrnější služebník Vašeho Císařského Veličenstva.

John Dee.

⁷⁸⁴ Dee naráží na svoji *Monas*.

⁷⁸⁵ Dee, který sám sebe označoval písmenem *Delta*, má tedy na mysli každé čtvrté písmeno hebrejské, latinské a řecké abecedy.

"All my life time I had spent in learning: but for this forty years continually, in sundry manners, and in divers Countries, with great pain, care, and cost, I had from degree to degree, sought to come by the best knowledge that man might attain unto in the world: And I found (at length) that neither any man living, nor any Book I could yet meet withal, was able to teach me those truths I desired, and longed for: And therefore I concluded with my self, to make intercession and prayer to the giver of wisdom and all good things, to send me such wisdom, as I might know the natures of his creatures; and also enjoy means to use them to his honour and glory.

And in this purpose made divers essays: and at length it pleased God to send me [Δ.] his Light, whereby I am assured of his merciful hearing of my long, fervant, constant, and continual prayer, in the cause before specified: And that, His holy Angels, for these two years and a half, have used to inform me: and have finished such works in my hands, to be seen, as no man's heart could have wished for so much; yea they have brought me a Stone of that value, that no earthly Kingdom is of that worthinesse as to be compared to the vertue or dignity thereof, &c., And that these things be true, I protested, and took to witness the God of Heaven and Earth, by whose Commandment I am now before your Majesty," (said I) "and have a message from him to say unto you; and that is this:

'The Angel of the Lord hath appeared to me, and rebuketh you for your sin. If you will hear me, and believe me, you shall Triumph: If you will not hear me, The Lord, the God that made Heaven and Earth, (under whom you breath, and have your spirit) putteth his foot against your breast, and will throw you headlong down from your seat.

Moreover, the Lord hath made this Covenant with me (by oath) that he will do and perform. If you will forsake your wickednesse, and turn unto him, your Seat shall be the greatest that ever was: and the Devil shall become your prisoner:

Which Devil, I did conjecture, to be the Great Turk,' (said I.)

This my Commission, is from God: I feign nothing, neither am I an Hypocrite, or Ambitious man, or doting, or dreaming in this Cause. If I speak otherwise then I have just cause, I forsake my salvation," said I.

The Emperor said, he did believe me, and said, that he thought I loved him unfeignedly, and said, that I should not need so earnest protestations: and would not willingly have had me to kneel, so often as I did.

Farther I said, His Majesty was to see and understand nakedly, from the beginning, the whole course of this Angelical leading, instructing, and comforting of me: for so I was commanded, that I should from the beginning, [be] nakedly open unto Rodolph, the manner of God his visitation, and shew unto him the holy Vision. Which my charge I am ready to do. The Emperor said, at another time, he would hear and understand more. I spoke yet somewhat more in the purposes before, to the intent they might get some root, or better stick in his minde. To be short,

⁷⁸⁶ Dee krátce před tímto proslovem popisuje, jak měl Rudolf na svém stole položenou jeho *Monas*, ke které se posléze vyjádřil, že je nad jeho schopnosti jí porozumět. Rudolf také pronesl, že od španělského vyslance Dona San Clementa slyšel o jeho proslulé učenosti. SKINNER, Stephen, ed. *JDS*, kniha VII, s. 445–446.

he thanked me, and said he would henceforward, take me to his recommendation and care, and some such words (of favour promised) he used, which I heard not well, he spoke so low. In the end perceiving that his will was to end for this time, I did my duty with cursie; and at the door going out, I turned back, and made cursie ... I had a large hour audience of his Majesty.

„Celý svůj život jsem strávil studiem: avšak po 40 let jsem se neustále a postupně, různými způsoby a v rozličných zemích, s velkou bolestí, svědomitostí a ztrátami, snažil dosáhnout nejlepších vědomostí, které může člověk ve světě získat: A po dlouhé době jsem zjistil, že žádný žijící člověk, ani kniha, se kterými jsem se dosud setkal, mě nedokážou naučit těm pravdám, po kterých již dlouhou dobu prahnu: A proto jsem se rozhodl, modlitbami a přímlovami k dárci moudrosti a všech dobrých věcí, [necht] mi poskytne takovou moudrost, abych mohl znát podstatu jeho stvoření; a též se těšit z prostředků, které bych využíval k jeho slávě a cti.

A za tímto účelem jsem provedl rozličná rozjímání: a nakonec mi [Δ.] Bůh s potěšením seslal jeho Světlo, čímž jsem se ujistil, že milostivě vyslyšel moji dlouhou, vroucí, nepřetržitou a ustavičnou prosbu, v předtím zmiňované záležitosti: A poté mě Jeho svatí Andělé po dva a půl roku informovali: a tak jsem dokončil tato díla, která jsou k vidění v mých rukou, což je největším přáním srdce každého člověka; ano, seslali mě Kámen nemalé hodnoty, jehož ctnost ani vznešenost nelze srovnávat s hodnotou žádného pozemského Království atd. Prohlašuji, že tyto věci jsou pravdivé a za svědka je mi Bůh Nebe a Země, jehož příkazem jsem nyní před Vaším Veličenstvem – řekl jsem – a mám Vám od něho sdělit zprávu, a to je tato:

'Objevil se přede mnou Anděl Boží a pokáral Tě za Tvé hříchy. Jestliže mě vyslyšíš a uvěříš, Zvítězíš: pokud mě nevyslechneš, Hospodin, Bůh, který stvořil Nebe a Zemi, (pod nímž dýcháš a [od něhož] máš svoji duši), udeří svojí nohou na Tvoji hrud' a bezhlavě tě sesadí z Tvého Křesla.

Kromě toho Hospodin se mnou prostřednictvím přísahy uzavřel smlouvu, že toto provede a vykoná. Jestliže zanecháš své hříšnosti a k němu se obrátíš, potom bude tvoje Křeslo největším, jakým kdy bylo: a Satan se stane Tvým vězněm.⁷⁸⁷

Řekl jsem, že se domnívám, že Satanem je Velký Turek.'

Tohle je mé pověření od Boha: ničeho se neobávám, nejsem ani pokrytec nebo ctižádnostivý člověk, ani oddaný nebo snící v této záležitosti. Řekl jsem, že pokud bych měl hovořit v této věci jinak, vzdal bych se svojí Spásy.“

Císař pověděl, že mi věří a poté řekl, že se domnívá, že ho bez předstírání miluji a sdělil, že není potřeba tak upřímných námitek a nenechal mě ochotně klečet, tak často, jak jsem [doposavad] dělal.

Dále jsem Jeho Veličenstvu řekl, že jsem od počátku pouze chtěl vidět a porozumět celému průběhu tohoto Andělského vedení, mého instruování a pomoci, a proto mi bylo přikázáno, abych měl již na začátku skromně Rudolfovi odhalit boží záměr mé návštěvy a ukázat mu svaté Vidění, což jsem ke své zodpovědnosti připraven udělat. Císař řekl, že více si přeje slyšet a

⁷⁸⁷ Dee tak přednesl přesně to, co mu andělé nakázali.

rozumět v jinou dobu. Ještě jsem trochu hovořil o předchozích záměrech, s úmyslem, aby mohly zakořenit nebo lépe prodlévat v jeho mysli. Abych byl stručný, poděkoval mi, a řekl, že mě nadále vezme do svého područí a péče, a použil některá podobná slova, slibující jeho přízeň, která jsem dobře neslyšel, jelikož mluvil velmi potichu. Nakonec jsem pochopil, že jeho vůle je pro tento čas u konce, [a tak] jsem dostal své povinnosti poklonou; a vycházejíc ven ze dveří, jsem se otočil a [znovu] se poklonil ... Strávil jsem dlouhou hodinu na audienci u jeho Veličenstva.